

სამეცნიერო ჟურნალი „ხელისუფლება და საზოგადოება“
(ისტორია, თეორია, პრაქტიკა)“

Scientific magazine
“AUTHORITY AND
SOCIETY

(History, Theory, Practice)}}

Научный журнал “ВЛАСТЬ И ОБЩЕСТВО”
(История, Теория, Практика)“

№ 4 (32) 2014 ტომი I.

ღია დიპლომატიის ასოციაციის
სამეცნიერო ჟურნალი

Scientific magazine of
The Open Diplomacy Association

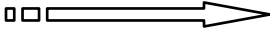
Научный журнал
АССОЦИАЦИИ ОТКРЫТОЙ ДИПЛОМАТИИ

EISSN 1512-4029

ჟურნალი დაარსებულია 2005 წელს საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის კათედრის მიერ

UDC 378(479.22)(051.2)

ბ. 402

სარედაქციო კოლეგია:

შოთა დოღონაძე

მთავარი რედაქტორი

ოთარ ქოჩორაძე

მთავარი რედაქტორის მოადგილე

ოთარ ბალათურია

პასუხისმგებელი მდივანი

ნანა ავალიანი, რუდიგერ ანდრესენი, მეუფე აბრაამი (გარმელია), ევგენი ბარათაშვილი, გიორგი ბალათურია, ოთარ ბალათურია, რასა ბელოკაიტე, ანასტასია განიჩი, იური გორიციკი, ვახტანგ გურული, შოთა დოღონაძე, ელენ დრაკე, ჰარალდ ვერტცი, გენადი იაშვილი, სერჯო კამიზი, რინარდ მასი, მიხაილო მედევი, როინ მეტრეველი, იოშიკა მიცუი, ბადრი ნაკაშიძე, ლიზავეტა ჟახანინა, ბუდი ნურანი რუჩჯანა, რამონ პიეტრო-სუარესი, გერტ სურმიულენი, ქეთი ქოქრაშვილი, ოთარ ქოჩორაძე, რუსუდან ქუთათელაძე, მაია ჩხეიძე, ენდრიუ ლენუქს ჰარდინგსი.

ჟურნალი ხელმძღვანელობს თავისუფალი პრესის პრინციპებით.

გამოქვეყნებული მასალების სიზუსტეზე პასუხისმგებელია ავტორი. გამოქვეყნებული მასალები გამოხატავს მხოლოდ ავტორთა პოზიციას და შესაძლოა არ ემთხვეოდეს რედაქციის შეხედულებებს.

რედაქციის მისამართი:

საქართველო, თბილისი, 0175, კოსტავას ქ. 77, VI კორპუსი,

I სართული, ტელ. 236-45-14,

77 Kostava st., 0175 Tbilisi, Georgia.

Tel. [+995 32] 2364514

e-mail: geoandependip@yahoo.com

გარეკანის გაფორმება: დავით ბალათურია

ჟურნალი გამოდის კვარტალში ერთხელ, 4 ნომერი წელიწადში

ჟურნალის ელექტრონული ვერსია განთავსებულია ვებგვერდზე:

<http://odageorgia.ge/?page=gamocemebi>

ჟურნალის რეფერირებული მასალა განთავსებულია საერთაშორისო სამეცნიერო

ელექტრონულ ბიბლიოთეკაში: <http://www.eLIBRARY.ru>

ს ა რ ჩ ე ვ ი
თეორია

ოლეგ შეპეტიაკი

თანამედროვე რელიგიური აზროვნების სკოლები და
მიმართულებები გერმანულენოვან სიერცეში----- 5

თეა თოფჩიშვილი
იდებების როლი სოციალურ მოქმედებაში----- 21

ლევონი კიანიცა
საულის არაბეთისა და კატარის რეგიონალური სტრატეგიები
მახლობელ აღმოსავლეთში “არაბული გაზაფხულის
კინტექსტში”: შედარებითი ანალიზი----- 34

საჯარო მმართველობა

თამარ ბაჩილავა, გენადი იაშვილი
თანამედროვე პირობებში ეთიკის პრობლემები ადამიანური
რესურსების მართვაში----- 45

ნიკოლოზ ორლოვი, ტატიანა ევტუშენკო
სამახსოვრო დემოკრატიული ქვეყნების ლიდერებისათვის:
უკრაინის წინააღმდეგ რუსეთის ფედერაციის სამხედრო
აგრესიის გამოცდილებიდან----- 55

ბესიკ კაიშაური
მოქალაქეთა როლი და ადგილი ადგილობრივ
თვითმმართველობაში----- 63

ნათია გოცაძე
საზოგადოებასთან ურთიერთობის მიზნები, ფუნქციები და
ამოცანები საჯარო მმართველობაში----- 72

ტარიელ ჭულუხაძე
ელექტრონული მმართველობა და დემოკრატია----- 80

დავით ლელაძე
ბიუროკრატისა და ელექტრონული მთავრობის შედარებითი
ანალიზი----- 87

ეკონომიკა

გუნია გარი, ზიზი სვანიძე, ლილი სვანიძე
თანამედროვე ენერჯეტიკის მდგრადი განვითარების
ეკოლოგიური პრობლემები მთიანი რეგიონის პირობებში----- 99

ირინა პეტროვა, ელენე კაგლიაკი
უკრაინის საწარმოებში კადრების მომზადებისა და
კვალიფიკაციის ამაღლების მდგომარეობის შეფასება----- 112

ალექსანდრე ბონდარენკო, ვალერი ვასილენკო
სამხედრო-ეკონომიკური და საბაზრო ფაქტორების
გათვალისწინება უკრაინის ეროვნული გვარდიისათვის სურსათ-
სანოვაგის მიწოდების ორგანიზაციის დროს----- 123

ანა კახანი
უკრაინის მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფების მეორადი
დასაქმების განვითარება----- 135

ანა სმალიჩუკი
რეემიგრაციის მართვა: გრძელვადიანი ტენდენციები შრომის
ბაზრის ტრანსფორმაციის პირობებში----- 148

სამართალი

ანატოლი ვემინი
გადაწყვეტილებების გასაჩივრების საკასაციო უზრუნველყოფის
გარანტიები უკრაინის სისხლის სამართლის წარმოებაში----- 158

საზოგადოება

ქეთევან გოგოძე
ბრენდი – თანამედროვე საზოგადოების კაპიტალი----- 170

ხატია მარკოზაშვილი
სამოქალაქო საზოგადოების მნიშვნელობა და პერსპექტივები---- 182

პრაქტიკა

ბადრი ცხადაძე
ნეკრესის ეტიმოლოგიისათვის----- 190

პეტრე ჰუსაკი
ეტიმოლოგიური ჰერმენევტიკა, როგორც ტექსტის გაგებისა და
დათარიღების მეთოდი (სეშხე, ქაშხე და იაფეთხე ლეგენდების
მიხედვით. შექმნა: 9: 18-27)----- 197

მ ე მ რ ი ს

УДК 128

Олег Шепетяк

Школы и направления современной религиозной мысли в немецкоязычном пространстве

В статье проведен анализ школ и направлений в современном католическом богословии немецкоязычных стран, в частности драматического богословия, керигматического богословия, новой Тюбингенской школы и других. Показана роль выдающихся христианских мыслителей у формировании новых богословских взглядов, среди которых особенно важную роль сыграли К. Барт, К. Ранер и Г. Кюнг.

Ключевые слова: католичество, богословие, Барт, Ранер, Кюнг.

Современная религиозная мысль характеризуется множеством школ и направлений. Одной из концепций современного католического богословия в немецкоязычном пространстве стала драматическая теология. Это направление развивалось одновременно в трех конфессиях. Основания драматического богословия заложили швейцарский кальвинистский богослов Карл Барт, шведский лютеранин и епископ Густаф Эммануэль Гильдебранд Аулен и швейцарские католические профессора богословия Ганс Урс фон Бальтазар и Раймунд Швагер [6, 161].

Драматическое богословие развилось в дискуссии против либерального протестантизма. Ученик одного из основателей либерального богословия А. Ричля, прусский протестантский богослов Карл Густав Адольф фон Гарнак, который стал известным прежде всего как историк догмы и Церкви, в работе «Wesen des Christentums» разработал традиционную для либерального богословия идею Царства Божьего. Проповедь Царства Божьего, по мнению А. фон Гарнака, происходит в постоянном противостоянии между Царством Божиим и царством мира сего. Это противостояние А. фон Гарнак называет драматичным. Однако именно Царство Божие лишено всякой драматики. «Все драматическое во внешнем, общеисторическом смысле здесь отсутствует» [3, 43]. Впервые используя понятие

драматики в отношении богословия, А. фон Гарнак утверждает ее отсутствие в истории спасения.

Противники либерального богословия, прежде К. Барт, а еще больше Р. Швагер, перебрали идею драматичности, однако описали ее как характеристику истории спасения, вырабатывая оригинальное направление драматического богословия. К. Барт не соглашался с тем, что Бог сам совершает историю спасения, а человек в этом процессе играет лишь роль пассивного наблюдателя. Поскольку речь идет о спасении самого человека, она должна быть участником процесса. Кальвинистский мыслитель считал историю спасения совместным действием, синергией Бога и человека, к тому же этот процесс не линейный, поскольку совершается не механистически, а драматически, как и каждое межличностное общение. К. Барт отмечал: «Мы не являемся незадействованными зрителями. Нами движет Бог. Бездушная статика константных отношений между Богом и человеком преодолена. Наша жизнь получает глубину и перспективу. Мы стоим в середине трагического, но одновременно сознательного цели ряда Божественных действий и проявлений» [2, 9]. Драматическое богословие не принадлежит к ранним идеям К. Барта. Как и любой мыслитель, он начинает формирование собственной позиции в полемике, этот богослов, оппонировав либеральному протестантизму, в ранних произведениях немного впадает в противоположную крайность. Ему нужно было время, чтобы освободиться от полемической риторики и стать на путь формирования собственного мнения под знаком нейтральности. Поскольку либеральное богословие растворяло Бога в человеке, сводило Его к центральным категориям человеческого разума, К. Барт отмечал роль Бога в истории спасения таким образом, что в его концепции оставалось мало места для человека. Лишь впоследствии между ними устанавливается паритетность. Поэтому в произведениях К. Барта драматическое богословие изложенное не в готовом виде, а скорее прослеживается эволюционно [4, 16].

Еще более острую критику в адрес А. фон Гарнака и его труда «Wesen des Christentums» высказал Г. Аулен. По его мнению, то, как А. фон Гарнак изобразил историю спасения, полностью лишено напряжения, присущего личному общению. Бог не просто побеждает зло, побеждая грех и смерть в Иисусе Христе, Он проявляется прежде всего как любящий Отец, который стремится к общению и совместности с человеком. Человек, вместо того, чтобы использовать свою волю только во благо, не всегда отвечает на Божью любовь взаимностью. Поэтому отношения Бога и человека не является

механическим актом спасения, а драмой отношений любви [1]. Шведский богослов находит много параллелей между особенностями отношений Бога и человека и между человеческими отношениями, изображенными в художественной литературе. Именно поэтому его произведения пронизаны ссылками на шведские романы, в которых он находит драматику межчеловеческих отношений не в литературных формах, а в содержании и описаниях диалогической действительности.

На богочеловеческих отношениях как на драматическом сопереживании делал акцент также швейцарский католический богослов Г.У. фон Бальтазар. История спасения – это не только история действий Бога в истории человечества, а прежде всего история призывов Бога, на которые человек давал разные ответы. Г.У. фон Бальтазар отходит от августиновско-схоластического понимания спасения как дарование человеку Божьей благодати, спасающей человека от греха. «Бальтазар нарушает многовековую традицию непонимания, если не презрения, существовавшую между богословием и театром» [10, 244]. По его мнению, Бог обращается к человеку, а тот отвечает на Божий призыв или праведностью, когда дает положительный ответ, или грехом, когда отвергает его. Поэтому богочеловеческие отношения могут быть адекватно выраженными исключительно в категориях драмы, то есть в рамках полноты богатства общения.

Как показывают контексты формирования богословских концепций К. Барта, Г. Аулена и Г.У. фон Бальтазара, драматическое богословие формировалось как антитеза к либеральному протестантизму Ф. Шляермахера, А. Ричля и особенно А. фон Гарнака. Однако у драматического богословия бы еще один оппонент. Им была Йельская богословская школа, взгляды представителей которой обычно называют нарративным (повествовательным) богословием. Его создателями считаются ученые Йельского университета Дж. Линдбек, Г.В. Фрай и другие, которые были в основном лютеранами. В рамках нарративного богословия сформировалось представление о том, что Священное Писание нужно рассматривать как повествования, которое в рамках истории спасения имеет сотериологическое значение. Нарративное богословие формировалось под ощутимым влиянием теории речевых игр Людвига Витгенштейна кембриджского периода его творчества. Научное наследие Л. Витгенштейна традиционно разделяют на два периода: венский, который отмечается формированием теории отпечатков, ярко отраженного в «Логико-философском трактате», и кембриджский, в

котором сформировалась теория речевых игр, выраженная в «Философских исследованиях». Л. Витгенштайн в кембриджском периоде своей научной деятельности считал, что каждое слово приобретает смысловую нагрузку не от предмета, который им обозначают, а от контекста его использования. Философ сравнивал отношение слова к его значению с отношением шахматной фигуры и его роли в игре. Под влиянием теории речевых игр Л. Витгенштейна создатели нарративного богословия выработали собственное представление о значении слова Писания. Библия, по их мнению, является повествовательным текстом, который в силу контакта между Богом и людьми, который через нее осуществляется, набирает значение фактора спасения.

Нарративное богословие является кардинальным отрицанием либерального. Если в либеральном богословии делается особый упор на рациональности религии, то в нарративном – на повествовательном тексте. Драматическое богословие пытается занять среднюю, а потому и наиболее взвешенную, позицию между либеральным и нарративным богословием. Религиозный опыт не является чистой рациональностью и не является простым рассказом. Он составляет живой контакт Бога и человека со всей глубиной опыта межличностного общения.

Наибольший вклад в развитие драматического богословия сделал швейцарско-австрийский богослов, иезуит, профессор и декан факультета католического богословия Инсбрукского университета Леопольда-Франца Раймунд Швагер (1935-2004). Он попытался приравнять историю спасения к театральному действию. В работе «Иисус в драме спасения» богослов изложил историю спасения как драму из пяти действий. Первое действие, которое Р. Швагер назвал «Сломанное господство Бога», отражает уход человека от Творца в момент греха Адама [8, 44]. Второе действие богослов назвал «Отклонение Божьей власти и суд»; она отражает историю ухода человечества от Бога [8, 77]. Третье действие – «Носитель спасения под судом» – отражает земную жизнь и крестную жертву Иисуса Христа, который вопреки непослушанию человека принес ему спасение [8, 110]. Четвертое действие, которое получило название «Воскресение Сына и приговор небесного Отца», выражает кульминационную точку истории спасения [8, 155]. Пятое действие «Святой Дух и новое помазание» является развязкой священной истории [8, 183].

Развитие богословия XX века характеризуется также направлением, получившим название «керигматичне богословия». Как и драматическое, керигматичне богословие является

междуконфессиональным, то есть до его основателей зачисляются как католические, так и протестантские богословы. С драматическим керигматичне богословия сочетается также тем, что среди учредителей обоих направлений кое-где встречаются одни и те же имена. Это не значит, что кто-то из мыслителей сменил собственные богословские взгляды и перешел к другому направлению богословской мысли. Это скорее значит, что богословские направления современности объединяют научную среду вокруг какой-то одной идеи, а непротиворечивость некоторых идей вызывают одновременную приверженность к ним различных богословов.

В основе керигматичного богословия стоит стремление изменить центр богословской мысли с убеждений и рациональных размышлений на проповедь. Как и драматическое богословие, керигматика является антитезой к либеральному протестантизму, основатели которого стремились найти взаимопонимание с просветительским идеалом рациональности и превращали евангельские истины в философские концепты. XX век открыл несостоятельность либерализма и его неготовность привести человека к Богу и Им дарованного спасения. Церковь ожидала от богословия проповедь Слова Божьего, а не умственных спекуляций. Другим фундаментом керигматичного богословия стал упор на самой керигме, т.е. на вечном и неизменном смысле Слова Божьего, которое не подлежит релятивации вследствие изменения мировоззренческих веяний в мире слушателей Евангелия.

Центром керигматичного богословия стало понятие «θήξλτκα», которое присутствует в богословской терминологии от времени писаний мужей апостольских. Керигма первоначально означала содержание подготовительных наук к Крещению. Ранние христиане, тщательно относясь к подготовке к вступлению в Церковь, проводили длительную подготовку оглашенных, которые должны были познать основания веры. То, что изучали оглашенные, называли керигмой. Впоследствии керигма начала означать сущность христианской веры и вне контекста Крещения. Этим термином и поныне определяют фундаментальные вероучительные истины. В современном богословии термин «θήξλτκα» возродился в двух смыслах. Первое помещено, собственно, в керигматичном богословии. Второе появилось в наработках Р. Бультмана, который считал необходимым демифологизировать библейское слово и проинтерпретировать его экзистенциально. При этом он пытался различить между «историческим Иисусом», то есть настоящим образом исторической личности Иисуса из Назарета, который действительно существовал и

основал христианство, и «Христом веры», то есть тем образом Христа, который образовался в традиции и богословии Церкви. Именно «Христа веры» Р. Бультман называет керигмой, то есть содержанием христианской веры, которое однако не обязательно совпадает с исторической действительностью.

Создатели керигматического богословия шли другим путем, чем Р. Бультман. Для них керигма является не плодом креативного религиозного творчества, а истиной, провозглашенной Богом в Священном Писании. Эта истина передается традиции Церкви и является неизменной с течением эпох. Современные сторонники керигматического богословия с протестантской среды считали керигматикамы лидеров Реформации М. Лютера и Ж. Кальвина, поскольку одним из основных призывов их проповеди было возвращение к истинному содержанию Слова Божьего, не к завуалированным метафизическим наслоениям и небиблейским толкованиям, то есть к керигме Церкви.

Керигматичне богословия стало основной вехой мысли немецко-американского лютеранского богослова и религиозного философа Пауля Иоганнеса Тиллиха (1886-1965). Богослов различал философскую и керигматичну теологии. При этом философской теологией он называл не философское учение о Боге (theologia naturalis), как этот термин традиционно употреблялся, а философско-мировоззренческую систему средств инкультурации. Керигматичне богословия является для П. Тиллиха основой веры, которая проповедуется посредством философских наработок цивилизации. Мыслитель считал, что для проповеди необходимы обе составляющие, однако философская теология, как форма проповеди или внешнее обрамление Слова Божьего в слово человеческое, не должна вытеснять и заменять собой керигматичну теологию, которая является содержанием христианства и именно ее проповедует Священное Писание. Если в проповеди правильно расставлены акценты и слово проповедника обращено к керигме, тогда теология отражает свое истинное значение «Λόγος ἦν Θεός», где Λόγος воспринимается как синоним «λέμε», а не к «επιζητήε».

К сторонникам керигматического богословия причисляет также и К. Барта, который в своих произведениях много внимания посвятил развитию богословия проповеди, а либеральный протестантизм критиковал на том основании, что он непригоден для проповедничества и пастырской деятельности. К. Барт, выполняя миссию пастора, искал деятельных методов проповеди. Для этого не годилась либеральная система, которую он изучил во время своего

университетского обучения. К. Барт увидел необходимость выразить народу Божьему центральную истину Откровения, а не рациональные спекуляции на тему Слова Божия.

В католическом богословии керигматичну парадигму развили инсбрукские профессора И. Юнгманн и братья Ранеры. Австрийский иезуит Йозеф Андреас Юнгманн (1889-1975) отличился как советник Второго Ватиканского Собора и активный создатель его постановлений. Особое значение в его практической церковной деятельности занимает реформа Литургии в духе Собора. Свои взгляды в области керигматичного богословия мыслитель выразил в работе «Благая весть и наша проповедь веры». Керигматичне богословия И. Юнгманн воспринимал как хороший путь к возрождения истинного христианского духа. В керигма богослов видел истинное христианство, в отличие от культурных наслоений, которые он называл «привычным христианством».

Важную роль в развитии керигматичного богословия сыграл иезуит Гуго Ранер (1900-1968), старший брат К. Ранера. В своих многочисленных трудах, прежде всего в монографии «Богословие проповеди» [5] он изложил свое видение керигматичного служения Церкви, которое красной нитью проходит через патристическую и средневековую традицию христианства. Богослов отмечал: «Сегодня мы должны как бы заново освятить понятие служения, показав, что все же есть какое-то царство, одно-единственное Царство, где христианин может нести свое служение как радостный и свободен рабочий или как благородный воин: это Царство Божие в Церкви» [12, 3].

Большое значение в развитии богословия XIX-XX веков имела Тюбингенская школа, влияния которой на современные решения богословских проблем остаются достаточно большим. Зародилась эта школа в рамках протестантизма. Ее основателем считается Фердинанд Кристиан Баур (1792-1860). В своих трудах, основным из которых считается «Христианский гнозис или христианская философия религии в ее историческом развитии», которая увидела свет в 1835 году, Ф.К. Баур совершил первые шаги исторически критического изучения Библии. Богослов ставил перед собой вопрос об отношении Нового Завета к Ветхому. Тщательно изучая новозаветные тексты, он пришел к выводу о том, что Новый Завет является ареной борьбы двух взглядов. Согласно первому, Ветхий Завет остается обязывающим для новозаветного христианства, а его предписания не отменяются Христом. Исследователь считал, что эту позицию активно защищал Апостол Петр, поэтому Ф.К. Баур ее называет «петризмом». Согласно

другой точки зрения, Ветхий Завет с приходом Нового уходит в прошлое и теряет свою обязательность. Основателем такого взгляда исследователь считал Апостола Павла; поэтому эту позицию он называл «павлизмом». Эта борьба взглядов, по мнению Ф.К. Баура, продолжалась на грани I и II веков, а уже во второй половине II в века наступает примирение. Именно такое датирование дало ученому основания создать свою систему датировки возникновения новозаветных текстов: чем выше напряжение петризма и павлинизма, тем текст является более старым.

Сегодня система, выработанная Ф.К. Бауром, устарела и не используется в науке. Однако созданный им историко-критический метод получил широкое применение. В протестантском богословии Тюбингенская школа XIX века дала целый ряд ученых, которых оценивают по-разному. В 1835 году увидела свет работа представителя этой школы Давида Штрауса «Жизнь Иисуса» [9], которая вызвала огромный ажиотаж. Ученый вошел в дискуссию с либеральным богословием, которое пыталось рационально истолковать Писание. Либералы объясняли чудеса и рассказы о сверхъестественных аспектах Библии как литературные гиперболизации. Д. Штраус не соглашался с таким способом толкования. Он пытался провести тщательный анализ новозаветных текстов, чтобы выяснить, насколько они соответствуют действительности. Исследователь пришел к выводу, что Писание является лишь человеческим литературным произведением; в нем нет Божьего откровения, а потому для него допустима авторская фантазия. Такие выводы показывают негативную сторону историческо-критического метода, когда ученые для изучения человеческой стороны Писания отвергают ее основу – Божье откровение и Божье авторство, которые являются сущностью Библии. Именно учитывая такие результаты научных исследований Тюбингенской школы, она получила высокие оценки философов-атеистов. В частности Ф. Энгельс о ней писал: «В критическом исследовании она идет настолько далеко, насколько это возможно для богословской школы. Она признает, что все четыре Евангелия является не рассказами очевидцев, а позднейшими переделками утраченных писаний и из посланий, приписываемых апостолу Павлу, настоящими является не более четырех и т.д. Она вычеркивает из исторического рассказа как невероятные все чудеса и все противоречия, а с другой она пытается спасти то, что еще можно спасти, и в этом очень ярко проявляется ее характер как школы теологов... Но, конечно, все то, что Тюбингенская школа отвергает в

Новом Завете как неисторическое или поддельное, можно считать для науки окончательно потерянным» [11, 248].

Наряду с протестантской Тюбингенской школой развивалась и аналогичная католическая. Ее учредителями считаются профессор Иоганн Себастиан фон Дрей (1777-1853) и два его ученика Иоганн Адам Мьоллер (1796-1838) и Иоганн Баптист фон Гиршер (1788-1865). Известным сторонником Тюбингенской католической школы вне Тюбингенского института стал Франц Антон Штавденмаер (1800-1856), который был профессором католического богословия в университетах Гиссен и Фрайбург-им-Брайсгау. Громким рупором Тюбингенского католической школы считается Йоханнес Евангелист фон Кун (1806-1887). Эти богословы переняли от протестантских коллег историко-критический метод изучения Библии, однако сумели избежать нигилистического отношения к Божественному откровению и Божьему авторству Писания. Именно в этом аспекте состоит кардинальное отличие между протестантской и католической Тюбингенскими школами. Тюбингенские католические библеисты стали первыми исследователями Священного Писания нового типа. С началом их деятельности в католическом библейском богословии начинается укоренение исторически-критического метода, который, однако, не сразу получил повсеместное признание в Католической Церкви. Консервативное католическое крыло, которое в «сутки Пиет» было очень мощным, не только притормозило развитие новой библеистики, но и добилося включения работ Й.Б. фон Дрея в Индекс запрещенных книг.

После запрета трудов Й.Б. фон Дрея его имя, как его учение, уходит в забвение, в котором оно пробыло около 80 лет. Это забвение можно оценивать по-разному: с одной стороны оно было незаслуженным, поскольку в произведениях ученых ранней Тюбингенской католической школы не было ересей и отклонения от традиционного библейского богословия, кроме этого именно эта школа способствовала углублению и разноплановости изучения Библии; с другой стороны, неприятие этой школы объясняется в общем богословском контексте. Католическая Церковь опасалась проникновения в ее доктрину модернизма и либерализма. С позиции осторожности католики отвергали все, что могло повлечь за собой ненужные, даже вредные богословские дискуссии. Тюбингенская католическая школа, даже несмотря на ее ортодоксальность, вместе с новыми методами изучения Библии могла принести в католического богословия множество проблем, принятых от Тюбингенской протестантской школы.

После Второго Ватиканского Собора Католическая Церковь по-новому взглянула на изучение Библии. К тому времени уже прошли опасности либерализма и модернизма. А значит, можно было давать зеленый свет и исторически-критическому методу в библеистике. Как следствие, возродилась Тюбингенского католическая школа. Ее возрождение стало заслугой профессора Тюбингенского университета Йозефа Руперта Гизельманна (1890-1970). Г.Л. Мюллер причисляет к числу участников новой Тюбингенского католической школы, кроме Й.Р. Гизельманна, также Карла Адама, И. Ратцингера и В. Каспера. К. Адам был профессором в Тюбингене и развивал идеи, которые проникли к Й.Р. Гизельманне от его предшественников с XIX века. Связь В. Каспера из Тюбингеном в ранние годы его карьеры был очень тесной. Он учился в Тюбингене и считается лучшим учеником Й.Р. Гизельманна. Впоследствии он преподавал в этом университете и запомнился в нем своим участием в церковном конфликте с Г. Кюнгом, а следовательно со всем либеральным богословием и его попытками проникновения в Католическую Церковь. Именно В. Каспер в 1970 году высказался за увольнение Г. Кюнга с кафедры. И. Ратцингера из Тюбингена также связывает профессорская карьера. Там он получил кафедру по рекомендации Г. Кюнга, который впоследствии стал его научным оппонентом. И. Ратцингер, по принципу «*Amicus Plato, sed magis amica veritas*», не согласился с либеральными идеями Г. Кюнг, которые критиковал еще К. Ранер.

Важным моментом развития католического богословия стал акцент на возрождение патристики. Католические мыслители XX века оказались перед проблемой поиска нового фундамента для адекватной инкультурации христианского вероучения. Они осознали, что схоластическая наследие больше не может играть роль презентанта христианского мировоззрения; ее время прошло. Новый мир нуждался в новых форм инкультурации. С целью их нахождения богословы XX века обратились к древней традиции Церкви. В первые века христианства Отцы Церкви сумели настолько тщательно и качественно разработать теоретическое изложение христианских вероучительных истин, что их пример определял метод построения инкультурационных систем во все эпохи. Схоластичное богословие, перенимая идеи от античной философии, применяли патристической метод отбора концептов, пригодных для христианской проповеди. Этим путем шли и некоторые мыслители современного католицизма. Они стремились овладеть методикой Отцов Церкви и на ее основании построить современное богословие.

В XX веке возрождение патристики наблюдается и на христианском Востоке. После многочисленных политических и исторических пертурбаций, которые произошли в начале XX века, православные богословы получили возможность общения с католиками и протестантами, освободились от протектората государства, оказались в условиях свободного формирования и выражения собственных мыслей. Все это способствовало формированию новых взглядов. Среди православных богословов стало модным обращаться к произведениям Отцов Церкви. Как следствие, появились многочисленные переводы святоотеческих творений на современные европейские языки. Огромным вкладом в воссоздание патристического наследия отличились русские богословы в диаспоре. Их духовным и богословским центром стал Institut de théologie orthodoxe Saint-Serge в Париже, в котором переосмысливалась наследие Отцов Церкви и предпринимались попытки построения пассажей между древней Церковью и современностью.

Весомым результатом формирования нового богословия на фундаменте святоотеческих наработок стала школа неопатристики, создателями которой были Георгий Флоровский и Владимир Лосский. В частности Г. Флоровский выразил основной принцип неопатристики. Он решительно отверг призыв «Назад к Отцам!», как принцип возврата к прошлому. Для него возрождение – это богословие будущего. Поэтому его принципом становится лозунг «Вперед к Отцам!» Правда, на практике этот лозунг в учении Г. Флоровского не слишком заметен. Мыслитель чрезмерно идеализировал греческий патристику и сконцентрировался на периоде первых восьми Соборов, что не давало ему возможности открыть футуристический потенциал патристики. Другой метод в своих исследованиях использовал В. Лосский. Он сконцентрировался на изучении творчества Псевдо-Дионисия Ареопагита и Григория Паламы, открывая современному читателю мистическое богословие Отцов. Не менее затронутыми патристическими идеями были и другие русские мыслители, в частности Владимир Соловьев, Павел Флоренский и Сергей Булгаков. Святоотеческие влияния заметны в произведениях греков Ивана Зизиюласа, Иоанна Пантелеймона Манузакиса, Христоса Яннараса, Григория Папатомаса, англичанина Калиста Уэра, американца Джона Бэра и других. Возрождение патристики прослеживается не только среди православных богословов, но и между католиков. Неопатристами среди католиков можно назвать Бельтольда Альтанера, Гуго Ранера, Альюиса Грилльмаера, Жана Даниэлу, Анри де Любака.

Несмотря на устарелость либеральных идей даже в протестантизме, в Католической Церкви после Второго Ватиканского Собора стали появляться единичные богословы, учение которых были близки к либерального богословия Ф. Шляермахера. Среди них самым популярным стал профессор Тюбингенского университета Ганс Кюнг, в произведениях которого отсутствуют Никейский тринитарный и Халкидонский христологический догматы. Похожие взгляды представляют также бельгийский доминиканец Эдвард Шиллебеекс, труд которого «Иисус. История одной жизни» [7] был осужден Церковью, нидерландский иезуит Пит Шооненберг, немецкий богослов Ойген Древерманн, Карл-Ганс Олиг. Однако их взгляды остались только увлечением единиц, не получив одобрения и восприятия широкой общественности богословов.

Подытоживая анализ основных школ и направлений богословской мысли XX века в немецкоязычном пространстве, необходимо отметить, что богословская мысль столкнулась с типичными для современной культуры проблемами. Современное богословие не выработало одной доминирующей школы. Как и в философии XX века наблюдается раздробленность на школы и направления, которые имеют мало общих тем для синтезирования своих достижений, так и в богословии развивались самые разные взгляды и увлечения. Этим современное богословие отличается, к примеру, от средневекового, в котором доминирующее положение заняла схоластика. Бесспорно, схоластику нельзя считать однородным явлением; она была скорее множеством взглядов. Однако эти взгляды строились на совместном фундаменте, а дискуссии велись об общих для всех направлений темах. Такая раздробленность современного богословия свидетельствует о падении прежней парадигмы и определенном хаосе, который воцарился на руинах старого богословия. Однако в этом хаосе заметна тенденция к самоорганизации. Богословская дискуссия современности нарабатывает материал, из которого непременно созреет новая и интересная богословская парадигма, которая будет наиболее адекватно отвечать инкультурационным требованиям духа современности. Начало нового большого богословского синтеза положил Второй Ватиканский Собор, который стал только альфой в современной богословской дискуссии. Омега еще впереди. Именно на нее возложена задача возродить христианскую культуру в новом и полном энергии теле мировоззрения.

Сегодня мы можем констатировать, что XX век дал для будущего великого богословского синтеза огромный творческий материал, среди которого особое место занимают несколько школ и

направлений, сложившихся в странах немецкого языка. Особое место среди них занимает драматическое богословие, сформированное швейцарцами Г.У. фон Бальтазаром и Р. Швагером. Эти монахи-иезуиты попытались приравнять историю спасения к драматургическим постановкам, подлежащим художественному восприятию, а не рациональному осмыслению. Упор ставился не на логос истории спасения, а на ее эстетику. Человек занял место не элемента рациональной надстройки, а героя драмы, которая вращается вокруг отношений и диалогической коммуникации Бога и человека. Грех и спасение – это тот эксцентриситет, который отражает приближения и отклонения человека от Бога, мира и собственной сущности.

Еще одним направлением, сложившимся в богословии XX века стало керигматичне богословие, начало которого тянется от протестанта К. Барта. Упор на керигме показал важность проповеди в современном мире. Керигматичний акцент выражает пастырское и проповедническое настроение Церкви после Ватиканского Собора, попытку приближения к сердцам христиан. Современное богословие отказывается от рационализаторских парадигм и обращает свое внимание на проповедь, которая должна не убеждать, а касаться глубоких уголков души. Странники керигматичного богословия не строили каких-то доказательств существования Бога, не входили в теоретические дискуссии об атрибутах Бога, как это было принято в схоластике; они проповедовали Христа как человека, с которым возможно живое общение и диалог любви.

Выразителем настроений в современном богословии стала также новая Тюбингенского католическая школа. Она поставила перед собой задачу по-новому открыть Священное Писание, переосмыслить устаревшие стереотипы и отыскать новые пути для библейской проповеди. Тюбингенские католические богословы стремились развить библеистику как науку о Священном Писании, использующей научные методы исследования и историко-критический метод. Научно-исследовательская работа в области библеистики призвана открыть Библию как источник христианского благочестия и стать основой для дальнейшего богословствования.

Поиски новых форм проповеди и выражения христианского благочестия привлекли внимание немецкоязычных богословов прошлого века и до произведений Отцов Церкви. Патристика питала новейших мыслителей идеями о формах и методах богословствования. Именно от создателей ранней богословской теории следующие поколения учились формировать свой духовный опыт в теоретических

категориях, при этом не теряя ясного видения цели и основных ценностей христианства.

Проанализированные школы и направления современного богословия показывают интенсивность поисков новых адекватных форм проповеди и выражения основ христианской веры. После Второго Ватиканского Собора падают столбы, которые держали католическое богословие в течение средневековья и последующих эпох. Однако падают они не в небытие, а погибают, чтобы воскреснуть в новой форме, в молодом теле, засиять новыми лучами света Христова. Уже в хаотичности современного постсоборового богословия заметны тенденции, которые впоследствии лягут в основу нового большого богословского синтеза. Этими чертами нового богословия является акцент на человеке как адресата проповеди, к тому же на человеке не как homo sapiens, который требует рациональных доказательств веры, а о человеке как homo spiritualis.

Литერატურა

References:

1. Aulén G. Das Drama und die Symbole. Die Problematik des heutigen Gottesbildes. – Göttingen: Vandenhoeck & Rupprecht 1968. – 232 S.
2. Barth K. Der Christ in der Gesellschaft. // Anfänge der dialektischen Theologie. Teil 1. / Hrsg: J. Moltmann. – München: Kaiser-Verlag, 1962. – S. 3-54.
3. Harnack A. Das Wesen des Christentums. – Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus Mohl, 1977. – 176 S. – (Gütersloher Taschenbücher Siebenstern, 227).
4. Pietz H.-W. Konvergenzen auf Theodramatik hin oder: Wie kommt es zur dramatischen Denk- und Darstellungsart in der Dogmatik? // Theodramatik. Das Drama als Denkmodell in der neueren Theologie: Tagungsprotokoll 72/91. / Hanz-Wilhelm Pietz. – Iserlohn: Evangelische Akademie, 1991. – S. 5-31.
5. Rahner H. Eine Theologie der Verkündigung. – Freiburg im Breschau: Herder, 1939. – 202 S.
6. Sandler W. Narrative Ethik und dramatische Theologie. // Ethik und Erzählung. Theologische und philosophische Beiträge zur narrativen Ethik. / Hrsg. M. Hofheinz u.a. – Zürich: 2009. – S. 161-187.
7. Schillebeeckx E. Jezus, het verhaal van een levende. – Nelissen: Dloemendaal, 1974. – 623 p.

8. Schwager R. Jesus im Heilsdrama. Entwurf einer biblischen Erlösungslehre. – Innsbruck: Tirolia, 1996. – 307 S. – (Innsbrucker theologische Studien, 29).
9. Strauß D.F. Das Leben Jesu: kritisch bearbeitet, 2 Bände. – Tübingen: Osiander, 1835, 1836. – 731+750 S.
10. Гуерьеро Э. Ханс Урс фон Бальтазар. / Пер. с нем. Юрий Ромашев. – Москва: Культурный центр «Духовная библиотека», 2009. – 327 с.
11. Маркс К., Енгельс Ф. Вибрані твори в трьох томах. Т. 1. – К.: Видавництво політичної літератури України, 1977. – VI, 588 с.
12. Ранер Х. Игнатий Лойола и историческое становление его духовности. / Пер. с нем. И.Г. Гаспаров. – Москва: Колледж философии, теологии и истории в Москве, 2002. – 116 с.

Рецензент: Профессор Пётр Яроцкий, Доктор философских наук, Ведущий научный сотрудник Института философии Национальной Академии Наук Украины

ოლეგ შეპეტიაკი

თანამედროვე რელიგიური აზროვნების სკოლები და მიმართულებები გერმანულენოვან სივრცეში

რეზიუმე

სტატიაში განაალიზებულია გერმანულენოვან ქვეყნებში თანამედროვე კათოლიკური ღვთისმეტყველების სკოლებისა და მიმართულებების ანალიზი, კერძოდ დრამატული ღვთისმეტყველება, კერიგმატიკული ღვთისმეტყველება, ტუბინგენის ახალი სკოლა და სხვა. ნაჩვენებია წამყვანი ქრისტიანული მოაზროვნეების როლი ახალი თეოლოგიური შეხედულებების ფორმირებაში, რომელთა შორის განსაკუთრებული როლი ითამაშეს კ. ბარტმა, კ. რანერმა და გ. კიუნგმა.

საკვანძო სიტყვები: კათოლიკობა, ღვთისმეტყველება, ბარტი, რანერი, კიუნგი.

რეცენზენტი: პროფესორი პეტრო იაროცკი, ფილოსოფიურ მეცნიერებათა დოქტორი, უკრაინის მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ფილოსოფიის ინსტიტუტის წამყვანი მეცნიერ თანამშრომელი.

Oleh Shepetyak
Schools and Direction of Modern Religious Thought in German-languages' lands

Summary

In the article the schools and trends in contemporary Catholic theology of German-speaking countries are analyzed, in particular the dramatic theology, Kerygmatic theology, new Tübingen schools and others. The contribution of prominent Christian thinkers in the formation of new theological views, among which the most important role is played by K. Barth, K. Rahner and H. Küng, is shown.

Keywords: Catholicism, Theology, Barth, Rahner, Küng.

Reviewer: Professor Petro Yarotsky, Doctor of philosophical Sciences, Leading researcher of Institute of Philosophy of The National Academy of Sciences of Ukraine

თქა თოფნიშვილი
იდეების როლი სოციალურ მოქმედებაში

სოციალურ მოქმედებაში იდეათა როლის შესახებ მსჯელობებმა მრავალი წინააღმდეგობა წარმოშვა, რაც ნაწილობრივ გამოიწვია ამ დისკუსიისათვის დამახასიათებელმა ორმა ნიშანმა. ერთი მხრივ, მხარეები განიხილავდნენ პრობლემას საკმაოდ ზოგადად – ენიჭება თუ არა იდეებს მნიშვნელოვანი როლი მოქმედების განსაზღვრაში. ამ მიდგომის საპირისპიროდ, სოციოლოგთა ნაწილი შეეცადა პრობლემის დანაწევრებას სხვადასხვა ნაწილებად, რომელთაგანაც თითოეული განსხვავებულად მიესადაგება მოქმედების ანალიტიკურ თეორიას. მეორე მხრივ, დისკუსია გადაეჯაჭვა ფილოსოფიურ პრობლემებს, რის გამოც ძალიან იშვიათად წარმოებდა მასზე რეალური დაკვირვება და ემპირიულ დონეზე ანალიზი. ნაშრომში განხილული ემპირიულ, მეცნიერულ საფუძველზე იდეათა როლის ანალიზის თეორიული სქემა. ცხადია, იდეები არ შეიძლება განიხილებოდეს როგორც სოციალური მოქმედების სისტემაში შემავალი ცვლადები, თუკი მათი სპეციფიკური შინაარსი არ შეიცვლება შემთხვევიდან შემთხვევამდე. მაგრამ, მიუხედავად ასეთი ცვლილებებისა, ისინი შეიძლება დაიყოს გარკვეული სახის ფართო კლასებად, რომლებიც ერთმანეთისგან განსხვავდებიან მოქმედებასთან მიმართებით. როგორ უნდა განისაზღვროს ეს კლასი და საერთოდ რამდენია ისინი – ეს არის ნაშრომის ძირითადი კითხვები. ზოგადად, იდეების როლის შესახებ მიმდინარე დაპირისპირებანი უფრო ფილოსოფიურ თვალსაზრისთა დაფუძნებისთვის გაჩაღებულ ბრძოლას ჰგავს, ვიდრე ემპირიული ფაქტების ანალიზის შედეგს. ალბათ, უპრიანი იქნება, რომ გვერდზე გადავდოთ ფილოსოფიური მსჯელობები და პრობლემის დაწვრილებით განხილვას შევუდგეთ, რასაც შესაძლოა განსხვავებულ თვალსაზრისთა შერიგება მოჰყვეს.

საკვანძო სიტყვები: სოციალური მოქმედება, ექსისტენციალური იდეები, ნორმატიული იდეები, ემპირიული იდეები, არაემპირიული იდეები, რელიგიური იდეები, პარსონსი, ვებერი

სოციალურ მოქმედებაში ოცნებ როლის შესახებ მსჯელობებმა მრავალი წინააღმდეგობა წარმოშვა. შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ასეთი რამ ნაწილობრივ გამოიწვია ამ დისკუსიისათვის დამახასიათებელმა ორმა ნიშანმა. ერთი მხრივ, მხარეები განიხილავდნენ პრობლემას საკმაოდ ზოგადად – ენიჭება თუ არა იდეებს მნიშვნელოვანი როლი მოქმედების განსაზღვრაში. ამ მიდგომის საპირისპიროდ, სოციოლოგთა ნაწილი შეეცადა პრობლემის დანაწევრებას სხვადასხვა ნაწილებად, რომელთაგანაც თითოეული განსხვავებულად მისადაგება მოქმედების ანალიტიკურ თეორიას. მეორე მხრივ, დისკუსია გადაეჯახა ფილოსოფიურ პრობლემებს, რის გამოც ძალიან იშვიათად წარმოებდა მასზე რეალური დაკვირვება და ემპირიულ დონეზე ანალიზი.

ძნელია დაეთანხმო მოსაზრებას, თითქოს სოციალური თუ სხვა რომელიმე მეცნიერების არსებობა შესაძლებელი იყოს ერთგვარ ფილოსოფიურ ვაკუუმში, ყველა ფილოსოფიური პრობლემების გვერდის ავლით. თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ, მართალია, მეცნიერული და ფილოსოფიური პრობლემები ურთიერთდაკავშირებული პრობლემებია, მაგრამ ისინი, ამავდროულად, დამოუკიდებლად არსებობენ და მათი განხილვა შეიძლება ერთმანეთისგან განყენებულად.

ემპირიულ, მეცნიერულ საფუძველზე იდეათა როლის ანალიზის თეორიულ სქემას გეთავაზობს ტალკოტ პარსონსი. მისი აზრით, იდეები წარმოადგენენ კონცეფციებსა (მტკიცებულებებსა) და მოსაზრებებს, რომელთა გონივრული ინტერპრეტაცია შესაძლებელია ადამიანების ინტერესებთან, ღირებულებებთან და გამოცდილებასთან კავშირში. რამდენადაც იდეები შეადგენენ სისტემებს, კავშირი ამ კონცეფციებსა და მოსაზრებებს შორის შეიძლება შემოწმდეს ნორმების გარკვეული ტიპით, ანუ ლოგიკით.

ცხადია, იდეები არ შეიძლება განიხილებოდეს როგორც სოციალური მოქმედების სისტემაში შემავალი ცვლადები, თუკი მათი სპეციფიკური შინაარსი არ შეიცვლება შემთხვევიდან შემთხვევამდე. მაგრამ, მიუხედავად ასეთი ცვლილებებისა, ისინი შეიძლება დაიყოს გარკვეული სახის ფართო კლასებად, რომლებიც ერთმანეთისგან განსხვავდებიან მოქმედებასთან მიმართებით. როგორ უნდა განისაზღვროს ეს კლასი და საერთოდ რამდენია ისინი? ეს კითხვები მეცნიერული თვალსაზრისით პრაგმატული კითხვებია. ნებისმიერი ორი კლასის განსხვავება გამართლდება იმით, რომ

მათი წევრები განსხვავებულად იქცევიან, ანუ მოქმედებასთან სხვადასხვა მიმართებაში არიან. არის თუ არა ეს შემთხვევითი? ასეთია ფაქტის კითხვა. პარსონსი შემდეგ კლასიფიკაციას გთავაზობს.

პირველ კლასს ის ექსისტენციალურ იდეებს უწოდებს. კონცეფციები, რომლებიც მოიცავენ ასეთ იდეებს, წარმოადგენენ სქემას ან ერთეულების, მათი ასპექტებისა და თვისებების აღსაწერად, ან ანალიზისთვის, რომლებიც დამახასიათებელია იმ პიროვნების გარე სამყაროსთვის, ვისაც უნდება ეს იდეები. აქ პარსონსი მიმართავს გარე „რეალობას“ გარკვეული აზრით.

ექსისტენციალურ, ისევე როგორც სხვა ტიპის იდეებში გამოიყოფა ორი ქვე-კლასი, რომელთა შორის განსხვავებასაც უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. პირველი ქვე-კლასი ემპირიული იდეებისგან შედგება, რომელთა მტკიცებათა და მოსაზრებათა შემოწმება ემპირიული მეცნიერების მეთოდით შესაძლებელია. მეორე მხრივ, ყველა დანარჩენი ექსისტენციალური იდეები დაჯგუფდება არაემპირიული იდეების ქვე-კლასში, მიუხედავად იმ მიზეზებისა, რატომაც არ არიან ისინი მეცნიერულად დასაბუთებულნი.

მეორე ძირითად კლასს პარსონსი უწოდებს ნორმატიული იდეების კლასს. ეს იდეები ეხება ისეთ ვითარებებს, რომლებიც შეიძლება რეალობაში არსებობდნენ, ან არ არსებობდნენ, მაგრამ ორივე შემთხვევაში მოიხსენიებიან არა თხრობით, არამედ ბრძანებით კილოში. თუ ვითარება რეალობაში არსებობს, რამდენადაც იდეა წარმოადგენს ნორმატიულს, აქტორი თავის თავზე იღებს მოვალეობას შეინარჩუნოს მისი არსებობა. თუ ვითარება არ არის რეალური, მაშინ აქტორი იღებს მომავალში მისი რეალიზების მოვალეობას. იდეა ნორმატიულია იმდენად, რამდენადაც აღწერილი ვითარების შენარჩუნება ან მიღწევა შეიძლება მიხნეულ იქნას აქტორის მიხნად. აღნიშნული ვითარებები შეიძლება, აგრეთვე, დაიყოს ზემოხსენებული კრიტერიუმის მიხედვით, ემპირიულ და არაემპირიულ კლასებად.

განსახილველ საკითხთა პირველი ჯგუფი ეხება ემპირიული ექსისტენციალური იდეების როლს. კონტექსტი, რომელშიც ეს ანალიზი წარმოებს, წარმოადგენს იმ პრობლემათა რიგს, რომელიც ეხება მოქმედების რაციონალურობის თეორიას, რაც გულისხმობს მიზნებთან

საშუალებების თანაფარდობის მეშვეობით „ეფექტურობის“, ანუ „გამოყენების“ მაქსიმალიზაციას.

ყოველი ადამიანური საზოგადოება ფლობს ემპირიულად დასაბუთებული ცოდნის მნიშვნელოვან მარაგს, როგორც გარემოს შესახებ, ასევე მისი წევრების შესახებ. ის, რომ ეს ცოდნა არის ემპირიული და არ არის თეორიულად სისტემატიზირებული თანამედროვე მეცნიერების თვალსაზრისით, არ ცვლის ამ ფაქტის არსებობას. მეტიც, ყველა საზოგადოებაში მისი წევრების მოქმედების ძალიან დიდი ნაწილი უნდა იქნას გაგებული ამ ცოდნის თვალსაზრისით.

გარდა იმ იდეებისა, რომლებიც გაუძლებენ მეცნიერული დასაბუთების გამოცდას, ყოველ საზოგადოებაში არსებობს მრავალი იდეა, რომელიც ზოგჯერ ამ სტანდარტიდან გადაიხრება. იმდენად, რამდენადაც ისინი უფრო ექსისტენციალურ იდეებს წარმოადგენენ, ვიდრე ნორმატიულს ან წარმოსახვითს, დაისმის კითხვა იმის შესახებ, თუ რა არის ამ გადახრის საფუძველი. მასზე პასუხის გაცემისას უნდა ვუფროთხილდეთ გარკვეულ ფართოდ გავრცელებულ პოზიტივისტურ ტენდენციას. არსებობს შეხედულება, ნაგულისხმევი თუ გაცხადებული, რომ ემპირიული სტანდარტიდან გადახრის მიზეზი ყოველთვის და აუცილებლად არის ემპირიული მონაცემების დეფიციტი იმ მნიშვნელობით, რომ განსახილველი იდეები არ არის მხოლოდ ნეგატიურად დაუმტკიცებელი, არამედ ისინი შეიძლება ნაჩვენები იყვნენ როგორც პოზიტიურად მცდარნი, ანუ მათი არამტკიცებადობის საფუძველი არის უმეცრება ან შეცდომა, ანდა ორივე ერთად. ასეთი შეფასება აშკარად გულისხმობს იმას, რომ არსებობს ადეკვატური პოზიტიური სამეცნიერო სტანდარტი, რომლითაც შესაძლებელია მათი შეფასება.

ყოველ შემთხვევაში შეიძლება დანამდვილებით ითქვას, რომ ექსისტენციალური იდეების ემპირიულად ცნობილი სისტემების სფეროში არსებობს კლასი, რასაც შეიძლება ანტიმეცნიერული იდეები ვუწოდოთ. იგი არ ამოწურავს ემპირიული მტკიცებადობის სტანდარტიდან გადახრებს. გარდა ამისა, არსებობს კონცეფციებისა და მოსაზრებების კლასი, რომლებიც ვერ მტკიცდებიან არა შეცდომითობის გამო, არამედ იმის გამო, რომ ისინი, როგორც პარეტო იტყოდა, „სცილდებიან გამოცდილებას“. ისეთი იდეები, როგორიცაა სამყაროს დაყოფა ორ-კეთილ და ბოროტ პრინციპებად, სულის

დაუსრულებელი რეინკარნაცია და სხვა – ამ კატეგორიას მიეკუთვნებიან. ეს იდეები უფრო არამეცნიერულნი არიან, ვიდრე ანტიმეცნიერულნი.

მაშინ რა შეიძლება ითქვას ამ არამეცნიერული იდეების როლის შესახებ? იმდენად, რამდენადაც ეს იდეები თავისი ბუნებით უფრო ექსისტენციალურია, ვიდრე ნორმატიული თუ წარმოსახვითი, არსებობს გარკვეული ფორმალური მსგავსება მათსა და ემპირიულ მეცნიერულად დასაბუთებულ იდეებს შორის. უკანასკნელი შეიძლება, ერთი ასპექტით, მიჩნეული იყოს სიტუაციაზე აქტორის ორიენტაციის მექანიზმად. ვინაიდან ადამიანი მიზანდასახული არსებაა, რომელიც რაციონალურად ცდილობს მიზნების მიღწევას, იგი არ შეიძლება ჩაითვალოს სიტუაციაზე სრულად ორიენტირებული მანამ, სანამ მას, სხვა რამესთან ერთად, არ ექნება სიტუაციის ან სხვა ფუნქციონალურად შესატყვისი მექანიზმების ადექვატური ცოდნა იმ მიმართულებით, რომელიც უკავშირდება დასახული მიზნის მიღწევას.

მაგრამ აქამდე ექსისტენციალური იდეების როლი განიხილებოდა მხოლოდ ერთ კონტექსტში, როგორცაა მოცემული მიზნების მისაღწევად საშუალებათა არჩევანის საფუძველი. ამას გარდა, არსებობს სხვა ტიპის კოგნიტური ორიენტაციის აუცილებლობა, როგორც პასუხი მიზანთა(რომელთა მიღწევას ცდილობენ) გამართლების პრობლემაზე. იმ გამართლებების სისტემატურად და ინდუქციურად შესწავლისას, რომლებსაც ადამიანები იძლევიან, თუ რატომ უნდა მიაღწიონ საბოლოო მიზნებს, გამოიყოფა ერთი ფაქტი. ამგვარ გამართლებათა ყველა ცნობილი თანამედროვე სოციალური სისტემების ერთ-ერთი თვალსაჩინო კომპონენტი უნდა კლასიფიცირებული იქნას, როგორც არაემპირიული კომპონენტი. რაც უფრო დიდია მცდელობა იმ მოსაზრებების უფრო ცხადად და მძაფრად გამოსატყვისა, რომლებიც აყენებენ ამგვარ არგუმენტებს, აშკარა ხდება ის ფაქტი, რომ ისინი უფრო მეტაფიზიკურ მოსაზრებებს წარმოადგენენ, ვიდრე მეცნიერულს. ეს ეხება ყველა ცნობილ სოციალურ სისტემას. საკითხი იმის შესახებ, შეიძლება თუ არა საერთოდ ამ არაემპირიული ელემენტების მოშორება, არ არის რელევანტური ამ კონტექსტში.

მაგრამ მხოლოდ ფენომენტა გარკვეული კლასის არსებობის ჩვენება არ ნიშნავს, რომ მათი აღწერა მოიცავს ამ მიზნისთვის მნიშვნელოვან ცვლადებს. საქმე ის კი არ

გახლავთ, არაემპირიული ექსისტენციალური იდეები ყოველთვის ხედება თუ არა სოციალურ სისტემებში, არამედ შესაძლებელია თუ არა ამ სოციალური სისტემების მნიშვნელოვანი ნიშნები ამ იდეათა შინაარსში ნაჩვენები იყოს, როგორც ცვლილებათა ფუნქციები.

ამ სფეროში აქამდე არსებული ყველაზე მნიშვნელოვანი ემპირიული გამოკვლევებიდან შეიძლება აღინიშნოს მაქს ვებერის გამოკვლევები რელიგიის სოციოლოგიაში. ვებერი დაინტერესებული იყო ისტორიული მიწვრილობის (დაკავშირებულობის) კერძო პრობლემით, ანუ პროტესტანტიზმის ზოგიერთი განშტოების „მატერიალური ფაქტორებით“, აგრეთვე, იდეების როლით რაციონალური ბურჟუაზიული კაპიტალიზმის წარმოშობაში. მაგრამ საკუთარმა მეთოდოლოგიურმა ხედვამ ვებერს აჩვენა, რომ იდეათა როლის შესახებ ჩამოყალიბებული ზოგადი ერთგვაროვნების გარეშე, აზრი არ ჰქონდა თანამედროვე კაპიტალიზმის ახლო წარსულის უფრო დეტალური გენეტიკური შესწავლით დაპირისპირებოდა პრობლემას. ამრიგად, იგი მიუბრუნდა კომპარატივისტულ მეთოდს, ცვლილების გავლენის შესწავლას რელიგიური იდეების თვალსაზრისით.

ცვლადი, რასაკვირველია, არ შეიძლება იქნას იზოლირებული მანამ, სანამ ცვლილების რელევანტურ დიაპაზონში არ იქნება შესაძლებელი სავარაუდოდ მნიშვნელოვანი ცვლადების ან მუდმივად შენარჩუნება, ან მათი დამოუკიდებლობის დემონსტრირება. ვებერი შეეცადა ამ პრობლემის გადაწყვეტას იმის ჩვენებით, რომ მის მიერ შესწავლილ განსხვავებულ საზოგადოებაში რელიგიური იდეების განვითარებამდე, რომლითაც თავად იყო დაინტერესებული, მატერიალური ფაქტორების მდგომარეობა და მათი განვითარების პერსპექტიული ავტონომიური ტენდენციები, რელევანტური თვალსაზრისით, არსებითად მსგავსი იყო. მაგალითად, მის მიერ ყველაზე კარგად დამუშავებულ სამ შემთხვევაში—ჩინეთის, ინდოეთისა და დასავლეთ ევროპის შემთხვევაში, შეეცადა გამოეთვალა ეკონომიკური სიტუაციების, ანუ კაპიტალიზმის განვითარებისთვის „წარმოების მდგომარეობის“ შედარებითი კეთილსაიმედოობა და არაკეთილსაიმედოობა. ამ თვალსაზრისით, მისი გამოკვლევების შედეგი იყო შეფასება, რომლის თანახმადაც არსებობს დიდი მსგავსება სამივე

საზოგადოებაში. მაგრამ ფაქტია, რომ კაპიტალიზმის განვითარება მოხდა მხოლოდ ევროპაში. რა არის მიზეზი ამ სამ ცივილიზაციაში რადიკალურად განსხვავებული შედეგების არსებობის? ცხადია, რომ სამივე შემთხვევაში რელიგიური იდეების განვითარება საკმაოდ განსხვავებული მიმართულებით მოხდა.

მაგრამ ვებერს ამით არ დაუმთავრებია რელიგიური იდეების როლის მისეული შესწავლა. უფრო განზოგადებული კონცეპტუალური სქემის „მოქმედების თეორიის“ ანუ მისი „გაგებითი სოციოლოგიის“ კონტექსტში, მან გააანალიზა გარკვეული მექანიზმები, რომლითაც იდეებს შეუძლიათ მოახდინონ და ახდენენ კიდევ გავლენას მოქმედებაზე. ამ ანალიზის საფუძველზე ვებერმა გამოიკვლია თუ როგორაა შესაძლებელი რელიგიური იდეების ყოველი გაბატონებული სისტემის–კონფუციანიზმის, ინდუიზმისა და პროტესტანტიზმის გავლენა სოციალური ცხოვრების გარკვეულ ასპექტებზე და ეს დასკვნები სათანადო ფაქტებით დადასტურდა ამ ჰიპოთეზის მოსალოდნელი შედეგების შესატყვისად. მომავალში მან გააძლიერა ეს არგუმენტი თავისი კონცეპტუალური სქემის მიხედვით სხვადასხვა წყაროდან მიღებული ფაქტების დეტალური ანალიზით, იმ პროცესის ბევრი სპეციფიკური მექანიზმის ახსნით, რომლითაც ეს ზემოქმედება სავარაუდოდ ხდებოდა და დაწვრილებით შემოწმა თავისი ანალიზი.

ამგვარი ძალზე კომპარატივისტული შესწავლის შედეგი, მთელ ამ დროისთვის, მხოლოდ მისი ორიგინალური ისტორიული თეზისებისთვის მძლავრი არგუმენტის შექმნა არ იყო, არამედ ისიც, რომ ასკეტური პროტესტანტიზმის იდეებმა თანამედროვე კაპიტალიზმის წარმოშობაში მნიშვნელოვანი კაუზალური როლი ითამაშეს. შესწავლის შედეგი იყო, აგრეთვე, მოქმედებასთან მიმართებაში არაემპირიული ექსისტენციალური იდეების როლის შესახებ განზოგადებული თეორიის ფორმულირება. ეს სწორედ ის საკითხია, რომელსაც აქ უმთავრესი ინტერესი ენიჭება. ვებერს არ მიაჩნია, რომ რელიგიური იდეები წარმოადგენენ ძირითად მამოძრავებელ ძალას გაბატონებული ტიპის მოქმედებების განსაზღვრაში. ამ როლს უფრო ისინი თამაშობენ, რასაც იგი რელიგიურ ინტერესებს უწოდებს. ტიპურ მაგალითს წარმოადგენს ხსნისადმი ინტერესი, რომელიც სხვა ასპექტებთან ერთად გარკვეული სტრესებისა და დაძაბულობებისგან წარმოიშობა. ოცენ სტრესებს ინდივიდები ზოგჯერ სოციალურ

სიტუაციებში განიცდიან, სადაც ქვეყნის აღსასრულით გამოწვეული ფრუსტრაცია გარდუვალი ჩანს და შეიძლება მოვლენების ბუნებაში აღმოვაჩინოთ. მაგრამ მხოლოდ ხსნისადმი უბრალო ინტერესი არ არის საკმარისი. ჩნდება კითხვა, თუ რა ტიპის სპეციფიკური მოქმედების მოტივირებას ახდენს იგი. ვებერის კომპარატივისტულმა ანალიზმა აჩვენა, რომ ექსისტენციალური რელიგიური იდეების სტრუქტურის შესაბამისად მოქმედებები ძალიან განსხვავებული იქნება, რის მიხედვითაც ინდივიდი აღწევს კოგნიტურ ორიენტაციას იმ ძირითად არაემპირიულ პრობლემებზე, რომელთა პირისპირაც დგას გარკვეულ სიტუაციაში. მაგალითად, ინდური ფილოსოფიური ოცენტი იც ზოგადად იმანენტური, პანთეისტური კონცეფციის საფუძველზე, განსაკუთრებით კი კარმასა და ტრანსმიგრაციის დოქტრინების საფუძველზე, დედამიწაზე კონკრეტული მიღწევების მეშვეობით რადიკალური მნიშვნელობით გადარჩენის ძიება უაზრი იქნებოდა. თუ ასეთი მოქმედება ეწინააღმდეგება ტრადიციულ სისტემას, იგი დაგმობილი იქნება და უბიძგებს აქტორს კვლავ შეუდგეს გადარჩენის ძიებას. იმ შემთხვევაში კი, როცა მოქმედება არ ეწინააღმდეგება ტრადიციულ სისტემას, მან შეიძლება დააგროვოს უფრო მეტი კარმა და მიგვიყვანოს დაუსრულებელ რეინკარნაციასთან. ხსნის ერთადერთი გზა არაამქვეყნიური, მისტიური და ასკეტური ვარჯიშის მეშვეობით „კარმის ბორბალიდან“ თავის დაღწევა გახლავთ. მეორე მხრივ, კალვინისტებისთვის მისტიური კავშირი ღმერთთან მისი აბსოლუტური ტრანსცენდენტურობის გამო გამორიცხულია. იგი მოსული იქნა ამ მიწაზე სამეფოს შენებაში ღმერთის ნების შესასრულებლად, მისი მარადიული ბედი წინასწარ განსაზღვრულია, მაგრამ მას შეუძლია განამტკიცოს რწმენა საკუთარი ხსნის შესახებ.

ხსნისადმი ინტერესთან მიმართებაში რელიგიური იდეების ფუნქცია, უილიამ ტომასის ტერმინს თუ გამოვიყენებთ, მდგომარეობს „სიტუაციის განსაზღვრაში“. მაგრამ ამ იდეებთან კავშირში ხდება შესაძლებელი იმის გაგება, თუ კონკრეტულად მოქმედების რომელი სპეციფიკური ფორმები უკავშირდება ხსნის მიღწევას და ხსნაში დარწმუნებას. ვებერმა წარმატებით აჩვენა, რომ საერო ცხოვრებაში რაციონალურ, სისტემატურ, მძიმე შრომას ამგვარი მნიშვნელობა ჰქონდა კალვინიზმისა და მასთან დაახლოებული რელიგიური მოძრაობების მკაცრი მიმდევრებისათვის, მაშინ

როცა, მიუხედავად მისი ხსნისადმი ძლიერი ინტერესისა, იგი პანთეისტურ ფონზე კარმისა და ტრანსმიგრაციის კონცეფციის მორწმუნესთვის საეკსპედიციო უაზრო სჩანს. ამ თვალსაზრისით, რელიგიური იდეების შინაარსი წარმოადგენს მნიშვნელოვან ცვლადს მოქმედების კონკრეტული მსვლელობის განსაზღვრაში.

აქამდე დისკუსია შემოიფარგლებოდა ექსისტენციალური იდეების როლის განსაზღვრით. ეს საკითხი ორ საეკსპედიციო განსხვავებულ კონტექსტში განიხილებოდა. ემპირიული იდეების ანალიზი მიმდინარეობს რაციონალობის ნორმის მიხედვით საშუალებათა შერჩევის პრობლემასთან კავშირში. მეორე მხრივ, არაემპირიული იდეები განიხილებოდა აქტორის ორიენტაციის ტელეოლოგიურ პრობლემასთან, ანუ მიზნების მისაღწევად საშუალებათა შერჩევის გამართლებასთან კავშირში. ამ ორ მიდგომას შორის არსებობს სიცარიელე, რომელიც უნდა შეივსოს. საშუალებათა შერჩევას მნიშვნელობა არ აქვს, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ისინი უკავშირდებიან მიზნებს, ხოლო ის, რასაც ტელეოლოგიურ ორიენტაციას უწოდებენ, ასევე მნიშვნელობას მოკლებულია, თუ აქტორის წინაშე არ დგას ალტერნატიულ მიზნებს შორის არჩევის პრობლემა. მართლაც, მთელი ანალიტიკური პროცედურა გულისხმობს მოქმედებაში ნორმატიულ ელემენტთა ფუნდამენტურ როლს. დასაბუთებული ცოდნის მეშვეობით მართვადი რაციონალური მოქმედება, ამავე დროს, წარმოადგენს მოქმედებას, რომელიც ნორმატიულად ორიენტირებულია. ამის მსგავსად, რელიგიურ ინტერესებთან მიმართებაში სიტუაციის განსაზღვრას შეიძლება არ ჰქონოდა მნიშვნელობა იმ წინააღმდეგობების გარეშე, რომელთაც ცვლილება შეჰქონდა ისეთი მოქმედების მსვლელობაში, რომლის მიზანიც მრავალი ალტერნატივიდან იყო არჩეული.

მოქმედება, მიზნის მიღწევის თვალსაზრისით, არ არის მხოლოდ ნორმატიულად ორიენტირებული, არამედ აგრეთვე ექვემდებარება მის მმართველ ნორმატიულ პირობებსა და წესებს. მაგალითად, მომგებიანი გარიგების დადების მიზნის შესრულებისას, ბიზნესმენმა შეიძლება თავისი თავი დაუქვემდებაროს პირობას, რომ გარიგება დაიდო „პატიოსნად“. ზოგი თვალსაზრისით, თავისთავად ასეთი წესები შეიძლება განიხილებოდეს, როგორც მიზნები, მაგრამ, ანალიზის მეშვეობით, ისინი არ არიან მოქმედების მიმდინარეობის უშუალო მიზნები. ისინი უფრო წარმოადგენენ

გათვალისწინებულ ელემენტებს, რომლებიც ზღუდავენ მისაღები ალტერნატიული საშუალებების დიაპაზონს, რომელთაგან გაკეთებული არჩევანი უნდა იმართებოდეს რაციონალური ეფექტურობის გათვალისწინებით.

თუმცა, ნორმატიული იდეები მოქმედების სისტემის სხვა ცვლადებისგან დამოუკიდებელ ცვლადს შეიცავს. ამ ცვლადის განხილვაც ექვემდებარება იმავე ანალიტიკურ პროცედურას, რომელიც მოყვანილი იყო ვებერის მიერ რელიგიურ იდეათა ანალიზისას. ვებერმა დაადგინა, რომ ეს ცვლადი ნაწილობრივ დამოკიდებულია არაემპირიულ იდეებზე. იგი შედარებით დამოუკიდებელია „მატერიალური ფაქტორებისგან“, მაგრამ ეს არ არის ის არსებითი მიზეზი, რის გამოც მეტაფიზიკურ და რელიგიურ იდეებთან მიმართებაში მნიშვნელოვანი საიმედოობა არ არსებობს.

მოქმედებაში იდეების როლის ანალიზი წარმოდგენილია ზოგადად, რომელიც მიმართავს იმ საყოველთაოდ ცნობილ ფაქტებსა და სპეციფიკურ შემთხვევებს, რომლებიც გამოიყენებოდა რაციონალური მოქმედების ეკონომიკურ და ტექნოლოგიურ ანალიზში და ვებერის გამოკვლევებში რელიგიური იდეების როლის შესახებ.

რამე კონკრეტულ ისტორიულ მოვლენათა თანმიმდევრობაში მიზეზობრივი კავშირების ჩვენება არ შეიძლება ემყარებოდეს მხოლოდ კონკრეტული თანმიმდევრობის ფაქტებზე დაკვირვებას. აუცილებელია, ამ ფაქტების ზოგად თეორიულ ცოდნასთან მიყენება ეფუძნებოდეს სხვადასხვა კონკრეტულ სიტუაციათა შედარებით ანალიზს. მხოლოდ ამ პროცედურის მეშვეობით არის შესაძლებელი ცვლადების იზოლირება და მათი ფუნქციონალური კავშირების დამუშავება და შემოწმება.

აქედან გამომდინარე, იდეების როლის საკითხი შეუძლებელია განვიხილოთ ადეკვატურად, მხოლოდ კონკრეტული მაგალითების მოყვანით. ის გულისხმობს სხვადასხვა კონკრეტულ სიტუაციაში მოქმედებისა და ცვლადების კავშირების სისტემურ თეორიულ ანალიზს. ორივე შემთხვევაში იდეების როლთან დაკავშირებული თეორიები არაა გამოყოფილი, არამედ წარმოადგენს ზოგადი თეორიის შემადგენელ ნაწილებს. ვებერმა, დიურკჰაიმმა და სხვებმა არა მხოლოდ გარკვეული წვლილი შეიტანეს თეორიული სისტემის შექმნაში, ძირითადად რელიგიური საკითხების განხილვით, არამედ მათი შრომების დიდი ნაწილი გვიჩვენებს, რომ

რელიგიის სოციოლოგიის ეს ზოგადი სქემა, თავის მხრივ, უფრო ფართო თეორიული სისტემის ნაწილია.

და ბოლოს, იდეების როლის შესახებ მიმდინარე დაპირისპირებანი უფრო ფილოსოფიურ და სხვა ექსტრამეცნიერულ თვალსაზრისთა დაფუძნებისთვის გაჩაღებულ ბრძოლას ჰგავს, ვიდრე ემპირიული ფაქტების ანალიზის შედეგს. ალბათ უპრიანი იქნება, რომ გვერდზე გადავდოთ ფილოსოფიური მსჯელობები და პრობლემის დაწვრილებით განვიხილოთ შევუდგეთ, რასაც შესაძლოა განსხვავებულ თვალსაზრისთა შერიგება მოჰყვეს.

ლიტერატურა

References:

1. diurkemi, emil (2001): sociologiuri meTodis wesebi. Tbilisi, -ioane petriwis|| gamomcemloba.
2. Вебер М. – Избранные произведения. М. 1990
3. Вебер М. – Избранное. Образ общества; М.1994
4. Парсонс, Талкот (1996): Система Координат Действия и Общая Теория Систем Действия. В книге: *Американская Социологическая Мысль*, Москва..
5. Парсонс, Талкот (2000): *О Структуре Социального Действия*, Москва, Академический Проект.
6. Boudon R.-L' idéologie ou l' origine des idées ocent. Paris. 1992.

Tea Topchishvili

The Role of Ideas in Social Action

Summary

In social action discussions on the role of ideas have incurred many contradictions, which were partially caused by two signs characteristic for this discussion. On one hand, the parties considered the problem very generally – whether the significant role is assigned to the ideas in defining the actions. To the contrary of this approach, the part of the sociologists tried to divide the problem in various parts, each of which in the different ways complies with the analytical theory of action. On the other hand, the discussion was related to the philosophic problems, due to which very seldom the real observance and the analysis on the empiric basis were held. The work deals with the theoretic scheme of the analysis of the role of ideas on empiric scientific basis. It is obvious the ideas might not be dealt as the

variables making part of the social action system, if their specific contents do not change from case to case. But notwithstanding such changes, they might be divided into the wide classes of the definite type, which differ from each other regarding the action. How that class shall be defined and in general how many classes are there – that are the general questions of the study. Generally, the current contradictions of the role of ideas are similar to the fight for foundation of the philosophic opinions, rather than the result of the analysis of the empiric facts. Probably it would be reasonable to put aside the philosophic discussions and to start to consider the problem in detail, which might be entailed with reconciliation of the different views.

Keywords: social action, existential ideas, normative ideas, empirical ideas, non-empirical ideas, religious ideas, Parsons, Weber.

Reviewer: Professor Amiran Brdzenishvili, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

თეა ტოპჩიშვილი

Роль идей в социальном действии

Резюме

Рассуждение о роли идей в социальном действии породило множество противоречий, что частично было вызвано двумя характерными для этой дискуссии признаками. С одной стороны, стороны рассматривали проблему достаточно обобщенно - о том, присваивается ли идеям важная роль в определении действия. В противоречие этому подходу часть социологов постаралась поделить эту проблему на разные части, каждая из которых по-разному подходит к аналитической теории действия. С другой стороны, дискуссия переплелась с философскими проблемами, в свете чего изучение и анализ этой проблемы на эмпирическом уровне происходил очень редко. В труде рассмотрена теоретическая схема анализа роли идей на эмпирической научной основе. Ясно, что идеи не могут рассматриваться как переменные, входящие в систему социальных действий, если их специфическое содержание не изменится от случая к случаю. Однако, несмотря на такие изменения, они могут быть разделены на широкие классы определенного вида, которые различаются друг от друга своим отношением к действиям. Как должен быть определен этот класс и сколько таких классов вообще – является главным вопросом настоящего труда. В основном

УДК 327.

Леонид Кияница
Региональные стратегии Саудовской Аравии и Катара на Ближнем Востоке в контексте «Арабской весны»: сравнительный анализ

Статья посвящена сравнению региональных стратегий одних из наиболее влиятельных государств современного Ближнего Востока – Королевства Саудовской Аравии и Эмирата Катар – в плане их реакции на революционные процессы, известные под названием «Арабской весны». Указываются основные проявления региональной политики этих государств по итогам «Арабской весны», делаются выводы относительно их возможного влияния на дальнейшее развитие ближневосточной региональной системы.

Ключевые слова: Ближний Восток, геополитика, Катар, Саудовская Аравия, международные отношения

Вступление. События, охватившие большинство стран арабского Ближнего Востока имели весьма значительное влияние на расстановку сил внутри региональной системы международных отношений. На смену предыдущему взгляду на страны Ближнего Востока как на источник религиозного и политического обскурантизма пришло относительно оптимистическое представление о «новой волне» распространения либеральной демократии, якобы нашедшей свое яркое выражение в событиях на площади Тахрир в Каире. Тем не менее, такой взгляд на события, которые достаточно скоро стали известными под обобщенным названием «Арабская весна», оказался не менее упрощенным, чем предыдущий дискурс, фокусирующий внимание внешних наблюдателей исключительно на опасности исламского фундаментализма. Значительный конфликтный потенциал социально-политических трансформаций (или попыток осуществления последних), развернувшихся в ряде ключевых государств Ближнего Востока (Египет, Ливия, Йемен, Сирия), обусловил начало острого кризиса управляемости многих ближневосточных государств, общей дестабилизации ближневосточной системы региональных отношений и способствовал повышению уровня конфликтности в отношениях ключевых региональных государств и негосударственных субъектов международных отношений.

В связи с обозначенными выше особенностями «Арабской весны» вызывает обоснованный интерес вопрос о последствиях последней с

точки зрения баланса сил между ключевыми региональными игроками. В данной статье речь пойдет о двух наиболее влиятельных представителях группы так называемых «нефтяных монархий» Залива – Саудовской Аравии и Катаре. Поэтому **целью этого исследования** и является анализ влияния «Арабской весны» на региональные стратегии этих государств, а также его возможных геополитических импликаций.

Изложение основного материала статьи. Как отмечает М. Аль-Рашид, «реакция Саудовской Аравии на восстания в арабском мире развивалась в соответствии с интересами правящего дома, для которого безопасность и сохранение statusquo является приоритетными в сравнении с общественными изменениями и демократизацией» [1,29]. Соответственно, можно утверждать, что позиция Саудовской Аравии относительно событий «Арабской весны» определялась императивом продолжения дальнейшего существования власти дома Саудидов, причем основным вызовом для этой власти считался, как и в предыдущие десятилетия, радикальный исламизм [2]. Поэтому реакция саудовского руководства на события «Арабской весны» была во многом обусловлена сочетанием традиционных моделей сотрудничества-вражды, с одной стороны, и общих опасений относительно усиления радикальных исламистских сил на всем Ближнем Востоке – с другой.

В пределах «своей» сферы влияния Саудовская Аравия продемонстрировала свою стабилизационную, «контрреволюционную» стратегию противодействия революционным движениям на примерах Йемена и Бахрейна. В случае Йемена следует указать, что правящий в этой стране политический режим был традиционным союзником Саудовской Аравии еще со времен «холодной войны», причем прямое вмешательство Саудидов во внутренние дела йеменских племен и государственных образований началось еще с 1930-х годов [3]. Накануне «Арабской весны» Саудовская Аравия значительно усилила свою финансовую и военно-техническую помощь правительству А. Салеха, что имело целью способствовать скорейшей победе правительственных сил над шиитскими повстанцами из движения «Хути», которые в 2000-х годах активизировали свои действия на юге Йемена [4]. Соответственно, начало массовых протестных выступлений в столице Йемена г. Сана (январь 2011) вызвало беспокойство саудовского правительства. Тем не менее, влияния и военно-политических возможностей Саудовской Аравии оказалось недостаточно для того, чтобы предоставить прямую помощь А. Салеху ради подавления антиправительственного

движения. Зато Саудовская Аравия сыграла ведущую роль в переговорах между правительством Йемена и оппозиционными силами, завершившимися выработкой так называемых Йеменских соглашений. Согласно тексту последних, А. Салех, находившийся у власти в объединенном Йемене с начала 1990-х годов, должен был добровольно передать власть своему вице-президенту А. Мансуру Хади, получив в обмен гарантии неприкосновенности и свободного выезда за пределы страны [5]. В дальнейшем, ослабленной власти А. Мансура Хади и его союзников из числа влиятельных племенных шейхов пришлось противодействовать как повстанческому движению «Хути», так и ранее подпольным группам суннитских исламистов, родственных с «Аль-Каиде», которые воспользовались постреволюционной дестабилизацией для расширения масштабов своей деятельности. На данный момент можно утверждать, что правительство Йемена не контролирует значительную часть своей суверенной территории [6].

В то время как в Йемене саудовское руководство добилося своих целей в плане сохранения своего влияния на внутреннюю политику этого государства, в случае с Бахрейном Саудидам пришлось перейти к прямому применению силы ради недопущения свержения суннитского по своей конфессиональной принадлежности монархического режима и замены его потенциально проиранским правительством, который представлял бы шиитское большинство населения этой страны. После массовых столкновений 14 февраля 2011 г. между протестующими и силами внутренней безопасности Бахрейна, состоявшими в основном из наемников из суннитских стран Ближнего Востока, Саудовская Аравия и другие государства-члены Совета сотрудничества арабских стран Залива (ССАГЗ) приняли решение о введении своих военно-полицейских контингентов на территорию Бахрейна с тем чтобы противодействовать возможному свержению правящей монархии. Введение на территорию Бахрейна около 1 тыс. саудовских военнослужащих и почти 500 полицейских офицеров из ОАЭ в начале марта 2011 г. показало готовность Саудовской Аравии и других консервативных государств-членов ССАГЗ применять средства военно-политического характера для преодоления угрозы распространения революционной нестабильности [7, 242]. Предоставленная Саудовской Аравией военно-политическая поддержка была использована правительством Бахрейна для подавления как открытого протестного движения, так и мелких антиправительственных групп. Последние были объявлены официальной прессой агентами «иранского заговора» [1]. В

дальнейшем Бахрейн стал одним из наиболее близких к Саудовской Аравии государств ССАГЗ, что проявилось, в частности, в активной поддержке правительством Бахрейна планов короля Саудовской Аравии Абдуллы относительно реформирования ССАГЗ в сторону превращения последнего в полноценный экономический и политический союз [1, 36].

В то время как на субрегиональном уровне Саудовская Аравия успешно выступила в роли ведущей контрреволюционной силы, что позволило ей сохранить свое влияние в таких ключевых государствах Аравийского полуострова, как Йемен и Бахрейн, в пределах Ближнего Востока в целом ее политика так же опиралась на принцип противодействия или сдерживания революционных движений как либерального, так и исламистского толка. Характерной в этом плане была реакция Саудидов на революционное свержение правящих режимов Туниса, Египта и Ливии. Именно саудовское правительство предоставило политическое убежище свергнутому в январе 2011 г. президенту Туниса З. Бен Али, отказавшись удовлетворить требования переходного правительства Туниса о его экстрадиции [1, 33]. С другой стороны, в случае с Египтом Саудовская Аравия сразу же после отставки Х.Мубарака осуществила ряд шагов, направленных на установление близких связей с новым военным руководством страны. В частности, уже в феврале 2011 г. Саудицы предложили предоставить египетской армии около 4 млрд фунтов стерлингов в форме единовременной субсидии [8]. В дальнейшем фактическим инструментом саудовского вмешательства во внутреннюю политику Египта стала салафитская по своему идейному направлению партия «Аль-Нур», неоднократно подозревавшаяся в получении скрытой финансовой поддержки от правительства Саудовской Аравии и в использовании последней в качестве противника «Братьев-мусульман», основной политической силы египетского исламизма [9; 10]. Как показал в дальнейшем военный переворот в Египте (3 июля 2013 г.), которому салафиты из партии «Аль-Нур» оказали посильную поддержку [11], подобные подозрения во многом могли иметь под собой реальную почву. Наконец, в случае с Ливией традиционная модель сотрудничества-вражды сыграла против ливийского руководства, поскольку Саудовская Аравия, с ее устойчивой неприязнью относительно революционно-панарабистского и антимонархического режима М.Каддафи, никак не противодействовала внешнеполитическому активизму Катара и ОАЭ, выступивших в качестве основных источников поддержки антикаддафитской оппозиции [1, 35]. Такое развитие событий лишней

раз подтвердил принципиально антиреволюционную позицию Саудовской Аравии в контексте событий «Арабской весны».

Таким образом, Саудовская Аравия подтвердила свой статус одного из основных выразителей консервативных и антиреволюционной тенденций – как на Ближнем Востоке в целом, так и в пределах субрегиона Залива. На практике основными стимулами такой позиции стали сугубо прагматические императивы недопущения прихода к власти в ключевых государствах-соседах политических режимов, которые или ориентировались бы на Иран, или стремились бы проводить радикально-исламистскую политику. В то же время, исторически обусловленные модели сотрудничества-вражды, которых саудовская правящая верхушка придерживалась еще со времен «холодной войны», во многом определили международно-политическую реакцию Эр-Рияда на события, развернувшиеся в Ливии, что может лишней раз быть интерпретировано как свидетельство необходимости учитывать сконструированные международными актерами идентичности их воображаемых соперников или союзников при анализе международной политики.

В противовес Саудовской Аравии, Катар в значительной степени видоизменил свою региональную идентичность в ходе событий «Арабской весны». В то время как Саудовская Аравия и другие «нефтяные монархии» Залива, в частности ОАЭ, выступили в роли консервативных противников революционной волны 2011 г., катарская правящая верхушка пыталась использовать собственные СМИ и экономическую поддержку некоторым течениям транснационального революционного движения на Ближнем Востоке, с тем чтобы продвигать дальше свои геополитические амбиции. Именно разносторонностью использованных Катаром инструментов «мягкой силы» и объясняется тот факт, что это достаточно небольшое по площади и демографическому потенциалу государство смогло использовать события «Арабской весны» для беспрецедентного увеличения своего регионального влияния. При этом следует заметить, что развитие катарской региональной политики было обусловлено в первую очередь желанием правящей верхушки Катара избавиться от возможных угроз со стороны как соседних с территорией эмирата государств Аравийского полуострова (в первую очередь, Саудовской Аравии), так и тогда еще преданных концептам панарабского национализма светских военных диктатур Египта, Ирака и Сирии [12]. Соответственно, историческая стратегия Катара исходила из того, что эмират должен быть готов к противодействию дестабилизирующим воздействиям со стороны идеологически

мотивированных (или ваххабизмом, или панарабским национализмом) противников, а следовательно – побудила его правящую верхушку обращать особое внимание на методы «мягкой силы», которые могли потенциально стать важным инструментом сохранения суверенитета и дальнейшего продвижения влияния Катара как на Аравийском полуострове, так и на Ближнем Востоке в целом.

Именно поэтому значительный рост влияния Катара на субрегиональном и региональном уровнях вследствие «Арабской весны» стало явлением, логично обусловленным предыдущей внешнеполитической (в том числе –медиано-политической) стратегией правящих кругов эмирата и их умением адекватно использовать новые инструменты дипломатического влияния, существование которых стало возможным благодаря «революции социальных сетей» в сфере между социальной коммуникаций [13]. В частности, выдающаяся роль международного телеканала «Аль-Джазира», штаб-квартира которого с 1990-х годов находилась в столице эмирата г. Доха [14], в освещении событий «Арабской весны» может быть объяснена в первую очередь заинтересованностью правящей семьи Катара в продвижении дискурса своего рода умеренного политического ислама, сердце критике со стороны которого было бы одновременно направлено как против исламистов салафитского толка (исторически аффилированного с Эр-Риядом), так и против светских панарабистских режимов, имевших отчетливо антимонархическую направленность (Египет, Ливия, Сирия). Поэтому Катар смог воспользоваться большой популярностью «Аль-Джазире» среди широких слоев арабского общества и использовать имидж «объективности» телеканала в качестве одного из важнейших ресурсов для продвижения своего влияния в регионе [15]. В свою очередь, «мягкая сила» Катара не ограничилось чисто негативными выступлениями против конкурентных относительно эмирата правительств арабского мира. По утверждению А. Суайяи, арабского публициста левосоциалистической ориентации, в основе катарского «проекта» для Ближнего Востока времен «Арабской весны» находились «арабский неонационализм, исламизм и частный капитализм» [16]. Именно исходя из этих «трех китов», «Аль-Джазира» и другие инструменты «мягкой силы» катарской власти и предлагали арабским обществам Ближнего Востока, охваченным волной революционных пертурбаций, свои варианты общественно-политических альтернатив.

В ходе анализа общей стратегии Катара, направленной на продвижение влияния эмирата как в пределах своего субрегиона, так и

Ближнего Востока в целом, приходится констатировать, что «Арабская весна» стала восходящей точкой своеобразного «наступления» эмирата, чье влияние окончательно вышло за пределы своего непосредственного окружения. Отчасти такому развитию событий способствовало падение светских националистических режимов в Тунисе и Египте, что позволило идеологическим союзникам катарской власти в этих государствах – партии «Эн-Нахда» в Тунисе и местному ответвлению транснационального движения «Братьев-мусульман» в Египте – превратиться в ключевых участников внутренней политики соответствующих государств. Учитывая тот факт, что исторические связи правящих кругов эмирата и представленного «Братьями-мусульманами» варианта политического исламизма (так называемого «ихванизма») уходят своими корнями еще во вторую половину XX в. [17], активная поддержка этих движений со стороны катарского правительства не выглядит чем-то неожиданным или экстраординарным. В частности, привлекает внимание тот факт, что телеканал «Аль-Джазира» неоднократно предоставлял свой телеэфир ведущему египетскому богослову Ю. аль-Кардави, которого считают одним из основных идеологов современного ихванизма [18]. С другой стороны, то, что первый международный визит премьер-министра Туниса Р. Ганнучи, пришедшего к власти благодаря «Жасминовой революции», состоялся именно в Катар, также вряд ли можно свести к простой случайности [16]. В этом смысле можно утверждать, что катарское руководство положительно восприняло рост влияния близких к ихванизму течений транснационального исламистского движения на Ближнем Востоке, рассчитывая использовать их влияние в качестве противовеса как просаудовскомусалафизму, так и светски настроенным панарабистским режимам. Так, в Ливии официальная Доха предоставила поддержку повстанческому движению, сосредоточенному в районе Бенгази, которое находилось под значительным влиянием ливийского ответвления «братьев-мусульман» [19].

Тем не менее, несмотря на значительный медийный и финансово-экономический потенциал Катара как регионального игрока, приходится констатировать, что в настоящее время региональный проект, основанный на продвижении ихванизма как действенной политической альтернативы для постреволюционных государств Ближнего Востока, в общих чертах оказался неудачным. В Египте неспособность «братьев-мусульман» достичь долговременного компромисса с либеральным сегментом революционного движения,

военным истеблишментом времен Х. Мубарака и салафитским движением вылилась в объединение этих трех групп в своего рода антиихванистский альянс, силами которого и был в июле 2013 г. свергнут президент М. Морси [20]. В Тунисе партия «Эн-Нахда» постепенно переориентировалась на «турецкий» вариант продвижения ценностей политического ислама, что вызвало разочарование части радикальных исламистов [21]. Наконец, в Ливии в условиях внутренней фрагментации государства и потери центральным правительством, возглавляемым представителями местных «братьев-мусульман», фактического управленческого контроля над большинством ее территорий [22], региональные интересы Катара оказались значительно подвинуты в пользу усиления влияния ОАЭ и Египта, который после свержения «братьев-мусульман» пытается вернуться к роли активного субъекта региональной политики.

Выводы. Таким образом, следует констатировать, что Саудовская Аравия оказалась более успешной в плане реализации своей стратегии в условиях постреволюционного Ближнего Востока, чем Катар. Возможными причинами такого развития событий могут быть как несоизмеримость силового и финансового потенциалов Катара и Саудовской Аравии при одинаковой амбициозности внешнеполитических целей, так и значительная авантюристичность основанного на поддержке ихванизма регионального курса Катара. Тем не менее, в любом случае, одним из основных последствий политики Саудовской Аравии и Катара на постреволюционном Ближнем Востоке не могло не стать дальнейшее усиление конфессионализации региональной политики, а значит – и эскалация религиозно-политической напряженности.

Литература

References:

1. Al Rasheed M. Saudi Arabia: Local and Regional Challenges / M. Al Rasheed // Contemporary Arab Affairs. – 2013. – № 6(1). – P.28–40.
2. Al Rasheed M. Sectarianism as Counter-Revolution: Saudi Responses to the Arab Spring / M. Al Rasheed // Studies in Ethnicity and Nationalism. – 2011. – № 11(3). – P.513–525.
3. Gause III G. Saudi–Yemeni Relations: Domestic Structures and Foreign Influence / G. Gause III. – New York: Columbia University Press, 1990. – 233 p.

4. Безп'ятчук Ж. Імення хаосу [Електронний ресурс] / Ж. Безп'ятчук // Український тиждень. – 2011. – 8 липня. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/World/26104/PrintView>. – Назва з екрану.
5. Салех, Али Абдулла [Електронний ресурс] / Lenta.ru. – 2014. – 21 октября. – Режим доступу: <http://lenta.ru/lib/14208941>. – Назва з екрану.
6. Строкань С., Юсин М. Шииты устанавливают безвластие в Йемене [Електронний ресурс] / С. Строкань, М. Юсин // Коммерсант.ru. – 2014. – 25 сентября. – Режим доступу: <http://www.kommersant.ru/doc/2574371>. – Назва з екрану.
7. Ulrichsen K. C. Repositioning the GCC States in the Changing Global Order / K. C. Ulrichsen // Journal of Arabian Studies. – 2011. – № 1(2). – P.231–247.
8. Saudi Arabia Grants Egypt 4-Billion-Dollar Aid [Електронний ресурс] / Xinhua News. – 2011. – 22 May. – Режим доступу: http://news.xinhuanet.com/english2010/world/2011-05/22/c_13887318.htm. – Назва з екрану.
9. Салафиты Египта: Братья-мусульмане продали нас Ирану [Електронний ресурс] / Newsland. – 2013. – 6 апреля. – Режим доступу: <http://newsland.com/news/detail/id/1155718>. – Назва з екрану.
10. Al-Anani K. The Salafi-Brotherhood Feud in Egypt [Електронний ресурс] / K. Al-Anani // Al-Monitor. – 2013. – 21 February. – Режим доступу: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/02/muslim-brotherhood-salafist-feud-in-egypt.html#>. – Назва з екрану.
11. McTighe K. The Salafi Nour Party in Egypt [Електронний ресурс] / K. McTighe // Al-Jazeera Centre for Studies. – 2014. – 10 April. – Режим доступу: <http://studies.aljazeera.net/en/reports/2014/03/20143261283362726.htm>. – Назва з екрану.
12. Boyce G. Qatar's Foreign Policy / G. Boyce // Asian Affairs. – 2013. – № 44(3). – P. 365–377.
13. Зінько С. Ю. Мусульманські країни Близького Сходу у сучасних міжнародних інформаційних відносинах : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / С. Ю. Зінько. – Чернівці, 2012. – 248 с.
14. Зінько С. Ю. Публічна дипломатія Катару на сучасному етапі / С. Ю. Зінько // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. – Вип. 59 (4). – К., 2012. – С. 760–765.
15. Antwi-Boateng O. The Rise of Qatar as a Soft Power and the Challenges / O. Antwi-Boateng // European Scientific Journal. – 2013. – № 2. – P. 39–51.
16. Souaiaia A. Qatar, Al Jazeera, and the Arab Spring [Електронний ресурс] / A. Souaiaia // Monthly Review. – 2011. – 17 November. – Режим

доступу: <http://mrzine.monthlyreview.org/2011/souaiaia171111.html>. – Назва з екрану.

17. Haykel B. Qatar and Islamism [Електронний ресурс] / B. Haykel // Norwegian Peacebuilding Resource Centre. – 2013. – February. – Режим доступу:

http://www.peacebuilding.no/var/ezflow_site/storage/original/application/a81941df1be874ccbda35e747218abf.pdf.

18. Williams L. Qatar – Muslim Brotherhood Ties Run Deep [Електронний ресурс] / L. Williams // The National. – 2014. – 19 March. – Режим доступу: <http://www.thenational.ae/world/qatar/inside-doha-at-the-heart-of-a-gcc-dispute>.

19. Khatib L. Qatar’s Foreign Policy: the Limits of Pragmatism / L. Khatib // International Affairs. – 2013. – № 89(2). – P. 417–431.

20. Many Stripes / Economist. – 2013. – № 409(8864). – P. 49.

21. Petrou M. Tunisia Is Becoming the Lone Arab Spring Success Story [Електронний ресурс] / M. Petrou // Maclean’s. – 2014. – 24 February. – Режим доступу: <http://www.macleans.ca/authors/michael-petrou/tunisia-is-becoming-the-lone-arab-spring-success-story>. – Назва з екрану.

22. Toperich S. Libya: The Muslim Brotherhood’s Last Stand? [Електронний ресурс] / S. Toperich // The Huffington Post. – 2014. – 23 September. – Режим доступу: http://www.huffingtonpost.com/sasha-toperich/libya-the-muslim-brotherhoods-last-stand_b_5618001.html. – Назва з екрану.

Рецензент: профессор Валентин Якушик, доктор политических наук, кандидат юридических наук. Национальный университет «Киево-Могилянская академия», Киев, Украина.

ლეონიდ კიანიცა

საუდის არაბეთისა და კატარის რეგიონალური სტრატეგიები მახლობელ აღმოსავლეთში “არაბული გაზაფხულის კინტექსტში”: შედარებითი ანალიზი

რეზიუმე

სტატია ეძღვნება თანამედროვე ახლო აღმოსავლეთის ერთ-ერთი ყველაზე გავლენიანი სახელმწიფოების საუდის არაბეთის სამეფოსა და კატარის ემირატის რეგიონალური სტრატეგიების შედარებას – მათი რეაქცია რევოლუციურ პროცესებზე, რომელიც ცნობილია “არაბული გაზაფხულის სახელით”. ნაჩვენებია ამ სახელმწიფოების რეგიონალური

პოლიტიკის ძირითადი გამოვლინებები “არაბული გაზაფხულის” შედეგების მიხედვით, გაკეთებულია დასკვნები ახლო აღმოსავლეთის რეგიონალურ სისტემაზე მათ შესაძლო ზეგავლენაზე.

საკვანძო სიტყვები: ახლო აღმოსავლეთი, გეოპოლიტიკა, კატარი, საუდის არაბეთი, საერთაშორისო ურთიერთობები.

რეცენზენტი: პროფესორი ვალენტინ იაკუშჩიკი, პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, ეროვნული უნივერსიტეტი “კიე-მოჰილას აკადემია”. კიევი, უკრაინა.

Leonid Kyianytsia

Regional Strategies of Saudi Arabia and Qatar within the Context of the ‘Arab Spring’: A Comparative Analysis

Summary

This article deals with a comparison of regional strategies of the two of most influential states of the contemporary Middle East, i.e. the Kingdom of Saudi Arabia and the Emirate of Qatar in respect of their responses to the revolutionary processes colloquially known as the ‘Arab Spring’. The article outlines most prominent expressions of these states’ regional policies in the aftermath of the ‘Arab Spring’, while presenting some inferences as to their potential impact on future developments of the Middle Eastern regional system of international relations.

Keywords: Middle East, geopolitics, Qatar, Saudi Arabia, international relations

Reviewer: Professor Valentyn Yakushik, Doctor of Political Sciences, Candidate of Juridical Sciences. National University –Kyiv-Mohyla Academy||, Kyiv, Ukraine.

ს ა ჯ ა რ ო მ მ ა რ თ ვ ე ლ ო ბ ა

თამარ ბაჩილავა, გენალი იაშვილი თანამედროვე
პირობებში ეთიკის პრობლემები ადამიანური რესურსების
მართვაში

ადამიანური რესურსების მართვა წარმოადგენს სტრატეგიულ და ლოგიკურ დამოკიდებულებას ორგანიზაციის ყველაზე ღირებული კაპიტალისადმი, ანუ იქ მომუშავე ადამიანებისადმი, რომლებიც ცალცალკე და ერთად იღწვიან ორგანიზაციის მიზნების განსახორციელებლად.

ადამიანური რესურსების მართვის ამოცანაა ორგანიზაციებში ადამიანთა დასაქმება, მათი განვითარება, წახალისება და ამასთან, მმართველობასა და სამუშაო ძალას შორის ურთიერთობის წარმართვა. მისი მიზანია უზრუნველყოს მართვის პროცესი, რომელიც ხელს უწყობს საერთო მიზნების მიღწევას, შესაძლებლობა მისცეს ორგანიზაციას მიიზიდოს და შეინარჩუნოს მაღალკვალიფიციური და სტიმულირებული ძალა, მმართველობასა და მოსამსახურეთა შორის შექმნას ნაყოფიერი და ჰარმონიული ურთიერთობისა და ურთიერთნდობის ატმოსფერო. ასევე პერსონალის ხელმძღვანელობამ უნდა გაითავისოს ის ეთიკური ნორმები, რომელიც ეფუძნება ადამიანის ინტერესებს, სამართლიანობასა და გამჭვირვალობას.

თანამედროვე ადამიანური რესურსების მართვა იძლევა შესაძლებლობას ორგანიზაციებმა აამაღლონ თავიანთი ეთიკური სტანდარტები, რათა წარმატებით განახორციელონ მრავალფეროვანი ამოცანები სოციალური პასუხისმგებლობის სფეროში.

საკვანძო სიტყვები: საკანონმდებლო სისტემა, ეთიკური სისტემა, თავისუფალი არჩევანის სისტემა.

ადამიანური რესურსების მართვა წარმოადგენს სტრატეგიულ და ლოგიკურ დამოკიდებულებას ორგანიზაციის ყველაზე ღირებული კაპიტალისადმი, ანუ იქ მომუშავე ადამიანებისადმი, რომლებიც ცალცალკე და ერთად იღწვიან ორგანიზაციის მიზნების განსახორციელებლად.

ადამიანური რესურსების მართვის ამოცანაა ორგანიზაციებში ადამიანთა დასაქმება, მათი განვითარება, წახალისება და ამასთან, მმართველობასა და სამუშაო ძალას შორის ურთიერთობის წარმართვა. მისი მიზანია უზრუნველყოს მართვის პროცესი, რომელიც ხელს უწყობს საერთო მიზნების მიღწევას, შესაძლებლობა მისცეს ორგანიზაციას მიიზიდოს და შეინარჩუნოს მაღალკვალიფიციური და სტიმულირებული ძალა, მმართველობასა და მოსამსახურეთა შორის შექმნას ნაყოფიერი და ჰარმონიული ურთიერთობისა და ურთიერთნდობის ატმოსფერო, ასევე პერსონალის ხელმძღვანელობამ უნდა გაითავისოს ის ეთიკური ნორმები, რომელიც ეფუძნება ადამიანის ინტერესებს, სამართლიანობასა და გამჭვირვალობას.

ეთიკა – ეს არის ფილოსოფიური მოძღვრება მორალის შესახებ, რომელიც შეისწავლის მორალის წარმოშობას, მის არსს და ფორმებს, ასევე პიროვნების, საზოგადოებრივი ან პროფესიული ჯგუფის ზნეობრივი ნორმების სისტემას.

არსებობს „ეთიკის“ მრავალი განმარტება. ყოველისმომცველი განმარტების შემუშავება საკმაოდ ძნელია. ზოგადად, ეთიკა იმ მორალური პრინციპებისა და ფასეულობების ერთობლიობაა, რომლებიც განაპირობებენ ადამიანების ან მათი ჯგუფების ქცევებს და განსაზღვრავენ მათი აზრებისა და ქმედებების დადებით და უარყოფით შეფასებებს. ანუ, ეს არის, კანონების შინაგანი კოდექსი, რომელიც განსაზღვრავს ქცევის წესებს: როგორ უნდა მოვიქცეთ ან არ მოვიქცეთ, როგორი გადაწყვეტილებები შეიძლება მივიღოთ, სად გადის ზღვარი სიკეთესა და ბოროტებას შორის.

ეთიკა დაკავშირებულია შინაგან ფასეულობებთან, ისინი კი, თავის მხრივ წარმოადგენენ კორპორატიული კულტურის ნაწილს და ზემოქმედებენ გადაწყვეტილებების მიღებაზე, განსაზღვრავენ ამ გადაწყვეტილებების სოციალურ მხარეს გარე გარემოსთან მიმართებაში. ეთიკური პრობლემა წარმოიშობა, როდესაც პიროვნების ან ორგანიზაციის მოქმედებას შეუძლია ზიანი მიაყენოს, ან პირიქით, სარგებლობა მოუტანოს საზოგადოებას.

ორგანიზაციის თანამშრომელი ვალდებულია დაიცვას ორგანიზაციის პრესტიჟი და სახელი. იზრუნოს მის განვითარებაზე, არ მიაყენოს ზიანი თავისი ქმედებით, იმუშაოს ღირსებითა და სიამაყის გრძნობით, სანამ ასრულებს

ორგანიზაციის მიერ დაკისრებულ ფუნქციებს ან მისიებს. ორგანიზაციის თანამშრომელი ვალდებულია შეინარჩუნოს და პატივი სცეს მის ჩვეულ რეჟიმს, ტრადიციებს და დამკვიდრებულ ნორმებს, პატიოსნად და ეფექტურად განახორციელოს თავისი მოვალეობა და გაამართლოს გამოცხადებული ნდობა.

ადამიანების მოქმედებები განისაზღვრება სამი სახის ნორმათა სისტემით: საკანონმდებლო სისტემა (სამართლებრივი ნორმები), ეთიკური სისტემა (სოციალური ნორმები) და თავისუფალი არჩევანის სისტემა (პიროვნული ნორმები). პირველი არის კანონთა სისტემა დაფიქსირებული ნორმებისა და ფასეულობების დოკუმენტებში, რომელთა დაცვის სადარაჯოზეა სახელმწიფოს სასამართლო სისტემა. იურიდიულად დადგენილია, რომ ორგანიზაციისა და მათი წევრების მოქმედებები შეზღუდულია გარკვეული ჩარჩოებით (მაგალითად, ავტომობილის მართვისათვის საჭიროა მივიდოთ მართვის უფლება, თუ გვაქვს მოგება, უნდა გადავიხადოთ მოგების გადასახადი და სხვ.) ზემოთ აღნიშნული ქმედებების საპირისპიროდ – პიროვნების (ორგანიზაციის) მოქმედება განისაზღვრება არჩევანის თავისუფლებით. ზემოთ მოყვანილ ორ ადამიანთა და ორგანიზაციათა მოქმედებების განმსაზღვრელ ნორმებს შორის არის ეთიკური ნორმები. როგორც წესი, ასეთი ნორმები ქადაგდებენ არ არის ჩამოწერილი, მაგრამ არის ქცევის ნორმები, რომელსაც იზიარებს საზოგადოება მთლიანობაში და დამყარებულია საზოგადოების მიერ გაზიარებულ პრინციპებსა და ფასეულობებზე. თავისუფალი არჩევანის დროს ადამიანი ემორჩილება თავის თავს, ხოლო საკანონმდებლო სფეროში კანონს. ეთიკურ სისტემაში კი, ინდივიდი უნდა იცავდეს მისთვის (კომპანიისთვის) ცნობილ ნორმებს, რომელთა დარღვევა არ ითვალისწინებს კონკრეტულ სანქციებს. ეთიკური გადაწყვეტილებები (საზოგადოების დიდი ნაწილისთვის) მისაღებია, როგორც იურიდიული, ისე მორალური თვალსაზრისით.

იმის გამო, რომ ეთიკური ნორმები არის დაუწერელი წესები, ამათუ იმ ქცევის შეფასებისას ხშირად ადვილი აქვს უთანხმოებებს. ეს არის ე.წ ეთიკური დილემა. როგორც წესი, ეთიკური დილემა წარმოადგენს კონფლიქტს ორგანიზაციის მთლიანსა და მის ნაწილს შორის, საზოგადოებასა და ორგანიზაციას შორის. ხოვ შემთხვევაში, ეთიკურად რთული

გადაწყვეტილებები იწვევენ კონფლიქტს სხვადასხვა ჯგუფებს შორის.

ქცევის ეთიკა წარმოადგენს საზოგადოებრივ ურთიერთობათა პროცესში ხალხთა მორალურ პრინციპებსა და ქცევის ხასიათს. კომპანიის თანამშრომელთა შორის სწორედ კადრების სპეციალისტები თავიანთი სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას უფრო ხშირად აწყდებიან ეთიკურ დილემას, რამდგან ისინი ხელმძღვანელობასა და პერსონალს შორის შუამავლის როლს თამაშობენ და ცდილობენ დააბალანსონ როგორც მოსამსახურეთა ინტერესები, ასევე ორგანიზაციის საერთო ინტერესები.

მრავალი მაგალითი არსებობს იმ პრობლემებისა, მორმლებიც მუშაობის პროცესში შესაძლებელი შეექმნას პერსონალის მენეჯერს.

ა) კონფლიქტი პერსონალის მენეჯერის სურვილსა, გააუმჯობესოს სამუშაოს ხარისხობრივი შინაარსი (ვერტიკალური ან ჰორიზონტალური გზით სამუშაო პირობების გაუმჯობესება, განსახორციელებელი (შესასრულებელი) მოვალეობების გაფართოება, თანამშრომელთა მონაწილეობის გაზრდა მართვის გადაწყვეტილებებში) და სხვა მენეჯერების მტკიცე განზრახვას შორის, რაც შეიძლება მეტად დაუჭიროს მხარი შრომის განაწილებას, ან შრომის ანაზღაურება და შრომის პირობები მუდმივად ერთ დონეზე შეინარჩუნოს.

ბ) ზემდგომი ხელმძღვანელობის ზეწოლის შედეგად პერსონალის მენეჯერი იძულებულია მიმართოს ფაქტების განზრახ დამახინჯებას, რათა უზრუნველყოს უსამართლო საკადრო პოლიტიკის „გატარება“ კომპანიის თანამშრომელთა მიმართ.

გ) პერსონალის მენეჯერი ყველაზე უკეთ აცნობიერებს კომპანიაში არსებულ უსამართლობებს: ზოგიერთი თამანშრომელი არ იღებს დამსახურებულ ანაზღაურებას: კომპანიაში კანონმდებლობით გათვალისწინებული თანაბარი შესაძლებლობების მიხედვით სამუშაოს განაწილება სწორად არ ხორციელდება

დ) პერსონალის მენეჯერს მძიმე მოვალეობა აკისრია, მან უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება კომპანიის თანამშრომლის მიერ კანონდარღვევის შემთხვევაში, უნდა აცნობოს სამართალდამცავ ორგანოებს (პოლიციას) (მაგ.: ქურდობის ფაქტი), ან თვითონ კომპანიის-დამსაქმებლის მიერ სისტემატურად კანონდარღვევის შემთხვევაში, (მაგ.:

სერიოზული, სისტემატური კანონდარღვევა ჯან. დაცვისა და უსაფრთხოების ზომების დარღვევაში).

პერსონალთან მუშაობის პროცესში წარმოშობილი მორალურ-ეთიკური დილემის გადასაწყვეტად არსებობს ორი ძირითადი მიდგომა:

პირველი მიდგომა ეფუძნება იმას, რომ მენეჯერი წინასწარ ირჩევს თავისთვის ქცევის ნორმების კოდექსს და იღწვის, რომ მისდიოს თავის მიერ შერჩეულ მორალურ პრინციპებს, მიუხედავად ნებისმიერი შემამსუბუქებელი გარემოებებისა. ამ მიდგომის უპირატესობა იმაში მდგომარეობს, რომ მენეჯერი თანმიმდევრულად მიყვება პერსონალის ქცევას (გარემოცვისთვის ყოველთვის ცნობილია, თუ იგი რას მოიმოქმედებს), აგრეთვე ის, რომ არ არის აუცილებელი ეს სპეციალისტი, სამუშაოზე მორიგი ეთიკურ-მორალური პრობლემის წარმოქმნის შემთხვევაში, ყოველთვის ეთათბიროს (რჩევა კითხოს) თავის სინდისს. ამ მიდგომის აშკარა უარყოფითი მხარეა ის, რომ შესაძლოა ამან განავითაროს ხასიათის ისეთი მხარეები როგორცაა ზედმეტი სიჯიუტე, შეუწყნარებლობა სისუსტეების მიმართ, რომელიც დამახასიათებელია ყველა ადამიანისათვის. გარდა ამისა, ნებისმიერი, სულ მცირე გადახვევაც კი მის მიერ არჩეული პრინციპებიდან, მაშინვე ამსხვრევს მის მიმართ ნდობას და წლობით მოპოვებულ იმიჯს.

მეორე მიდგომა ეფუძნება იმას, რომ პერსონალის მენეჯერი ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში ირჩევს ქცევის ხაზს და სიტუაციის განსაკუთრებული სირთულის მიუხედავად იღებს გადაწყვეტილებას. ასეთ შემთხვევაში მენეჯერი ცვლის თავის მორალურ და ეთიკურ პრინციპებს შიდა გარემოებების მიხედვით. ეს მას აძლევს მანევრირების ფართო ასპარეზს და უზრუნველყოფს მის მოქნილობას საკადრო გადაწყვეტილების მისაღებად. ეს მას შესაძლებლობას უქმნის მიიღოს უფრო სამართლიანი გადაწყვეტილება, მაგრამ ამგვ დროს შესაძლებელია ამან გამოიწვიოს არა თანმიმდევრული ქცევა, მერყეობა და დააეჭვოს იგი ყოველი შემდგომი შემთხვევისას საკითხის სწორად გადაჭრის შესაძლებლობებში. გარდა ამისა, ისინი, ვინც ასეთი საკადრო გადაწყვეტილების გამო, თავს განაწყენებულად, ან დაჩაგრულად თვლიან შეუძლიათ პროტესტი გამოთქვან და ხელიც შეუშალონ მის განხორციელებას.

სოციალური პასუხისმგებლობის მთავარი პრობლემაა პირადი ფასეულობები. ადამიანები, რომლებიც ვარაუდობენ, რომ ორგანიზაციები უნდა ეცადონ მოგების მაქსიმიზირებას, მაღალ ფასეულობას ანიჭებენ მოგების, ეფექტიანობის მაქსიმიზაციას და დაბალ ფასეულობას - ალტრუიზმს. ასეთი ადამიანები მიიჩნევენ, რომ ორგანიზაცია იქცევა სწორად და სოციალურად პასუხისმგებელია, სანამ მისი მოქმედებები პასუხობენ ფასეულობათა მოცემულ სისტემას. იმისათვის, რომ გააკეთდეს არჩევა სწორი ქცევის სასარგებლოდ, მნიშვნელოვანია ეთიკის შესახებ დაწყებითი წარმოდგენის არსებობა. ეთიკა უშუალო კავშირშია პრინციპებთან, რომლებიც განსაზღვრავენ სწორ და არასწორ ქცევას. იგი კონცენტრირებულია მმართველი (მართვის სუბიექტი) და მართული (მართვის ობიექტი) ქვესისტემების ქცევის ვარიანტების ფართო სპექტრზე. უფრო მეტიც, ეთიკის ყურადღების ფოკუსშია მიზნებიც, საშუალებებიც, რომლებიც გამოიყენება მათ მისაღწევად როგორც ერთი, ასევე მეორე ქვესისტემის მიერ.

საეჭვო ეთიკის მაგალითია ფირმა „მენვილის“ მოქმედებები, რომელიც ათეული წლობით ბლოკავდა იმ მონაცემებს, რომლებიც მოწმობდნენ ფირმის მუშების სიკვდილის შემთხვევებს აზბესტის მტვრის შესუნთქვის გამო. ნიუ-ჯერსის შტატის (აშშ) სასამართლომ დაადგინა, რომ ფირმა „მენვილი“ შეგნებულად უგულებელყოფდა ადამიანების უფლებებს და არ ღებულობდა ზომებს მათი ჯანმრთელობის დაცვისა ან აღდგენისათვის. სასამართლომ მოითხოვა, რომ ფირმას თავისი აქციების 80% გადაეცა შესაბამისი ფონდისათვის ბევრ ადამიანზე კომპენსაციების გასაცემად, რომლებმაც სარჩელი შეიტანეს სასამართლოში.

შრომის მედიცინისა და ეკოლოგიის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის ბოლო კვლევის მიხედვით, აღმოჩნდა, რომ დასაქმებულთა დაავადების მაჩვენებელი ჭიათურის სამთო გამამდიდრებელ კომბინატში ყველაზე მაღალია. გამოკვლეულ მუშებს გულ-სისხლძარღვთა, ნერვული სისტემის, კანის, სასუნთქი გზების პრობლემები აწუხებთ. გავრცელებულია პნემონია და სმენის ნევრიტიც. თუმცა, კვლევის ყველაზე საგულისხმო აღმოჩენა იყო ის, რომ ადამიანები ხშირ შემთხვევაში, სამსახურის შენარჩუნების მიზნით, ავადმყოფობას მაღავენ. სიღრმისეულმა კვლევამ გვაჩვენა, რომ

ავადობა ორჯერ იმაზე მეტია, ვიდრე სუბიექტური ჩივილებითა და შესაბამისი დოკუმენტაციით დადასტურდა.

ეთიკურ პრობლემებს ადამიანური რესურსების მართვაში აქვთ პირდაპირი დამოკიდებულება კონფლიქტურ სიტუაციებთან, რომლებიც განპირობებულია თანაფარდობით ორგანიზაციის შემოსავლების, ხარჯებისა და მოგების მანქანებლების და მის სოციალური პასუხისმგებლობის მანქანებებს შორის, რომლებიც გამოხატულია სხვა ადამიანებთან ურთიერთობის მეშვეობით, როგორც ორგანიზაციის შიგნით, ასევე საზოგადოებაში.

უფროს მენეჯერებთან ერთად, რომლებიც ხშირად ავლენენ არაეთიკურ კორპორაციულ ქცევას, ნებისმიერ პირს ორგანიზაციაში შეუძლია აგრეთვე იმოქმედოს არაეთიკურად. განიხილავენ შემდეგ სიტუაციებს. შესყიდვების აგენტს ერთ-ერთი მიმწოდებელი, რომელთანაც აწარმოებს საქმეს, სთავაზობს ერთ ყუთ კარგ ღვინოს. მიიღოს თუ არა იგი აგენტმა? ზოგიერთი მუშაკი ორგანიზაციიდან აწარმოებს საერთაშორისო სატელეფონო საუბრებს პირად საკითხებზე. სწორად იქცევა იგი? მუშაკს შეუძლია გამოიყენოს პირადად თავისთვის ის, რაც განკუთვნილია ორგანიზაციისთვის და წაიღოს შინ. გამოიყენოს თუ არა მან ეს შესაძლებლობა? აი სულ რამდენიმე ეთიკური დილემა, რომელსაც თითოეული ადამიანი შეიძლება შეხვდეს სამუშაოზე. მოტანილ მაგალითებში არ არის კანონის რაიმე დარღვევა, მაგრამ შესაბამისი მოქმედებები შეიძლება შეფასდეს ბევრ შემთხვევაში როგორც არასწორი. ადამიანთა არაეთიკურ ქმედებებს კანონის აშკარა დარღვევით განეკუთვნებიან: დოკუმენტების ფალსიფიკაცია, რომლებიც ეგზავნება სახელმწიფოებრივი რეგულირების სამსახურებს, სახსრების მითვისება, რასობრივი დისკრიმინაცია და სხვა. მოქმედებები კანონის დარღვევით გარემომცველი გარემოს გაჭუჭყიანების, პროდუქციის უსაფრთხოებისა და შრომის უსაფრთხოების სფეროებში, აგრეთვე უნდა ჩაითვალოს არაეთიკურად.

ქართულ მენეჯმენტში, სამწუხაროდ, ჯერჯერობით ნაადრევია საუბარი სოციალური პასუხისმგებლობისა და ეთიკის პრობლემების ჯეროვან დონეზე გადაწყვეტის თაობაზე. განვითარებული საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნებშიც შეიმჩნევა ბოლო პერიოდში საქმის წარმოების არაეთიკური პრაქტიკის გაფართოების შემთხვევები. მენეჯერები ამის მიზეზად ასახელებენ: კონკურენტული ბრძოლის გამწვავებას; ეთიკური

ქცევისათვის მენეჯერთა არასათანადო გასამრჯელოთი უზრუნველყოფას; ეთიკის მნიშვნელობის შემცირებას საზოგადოებაში და სხვა.

მენეჯერების და რიგითი მუშაკების ეთიკურობის ამაღლება ბევრად დამოკიდებულია თანამედროვე ადამიანური რესურსების მართვაზე. ამ მხრივ დიდი მნიშვნელობა აქვს ეთიკური ნორმატივების დამუშავებას, ეთიკის კომიტეტის (კომისიების) შექმნას, სოციალური რევიზიების ჩატარებას, და ეთიკური ქცევის სწავლებას.

ეთიკური ნორმატივები წარმოადგენენ ზოგად ფასეულობათა სისტემას და ეთიკის წესებს, რომლებიც ორგანიზაციის ხელმძღვანელობის აზრით უნდა დაიცვან მისმა მუშაკებმა. ეთიკური ნორმატივები მუშავდება ორგანიზაციის მიზნების აღწერის, ნორმალური ეთიკური ატმოსფეროს შექმნისა და გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესში ეთიკური რეკომენდაციების განსაზღვრისათვის. ქცევის ვარიანტებს, რომლებიც ჩვეულებრივად იკრძალება ეთიკური ნორმატივებით, მიეკუთვნება: ქრთამი, გამოძალვა, საჩუქრები, კონფლიქტი ინტერესთა შეჯახების ნიადაგზე, კანონების დარღვევა, ფირმის საიდუმლოებათა გაცემა და სხვა. ადამიანურ სრესურსებთან მიმართებაში მრავალფეროვნულ ორგანიზაციაში კომპანი-ინიციატორმა უნდა გაითვალისწინოს მიღებული დამოკიდებულება სხვა კულტურებში ქრთამისა და საჩუქრებისადმი.

ორგანიზაციები ქმნიან ეთიკის თვალსაზრისით მუდმივმოქმედ კომიტეტებს (კომისიებს) ყოველდღიური პრაქტიკის შეფასებისათვის. ასეთი კომიტეტების თითქმის ყველა წევრი უმაღლესი დონის მენეჯერია. ზოგიერთი ორგანიზაცია არ ქმნის ასეთ კომიტეტს, მაგრამ ქირაობს ეთიკის სპეციალისტს, რომელსაც ეწოდება ეთიკის ადვოკატი. ეთიკის ადვოკატის ფუნქციაა ეთიკურ საკითხებზე დასკვნის შემუშავება, რომელიც დაკავშირებულია ორგანიზაციის მოქმედებებთან, აგრეთვე ორგანიზაციის „სოციალური სინდისის“ ფუნქციის შესრულება.

სოციალური რევიზიების ამოცანაა ორგანიზაციის მოქმედებების და პროგრამების სოციალური გავლენის შესახებ ანგარიშგების შედგენა და შეფასება. სოციალური რევიზიის მომხრეები ვარაუდობენ, რომ ასეთი ტიპის ანგარიშგება იძლევა სრულ წარმოდგენას ორგანიზაციის სოციალური პასუხისმგებლობის დონის შესახებ.

მენეჯერებისა და რიგითი მუშაკების ეთიკური ქცევის წესების სწავლება კიდევ ერთი მიდგომაა, რომელსაც იყენებენ ორგანიზაციები ქცევის ეთიკურობის მანვენებელთა ამადლებისათვის. მუშაკებს აცნობენ ეთიკას და ამადლებენ მათ ცოდნას ეთიკურ პრობლემებზე, რომლებიც შეიძლება მათ წინაშე წარმოიშვას. ეთიკის როგორც საგნის შემოტანა სწავლების კურსებში უნივერსიტეტის დონეზე ეთიკური ქცევის სწავლების კიდევ ერთი ფორმაა.

თანამედროვე ადამიანური რესურსების მართვა იძლევა შესადლებლობას ორგანიზაციებმა აამადლონ თავიანთი ეთიკური სტანდარტები, რათა წარმატებით განახორციელონ მრავალფეროვანი ამოცანები სოციალური პასუხისმგებლობის სფეროში.

ლიტერატურა

References:

1. zumburiZe o. menejmentis safuZvlebi. Tbilisi 2008.
2. SublaZe g., mRebriSvili b., wowkolauri f. menejmentis safuZvlebi. Tbilisi 2008.
3. armstrongi m. adamiანიური resursebis marTva. 1977

Tamar Bachilava, Genagi Iashvili

Ethic Problems in Human Resorses Management in Modern Condition

Summary

Human resorses management is logic and strategic connection to the most priceless asset of the company – working personnel, who separately or together work to achieve goals for organisation.

The goal oh human resorses management is people employment, development, encouragement and also to maintain relationship between management team and working group. The goal is to ensure working process, which helps achive mutual goal to give organisation opportunity to receive and keep efficient and stimulated emploies, mainten atmosphere for productive and harmonic relationship between management group and emploies. Also management group must take to consideration ethic norms for people's interest, justice and transparency.

Modern human resorses gives organisations opportunity to improve ethic standards which helps to sucessfully achive goal in social responsibility field.

Keywords: legislative system, ethic system, frees choice system.

Reviewer: Professor Giorgi Bagaturia, Georgian Technical University

Тамар Бачилава, Геннадий Яшвили

Этические проблемы в управление человеческими ресурсами в современных условиях

Резюме

Управление человеческими ресурсами является стратегическим и логичным отношением к самым ценным капиталам организации, т.е. к работникам, которые отдельно и в месте трудятся для осуществления целей производства.

Задача управления человеческими ресурсами это занятость людей в организациях и их развитие, поощрение и также улаживание отношений между управлением и рабочей силой. Его цель заключается в обеспечении процесса управления, что способствует достижению общих целей, дать возможность организации привлекать и удерживать высококвалифицированных и стимулированных сил, создать плодотворные и гармоничные отношения между руководством и работниками, а также атмосферу доверия. Также руководство персоналом должно усвоить те этические нормы, которые основаны на интересах человека, справедливость и прозрачность.

Современное управление человеческими ресурсами позволяет организациям повысить свои этические стандарты, для успешной реализации различных задач в области социальной ответственности.

Ключевы слова: правовая система, этическая система, система свободного выбора.

Рецензент: Профессор Георгий Багатурия, Грузинский технический университет.

УДК 35.353.9

Николай Орлов, Татьяна Евтушенко
НА ЗАМЕТКУ ЛИДЕРАМ ДЕМОКРАТИЧЕСКИХ
ГОСУДАРСТВ: ИЗ ОПЫТА ВОЕННОЙ АГРЕССИИ
РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ ПРОТИВ УКРАИНЫ

На основе анализа законодательной базы и событий военного характера на Донбассе обоснованы проблемные вопросы, на которые необходимо обратить внимание лидерам демократических государств, во избежание серьезной угрозы распространения терроризма на Европейские и Азиатские государств–соседи Российской Федерации

Ключевые слова: *военная агрессия, лидеры демократических государств, проблемные вопросы, международный терроризм*

Постановка проблемы в общем виде и ее связь с важнейшими научными и практическими задачами

Фактически война на Донбассе – одном из регионов Украины идет более полугода. С одной стороны государство Украина применяет наличные силы, чтобы обеспечить решение спорных вопросов мирных путем, а с другой – террористы, поддерживаемые Российской Федерацией (РФ) пытается решить вопрос отделения этого региона из состава Украины с дальнейшим размещением военных баз РФ и таким образом отодвинуть свои границы на запад. Просматривается желание высшего руководства РФ стать лидерами, определяющими новый миропорядок.

В общем виде, то, что изложено выше отмечалось учеными и практиками в различных сферах [3–6] и в связи с этим возникла проблема сохранения мира не только в отдельной стране – Украине, а и в Европе и Азии.

На наш взгляд, в такой ситуации лидеры демократических государств должны взять на себя полную ответственность за судьбы стран и народов перед международным терроризмом и теми государствами, которые им помогают.

Цель статьи (постановка задачи)

Целью статьи есть, на основе анализа реальных фактов, обратить внимание лидеров демократических государств, которые должны взять на себя полную ответственность за судьбы стран и народов перед международным терроризмом и теми государствами, которые им помогают.

Изложение основного материала

История человечества знает много международных организаций, которые дают рекомендации лидерам государств как избежать военных столкновений и неоправданных жертв людей. Так, в уставе Организации Объединённых Наций (ООН), созданной в 1945 г., в составе более 190 государств, отмечено, что это международная организация, созданная для поддержания и укрепления международного мира и безопасности, развития сотрудничества между государствами.

Второй такой организацией есть Совет Безопасности, как международная организация, который несёт главную ответственность за поддержание международного мира и безопасности, его решениям обязаны подчиняться все члены ООН. Пять постоянных членов Совета Безопасности (Российская Федерация, США, Великобритания, Франция, Китай) обладают правом вето.

Особую роль в Европе отведено Организация безопасности и сотрудничества в Европе, где заложены руководящие принципы поведения в сфере военно-политических аспектов безопасности, куда включены обязанности с демократического контроля над вооружёнными силами и их применения.

К сожалению, за последнее время некоторые страны, которые считают себя сверхдержавами, позволяют нарушать основополагающие положения международных организаций. Исходя из данных событий на Донбассе (Украина), к таким странам можно отнести РФ [5].

Еще в 2004 г. в работе[1] отмечалось, что современная Россия находится в поиске своего места в мировом сообществе. Новые реалии состояния этой страны в изменившейся системе международных отношений требуют переосмысления многих устоявшихся приоритетов ее внутренней и внешней политики, а также всестороннего комплексного анализа новых геополитических возможностей России. Следует заметить, что таких возможностей проявилась в 2014 г. – аннексией Крыма и всесторонней поддержкой сепаратистов на Донбассе Украины. Просматривается попытка высшего руководства РФ сохранить глобальный характер российской политики и влияние на устоявшийся мировой порядок после Второй мировой войны.

Можно согласиться с тем, что глобальный характер российской политики и влияние на устоявшийся мировой порядок состоит в планомерном поглощении отдельных территорий государств-соседей РФ. В подтверждении этого следует вспомнить высказывания, которое

так часто упоминают некоторые российские политики «там, где заканчивается русский язык, там заканчивается Россия».

На наш взгляд, идя по пути реализации, далеко идущих планов России не учтено что:

- мир стал другим, это не период семинедельной войны между Пруссией и Австрией (1866 г) [2] и даже не 1939 г., когда высшее политическое руководство ряда Европейских стран не вмешивалось в агрессивные планы и действия А. Гитлера [3];

- за годы независимости народ, который проживает в Украине, стал другим – люди больше не хотят возвращаться в Новый СССР, под названием Таможенный союз (кое-кто его называет Тайожный союз);

- как не старались за годы независимости некоторые руководители государства Украина уничтожить Армию, военную промышленность, подорвать патриотическую веру украинцев, жизнь показала, что за период весны, лета и осени 2014 г. многое было восстановлен, в том числе за счет сил и средств волонтеров и простых граждан Украины.

Кроме того, не было учтено, что возможные санкции против страны организатора войны будут так ощутимы и это может привести не только к ее изоляции в мире, а и возможному революционному взрыву внутри страны.

Как показывает анализ, реализация плана поглощения Украины РФ началась задолго до аннексии Крыма. Еще в 2009 г. в работе [4] и как считает Борис Рожин в работе «Политика России в Донбассе: США на шаг впереди», политика Кремля в вопросах гражданской войны на Украине всегда носила двойственный и ситуативный характер. Свержение Януковича вынудило Россию перейти к более активной политике на украинском направлении. В тоже время не было учтено, что приписанные украинскому народу различного рода ярлыки такие как бандеровцы, пособники хунты, предатели, карательный отряд Айдар и др. сплотило общество и по данным приведенным в работе [4], большинство украинцев (72–85 %) поддерживают независимость Украины. Это свидетельствует о том, что:

- хотя за годы независимости не все слои населения были охвачены патриотическим духом, большинство людей разбираются в той сложной военно-политической ситуации, которая сложилась на Украине за последнее время;

- Украину так просто поставить на колени, а это означает, что затраченные деньки на войну с Украиной «выброшенные на ветер», а сотни убитых и покалеченных российских солдат будут не одно десятилетие напоминать россиянам о нынешних правителях страны.

Как показывают развитие событий на Донбассе, высшему руководству РФ не удалось запугать Украину и Запад, а попытка расколоть Евросоюз потерпела полный крах.

Еще в 2009 г. в работе [4] отмечалось, что риторика руководства РФ против Украины становится все больше агрессивной. После событий вокруг острова Тузла у 2003 г, было почти официально заявлено о территориальных претензиях к Украине. В недалеком прошлом руководители высших органов власти РФ называли Украину «малой Россией», как часть России. Следует напомнить, что в позднем периоде Средних веков название «Малая Русь» означала «настоящая, коренная Русь», в отличие от подвластных этой Руси территории, среди которых было и Залесья, как тогда называли территорию современной Центральной части России [4].

Вместе с тем, хочется обратить внимание на исследования, проведенное Павлом Сатиным [6], в котором автор утверждает, что может возникнуть ситуация, когда Китай заявит определенные претензии на Дальневосточный регион РФ, Эстония на Северо-западный регион РФ, а США на Камчатку, Чукотку и Сибирь. В такой ситуации Великая Россия распадется на отдельные несколько отдельных республик: Западнороссийская, Казацкая, Поволжская, Уральская, Западносибирская, Дальневосточная и Демократическая республика Саха и др.

Как говорит народная мудрость: «Посеешь ветер – получишь бурю».

Таким образом, подводя итог изложенному, можно предложить лидерам демократических государств обратить внимание на такие проблемные вопросы:

1. Как отмечалось в работе [5] проект Малороссия закрыт. Нет денег, чтобы кормить пенсионеров Донбасса и бюджетников. В. Путин демонстративно отказался встречаться с лидерами ДНР и ЛНР в ноябре 2014 г. не только потому, что боится новых санкций Запада, но и потому что сказать нечего. Денег нет, чтобы содержать 4 млн человек. Да, оружие поставлять РФ будет боевикам, провокации на территории Украины будут, незаконно отправлять военных в Донецк будут, а содержать огромный регион – нет. В связи с этим, возникает масса вопросов:

- кто будет восстанавливать инфраструктуру Донбасса;
- за какие средства будет построено жилье лицам, которые переселились с Крыма и Донбасса в другие регионы Украины (таких лиц на 1.11.2014 г. насчитывается более 500 тыс.);

– как быть з уничтоженным бизнесом украинских граждан в Крыму и на Донбассе;

– какие дипломы и аттестаты будут выдавать выпускникам в 2015 г. на территории временно подконтрольной сепаратистами и российскими войсками.

– где выпускнику высших учебных заведений будут проходить практик (например, студенты Харьковской педагогической академии проходят практику в школах г. Харькова).

Таким образом, мы столкнулись з ситуацией, когда организаторы войны на Украине породили, сколько бед, сколько даже А. Гитлер и не планировал. Если представить ситуацию, что все обиженные подадут иски в международные суды, то они будут продолжаться не одно десятилетие. Так не проще начать одно судебное расследование – против организаторов аннексии Крыма и войны на Донбассе? Так или иначе этим надо будет заниматься тем государствам, которые стремятся удержать человечество от начало новой мировой войны.

2. Как известно, история человечества знает немало глупейших поводов для начала войны [7]. В каждом конкретном случае необходимо во главу угла ставить судьбы людей разного возраста и к каким результатам амбиции некоторых руководителей государственной власти может привести.

Так сейчас на Донбассе сотни учащихся прекратили полностью или временного обучение, пенсионеры на подконтрольных боевиками территорий не получают месяцами пенсию (проведенный опрос 12 ноября 2014 г. телевизионным каналом ISTV, подтвердил поддержку решения Кабинета Министров Украины о приостановлении выплаты пенсий на указанных территориях 87 % – 3А).

3. На поточный момент, как отмечали 12 ноября 2014 г. участники телевизионной передачи Shusterlive, на занятых террористами территориях орудуют до 70 главарей различных организаций, которые действуют самостоятельно и фактически никому не подчинены, в том числе и военному командованию Вооруженных Сил РФ, которое возглавляет примерно 7–8 тысяч военнослужащих. На руках особ этих организаций насчитывается тысячи единиц вооружения, в том числе и тяжелого (танки, артиллерийские системы, а в будущем может быть и российское вооружение з ядерным боезапасом). Возникает вопрос: куда этивооруженных до зубов людей могут направить оружие? Куда они пойдут, на какие страны, с какой целью?

Всем известно, что преступник, узнав запах крови – до конца жизни будет убивать.

В связи с этим: какова роль демократических государств по предотвращению этого неуправляемого процесса?

4. О том, что на Донбассе идет война уже всем давно стало понятно. Дополнительным подтверждение этого можно считать краткий доклад Министр Обороны Украины на заседании Кабинета Министров Украины 12 ноября 2014 г. о необходимости готовиться к боевым действиям. Там, где война – там, в результате разрушений может быть нарушена экология и тогда призывы Президента США о усилении борьбы с парниковым эффектом будет несоизмеримо малыми по сравнению с затопленными шахтами Донбасс, не дай бог террористическими актами на объектах энергетики, химической промышленности и т.д.

На наш взгляд, эти проблемы волнуют все слои населения Украины и Мира: и стар и млад надеяться, что лидеры демократических государств сумеют в ближайшее время обуздать агрессию против Украины и не допустить начало новой мировой войны.

Выводы с данного исследования и перспективы научной работы в этом направлении

Направлением дальнейшего исследования может быть необходимость изменения порядка и подходов патриотического воспитания молодежи и военнослужащих силовых структур в Украине путем введения в учебных заведениях преподавателей-священников и соответственно капелланов.

Литература

References:

1. Квашнина А. В. Геополитические проблемы и возможности их решения в контексте обеспечения безопасности России [Текст] /А. В. Квашнин. Военная безопасность Российской Федерации в XXI веке. Сборник научных статей. Под общей редакцией Квашнина А.В. – М: ГШ ВС РФ, 2004. – С. 8–24.
2. Бузина Ольга. Самая короткая война [Текст] /О. Бузина. События недели: итоги и факты. № 38 (172) от 16.09.2014 г. – С. 12.
3. Бадрак В. В. Стратегия злых гениев: Антология деструктивных мотиваций. [Текст] / В. В. Бадрак. – Х. : Фолио, 2010 – С. 240–250.
4. ЦеговГороховский. Війна Росії проти України ще ближче. [Електронний ресурс] – Режим доступу :www.pravda.com.ua
5. Агрессия России против Украины. [Электронный ресурс] – Режим доступа:

http://censor.net.ua/news/310758/vot_tak_besslavno_zakanchivaetsya_krov_avaya_avantura_putina_protiv_bratskogo_naroda_nemtsov

6. Павел Сатин. Россию постигнет судьба СССР. [Текст] / П. Сатин. Это планеты № 4 от января 2014 г. – С. 5.

7. Вера Потопаева. Глупейшие поводы для войны [Текст] / В. Потапова. Аргументы недели № 28 (296) от 10.06.2014. – С. 12.

Рецензент: Профессор Степан Свораკ, доктор исторических наук, кандидат юридических наук, академик свободного университета (г. Мюнхен). Начальника факультета Харьковского университета внутренних дел Украины

ნიკოლოზ ორლოვი, ტატიანა ევტუშენკო
სამახსოვრო დემოკრატიული ქვეყნების ლიდერებისათვის:
უკრაინის წინააღმდეგ რუსეთის ფედერაციის სამხედრო
აგრესიის გამოცდილებიდან

რეზიუმე

საკანონმდებლო ბაზისა და დონბასის სამხედრო ხასიათის მოვლენების ანალიზის საფუძველზე დასაბუთებულია პრობლემური საკითხები, რომლებსაც აუცილებლად უნდა მიაქციონ ყურადღება დემოკრატიული სახელმწიფოების ლიდერებმა, რათა თავიდან აიცილონ ტერორიზმის გავრცელების სერიოზული საფრთხე რუსეთის ფედერაციის ევროპულ და აზიურ მეზობელ სახელმწიფოებზე.

საკვანძო სიტყვები: სამხედრო აგრესია, დემოკრატიული ქვეყნების ლიდერები, პრობლემური საკითხები, საერთაშორისო ტერორიზმი.

რეცენზენტი: პროფესორი სტეფანე სვორაკი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, მიუნჰენის თავისუფალი უნივერსიტეტის აკადემიკოსი, ხარკოვის უკრაინის შინაგან საქმეთა უნივერსიტეტის ფაკულტეტის უფროსი

Nikolai Orlov, Tatiana Yevtushenko

**NOTE LEADER OF THE DEMOCRATIC STATES: THE
EXPERIENCE OF THE RUSSIAN FEDERATION MILITARY
AGGRESSION AGAINST UKRAINE**

Summary

Based on the analysis of legislation and military events in the Donbas proved problematic issues that need to pay attention to the leaders of democratic nations, in order to avoid a serious threat of terrorism in the European and Asian countries – neighbors of the Russian Federation

Keywords: military aggression, the leaders of democratic states, problematic issues, international terrorism

Reviewer: Professor Stepan Svorak, Doctor of Historical Sciences, PhD of Jurisprudence, Academician of the Free University (Munich) Head of the Faculty of Kharkov University of Internal Affairs of Ukraine Stepan Svorak.

ბენიკ კაიშაური
მოქალაქეთა როლი და ადგილი ადგილობრივ
თვითმმართველობაში

საქართველოს კონსტიტუციურ პრინციპსა და ნორმას წარმოადგენს ის გარემოება, რომ საქართველოში ადგილობრივი მნიშვნელობის საქმეებს საქართველოს მოქალაქეები აწესრიგებენ.

სამწუხაროდ, რეალურად არ ხორციელდება ეს ნორმა, ანუ არ ხდება მოქალაქეთა აქტიური ჩართულობა ადგილობრივი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში, რაც აზიანებს: მოქალაქეების ინტერესებს; ადგილობრივი თვითმმართველობის განვითარებას და სახელმწიფოში დემოკრატიის დამკვიდრებას.

ნაშრომი ეძღვნება ამ პრობლემის წარმოჩენასა და მოგვარებას.

ნაშრომში წარმოდგენილია როგორც კვლევა აღნიშნული პრობლემის ირგვლივ, ასევე მოცემულია ავტორის მოსაზრებები, თუ რა ქმედებებმა უნდა უზრუნველყოს ხსენებული ხარვეზის გამოსწორება.

აქცენტი გადატანილია, ერთი მხრივ, სახელმწიფოს ნებასა და აქტივობებზე ადგილობრივი დემოკრატიისა და კონკრეტულად, – სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბებისთვის ხელის შეწყობის თვალსაზრისით და მეორე მხრივ, – მოქალაქეებში საჯარო – სახელმწიფოებრივი აზროვნების განვითარების თვალსაზრისით, სადაც ასევე სახელმწიფომ, არასამთავრობო ორგანიზაციებთან ერთად, უნდა განახორციელონ ქმედითი ღონისძიებები ჭეშმარიტი დემოკრატიისა და მოქალაქეთა ძალაუფლების დასამკვიდრებლად.

საკვანძო სიტყვები: ადგილობრივი თვითმმართველობა, მოქალაქეთა ადგილი და როლი.

საქართველოს კონსტიტუციის მე-4 მუხლის მე-2 ნაწილში ხაზგასმითაა ნათქვამი, რომ: „თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებული საქართველოს მოქალაქეები ადგილობრივი მნიშვნელობის საქმეებს აწესრიგებენ ადგილობრივი თვითმმართველობის მეშვეობით“. [1]

ამ კონსტიტუციურ ნორმაში ორი რამ არის მნიშვნელოვანი: ერთი ის, რომ ადგილობრივი მნიშვნელობის საქმეების მოწესრიგებაში პრიორიტეტი ენიჭება ადგილობრივ თვითმმართველობას და მეორეც – ადგილობრივი თვითმმართველობა არის უფლება და შესაძლებლობა საქართველოს მოქალაქეებისა.

ვინაიდან სწორედ აქ ჩნდება მმართველობითი ხარვეზები, გვინდა გავიმეოროთ და ხაზგასმით ავღნიშნოთ: ეს არ არის უფლება თვითმმართველი ორგანოებისა;

ეს არ არის უფლება თანამდებობის პირებისა, არამედ – ადგილობრივი თვითმმართველობა არის უფლება მოქალაქეებისა და არა უბრალოდ მოქალაქეებისა, არამედ, – საქართველოს მოქალაქეებისა.

რაკი უფლება ვახსენეთ, ისიც უნდა განვმარტოთ, რომ მთელი ევროპულ ქვეყნებში ადგილობრივი თვითმმართველობა ადამიანის უფლებათა ნუსხაშია მოხსენიებული, რაც იმას ნიშნავს, რომ ამ ქვეყნებში აღნიშნული უფლებით სარგებლობის შესაძლებლობა აქვთ ნებისმიერ ადგილობრივ მცხოვრებს, მათ შორის უცხოელებსა და მოქალაქეობის არ მქონე პირებსაც.

საქართველოს კონსტიტუციამ ეს პოლიტიკური უფლება არ ასახა ადამიანთა უფლებებში, არამედ დააფიქსირა, როგორც მოქალაქის უფლება.

სხვათა შორის, „ადგილობრივი თვითმმართველობის ევროპულ ქარტიას“ 2012 წლის ივნისში დაემატა ოქმი „მოქალაქეთა მონაწილეობის შესახებ“ რომლის საჭიროება განაპირობა იმ გარემოებამ, რომ „თანამედროვე დემოკრატიას, სხვა ფასეულობებთან ერთად, გულისხმობს ადგილობრივი თვითმმართველობის საქმიანობაში მოქალაქეთა მონაწილეობას“. [2]

საზოგადოებრივი საქმეების მართვაში მონაწილეობა არის ის დემოკრატიული პრინციპი, რომელსაც ყველა წევრი სახელმწიფო აღიარებს, თუმცა საქართველო ვერ შეუერთდა აღნიშნული ოქმის დათქმას 4.2 მუხლში დაფიქსირებული ნორმის გამო, რომლის თანახმადაც წევრ სახელმწიფოებს უნდა მიეღოთ კანონი, რითაც „ცნობს სხვა ადამიანის უფლებას, მიიღოს მონაწილეობა ადგილობრივი თვითმმართველობის საქმიანობაში“ ოცენ ეწინააღმდეგებოდა ჩვენს კონსტიტუციასა და არსებული გეოპოლიტიკური მდგომარეობიდან გამომდინარე ინტერესებს, რის გამოც

საქართველოს ხელისუფლება ვერ დაუშვებს ადგილობრივ თვითმმართველობის საქმიანობაში უცხო ქვეყნის მოქალაქეთა და მოქალაქეობის არ მქონე პირთა ჩართულობას.

თუმცა, პარადოქსული მდგომარეობა იმაში გამოიხატება, რომ თვით საქართველოს მოქალაქეც არ არის ჩართული ადგილობრივი თვითმმართველობის საქმიანობაში.

ეს ფაქტი, რომ ჩვენს ქვეყანაში არ არის უზრუნველყოფილი მოქალაქეთა რეალური მონაწილეობა სახელმწიფოსა და საზოგადოების საქმიანობაში, ხაზს უსვამს იმ პოლიტიკურ გარემოებას, რომ საქართველოში ხალხის სუვერენიტეტი, როგორც კონსტიტუციური პრინციპი, ჯერ კიდევ არ არის სათანადო დონეზე დაცული და რეალიზებული.

თავისთავად ცხადია, რომ თუ საქართველოში თვითმმართველობა არის ადგილობრივ მოქალაქეთა კონსტიტუციური უფლება, მაშასადამე, მაქსიმალურად დაცული უნდა იყოს ამ მოქალაქეთა ინტერესები, მათ შორის, ადგილობრივ საკითხებზე გადაწყვეტილებების მიღებაში მათი აქტიური ჩართულობის თვალსაზრისით.

მაგრამ, რა უნდა გაკეთდეს, როცა ამ უფლების გამოყენებისადმი ინტერესი არ არის მოქალაქეთა მხრიდან?

რა თქმა უნდა, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს აკისრიათ ვალდებულება, – ხელი შეუწყონ მოქალაქეთა ჩართულობას, მაგრამ ამ ვალდებულების აღსრულებაზე კონტროლი დღის წესრიგში დგება მხოლოდ მას შემდეგ, როცა მოქალაქე გადაწყვეტს ისრგებლოს შესაბამისი უფლებით.

ფაქტია, რომ დგას პრობლემა: მოქალაქეთა პასიურობა და დაბალი საჯარო ინტერესები. მაგრამ ამ პრობლემის გადაჭრა ხელისუფლების ოცნებ იც უნდა იყოს.

ხელისუფლება უნდა მიხედეს, რომ ძალაუფლება მაშინაა მყარი და მაშინაა მართვა ეფექტური, როცა პასუხისმგებლობა მრავალ მოქალაქეებსზე გადანაწილებული.

ხელისუფლება, თუ მას დემოკრატიულობის პრეტენზია გააჩნია, უნდა შეეცადოს – საზოგადოებრივი ჯგუფები ჩართოს გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში.

დემოკრატიის დონე ხომ ფასდება იმის მიხედვით, თუ რამდენად რეალიზებულია ადამიანისა და მოქალაქის უფლებები საზოგადოებისა და სახელმწიფოს საქმიანობაში; რამდენად განვითარებულია საზოგადოებაში კრიტიკული აზროვნების ოცენ; რამდენად აპრობირებულია ინფორმაციის

მიღების, ანალიზისა და შეფასების ოცენ და ბოლოს, რამდენად აქვს საზოგადოებას პრობლემების გადაწყვეტის ოცენ და შესაძლებლობა.

სახელმწიფოს პოლიტიკა უნდა იყოს სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბება; ინიცირება და ხელის შეწყობა ისეთი პროექტების განხორციელებისა, რომელიც ხელს შეუწყობს მოქალაქისა და ხელისუფლებას შორის დაკარგული ნდობის აღდგენას და მოქალაქეებში საჯარო ინტერესების გაღვივებას.

„საერთო საჯარო ინტერესების ჩამოყალიბების გარეშე, მოსახლეობისთვის ნაკლებად საინტერესო თვითმმართველობის მიერ მიღებული ის გადაწყვეტილებები, რომელიც მიმართულია თვითმმართველი ერთეულის წინაშე არსებული საერთო პრობლემების გადასაწყვეტად.

ამ გადაწყვეტილებათა შეფასებას მოსახლეობა ახდენს იმის მიხედვით, თუ რამდენად უკავშირდება მიღებული გადაწყვეტილება მის კონკრეტულ და კერძო პრობლემების მოგვარებას“. [3]

გარდა იმისა, რომ საქართველოს მოქალაქეების უმრავლესობას არა აქვთ საჯარო-სახელმწიფოებრივი აზროვნება, ისინი ფიქრობენ, რომ მათი ყველა პრობლემა უნდა გადაჭრას ცენტრალურმა ან ადგილობრივმა ხელისუფლებამ.

ზემოთ აღნიშნულთან დაკავშირებით 2013 წელს არასამთავრობო ორგანიზაციამ „სიდ“ ჩაატარა კვლევა საქართველოს სოფლებში, გამოკითხა 1500 რესპოდენტი და გამოავლინა შემდეგი გარემოებები:

– გამოკითხულთა 34% თვლიდა, რომ ადგილობრივ ხელისუფლებას არანაირი გავლენა არა აქვს მათ ცხოვრებაზე;

– 40,1% ადგილობრივ ხელისუფლებას აკისრებდა სრულ პასუხისმგებლობას ყველა ადგილობრივ პრობლემებზე;

– მხოლოდ 14% მიმართავს სოფლის რწმუნებულს და 11% გამგეობას;

– მიმართვის მიზანი და სფერო არის მხოლოდ კერძო ინტერესები;

– 51% თვლიდა, რომ მუნიციპალიტეტის რესურსების განაწილება ხდება უსამართლოდ;

– 88% მიიჩნევდა, რომ მათთვის უცნობი იყო ინფორმაცია თვითმმართველობის ორგანოების საქმიანობის შესახებ. (4)

საბოლოო ჯამში, მოქალაქეთა პასიური ჩართულობის ძირითადი წყარო რომ ვეძებოთ, უთოოდ მივაღწეოთ ინფორმირებულობის დაბალი დონის პრობლემამდე.

კვლევის შედეგებმა ისიც აჩვენეს, რომ მოსახლეობისთვის ხელმისაწვდომ საინფორმაციო საშუალებებით არ შექმნება თვითმმართველი ორგანოების საქმიანობა.

გამოიკვეთა, რომ საკრებულოების სხდომებზე მოქალაქეთა არ დასწრებას ძირითადად განაპირობებს წინასწარ არ ცოდნა იმისა, თუ რა დროს რა საკითხები იხილება საკრებულოში.

თუ მაინც არის ინფორმაცია თვითმმართველობის მიმდინარე საქმიანობაზე, იგი არის მშრალი, უინტერესო, არაანალიტიკური, რის გამოც მოქალაქეებს არ ან ვერ მიეწოდება სათანადო ცოდნა და მოტივაცია.

ძალიან მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების თანამდებობის პირების და საკრებულოს წევრების მხრიდან ანგარიშგების სისტემის ჩამოუყალიბებლობა.

მიუხედავად იმისა, რომ მოქმედი ორგანული კანონით ზემოთ ხსენებული პირები ვალდებული არიან გაწეული საქმიანობის შესახებ პერიოდულად წარმოადგინონ და ჩააბარონ ანგარიში მოსახლეობას, – ანგარიშგების ფორმამ მაინც ვერ მიიღო სისტემატიური და ეფექტური ხასიათი.

ხშირად ასეთი ანგარიშგება არის ფორმალური და მეტწილად წარმოდგენილია წერილობითი სახით, რაც ასევე ხარვეზია, რადგან მოქალაქეებთან უშუალო შეხვედრის გარეშე ანგარიშგება გამორიცხავს მეტად მნიშვნელოვან უკუკავშირს, პრობლემების გააზრებას, კითხვებზე პასუხის გაცემას და ა.შ.

რა თქმა უნდა, ანგარიშგებასაც მაშინ აქვს აზრი და შედეგი, როცა მოსახლეობა მობილიზებულია კონტროლისთვის, როცა საზოგადოება არა მარტო მოისმენს, არამედ დაიხსომებს წინა საარჩევნო დაპირებებს და შემდეგში პერიოდულად შეახსენებს არჩეულ ხელისუფლებას ამ დაპირებათა შესრულების აუცილებლობას.

აქამდე გამოუყენებლობის გამო, მკვდარ ნორმად და უფლებად უნდა მივიჩნიოთ ორგანულ კანონში დაფიქსირებული უფლება მოქალაქეებისა, – პეტციის წესით წარადგინონ მოთხოვნა საკრებულოში.

მოქალაქეთა აქტიური ჩართულობისთვის „საჭიროა ადგილობრივი თვითმმართველობის ტერიტორიული

წარმომადგენლები გადამზადებულ იქნენ ჩართულობის საკითხთან დაკავშირებით, რადგან სწორედ წარმომადგენლები არიან ის პირველი საფეხურის ადამიანები, ვისთანაც მოქალაქეებს აქვთ უშუალო შეხება და ურთიერთობა“. [5]

მოქალაქეთა ჩართვისთვის საჭიროა ორმხრივი კომუნიკაციის გაუმჯობესება, რომელშიც ზემოთ ხსენებული წარმომადგენლების გარდა მნიშვნელოვანი როლი უნდა შეასრულოს სოციალურმა ქსელებმა; თვითმმართველობების ვებ. გვერდებმა; ფორუმმა, რომელიც ასევე შეიძლება შეიქმნას სხვადასხვა ფორმით, მათ შორის სოციალური ქსელის მეშვეობით და იგი იქნება საშუალება, მოქალაქეებმა დააფიქსირონ თვითი მოსაზრებები და პრობლემები.

აქვე უნდა აღინიშნოს რამოდენიმე საიმედო ფაქტი და გარემოება, რომლებიც ადასტურებენ ერთი მხრივ, მოქალაქეთა მზადყოფნას სამოქალაქო ჩართულობის თვალსაზრისით და მეორე მხრივ, ხელისუფლების მცდელობებსა და ძვრებს ამ პრობლემის აღმოსაფხვრელად.

ერთ-ერთი ასეთი იმედის მომცემი საქმიანობა არის სოფლის მხარდამჭერი პროგრამა, რომელიც მთლიანად დაფუძნებულია მოქალაქეთა მონაწილეობაზე და მათ მიერ ხდება პროგრამით სოფლისთვის გამოყოფილი თანხის მიზნობრიობის განსაზღვრა.

ასევე მისასაღმებელია „მოსახლეობის ფორუმი“ რომელიც ქალაქ ქუთაისის მერიის თაოსნობით შეიქმნა და ფუნქციონირებს 2014 წლიდან.

„ფორუმის შეხვედრებზე, რომელშიც მონაწილეობს 100 სხვადასხვა სოციალური სტატუსის მქონე ადამიანი, სისტემატურად ესწრებიან ქუთაისის მერი და საკრებულოს თავმჯდომარე. ხოლო ფორუმის მიზანია – მოსახლეობის მხრიდან მიმდინარე აქტუალური საკითხებისა და პრობლემების დაფიქსირება, ბიუჯეტში ასახვა და ამ პრობლემების გადაჭრაში, ანუ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მოქალაქეთა აქტიური ჩართვა“. [6]

შეიძლება ითქვას, რომ „მოქალაქეთა მონაწილეობა ადგილობრივი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში დემოკრატიული მმართველობის საფუძველია“. [7]

რა თქმა უნდა ზემოთ ხსენებული და მსგავსი თითო – ოროლა იმედის მომცემი ქმედებები „გაზაფხულს ვერ მოიყვანს“ მაგრამ ის კი შეიძლება ითქვას, რომ შეიმჩნევა

წინსვლა მოქალაქეთა არ მონაწილეობიდან – მონაწილეობისკენ.

მეცნიერ-მკვლევარები აღნიშნავენ, რომ მოქალაქეთა მონაწილეობა სამ ეტაპად იყოფა, რომელთაგან ყველაზე დაბალი დონეა – არმონაწილეობა, როცა მოსახლეობა ინერტულია და ხელისუფლებაც ადვილად მანიპულირებს მასზე;

მეორე დონეს წარმოადგენს იმიტაცია, ანუ ჩანაცვლება, როცა მოქალაქეს ეძლევა აზრის გამოთქმის საშუალება, მაგრამ ვერ იღებს მონაწილეობას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში;

მესამე, ანუ უმაღლესი დონე კი მოქალაქეთა ძალაუფლებაა, როცა მოქალაქეს უფლება და საშუალება აქვს ჩაერთოს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში და იქონიოს ზემოქმედება გადაწყვეტილებაზე. [7]

ჯერჯერობით საქართველოში მოქალაქეთა მონაწილეობა იმიტაციის დონის ჩანასახშია. ეს ესაა გამოვიარეთ ხელისუფლებისგან მანიპულირების ეტაპი და იმედი გვაქვს, რომ მივალწევთ ჩართულობის უმაღლეს დონეს – მოქალაქის ძალაუფლებას, როცა სახეზე იქნება რეალური პარტნიორობა ხელისუფლებასა და მოქალაქეებს შორის;

როცა ხელისუფლება და მოქალაქეები ერთობლივად მიიღებენ გადაწყვეტილებებს და ერთობლივად გაინაწილებენ პასუხისმგებლობას;

როცა მოქალაქეები შეძლებენ აქტიურად გააკონტროლონ ხელისუფლების ორგანოები და მიაღწიონ რეალურ ცვლილებებს საზოგადოებისა და სახელმწიფოსთვის სასიკეთოდ.

დასკვნის სახით ვიტყვით, რომ მოქალაქის როლი და ადგილი ადგილობრივ თვითმმართველობაში მეტად მნიშვნელოვანია და უნდა განისაზღვრებოდეს მოქალაქის ძალაუფლების მაღალი დონით.

როდესაც და რამდენადაც საქართველომ აირჩია ლიბერალური დემოკრატიის გზა, მან ამით იკისრა მისია საყოველთაო კეთილდღეობაზე დაფუძნებული სოციალური და სამართლებრივი სახელმწიფოს მშენებლობისა. ამ დროს კი ქვეყნის წინაშე მნიშვნელოვან ამოცანად დგება სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბება. ხოლო იმისთვის, რომ დემოკრატია მოჩვენებითი არ იყოს, ხელისუფლებამ კი არ უნდა მართოს, არამედ უნდა არეგულიროს სამოქალაქო

საზოგადოება. ხელისუფლებამ მსახურად კი არ უნდა გაიხადოს მოქალაქე, არამედ თვითონ უნდა იყოს მსახური თავისი ამომრჩევლისა.

და ბოლოს, რამდენადაც დემოკრატია „ყველასთვის ღია შეჯიბრს წარმადგენს“ უნდა ვიგულისხმოთ, რომ დემოკრატიის, მით უფრო ადგილობრივი დემოკრატიის ძირითად კრიტერიუმთა შორის მთავარია მოქალაქეთა ეფექტური ჩართულობა გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში.

ლიტერატურა

References:

1. saqrTvelos konstitucia. Tbilisi 2014.
2. s.a.T.e.a –is sainformacio biuleteni. #5.2012.
www.nala.ge.
3. s.a.T.e.a –is sainformacio biuleteni. #6 .2012.
www.nala.ge
4. soflis saWiroebis kvleva. Tbilisi 2013 w.
5. s.a.T.e.a. – is sainformacio biuleteni. #3 .2012.
www.nala.ge.
6. gazeTi „iverioni“- 24 oqtomberi 2014.
7. s.a.T.e.a.–is sainformacio biuleteni #12 .2012.
www.nala.ge.

Besik Kaishauri

The Role and Place of Citizens in the Local Government

Summary

The constitutional principles and norms of Georgia is the fact that the citizens of Georgia regulating the matters of local importance.

Unfortunately, this norm is not performed actually, that does not happen active citizen participation in the local decision-making process, what damages: the interests of citizens; Development of In local self-government and to establishing democracy in the state.

This work is dedicated to exposing and solving this problem.

In this work is presented as a survey of this problem, also given author's opinions of what actions should be ensure to rectify the mentioned defect.

The emphasis is focused on the one hand, the will and activities of the state in local democracy and, in particular, - for promote the development

of civil society and on the other hand, - in terms of development the public – state thinking in the citizens, where also the state with the non-governmental organizations should be implement the effective measures for establish true democracy and citizen power.

Keywords: local government, the role and place of citizens.

Reviewer: Professor Giorgi Bagaturia, Georgian Technical University

Бесик Кайшаури

Роль и место граждан в местном самоуправлении

Резюме

Конституционным принципом и нормой Грузии является то обстоятельство, что в Грузии дела местного значения решают граждане Грузии.

К сожалению, в реальности эта норма не осуществляется, то есть нет активного подключения граждан к принятию решений местного значения, что наносит вред интересам граждан, препятствует развитию местного самоуправления и упрочению государственной демократии.

Настоящий труд посвящается выявлению и решению этой проблемы. В труде представлены как исследования, проводимые по указанной проблеме, так и доводы автора о том, какие действенные меры обеспечат устранение указанных недостатков.

Акцент переносится с одной стороны на волю и активность государства, на содействие формированию местной демократии и конкретно,- гражданского общества, а с другой – на развитие у граждан общественного, государственного мышления, при чем государство вместе с неправительственными организациями должны осуществлять действенные меры для утверждения истинной демократии и власти граждан.

Ключевые слова: местное самоуправление, роль и место граждан.

Рецензент: Профессор Георгий Багатурия, Грузинский технический университет.

ნათია გოცაძე
საზოგადოებასთან ურთიერთობის მიზნები, ფუნქციები
და ამოცანები საჯარო მმართველობაში

საზოგადოებასთან ურთიერთობა სახელმწიფოს მართვის აუცილებელი ფუნქციაა დემოკრატიული წყობის პირობებში. სახელმწიფო სტრუქტურებში პროფესიულად გამართული საზოგადოებასთან ურთიერთობის სისტემის არსებობა არის ქვეყანაში დემოკრატიისა და სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების ერთ-ერთი წინაპირობა, რადგან ის უზრუნველყოფს მოქალაქეების ჩართულობას მნიშვნელოვანი პოლიტიკური გადაწყვეტილებების პროცესში.

საზოგადოებასთან ურთიერთობა საჯარო მმართველობაში თავის ბუნებით სხვა არაფერია, თუ არა საზოგადოებრივი აზრის მართვა, განხორციელებული არა იძულების, არამედ ინტერესთა თანხვედრის ნიადაგზე. ხოლო მის უმთავრეს დანიშნულებას წარმოადგენს ხელისუფლების კომუნიკაციური პოტენციალის, როგორც სახელისუფლებო პოლიტიკის გატარების რესურსის გამოყენების მექანიზმის დარეგულირება.

წინამდებარე სტატიაში აღწერილია სახელმწიფო სტრუქტურებში საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახურის ძირითადი მიზნები, ფუნქციები და ამოცანები. გამოკვეთილია მისი როლი და მნიშვნელობა, როგორც საზოგადოების სრულყოფილი ფუნქციონირებისთვის მუდმივად საჭირო და ღირებულ, რომელიც თავისთავად წარმოადგენს დაგეგმილ და უწყვეტ ძალისხმევას, მიმართულს დაინტერესებულ პირებს შორის კეთილსასურველი ურთიერთობების და ურთიერთგაგების ჩამოყალიბებასა და შენარჩუნებაზე.

საკვანძო სიტყვები: საზოგადოებასთან ურთიერთობა, საჯარო მმართველობა, სამოქალაქო საზოგადოება, დემოკრატიზაცია.

უკანასკნელი ათწლეულის განმავლობაში განხორციელებულმა კარდინალურმა ცვლილებებმა, მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია საზოგადოებრივი ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროზე. დღეს ქვეყანაში მიმდინარეობს პოლიტიკური სისტემის დემოკრატიზაციისა და სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირების პროცესი. დაიწყო ხელისუფლებასა და საზოგადოებას შორის თვისობრივად ახალი ტიპის ურთიერთობების ჩამოყალიბების ეტაპი.

სახელმწიფოს დამოკიდებულება სამოქალაქო საზოგადოების მიმართ, ყველაზე თვალსაჩინოდ მის საინფორმაციო-საკომუნიკაციო პოლიტიკაში ვლინდება. თანამედროვე სამყაროში, როდესაც ინფორმაციული პროცესები უდიდეს ზეგავლენას ახდენენ ადამიანების მსოფლმხედველობის, ცხოვრებისეული, მორალურ-ფსიქოლოგიური და ქცევითი ასპექტების ჩამოყალიბებაზე და მოქმედებენ სახელმწიფო მართვის, შიდა და მთავრობათაშორისი ურთიერთობების ეფექტიანობაზე, ქვეყნის ეკონომიკური, სოციალური, პოლიტიკური, სამეცნიერო, ტექნოლოგიური და კულტურული განვითარება არსებითად არის დამოკიდებული საინფორმაციო-საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების მეცნიერულ ცოდნასა და სახელმწიფო სტრუქტურებში მათ გამოყენებაზე.

საზოგადოების ნდობისა და მხარდაჭერის მოპოვება შესაძლებელია მხოლოდ იმ პირობებში, როცა ხელისუფლება მოწოდებულია აწარმოოს გამჭვირვალე და ობიექტური საინფორმაციო-საკომუნიკაციო პოლიტიკა, რაც იმას ნიშნავს, რომ ის მზად არის საზოგადოებას მიაწოდოს ობიექტური ინფორმაცია ქვეყანაში მიმდინარე პროცესების, გადაწყვეტილებების, პრობლემებისა და თუ პერსპექტივების შესახებ. აწარმოოს დიალოგი მოქალაქეებთან, მუდმივად ეძებოს ინფორმაციის მიწოდების ახალი გზები და გააუმჯობესოს საკომუნიკაციო სისტემა.

ხელისუფლების მხრიდან ასეთი ქმედება განაპირობებს საზოგადოების მზადყოფნას მოხდინოს ადეკვატური რეაგირება ხელისუფლების პირდაპირ მარეგულირებელ ზემოქმედებაზე და ხელს უწყობს მის სწრაფ ადაპტაციას ახალი წესებისა და კანონების მიმართ. იმ შემთხვევაში კი, თუ სახელისუფლებო სტრუქტურაში არ არის აწყობილი ინფორმაციის დროული მიწოდებისა და უკუკავშირის სისტემა, საზოგადოებაში ჩნდება გაურკვეველობა და გაცნობიერების დეფიციტი მოსალოდნელი პერსპექტივებისა და შედეგების შესახებ, იწყება მოქალაქეების გაუცხოვება სახელისუფლებო ინსტიტუტებისადმი და ყალიბდება უნდობლობა მათ მიერ შემუშავებული პროგრამების მიმართ.

აღსანიშნავია, რომ ხელისუფლების ფუნქცია არ არის მხოლოდ ინფორმაციის მიწოდება. ხელისუფლებისა და საზოგადოების ურთიერთქმედებას საფუძვლად უდევს თანამშრომლობის პრინციპი, რომელიც გულისხმობს საქმიან

პარტნიორულ დამოკიდებულებებს და კოლექტიურ პასუხისმგებლობას ერთობლივად მიღებულ გადაწყვეტილებებზე. დემოკრატიული ხელისუფლება უნდა ისწრაფოდეს სახელისუფლებო ორგანოების ზეგავლენის გაძლიერებისკენ საზოგადოებრივი საქმიანობის დარეგულირების პროცესში და ამ ქმედებას ახორციელებდეს არა ადმინისტრაციულ – ბრძანებლობითი ფორმით, სადაც არ არსებობს ეფექტური მართვის ელემენტი – უკუკავშირი, არამედ ორმხრივი თანამშრომლობით – კვლევის, სოციალური დიალოგის, უკუკავშირისა და ინფორმაციულ-კომუნიკაციური მექანიზმების გამოყენებით. ხოლო, როცა სახელმწიფოს საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროცესში სხვადასხვა მიზეზების გამო უგულებელყოფილია ურთიერთთანამშრომლობის პრინციპი, ირღვევა ინტრესთა ბალანსი რაც იწვევს ურთიერთგაგების მოშლას და საზოგადოებას, რომელსაც აღარ არ აქვს საკუთარი აზრის დაფიქსირებისა და სახელისუფლებო სტრუქტურებზე ზემოქმედების საშუალება, უქრება სურვილი მონაწილეობა მიიღოს პოლიტიკურ და სოციალურ პროცესებში. შედეგად, იგი კარგავს საფუძველს ენდოს და მხარი დაუჭიროს ხელისუფლებას.

აქედან გამომდინარე, ხელისუფლების დემოკრატიული საქმიანობა შეუძლებელია სახელმწიფო სტრუქტურებში საზოგადოებასთან ურთიერთობის მაღალ დონეზე ჩამოყალიბებული პროფესიონალური სისტემების არსებობის გარეშე. ტრივიალურ სახელმწიფო და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ის აქტიურად უწყობს ხელს მოქალაქეებისა და მათი გაერთიანებების ზეგავლენის გაძლიერებას სახელმწიფო, ეკონომიკურ და საზოგადოებრივ სტრუქტურებზე, პოლიტიკურ ძალებსა და მათ ლიდერებზე. ასეთ პირობებში იძულებისა და დიქტატის მეთოდები გუხას უთმობენ ინტერესთა ურთიერთშეთანხმებას და სხვადასხვა მხარეების ძალისხმევათა კოორდინირებას ამა თუ იმ საკითხების გადაწყვეტასა და საერთო მოქმედების სტრატეგიის შემუშავების პროცესში.

ამრიგად, საზოგადოებასთან ურთიერთობა უნდა განვიხილოთ არა როგორც მხოლოდ მეცნიერება ან ტექნოლოგია, არამედ როგორც საზოგადოების სრულყოფილი ფუნქციონირებისთვის მუდმივად საჭირო და ღირებული ფუნქცია, რომელიც თავისთავად წარმოადგენს დაგეგმილ და

უწყებებ ძალისხმევას, მიმართულს დაინტერესებულ პირებს შორის შორის კეთილსასურველი ურთიერთობების და ურთიერთგაგების ჩამოყალიბებასა და შენარჩუნებაზე.

ხელისუფლება, რომელიც ხელმძღვანელობს დემოკრატიული პრინციპებით მუდმივად უნდა ახდენდეს სახელისუფლებო სტრუქტურებში საზოგადოებასთან ურთიერთობის, როგორც მმართველი სისტემის სტიმულირებას და ხელს უწყობდეს მისი ძირითადი მიზნების, ფუნქციებისა და ამოცანების განხორციელებას.

საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახურის მიზნები სახელისუფლებო სტრუქტურებში:

საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახურის მნიშვნელოვან მიზანს წარმოადგენს კომუნიკაციური პოტენციალის, როგორც სახელწიფო პოლიტიკის გატარების რესურსის, გამოყენების მექანიზმის დარეგულირება. ხელისუფლების კომუნიკაციური შესაძლებლობებში იგულისხმება, როგორც ინფორმაციული არხების შექმნა, ასევე მოსახლეობასთან ურთიერთობა, სხვადასხვა სოციალური ჯგუფების მოსმენა და მათთვის საინტერესო საკითხებზე ახსნა-განმარტების მიცემა.

კერძოდ:

- სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების ხელშეწყობა;

- სამუშაო პროცესის გამჭვირვალობის, გახსნილობისა და საჯაროობის უზრუნველყოფა;

- მოქალაქეებთან, საზოგადოებრივ დაჯგუფებებთან და ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა;

- მოქალაქეების, საზოგადოებრივი დაჯგუფებებისა და ორგანიზაციების ჩართულობა საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ პროცესებში;

- საკანონმდებლო ცვლილებებზე ზემოქმედება და მათი აღსრულების ხელშეწყობა;

- საინფორმაციო-საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით შიდა და საგარეო სახელმწიფო პოლიტიკის გატარება;

საზოგადოებასთან ურთიერთობის ფუნქციები:

ინფორმაციულ-პოლიტიკური ფუნქცია: გულისხმობს შიდა და გარე ფაქტორების გათვალისწინებით, საზოგადოებრივი აზრისა და მოქალაქეების მოსალოდნელი რეაქციის სიღრმისეული შესწავლითა და კონკრეტული

გადაწყვეტილების მიღების გამომწვევი სიტუაციის ანალიზის საფუძველზე სახელწიფოს საინფორმაციო პოლიტიკის შემუშავებას. ასევე, ანალიტიკური მონაცემების მომზადებას ხელისუფლების გადაწყვეტილებებზე ზემოქმედების მიზნით.

ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ფუნქცია – გულისხმობს ინფორმაციის მოპოვებას, დამუშავებას და გავრცელებას დაინტერესებულ პირებში. ასევე, სახელისუფლებო სტრუქტურებში სოციალურ-ფსიქოლოგიური კლიმატის შენარჩუნებას, საქმიანობის ეთიკისა და საფორმო სტილის დაცვას. ხელისუფლების ცალკეული ქმედებისა თუ პროცედურის საზოგადოებაზე ზეგავლენის გაანალიზებას. იმ პროცედურებისა და ქმედებების გამოაშკარავებას, რომლებიც შესაძლოა კონფლიქტში შევიდნენ საზოგადოების ინტერესებსა და ფასეულობებთან;

საკონსულტაციო-მეთოდოლოგიური ფუნქცია – გულისხმობს რჩევებისა და რეკომენდაციების გაცემას საზოგადოებასთან ურთიერთობის დარეგულირების მიზნით. ასევე თანამშრომლობის, სოციალური პარტნიორების, პროგრამებისა და კამპანიების კონცეპტუალური მოდელების შემუშავებას.

ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფუნქცია – განსაზღვრავს აგრეგირებულ ზომებსა და ქმედებებს და იყენებს მათ სხვადასხვა აქტივობების: აქციების, ბიზნეს შეხვედრების, გამოფენების, კონფერენციებისა და სხვა მომზადების პროცესში. ასევე უზრუნველყოფს საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახურის საქმიანობის სამართლებრივ მხარდაჭერას.

საზოგადოებასთან ურთიერთობის ამოცანები

საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახური მიმართულია შექმნას ორმხრივი ურთიერთობების მოდელი ხელისუფლებასა და საზოგადოებას შორის და შეიმუშავოს საერთო ინტერესები და შეხედულებები, რათა მიაღწიოს ურთიერთგაგებასა და მოგება-მოგებაზე დაფუძნებულ თანამშრომლობას. ამრიგად, მის ძირითად ამოცანას სახელისუფლებო სტრუქტურებში წარმოადგენს საზოგადოების ჩართულობის უზრუნველყოფა სახელმწიფო მართვის პროცესებში და ხელისუფლების საქმიანობის მხარდაჭერის ფორმირება საზოგადოებაში.

ამ ამოცანების შესრულების მიზნით, სახელისუფლებო სტრუქტურებში საზოგადოებასთან ურთიერთობის საქმიანობა უნდა წარიმართოს შემდეგი მიმართულებებით:

- მოქალაქეებთან და ორგანიზაციებთან კონტაქტების დამყარება, გაფართოება და სტიმულირება;
- შიდა კომუნიკაციის მართვა;
- ინფორმაციული ნაკადების მართვა;
- საზოგადოებრივი აზრის კვლევა და ფორმირება;
- საზოგადოებრივ-პოლიტიკური პროცესების პროგნოზირება;
- ხელისუფლების დადებითი იმიჯისა და რეპუტაციის შექმნა;
- კრიზისების მართვა;
- საკომუნიკაციო სტატეგიისა და კონკრეტული აქტივობების შემუშავება;
- შეფასება.

დასკვნა: ზემოაღნიშნული საკითხების შეჯამების ლოგიკური დასკვნას წარმოადგენს, რომ საზოგადოებასთან ურთიერთობა სახელმწიფოს მართვის აუცილებელი ფუნქციაა დემოკრატიული წყობის პირობებში. სახელმწიფო სტრუქტურებში პროფესიულად გამართული საზოგადოებასთან ურთიერთობის სისტემის არსებობა არის ქვეყანაში დემოკრატიისა და სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების ერთ-ერთი წინაპირობა, რადგან ის უზრუნველყოფს სახელმწიფოს საინფორმაციო-საკომუნიკაციო პოლიტიკის შემუშავებას, მხარდაჭერასა და განხორციელებას და ხელს უწყობს მოქალაქეების ჩართულობას მნიშვნელოვანი პოლიტიკური გადაწყვეტილებების პროცესში.

ლიტერატურა

References:

1. sazogadoebasTan urTierToba – strategia da taqtika – uilkoqsi denis I., kameroni glen t. Tbilisi, 2011.
2. Богданов Е., Зазыкин В. Психологические основы «Паблик рилейшнз»2-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 208 с.

Natia Gotsadze
Purposes, Functions and Tasks of Public Relations in Public Administration

Summary

Public Relation is an important function of Public Administration under the conditions of democracy. One of the main preconditions of development of civil society in the country is existence of professionally adjusted system of public relations at government institution, as this ensures involvement of citizens in the process of significant political decisions.

Public Relations in Public Administration, in its nature, is nothing other than management of social thinking, implemented not by compulsion, but on the basis of correspondence of interests. Its main purpose is regulation of communication potential of government, as a mechanism of using of resource of government policy implementation.

The present article describes main purposes, functions and tasks of public relations service in government institutions; it emphasizes its role and significance, as permanently necessary and valuable for perfect functioning of society, which on its own is a planned and continuous effort directed towards building and maintaining benevolent relations and mutual understanding between interested parties.

Keywords: Public Relations, Public Administration, civil society, democratization.

Reviewer: Professor Giorgi Bagaturia, Georgian Technical University

НатияГоцадзе
Цели, функции и задачи связей с общественностью в государственном управлении

Резюме

Связи с общественностью – обязательная функция управления государством в условиях демократического строя. Наличие профессионально налаженной системы служб связей с общественностью в государственных структурах является одной из предпосылок развития демократии и гражданского общества в стране, так как она обеспечивает включенность граждан в процесс важных политических решений .

Связи с общественностью в государственном управлении по своей природе ничто другое, как управление общественным мнением, осуществленное на почве не принуждения, а соответствия интересов. А их главнейшим назначением является регулирование механизма использования ресурса проведения коммуникационного потенциала власти, как государственной политики.

В данной статье описаны основные цели, функции и задачи службы связей с общественностью в государственных структурах. Выявлена ее роль и значение, как постоянно необходимой и ценной для полноценного функционирования общества, которая сама по себе является запланированными и непрерывными усилиями, направленными на доброжелательные отношения, и формированием и сохранением взаимопонимания между заинтересованными лицами.

Ключевые слова:связи с общественностью, государственное управление, гражданское общество, демократизация.

Рецензент: Профессор Георгий Багатурия, Грузинский технический университет.

ტარიელ ჭულუხაძე
ელექტრონული მმართველობა და დემოკრატია

ელექტრონული მმართველობა არის დეკომერატის ხელშემწყობი და განვითარების ერთ ერთი მნიშვნელოვანი საშუალება. საქართველო ადგას დემოკრატიზაციის გზას, შესაბამისად ელექტრონული მმართველობის განვითარება ხელს შეუწყობს მოქალაქეთა ჩართულობას პოლიტიკურ თუ სოციალურ ცხოვრებაში, რაც თავის მხრივ უზრუნველყოფს უფრო გამჭვირვალე მმართველობას.

საკვანძო სიტყვები: ელ-სერვისები, ელ-პეტიცია, ელ-მთავრობა, გამჭვირვალობა, დემოკრატია, ელ-ჩართულობა

ინტერნეტ ტექნოლოგიების სფეროში ტექნოლოგიური მიღწევებით, ბოლო ათწლეული განსაკუთრებით გამოირჩევა. განვითარდა მასობრივი ინფორმაციის სფეროები სხვადასხვა ფორმატით, როგორებიც არის ინტერნეტ სერვისები ხელმისაწვდომი ტექსტური, აუდიო ვიდეო მასალა, რუკები და ა.შ.

აღსანიშნავია რომ, ინტერნეტ ტექნოლოგიების სფეროში მიღწეული წარმატების ერთ ერთი დამახასიათებელი თვისებაა მისი ხელმისაწვდომობა, გამოყენების სიმარტივე და მოხერხებულობა ნებისმიერი ასაკის მომხმარებლისათვის.

ინტერნეტ ტექნოლოგიების სფეროს განვითარებასთან ერთად რიგ ქვეყნებში საფუძველი ჩაეყარა და განვითარდა საინფორმაციო საკომუნიკაციო ტექნოლოგიები, რომლებიც წარმოადგენს რომელსაც შეუძლია ხელი შეუწყოს მოქალაქეთა სოციალურ მონაწილეობას და ამ მეთოდით უზრუნველყოს ძლიერი საზოგადოებრივი თანამონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.

დღესდღეობით, საქართველოში მიმდინარებს დემოკრატიზაციის პროცესი. თვითონ დემოკრატია გულისხმობს ხელისუფლების თავისუფალ და სამართლიან არჩევას ხალხის ხმათა უმრავლესობით, გამჭვირვალე მმართველობას და ამომრჩეველთა ჩართულობას გადაწყვეტილების პროცესში. ამ უკანასკნელის მისაღწევად, თანამედროვე ტექნოლოგიები გვაძლევს საშუალებას რომ უფრო მარტივად და ეფექტურად განხორციელდეს ქვეყანაში “ხალხის ბატონობა” ანუ დემოკრატია.

ტერმინი ელექტრონული ჩართულობა მჭიდროდ არის დაკავშირებული ელექტრონულ დემოკრაციასთან და გულისხმობს დემოკრატიულ პროცესებში საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენებას მოქალაქეთა მაქსიმალური ჩართულობის უზრუნველყოფის მიზნით, როგორც ერთმანეთთან, ისე პოლიტიკური თანამდებობისა და გადაწყვეტილების მიმღებ პირებთან ურთიერთობისთვის.

თუმცა, ელ-ჩართულობისა და ელ-დემოკრატიის მრავალი სხვა განმარტებაც არსებობს, რომელიც ამ ორი ტერმინის სხვადასხვა ასპექტზე ახდენს ფოკუსირებას. კერძოდ, გაეროს კვლევა ელ-ჩართულობას შემდეგნაირად განსაზღვრავს: „ციფრული საკომუნიკაციო მედიის გამოყენება, რომელიც საშუალებას აძლევს მოქალაქეებს, მონაწილეობა მიიღონ პოლიტიკის შექმნის პროცესში, მეტად ინკლუზიური, ღია, რეაგირებადი და საგანგებოდ ჩამოყალიბებული პროცედურების მეშვეობით“.

ელექტრონული დემოკრატიის მიზანია, ჩართოს მოქალაქეები გადაწყვეტილების მიღების პროცესში და ამასთანავე, გააძლიეროს წარმომადგენლობითი დემოკრატია ინტერნეტზე წვდომის სხვადასხვა არხების გამოყენებით, როგორებიცაა: საჯარო და კერძო პერსონალური კომპიუტერები, მობილური ტელეფონები, მექანიკური მოწყობილობები, ინტერაქტიული ციფრული ტელევიზია და ა.შ. გადაწყვეტილების მიღების დემოკრატიული პროცესი შესაძლოა, დაგვით ორ კატეგორიად: ერთი უკავშირდება საარჩევნო პროცესს, ხოლო მეორე – მოქალაქეების ელ-ჩართულობით გადაწყვეტილების მიღებას. ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) კვლევა „ელექტრონული მმართველობის მომსახურების გადახედვა“ (2009), გეთავაზობს საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენების საერთო მონახაზს მოქალაქეების ონლაინ რეჟიმში მონაწილეობის მხარდასაჭერად და ხაზს უსვამს ელ-ჩართულობის უმნიშვნელოვანეს მიზნებს, რომლებიც შეჯამებულია შემდგომი მიმართულებებით:

სხვადასხვა ფორმით გამოვლენილი ელ-ჩართულობა დაფუძნებულია არსებული და განვითარებადი ინსტრუმენტების გამოყენებაზე, ესენია: ბლოგები, ონლაინ ფორუმები, ელ-პეტიციები, ელექტრონული პანელები, ელექტრონული ხმის მიცემა, ელექტრონული გამოკითხვები, ელ-კონსულტაციის

ინსტრუმენტები და ა.შ. ელ-ჩართულობის პროცესების ხელშესაწყობად და გასაძლიერებლად გამოიყენება შემდეგი ტექნოლოგიები და სისტემები: გეოგრაფიული საინფორმაციო სისტემები, ონლაინ გამოკითხვები, არგუმენტის ვიზუალიზაციის ინსტრუმენტები, სიახლეთა ჯგუფები, ადრესატების სიები, საძიებო სისტემები, ელექტრონული საინფორმაციო ბიულეტენები და ბუნებრივი (ადამიანური) ენის კომპიუტერული დამუშავების ინსტრუმენტები.

საქართველომ უკვე განახორციელა და დანერგა ელ-მმართველობის არაერთი წარმატებული პროექტი და ამ კუთხით მიიღო საერთაშორისო აღიარება. საჯარო სამსახურის ბიურო, როგორც რეფორმებსა და ინოვაციებზე ერთ ერთი პასუხისმგებელი ორგანო საქართველოს საჯარო სამსახურის სფეროში, 2009 წლიდან, სხვა სახელმწიფო დაწესებულებებთან ერთად, აქტიურად მუშაობს საქართველოს საჯარო სამსახურში ელ-მმართველობის სისტემების დანერგვისა და განვითარების კუთხით. შედეგად, ბიუროს მიერ წარმატებით განხორციელდა ელ-მმართველობის რიგი პროექტები.

2010 წელს, საჯარო სამსახურის ბიურომ შეიმუშავა ვებ-პლატფორმა თანამდებობის პირთა ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციების შესახებ – ქონებრივი დეკლარაციების აღრიცხვის ონლაინ სისტემა **DECLARATION.GOV.GE**, რომელმაც საგრძნობლად გააუმჯობესა და გაამარტივა თანამდებობის პირთა მიერ ქონებრივი დეკლარაციების შევსება, წარდგენა და გამოქვეყნება. აღნიშნული ონლაინ სისტემა, 2013 წელს დაჯილდოვდა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიერ, საჯარო სამსახურში გამჭვირვალობის შედეგად კორუფციის პრევენციისა და კორუფციასთან ბრძოლისთვის.

2011 წელს ამოქმედდა ვებ-პლატფორმა საჯარო სამსახურში არსებული კონკურსებისთვის საჯარო სამსახურში დასაქმების პორტალი **HR.GOV.GE**. სისტემა ამარტივებს როგორც ახალი სამუშაო ადგილის გამოცხადების, ისე სამსახურში აყვანის პროცესს. ვებგვერდის მეშვეობით კონკურსის გამოცხადება დასაქმების პროცესს გამჭვირვალეს ხდის და აქედან გამომდინარე, საქართველოს საჯარო სამსახურებში, ყველასათვის თანაბარი შესაძლებლობები ხელმისაწვდომი.

2011 წელს შეიმუშავდა მინიმალური ტექნიკური სტანდარტები ადამიანური რესურსების მართვისა და

დოკუმენტბრუნვის ელექტრონული სისტემებისთვის, რომლებიც 2012 წელს დამტკიცდა მთავრობის მიერ. აღნიშნული სტანდარტები, მნიშვნელოვნად ზოგავს ადამიანურ, ფინანსურ და მატერიალურ რესურსებს.

ამასთანავე, საქართველოში ელ-ჩართულობის ხელშემწყობი ინსტრუმენტების განხორციელების მაგალითებია: მონაცემთა გაცვლის სააგენტოს ელექტრონული სამთავრობო მომსახურებების ვებ-პორტალი E-GOVERNMENT.GE, მოქალაქის პორტალი MY.GOV.GE, იუსტიციის სახლის პორტალი HOUSE.GOV.GE, ბიზნესისა და ქონების რეგისტრაციის საქართველოს ეროვნული სააგენტოს საჯარო რეესტრის ვებ-პორტალი NAPR.GOV.GE, ღია მმართველობის მონაცემთა ვებ-პორტალი DATA.GOV.GE, სახელმწიფო შესყიდვების პორტალი PROCUREMENT.GOV.GE.

2014 წელს საქართველოს მთავრობის ინიციატივით, საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს საჯარო რეესტრის ეროვნულმა სააგენტომ დაიწყო საქართველოში ეროვნული სივრცითი მონაცემების ინფრასტრუქტურის (NSDI) განვითარების სტრატეგიული ამოცანების და სამოქმედო გეგმის შემუშავება.

საქართველოში ეროვნული სივრცითი მონაცემების ინფრასტრუქტურის განვითარება მიზნად ისახავს საქართველოში მის განვითარების ხელშეწყობას და გეოსივრცითი ელექტრონული მმართველობის სფეროში ევროპულ მიდგომებთან (INSPIRE დირექტივა) შესაბამისობის მიღწევას. სივრცითი მონაცემების ინფრასტრუქტურა არის პოლიტიკის, ინსტიტუციური ქმედებების, ტექნოლოგიების და მონაცემების ერთობლიობა, რომელიც იძლევა სივრცითი ინფორმაციის ეფექტურად გამოყენებისა და გაზიარების საშუალებას. მისი მიზანია მაღალი ხარისხის, ჰარმონიზებული სივრცე მაღალი ხარისხის, ჰარმონიზებული სივრცითი მონაცემები თი მონაცემების ხელმისაწვდომობა ხელმისაწვდომობა ვებ-პორტალის (გეოპორტალის) მეშვეობით სახელმწიფო პორტალის (გეოპორტალის) მეშვეობით სახელმწიფო ინსტიტუტებისათვის, ინსტიტუტებისათვის, კერძო სექტორის, აკადემიური წრე კერძო სექტორის, აკადემიური წრე კერძო სექტორის, აკადემიური წრეებისა და მოქალაქეებისთვის ისა და მოქალაქეებისთვის და მონაცემების გაცვლისთვის და მონაცემების გაცვლისთვის შესაბამის ტექნიკურ და ორგანიზაციულ ჩარჩოს შესაბამის ტექნიკურ და

ორგანიზაციულ ჩარჩოს შესაბამის ტექნიკურ და ორგანიზაციულ ჩარჩოს უზრუნველყოფა უზრუნველყოფა.

მიუხედავად ფაქტისა რომ მსოფიო ბანკის 2014 წლის მონაცემებით საქართველო ჯერ კიდევ კვალიფიცირდება როგორც “განვითარებადი ეკონომიკა” ინტერნეტ ტექნოლოგიების და სერვისების დონით ის საკმაოდ მაღალ დონეზე დგას და გაეროს ელ-ჩართულობის ინდექსის მიხედვით ლატვიას და იტალიას შორის პოზიცირდება. საგულისხმოა ის ფაქტი რომ მიუხედავად მიღწეული შედეგისა საქართველოს მოსახლეობა მხოლოდ ნაწილობრივ არის ჩართული მოცემულ პროცესში, რაც თავის მხრივ განპირობებულია საქართველოს არასრულფასოვანი ინტერნეტიზაციის პროცესით (რეგიონებში), და ასევე მოქალაქეთა დაბალი ინფორმირებულობით. მაგალითისთვის საჯარო სამსახურში დასაქმების პორტალი HR.GOV.GE, ფუნქციონირებს 2011 წლიდან. საჯარო სამსახურის ბიუროს ინფორმაციით მანამ სანამ საქართველოს საკანონმდებლო ორგანო სავალდებულოს გახდის საჯარო სამსახურში დასაქმებას მოცემული პორტალის მეშვეობით, მანამდე პორტალზე აქტიურობა იყო საშუალოზე დაბალი (დღეში 50-მდე უნიკალური მომხმარებელი), ხოლო მას შემდგომ რაც პორტალით სარგებლობა დამსაქმებლებისათვის და საჯარო სამსახურში მუშაობის მსურველთათვის გახდა სავალდებულო, პორტალს დღეში 1000-მდე უნიკალური ვიზიტორი სტუმრობს. შესაბამისად იმისთვის რომ დაჩქარდეს და გაიზარდოს ელექტრონული სერვისების და ჩართულობის სერვისების გამოყენება, საჭიროა ხელისუფლების მიერ ეტაპობრივად მოხდეს სხვადასხვა მომსახურების ელექტრონულ ფორმაში მიწოდება (მაგ: პირადობის მოწმობის ადების/განახლების დამისამართის ცვლილების მხოლოდ ონლაინ აპლიკაციის მეშვეობით) რაც წლების განმავლობაში საქართველოს მოქალაქებს გაუჩნეს ნდობას და დაუნერგავს ონლაინ სერვისების გამოყენების კულტურას და ასევე გამოიწვევს მათ ჩართულობას მსგავსი სერვისების მიღებაში.

ელექტრონული მმართველობა არის დეკომერატივის ხელშემწყობი და განვითარების ერთ ერთი მნიშვნელოვანი საშუალება. როგორც ზემოთ იქნა აღნიშნული საქართველო ადგას დემოკრატიზაციის გზას, შესაბამისად ელექტრონული მმართველობის განვითარება ხელს შეუწყობს მოქალაქეთა ჩართულობას პოლიტიკურ თუ სოციალურ ცხოვრებაში, რაც

თავის მხრივ უზრუნველყოფს უფრო გამჭვირვალე მმართველობას.

ელექტრონული მმართველობა არის დეკომერტივის ხელშემწყობი და განვითარების ერთ ერთი მნიშვნელოვანი საშუალება. საქართველო ადგას დემოკრატიზაციის გზას, შესაბამისად ელექტრონული მმართველობის განვითარება ხელს შეუწყობს მოქალაქეთა ჩართულობას პოლიტიკურ თუ სოციალურ ცხოვრებაში, რაც თავის მხრივ უზრუნველყოფს უფრო გამჭვირვალე მმართველობას.

ლიტერატურა

References:

1. OECD- Rethinking e-Government Services; 2009, ISBN: 9789264059412 (PDF)
2. UN E-Government Survey 2014; UN, 2014
3. World Bank - saqarTvelos mimoxilva 2014
4. doRonaZe S., iaSvili g. sajaro samsaxuri saqarTveloSi: reformebi, gamowvevebi - "eleqtronuli mTavroba". Tbilisi 2013.
5. saqarTvelos konstitucia: ganaxlebuli versia. 2014 wlis 20 martis mdgomareobiT.

Tariel Tchulukhadze

E-Governance and Democracy

Summary

E-Governance is one the main tools for the democracy and its further development. Georgia has embarked on the road to democracy; therefore developing e-democracy will encourage citizens to be more engaged in social and political activities. Engagement itself will lead Georgia to more democratic and transparent state.

Keywords: e-services, e-governance, e-democracy, transparency, democracy, e-engagement

Reviewer: Professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University

Тариел Чулухадзе

Электронное управление и демократия

Резюме

Электронное управление является одним из важных способов развития и поддержки демократии . Грузия встала на путь демократиии следовательно развитие электронного правительства привлечет граждан к участию в политической и общественной жизни, что, в свою очередь, обеспечивает более прозрачной системы управления.

Ключевые слова: Э - услуги, э- петиции, электронное правительство , прозрачность , демократия, электронное участие

Рецензент: профессор Шота Догонадзе, Грузинский технический университет

ღაწილი ლელაძე
ბიუროკრატიისა და ელექტრონული მთავრობის
შედარებითი ანალიზი

ტრადიციულ ბიუროკრატიულ პარადიგმაში, ხელისუფალნი კონცენტრირებული იყვნენ შიდა მწარმოებლურობის ეფექტიანობაზე, ფუნქციონალურ რაციონალურობაზე, იერარქიულ კონტროლსა და მართვის წესებზე, სადაც ნიშანდობლივი იყო მართვა ზემოდან ქვემოთ, იერარქიული კომუნიკაცია და კონტროლი. ე-მთავრობის პარადიგმაში – სახელმწიფოს მმართველებს ამოძრავებს ისეთი გენერირებული პრობლემები, როგორცაა ეკონომიკური ეფექტიანობა, ფოკუსირება მომხმარებელთა დაკმაყოფილებასა და მართვაზე, მომსახურების მიწოდების მოქნილობა, შიდა და გარე მხარეების მიერ ქსელის მართვა, მოქნილობა, ჯგუფური მუშაობა, მრავალმიმართულებიანი ქსელი, მხარეებს შორის პირდაპირი კომუნიკაცია და სწრაფი უკუკავშირი, ინოვაციური მეწარმეობა, ორგანიზაციული სწავლება, მომსახურების წარდგენის დაჩქარება, კლიენტზე მიმართული სტრატეგია. პორიზონტალურ-იერარქიული კონტროლი.

საკვანძო სიტყვები: ელექტრონული მმართველობა, სტრატეგია, ბიუროკრატია, სახელმწიფო, მართვა.

ელექტრონული მმართველობიდან ჩვენ ამ ჯერზე აქცენტს გავაკეთებთ ელექტრონულ მთავრობაზე, როგორც საჯარო მმართველობის სისტემის გაჯანსაღების ერთ ერთ მნიშვნელოვან კომპონენტზე.

ელექტრონულ მთავრობას უწოდებენ სისტემას, რომელიც მიზნად ისახავს სამთავრობო ორგანიზაციის შიგნით, სამთავრობო ორგანიზაციებს (ცენტრალურ, ადგილობრივ) შორის და მთავრობასა და მოქალაქეებს/ბიზნესს შორის არსებული ურთიერთობების ეფექტიანობის, პროდუქტიულობის, გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულების გაზრდას და მოქალაქის როლის გაძლიერებას სახელმწიფოს მართვის პროცესში, საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების დახვეწა-გაუმჯობესების გზით. აღსანიშნავია, რომ „ელექტრონულ მთავრობაში“ სიტყვა „ელექტრონული“ ციფრული ტექნოლოგიის კომპონენტს გამოხატავს, ხოლო „მთავრობა“ სოციალურ ასპექტს ასახავს.

ამდენად, ე-მთავრობა გულისხმობს არა მხოლოდ არსებული პროცედურების კომპიუტერიზაციას, არამედ მთლიანად პროცედურების შეცვლასა და გამარტივებას. მაგრამ იგი ჯერ კიდევ განვითარების პროცესშია და იძლევა შესაძლებლობების ფართო არეალს.

ელექტრონული მთავრობა საინფორმაციო ტექნოლოგიების სფეროში გასული საუკუნის ბოლოს მომხდარი რევოლუციის პირშია. ამ ტექნიკური რევოლუციის შედეგია, რომ დღეს მსოფლიოს მოწინავე ქვეყნების (აშშ, იაპონია, დასავლეთ ევროპა) მმართველობითი ტექნოლოგიების წამყვანი პრინციპი სწორედ ელექტრონული მთავრობაა. ე.ი. თანამედროვე საინფორმაციო ტექნოლოგია ამ ქვეყნებში მმართველობის განხორციელების, ისევე როგორც, ვთქვათ, წარმოების, საბაზო ტექნოლოგიაა.

ელექტრონული მთავრობის უპირატესობა

- საჯარო ინფორმაციასთან წვდომისა და არასაჯარო ინფორმაციასთან დაშვების დონეზე წვდომის რეგულირება;

- გამჭვირვალობა;
- შიდა კომუნიკაციის ამაღლება;
- მოქნილი დოკუმენტბრუნვა;
- ზოგადი მობილურობა;
- ადამიანური ფაქტორების მინიმიზაცია;
- კონტროლის მექანიზმების გამარტივება.

საკითხის აქტუალობა

- თანამედროვე, ცივილიზებულ ფორმებზე გადასვლის აუცილებლობა

- სამსახურებრივი გულგრილობის გაქრობა
- კორუფციული ელემენტების მინიმიზაცია
- საჯარო სამსახურის დაცვა პოლიტიკური რყევებისაგან

ე-მმართველობის შექმნა მიზნად ისახავს მთელი რიგი პრობლემების გადაჭრას: სტანდარტული და რუტინული პროცესების ავტომატიზაცია, რაც გამორიცხავს ბიუროკრატიზაციასა და კორუფციას. სახემდწიფო მართვასა და განსაკუთრებით საჯარო მმართველობაში/სოციალური სერვისების ხელმისაწვდომობისა და ოპერატიულობის შეფერხებაში საკმაოდ დიდ და ნეგატიურ როლს თამაშობს ბიუროკრატიზაცია და კორუფცია. მაქს ვებერის განმარტებით, რაციონალური ბიუროკრატიის მთავარი პლუსი მისი პოლიტიკური რყევებისგან დამოუკიდებლობაა. იმისგან

დამოუკიდებლად, თუ როგორ იცვლება პოლიტიკური სურათი ქვეყანაში, რაციონალური ბიუროკრატია სტაბილურად აგრძელებს მუშაობას. ნაწილობრივ ამგვარი დამოუკიდებლობის გამო და ნაწილობრივ სამუშაოს სპეციფიკის გათვალისწინებით კადრების სისტემის შიგნით აღზრდა/დაწინაურების გამოც არსებობს რისკი ბიუროკრატის ძლევამოსილ, შეუვალ და საკუთარი ინტერესებით მოქმედ კასტად ჩამოყალიბებისა, რასაც ეწოდება ბიუროკრატიაზაცია. ბიუროკრატიაზაციის შემთხვევაში ბიუროკრატები არ არიან დაინტერესებულნი მათზე დაკისრებული მოვალეობის სწრაფად და ხარისხიანად შესრულებაში. უფრო მეტიც - ერთფეროვანი, მოსაწყენი, რუტინული სამუშაო პასუხისმგებლობის მაღალი ხარისხი ქვედა რგოლებში და პასუხისმგებლობის დაბალი ხარისხი ზედა რგოლებში და არც თუ ისე მაღალი ანაზღაურება, უბიძგებს ბიუროკრატებს სიზარმაცისა და პასიურობისაკენ. ხოლო, საჯარო ინფორმაციით და სოციალური სერვისებით მოსარგებლეთა დაინტერესება, უქმნის მათ ხანმოკლე ძალაუფლებით ტკობისა და სარგებლობის ცდუნებას, რაც განაპირობებს ბიუროკრატების სიზარმაცეს, არაოპერატიულობას, სიზანტეს, ფლეგმატურობას, უგულისყურობას, უხეშობას, პასუხისმგებლობაზე თავის არიდებას და გამორჩენის მიღების შანსის ხელიდან არგაშვებას. იმ სერვისში რომელიც შენ გეკუთვნის, ის ცდილობს პროცესის გაჯანჯლებას და სარგებლის მიღებას.

ყველა ეს შესაძლო მანკიერი მხარე რომც გამოვრიცხოთ, ბიუროკრატიული პროცესი მაინც იჭიმება დროში. ერთ-ერთი ექსპერიმენტის თანახმად, სტანდარტულ პროცედურებზე გვერდის ავლით გარკვეული მოთხოვნის შესაბამის ინსტანციებში დამუშავებასა და პასუხის გაცემას სჭირდებოდა 90 წუთი, მაგრამ დადგენილი პროცედურების თანახმად აღნიშნული დოკუმენტის მიერ იგივე ციკლის გავლას სჭირდებოდა 5 სამუშაო დღე, რომ აღარაფერი ვთქვათ სარკმელიდან სარკმელთან სირბილზე.

1. მიმღებთან განაცხადის შევსება. დაგროვილი განაცხადები გროვდება კალათში

2. გადადის სორტირების განყოფილებაში მეორე დღეს და ხდება მათი განაწილება იმის მიხედვით, თუ ვისი კომპეტენციაა და ვისთან წავიდეს. შესაბამის კალათებში გროვდება

3. მესამე დღეს დოკუმენტი არის შესაბამისი კომპეტენტური პირის მაგიდაზე, რომელიც იღებს გადაწყვეტილებას და ტოვებს კალათში

4. მეოთხე დღეს გადაწყვეტილება მიჰყვება იმავე რიგს ქვემოთ

5. მეხუთე დღეს მომხმარებელმა შეიძლება მიიღოს პასუხი ან ვერ მიიღოს.

ექსპერიმენტის ავტორებმა განაცხადი შეაყვას და წაიღეს სორტირებაზე, შემდგომ კომპეტენტურ პირთან, მოაწერინეს ხელი მას და დაბრუნდნენ უკან. ამას 90 წუთი დასჭირდა. ელ. მთავრობის, ანუ განაცხადის/მოთხოვნის მიღება სორტირების ავტომატიზებულ რეჟიმში და მისი შევსებიდან რამდენიმე წამში სისტემა ავტომატურად ასორტირებს შემოსულ განაცხადს და ავტომატურადვე ხვდება კომპეტენტური პირთან (დესკოპზე). პასუხს სცემს და ეს დოკუმენტი ავტომატურად მისდის ადრესატს. ეს პროცესი წაიღებს არა 5 დღეს ან 90 წუთს, არამედ რამდენიმე წუთს მხოლოდ.

ეს ზემოაღნიშნული გამორიცხავს რიგებს, მომხმარებლის უკმაყოფილებას და მის მზაობას, გაიღოს დამატებითი გასამრჯელო, გამორიცხავს კორუფციას, ბიუროკრატია მხრიდან უგულისყურობის, მავნებლობის, სიზარმაცისა და უპასუხისმგებლობის შესაძლებლობას.

ე-მთავრობა მიზნად ისახავს მოქალაქეებისა და ბიზნესისთვის უკეთესი მომსახურების შეთავაზებას და ინფორმაციული რესურსების ეფექტურ მართვას. იგი დაეფუძნება ე-ბიზნესის ფუნქციონირების პრინციპებს, რომელიც საკმაოდ კარგად არის განვითარებული. ელექტრონულ მთავრობას გააჩნია ოთხი ძირითადი პრინციპი. ესენია:

- სახელისუფლო მომსახურების ჩამოყალიბება მოქალაქეთა და ბაზრის მოთხოვნების შესაბამისად;

- ხელისუფლების და მისი მომსახურების ხელმისაწვდომობის ამაღლება;

- საზოგადოების ჩართულობა;

- ინფორმაციის უკეთესად გამოყენება.

ე-მთავრობა საინფორმაციო საზოგადოების მმართველობითი პრინციპის განხორციელებაა, რამდენადაც საინფორმაციო საზოგადოებაში განვითარებულია ფართო დემოკრატია, ხელისუფლების და საჯარო ორგანოების მიზანი ხდება არა მხოლოდ ყველასთვის თანაბარი შესაძლებლობების

უზრუნველყოფა, არამედ თითოეული მოქალაქის მოსაზრების აღქმა და გათვალისწინება, რათა ყველასთვის იქნეს მიღწეული საკუთარ შესაძლებლობათა მაქსიმალური რეალიზაცია.

ჩვენ ვიზიარებთ იმ აზრს, რომ ელექტრონული მთავრობის ფუნქციონირება (ცენტრალურ, თუ ადგილობრივ დონეზე) რამდენიმე აუცილებელ პირობას უნდა აკმაყოფილებდეს:

1. ტექნიკურ-ტექნოლოგიური პირობა: ეს ორგანო უზრუნველყოფილია სათანადო ინფოკომუნიკაციების სამივე კომპონენტით, ე.ი. კომპიუტერიზებული, ავტომატიზირებული და ინტერნეტიზებულია. ამასთან, ამ სამიდან თუნდაც ორი კომპონენტი მესამის გარეშე (მაგ. კომპიუტერიზება და ინტერნეტიზირება ავტომატიზების გარეშე) უკვე აღარ არის საკმარისი ელექტრონული მთავრობის არსებობისთვის;

2. ინსტიტუციური პირობა: ეს ორგანო ფუნქციურად და სტრუქტურულად უნდა წარმოადგენდეს ლოგიკურ სისტემას, ე.ი. როგორც მისი საქმიანობა, ასევე ამ საქმიანობის პროცედურები, აგრეთვე ორგანოს ორგანიზაციული აგებულება აღწერადი უნდა იყოს მათემატიკური ალგორითმით. პრაქტიკულად ელექტრონული მთავრობა გამოირიცხავს ფუნქციურ ან სტრუქტურულ ირაციონალურობას – თუ ესა თუ ის ორგანო "მუშაობს" ფორმალურად ჩამოყალიბებული, მკაცრად განსაზღვრული კომპეტენციების, ადმინისტრაციული (ფორმალიზებული) პროცედურებისა და ორგანიზაციული სტრუქტურის გარეშე, ელექტრონული მთავრობა ვეღარ იარსებებს.

3. მთავრობის არსებობა ზემოთ მოყვანილი ორივე პირობის შესრულების შემთხვევაშიც სავარაუდოდ პრობლემატური დარჩება, თუ არ იქნება შესაბამისი საინფორმაციო გარემო. მმართველობის ორგანო იზოლირებული ორგანიზმი არ არის, იგი საზოგადოების პოლიტიკურ, სოციალურ-ეკონომიკურ და ინფორმაციულ სივრცეში ფუნქციონირებს. თუ ეს სივრცე სათანადოდ ინფორმატიზებული არ არის, ე.ი. პოლიტიკური, სოციალურ-ეკონომიკური და საინფორმაციო პროცესები საზოგადოებაში თანამედროვე ტექნოლოგიების ბაზაზე არ მიმდინარეობს, მაშინ ელექტრონული მთავრობაც წესით აზრს კარგავს.

დღევანდელ სამყაროში წარმოუდგენელია იმ მეთოდებითა და საშუალებებით მართვა, რაც პოპულარული და ეფექტიანი იყო თუნდაც რამდენიმე ათეული წლის წინ. ელექტრონული

მთავრობის კონცეფციის განხორციელების გარეშე დღეს უკვე წარმოუდგენელია ცივილიზაციის ახალი ეტაპის - საინფორმაციო საზოგადოების ზღურბლთან მდგარი მოწინავე ქვეყნების არსებობა და განვითარება.

ელექტრონული მთავრობა - ყველა იმ პროცესების გადატანა ელექტრონულ სივრცეში, რაც ზოგადად მთავრობაში ხდება. ბევრის თქმა შეიძლება მის უპირატესობებზე. პირველ რიგში აღსანიშნავია ზოგადი მობილურობა, როგორც შიდა კომუნიკაციის ამაღლების კუთხით, ასევე დოკუმენტბრუნვის, კონტროლის მექანიზმების გამარტივების, საჯარო ინფორმაციასთან წვდომისა და არასაჯარო ინფორმაციასთან დაშვების დონეზე წვდომის რეგულირების, ადამიანური ფაქტორების (სინტაქსურ დონეზეც კი) მინიმიაზაცია;

უარყოფითი მხარეები:

- ფინანსების მხრივ “ძვირი სიამოვნებაა”,
 - განსაკუთრებული უსაფრთხოების ნორმების შემუშავებას მოითხოვს,
 - ასევე მოითხოვს ელექტრონული ინფრასტრუქტურის შექმნას, რაც შესაბამისად, აძვირებს პროექტს.
- მიუხედავად ამ ყველაფრისა, პროექტი იქნება წარმატებული და რაც მთავარია ხარჯთაღმწევი რადგან:
- ელექტრონული მმართველობა აქტუალურია მინიმუმ იმდენად, რამდენადაც საჭიროა სწრაფ, მოქნილ, ეფექტიან და ცივილიზებულ ფორმებზე გადასვლა.
 - ე-მთავრობა უზრუნველყოფს მაქსიმალურ გამჭვირვალობას, რაც დამატებითი მოტივატორია საჯარო მოხელისათვის, რაც საბოლოოდ გააქრობს სამსახურებრივ გულგრილობას.
 - იცავს ზოგადად საჯარო სამსახურს პოლიტიკური რყევებისგან.
 - პოლიტიკური ძალის შეცვლისგან დამოუკიდებლად მოქმედებს და პოლიტიკური ამინდი არ ცვლის თანამშრომელთა სამუშაო ადგილზე ყოფნა/არყოფნას. ანუ ეს მოხელის დაცვის გარანტიაცაა.
 - ურთიერთქმედება და კომუნიკაცია სწრაფია, ინფორმაცია სწრაფად ვრცელდება და მიღებული გადაწყვეტილების აღსრულებაც მოხდება შემცირებულ ვადებში.

რაც მთავარია, დღეს ყველა სტრუქტურას ყავს თავისი მაკონტროლებელი ორგანო. ამის გარდა სხვებიც არიან, რომლებიც სწორად შემოწმების საბაზით ახდენენ ამა თუ იმ სამსახურის პარალიზებას, მუშაობის შეფერხებას. ეს კი სტრესია ჩვეულებრივი თანამშრომლისათვის, რაც მის პროდუქტიულობას ამცირებს. საქმეც არ კეთდება, ან კეთდება ძალიან არაეფექტურად და მუხრუჭებით. ელ. სისტემაში კი კონტროლი განხორციელდება ნებისმიერი ადგილიდან, ელ. სისტემაზე წვდომით, რაც უმარტივესს საქმეს როგორც მაკონტროლებელს, ისე კონტროლის ობიექტს. ყველა მოხელემ იცის, რომ ყოველ წუთს მოწმდება, მაკონტროლებელს ნებისმიერი დოკუმენტის მიღება შეუძლია ზემდგომისგან დაშვების მიღებით.

დასახული მიზნების მიღწევა, ცხადია, სხვადასხვა გზით შეიძლება. ამა თუ იმ სცენარის არჩევა ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლების პოლიტიკურ ნებაზეა დამოკიდებული. საბოლოო ჯამში შესაძლოა განხილულ იქნეს ელექტრონული მთავრობის ორი - "ზემოდან" და "ქვემოდან" შექმნის სცენარი.

1. ელექტრონული მთავრობის შექმნა "ზემოდან"

საერთო ეროვნული მასშტაბით ელექტრონული მთავრობების შექმნა, ანუ ყველა დონის (ცენტრალური, რეგიონალური და ადგილობრივი) და დარგის მმართველობის ორგანოების და საჯარო დაწესებულებების მასობრივი გადაყვანა საქმიანობის საინფორმაციო ტექნოლოგიების ბაზაზე წარმოების პრინციპზე, ცენტრალური ხელისუფლების მხრიდან უმნიშვნელოვანესი და კოპლექსური ხასიათის პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღებას გულისხმობს სუფ ცოტა, სამი საკვანძო მიმართულებით. ეს მიმართულებანი:

- ინფორმაციზაციის სახელმწიფო პოლიტიკა;
- მმართველობის სისტემის დეცენტრალიზაციის სახელმწიფო პოლიტიკა;
- რაციონალური საჯარო სამსახურის შექმნის სახელმწიფო პოლიტიკა.

2. ელექტრონული მთავრობის შექმნა "ქვემოდან"

არსებობს სხვა სცენარიც: კერძოდ, ტექნოლოგიური რევოლუციის არა "ზემოდან", არამედ "ქვემოდან" განხორციელება – ანუ ელექტრონულ მთავრობათა შექმნა ადგილობრივი თვითმმართველობების ინიციატივით. ამ სცენარის განსახორციელებლად რაიმე პრინციპული ხასიათის

საკანონმდებლო შეზღუდვები თვითმმართველ ერთეულებს არა აქვთ. ისიც ნაკლებ სავარაუდოა, რომ ცენტრალური ხელისუფლებისგან სერიოზული წინააღმდეგობა შეხვდეთ. ადგილობრივ დონეზე ელექტრონული მთავრობების შექმნა ლოკალური მასშტაბით განხორციელებული ტექნოლოგიური რევოლუციაა, მას ეროვნულ ტექნოლოგიურ გადატრიალებასთან შედარებით შეიძლება ნაკლები პოლიტიკური თუ სოციალურ-ეკონომიკური ეფექტი მოჰყვეს, მაგრამ თუ ამ ინიციატივას ბევრი თვითმმართველი ერთეული აყვა და ეს საბოლოო ჯამში საერთო-ეროვნულ "რევოლუციაში" გადაიზარდა, მაშინ, ცხადია, ამ "რევოლუციაში" აქტიურად ჩაებმება ცენტრალური ხელისუფლებაც. ეს ზემო სცენარით განსაზღვრული სამი ფუნდამენტალური პოლიტიკური ამოცანის – ინფორმატიზაციის, დეცენტრალიზაციისა და საჯარო დაწესებულებების რაციონალიზების სრულიად საქართველოს მასშტაბით გადაწყვეტაც იქნება. თანაც, თუ პროცესი "ქვემოდან" დაიწყო, ეს მართლაც იქნება, სხვა რომ აღარაფერი ვთქვათ, ყველაზე უფრო ეფექტიანი დეცენტრალიზაცია რეალურ ქართულ პრაქტიკაში."

განსაკუთრებით საყურადღებოა ცენტრის მიერ ჩამოყალიბებული დებულებები ადგილობრივი თვითმმართველობის ელექტრონული მთავრობის შექმნის თაობაზე:

„ელექტრონული მთავრობის "ქვემოდან" შექმნა თვითმმართველი ერთეულის მიერ შემდეგი ამოცანების კომპლექსურ გადაწყვეტას საჭიროებს:

ა) ლოკალური ინფორმატიზაციის პროგრამული და ნორმატიული უზრუნველყოფა სავალდებულოა თვითმმართველი ერთეულის საინფორმაციო გარემოს განვითარებისთვის ელემენტარულ პირობათა შექმნა, რაც ნიშნავს როგორც ლოკალური მასშტაბით "თამაშის წესების" განსაზღვრას (ეს არ იქნება წინააღმდეგობრივი, რადგან ინფორმატიზაციის ეროვნული კანონმდებლობა აქ გადაულახავ ბარიერებს ვერ შექმნის, იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ თითქმის არც არსებობს) ასევე იმ მატერიალურ, ტექნიკურ და ორგანიზაციულ ღონისძიებებს, რაც აუცილებელია ინფოკომუნიკაციებისა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების მასიური ხელმისაწვდომობისთვის, თანამედროვე

საინფორმაციო-საკომუნიკაციო ინფრასტრუქტურის შექმნისა და შემდგომში მისი განვითარებისთვის;

ბ) ადგილობრივი მმართველობის ორგანოების და ადგილობრივი სამსახურების რაციონალური მოდელის შექმნა და განხორციელება. თვითმმართველობის კომპეტენციები, განსაკუთრებით დიდ ქალაქებში საკმაოდ მნიშვნელოვანია, იმისთვის, რომ მათ განსახორციელებლად ღირდეს მმართველობის ლოგიკური მოდელის შექმნა. ამასთან, საკუთარი ორგანოების ფუნქციების, საქმიანობის წესისა და სტრუქტურის განსაზღვრაც თვითმმართველი ერთეულის ხელშია. სავალდებულო იქნება თვითმმართველობის ექსკლუზიურ თუ დელეგირებულ კომპეტენციათა განხორციელების და შესაბამისი ინსტიტუციური მოწყობის ლოგიკური ალგორითმის შექმნა – თვითმმართველობის ორგანოებისა და სამსახურების ფუნქციების, შესაბამისი ორგანიზაციული სტრუქტურების, ოპერაციებისა და პროცედურების, პერსონათა ურთიერთქმედებების (მაგ. მოქალაქე-საჯარო სამსახური, საჯარო მოსამსახურე - საჯარო სამსახური, საჯარო სამსახური - საჯარო სამსახური და სხვ.) მოდელირება, მათი ფორმალიზება, ნორმატიულ აქტებში ასახვა და პრაქტიკული დანერგვა.

გ) ელექტრონული მთავრობის ტექნიკურ-ტექნოლოგიური უზრუნველყოფა. აქ გასათვალისწინებელია, რომ მოსამზადებელი იქნება კომპლექსური ტექნიკური დავალება, რომელიც თვითმმართველობის ორგანოების ფუნქციების, სტრუქტურის, პროცედურებისა და ურთიერთქმედებების გათვალისწინებით განსაზღვრავს საჭირო საინფორმაციო-საკომუნიკაციო ტექნიკას, სისტემებს, აგრეთვე საჭირო პროგრამულ უზრუნველყოფას, ქართული კონტენტის შექმნას.

დ) საფინანსო უზრუნველყოფა. ცხადია, ელექტრონული მთავრობის შექმნა ფული ღირს და როგორ წესი, თვითმმართველობას საჭირო სახსრები არ გააჩნია. მიუხედავად ამისა, ეს ის შემთხვევაა, "როცა ჩიტი ბღღუნად ღირს" და საჭიროა როგორც საკუთარ ფინანსურ შესაძლებლობათა მობილიზება, ასევე და უპირატესად, დონორების დაინტერესება და რაც ძალზე მნიშვნელოვანია, კერძო ინვესტიციების მოზიდვაც. წარმატების საფუძველი ის არის, რომ ელექტრონული მთავრობის შესაქმნელად დახარჯული თითოეული თეთრი ათმაგად და ასმაგად ანაზღაურდება.

ე) საკადრო უზრუნველყოფა. ელექტრონული მთავრობა ვერ იარსებებს, თუ მის პერსონალს არ გააჩნია საინფორმაციო ტექნოლოგიებთან მუშაობის უნარ-ჩვევები. სავალდებულო იქნება საჯარო მოხელეთა სწავლების, მომზადება-გადამზადების ორგანიზება, მათი კვალიფიკაციის და სამსახურში მიღების კრიტერიუმების ახლებურად განსაზღვრა.“

მიგვაჩნია, რომ ნოვატორულია ის მიდგომები, რომლებიც ჩამოყალიბებულია ხსენებულ მასალაში, რადგან სისტემა ქმნის უნიკალურ შესაძლებლობებს, რათა ხარისხობრივად გაუმჯობესდეს ადგილობრივი საზოგადოებრივი მომსახურება, უზრუნველყოფილი იქნეს თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა თანამონაწილეობა, აღდგეს თვითმმართველობის ინსტიტუტების საფუძვლიანი ნდობა და ა.შ. სისტემის საშუალებით თვითმმართველობის ორგანოები და სამსახურები მუშაობენ ონლაინ რეჟიმში, ისინი ხელმისაწვდომი ხდებათ არა მხოლოდ ადამიანთა და ორგანიზაციათა ვიწრო წრისთვის, არამედ თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის (თუნდაც მის გარეთ) ნებისმიერ ადგილას და ნებისმიერი თანასაზოგადოებისთვის. ისინი ხელმისაწვდომია მათთვისაც, ვისაც არა აქვს კომპიუტერი. ელექტრონული მთავრობა ახალი ტექნოლოგიების მეშვეობით მოსახლეობას სთავაზობს ინტეგრირებულ მომსახურებას, რომელიც პასუხობს ყველა მოქალაქის მოთხოვნილებებსა და საჭიროებებს. მომსახურების მიწოდება შესაძლებელია ნებისმიერ ადგილასა და დროს, ამასთან სხვადასხვა არხის მეშვეობით. ამისთვის სისტემა იყენებს ვებ-კვანძებსა და ინტერნეტ-პორტალებს, ინტერნეტით და IVR ტექნოლოგიით ("Interactive Voice Responce – ინტერაქტიული ხმოვანი პასუხი" - კომპიუტერულ სისტემასთან სატელეფონო ურთიერთქმედების ტექნოლოგია), მობილური კომუნიკაციებით და ინტერაქტიური ტელევიზიით შექმნილ მოთხოვნათა დამუშავების ცენტრებს.

ეს ცენტრები წარმოადგენენ "უნივერსალურ დაწესებულებებს" (one-stop shops), რომლებიც შეიძლება განთავსდეს საფოსტო განყოფილებაში, თვითმმართველობის ადმინისტრაციულ შენობაში, ბიბლიოთეკაში, სკოლასა თუ სადაც გნებავთ, ნებისმიერი საჯარო დანიშნულების შენობაში. ამ სისტემის მეშვეობით მოქალაქეს ეძლევა შესაძლებლობა დღეს საკმაოდ "ბიუროკრატიზებული" და შრომატევადი პროცედურები (მაგ. რეგისტრაცია, დაუშვათ საპენსიო ფონდში,

ანდა ადგილობრივ საგადასახადო ორგანოში და სხვ.) ისევე მარტივად განახორციელოს, როგორც ტელეფონზე დარეკვა ან ტელევიზორის არხის გადართვა. ამ სისტემის მეშვეობით ძალზე იოლია თვითმმართველობის მიერ მიწოდებული მომსახურების სფეროში მოქალაქეთა თვითმომსახურების დანერგვა. ეს საშუალებას იძლევა გამოთავისუფლდეს სოციალური სამსახურის ბევრი მუშაკი და ისინი დაკავდნენ იმ ადამიანებით, რომელთაც განსაკუთრებული მზრუნველობა ესაჭიროებათ (მარტოხელები, ინვალიდები და სხვ.).

ლიტერატურა

References:

1. magStadi T.m. gavigoT politika, ilias saxelmwifo universitetis gamomcemloba, Tbilisi 2011.
2. jonsoni j.b., reinoldsi h.t. politikis mecnierEBis kvlevis meTodebi, ilias saxelmwifo universitetis gamomcemloba, Tbilisi 2013.
3. doRonaZe S., iaSvili g. sajaro samsaxuri saqarTveloSi: reformebi, gamovvevebi „eleqtronuli mTavroba–, Tbilisi 2013.
4. doRonaZe S., saxelmwifo marTvis Teoriis sakiTxeBi, gamomc. „cis namil|, Tbilisi 2007.
5. doRonaZe S., baRaTuria o. saxelmwifo marTvis Tanamedrove problemebi, gamomc. „cis namil|, Tbilisi 2009.
6. baRaTuria g., baRaTuria o. strategiuli dagegmva saxelmwifo marTvasa da biznesis amocanebSi, gamomc. ||ocdameerTe||, Tbilisi 2009.

David Leladze

Comparative Analysis of the Bureaucracy and E-Government

Summary

In a traditional bureaucratic paradigm, rulers were concentrated on efficiency of inner productivity, functional rationality, hierarchical control and rules of management, where the main thing was managing from head to bottom, hierarchical communication and control. In the E-government paradigm, state rulers are interested in generated problems, such as economic efficiency, focusing on satisfaction of customers and management, flexibility of service delivery, network management by internal and external parties, flexibility, team working, multi-direction network, direct communication and fast feedback between parties, innovative entrepreneurship, organizational trainings, acceleration of

service presentation, client-oriented strategy, and horizontal-hierarchical control.

Keywords: e-governance, strategy, bureaucracy, state, management, Public Administration.

Reviewer: Professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University

Давид Леладзе

Сравнительный анализ бюрократии и Электронного правительства

Резюме

В традиционной бюрократической парадигме, правители были сосредоточены на эффективности внутренней производительности, функциональной рациональности, иерархичности контроля и правил управления, где главным было управление сверху вниз, иерархичность коммуникаций и контроля. В парадигме Электронное правительство - государственных управляющих двигают такие генерирующие проблемы как экономическая эффективность, фокусирование внимания на удовлетворенность потребителей и управления, гибкость предоставления услуг, управление сетью внутренними и внешними сторонами, гибкость, командная работа, мульти-направленная сети, прямая связь и быстрая обратная связь между сторонами, инновационное предпринимательство, организационное обучение, ускорение презентации обслуживания, ориентированная на клиента стратегии, горизонтально-иерархический контроль.

Ключевые слова: электронное управление, стратегия, бюрократия, государство, управление, государственное управление.

Рецензент: профессор Шота Догонадзе, Грузинский технический университет

ე კ ო ნ ო მ ი კ ა

გუნია ბარი, ზიზი სვანიძე, ლილი სვანიძე
თანამედროვე ენერგეტიკის მფობრადი განვითარების
ეკოლოგიური პროგრამები
მთიანი რეგიონის პირობებში

ნაშრომი მომზადებულია რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო
ფონდის გრანტით არასამთავრობო ორგანიზაციის „დრო და
მემკვიდრეობა“ პროექტზე – FR/138/9-280/12

საქართველოში, წყლის რესურსების კომპლექსურ
გამოყენებასთან დაკავშირებული პრობლემების გადაწყვეტის
ძირითად საშუალებად ჰიდროელექტროსადგურების შენებაა
მიჩნეული.

პრაქტიკულად, ნაკლებად გამოყენებული
ჰიდროენერგეტიკული რესურსების არსებობა, თბო-
ენერგეტიკული ბალანსის მნიშვნელოვანი ოცენტ და
ჰიდროენერგოსადგურების უპირატესობა ეკონომიკურად
ხელსაყრელს და ენერგეტიკულად მიზანშეწონილს ხდის მათ
მშენებლობას საქართველოში. ჰიდროელექტროსადგურების
მშენებლობა სხვადასხვა ფართობისა და მოცულობის
წყალსაცავების არსებობას იწვევს.

ჰიდროენერგეტიკული დანადგარების აგება ძვირი ჯდება,
მაგრამ მათი ექსპლუატაცია შედარებით იაფია, ვინაიდან
„საწვავი“ მუქთია, რომელსაც არავითარი ინფლაცია არ
ემუქრება.

მაგრამ ჰიდროენერგეტიკული რესურსების ფართო
გამოყენებისათვის არსებობენ მრავალი სიძნელეები.
უპირველეს ყოვლისა, ჰიდროენერგეტიკა ბუნებრივი
გარემოსათვის უსაფრთხო არ არის.

ჰეს-ბის შექმნისა და ექსპლუატაციის ეკოლოგიური
შედეგები დაკავშირებული არიან ისეთ მოვლენებთან,
როგორებიცაა: წყალსაცავების ნეგატიური ზემოქმედება
მიმდებარე ტერიტორიების მიკროკლიმატზე; ჰიდროლოგიური
რეჟიმის რღვევა, მათი ფლორისა და ფაუნის სახეობათა
შედგენილობის გაუარესებით; დიდი ტერიტორიების გარიყვა
და ნოყიერი მიწებისა და ტყის მასივების დატბორვა;
ადგილობრივი – აბორიგენ მოსახლეთა გადასახლება
თავიანთი ისტორიული დასახლებების ადგილებიდან;
წყალსაცავების, დროთა განმავლობაში, თანდათანობით,

სამრეწველო, კომუნალური, სოფლის მეურნეობათა და ა.შ. საწარმოთა მიერ ჩაშვებული მანეჟ და ტოქსიკური ნივთიერებათა სათავსად ქცევა.

ბიოგენური ნივთიერების გარდა აქ მძიმე მეტალების, რადიოაქტიური ელემენტებისა და მრავალი, დიდი სიცოცხლის პერიოდის მქონე, შსამქიმიკატების აკუმულაცია ხდება.

აკუმულაციის პრობლემები პრობლემურს ხდიან შესაძლებლობას წყალსაცავების მიერ დაკავებული ტერიტორიების გამოყენებას მათი ლიკვიდაციის შემდეგ.

არსებობს მონაცემები, რომ წყალსაცავები, მათი აშენებიდან, დაახლოებით, 50–100 წლის შდეგ, შლამით ამოვსების შედეგად, როგორც ენერგეტიკული ობიექტები კარგავენ თავიანთ ღირებულებას.

უნდა ვივარაუდოთ, რომ მთიან რეგიონებში ეს პროცესი მნიშვნელოვნად არის აჩქარებული, რისი „კარგი“ მაგალითია გუმათი – ვარციხის წყალსაცავები.

ვაკე რაიონებში სანაპირო მიწის ნაკვეთებს შეუძლიათ ბარის ბიოტოპების დანაკლისის ნაწილობრივი კომპენსირება მოახდინონ, ხოლო მთებში ასეთი დანაკლისი, ძირითადად, აუნაზღაურებელი რჩება. ამის შედეგად მთის წყალსაცავების დესტრუქციული გავლენა

ეკოსისტემაზე მეტად მკაფიოდ ვლინდება.

ხშირად, გაუაზრებელი ჰიდროენერგეტიკული სამეურნეო პოლიტიკა ქვეყნის ეკონომიკაში ნეგატიური პრობლემების წარმოქმნას უწყობს ხელს: ნადგურდება სანაპირო ინფრასტრუქტურა, კულტურული მემკვიდრეობის ნაგებობები და საცხოვრებელი სახლები; აღინიშნება ზღვისპირში პლაჟამგები ნატანის ოცენტ, რის გამოც სანაპიროზე მკვეთრად აქტიურდება აბრაზიული პროცესები.

საკვანძო სიტყვები: მდგრადი განვითარება; ენერგეტიკის ეკოლოგიური პრობლემები; მთიანი რეგიონები.

თანამედროვე ენერგეტიკის განვითარება წარმოდგენილია წყალსაცავების აშენების გარეშე. მათი არსებობა აუცილებელია ჰიდრავლიკური (კეს-ბი), თბო (თეს-ბი) და ატომური (აეს-ბი) ელექტროსადგურებისთვის. აღნიშნულთან დაკავშირებით, მე XX-ე საუკუნის ბოლო ათეული წლებიდან მოყოლებული, ელექტროსადგურების აშენებით გამოწვეული პრობლემები ფართოდ იძენენ აქტუალობას მსოფლიოში.

საქართველოში, წყლის რესურსების კომპლექსურ გამოყენებასთან დაკავშირებული პრობლემების გადაწყვეტის ძირითად საშუალებად ჰიდროელექტროსადგურების შენებაა მიჩნეული.

პრაქტიკულად, ნაკლებად გამოყენებული ჰიდროენერგეტიკული რესურსების არსებობა, თბოენერგეტიკული ბალანსის მნიშვნელოვანი დეფიციტი და ჰიდროენერგოსადგურების უპირატესობა ეკონომიკურად ხელსაყრელს და ენერგეტიკულად მიზანშეწონილს ხდის მათ მშენებლობას საქართველოში. მაგრამ, ვინაიდან წყლის ბუნებრივი ვარდნები (ხანჩქერები) არც ისე მრავლად მოიპოვება ქვეყანაში, მდინარეთა პოტენციური ჰიდროენერგეტიკული რესურსების გამოყენება წყლის ხელოვნური ვარდნის დონეების შექმნას მოითხოვს. ამის გამო ჰიდროელექტროსადგურების მშენებლობა სხვადასხვა სიდიდის დაწნევის მქონე ჰიდროკვანძების აგებას უკავშირდება, რაც, შესაბამისად, სხვადასხვა ფართობისა და მოცულობის წყალსაცავების არსებობას იწვევს.

პირველი ჰიდროელექტროსადგურები მდინარეებს მათი ბუნებრივი სახით იყენებდნენ, მაგრამ ეხლა, წყლის ვარდნის სიმაღლის გაზრდისა და მისი მოსვლის გასამართავად, უმეტეს შემთხვევაში კაშხლებს აშენებენ. ჰიდროენერგეტიკული დანადგარების აგება ძვირი ჯდება, მაგრამ მათი ექსპლუატაცია შედარებით იაფია, ვინაიდან „საწვავი“ მუქთია.

ამ მეთოდის უპირატესობებს მიეკუთვნება ის, რომ არ ბინძურდება ატმოსფერო და ადვილად ხდება წყლის მიწოდების რეგულირება, რის გამოც პიკური დატვირთვისთან დაკავშირებული პრობლემები არ არსებობს.

მაგრამ ჰიდროენერგეტიკული რესურსების ფართო გამოყენებისათვის არსებობს მრავალი სიძნელეები, მათ შორის: ჰიდროენერგეტიკა ბუნებრივი გარემოსათვის უსაფრთხო არ არის; საჭიროა დიდი მოცულობის წყლის დაგროვება.

ჰეს-ბის შექმნისა და ექსპლუატაციის ეკოლოგიური შედეგები, უწინარეს ყოვლისა, დაკავშირებულია ისეთ მოვლენებთან, როგორებიცაა: წყალსაცავების ნეგატიური ზემოქმედება მიმდებარე ტერიტორიების მიკროკლიმატზე; ჰიდროლოგიური რეჟიმის რღვევა, მათი ფლორისა და ფაუნის სახეობათა შედგენილობის გაუარესებით; დიდი ტერიტორიების გარიყვა და ნოყიერი მიწებისა და ტყის მასივების დატბორვა,

რაც ადგილობრივ – აბორიგენ მოსახლეთა გადასახლებას იწვევს.

ვაკე რაიონებში სანაპირო მიწის ნაკვეთებს შეუძლიათ ბარის ბოტოპების დანაკლისის ნაწილობრივი კომპენსირება მოახდინონ, ხოლო მთებში ასეთი დანაკლისი, ძირითადად, აუნაზღაურებელი რჩება. ამის შედეგად მთის წყალსაცავების დესტრუქციული გავლენა ეკოსისტემაზე მეტად მკაფიოდ ვლინდება [2,7,8,9].

მაგალითად, თანახმად ნაშრომი [2]-სა, დასავლეთ საქართველოში უდიდესი – ჯვრის წყალსაცავის არსებობის პერიოდის 1980-1990წწ: მესტიაში ჰაერის ტემპერატურა 10%-ით მოიმატა, ხოლო ხაიშში – 5 %-ით შემცირდა; ნიადაგის ტემპერატურა მესტიაში, ჯვარში და ხაიშში შემცირდა, დაახლოებით, 2, 4 და 10%-ით, შესაბამისად.

თავიანთი ნორმებთან შედარებით, ეს ცვლილებები უფრო მნიშვნელოვანია.

ატმოსფერული ნალექების საშუალოწლიური მნიშვნელობები საანალიზო პერიოდში თითქმის მთელ განსახილველ ტერიტორიაზე მატების ტენდენციით ხასიათდებიან: - მესტიაში - 5%, ჯვარში - 6%, ზუგდიდში - 18%, გალში კი, 12%.

ფარდობით ტენიანობას საკვლევე პერიოდში მატების ტენდენცია გააჩნია: მესტიაში, ხაიშში და ზუგდიდში, საშუალოდ, 3 %-ით, ხოლო ჯვარში მისი მატება 10%-ს აღემატება.

წყალსაცავის შექმნით 15კმ² ფართობზე, მკვეთრად მცირდება ქვეფენილი ზედაპირის ალბედო, საშუალოდ, დაახლოებით, 50 %-ით.

ქვეფენილი ზედაპირის ტემპერატურისა (შემცირება, საშუალოდ, 15 %-ით) და წყლის ორთქლის დრეკადობის (მატება, საშუალოდ, 8 %-ით წელიწადში) ერთობლივი ცვლილებებით გამოწვეული ხემოქმედება იწვევს წყალსაცავის ზედაპირის ევექტური გამოსხივების შემცირებას, დაახლოებით, 2 %-ით წელიწადში და წყალსაცავის ზედაპირის რადიაციული ბალანსის მატებას, დაახლოებით, 15-25 %-ით [7].

გამოთვლები, აგრეთვე, ცხადყოფენ, რომ ამ მეტეოელემენტის მნიშვნელობები წელიწადის სხვადასხვა პერიოდებში, მკვეთრად განსხვავდებიან. მაგალითად, ზამთრის პერიოდში, წყალსაცავის შექმნის შემდეგ, ამ ტერიტორიაზე რადიაციული ბალანსის მნიშვნელობა მატულობს, საშუალოდ,

90%-ით, გარდამავალ პერიოდებში 40%-ით, ზაფხულში, დაახლოებით, 20%-ით. მთელი წლის განმავლობაში კი, დაახლოებით, 30% -ით.

ეს რიცხვები წარმოადგენენ საკმაოდ მაღალ სიდიდეებს და წყალსაცავის მიმდებარე ტერიტორიის მეტეოროლოგიურ რეჟიმზე მნიშვნელოვანი ზემოქმედების არსებობაზე მიუთითებენ.

დროთა განმავლობაში წყალსაცავების ფსკერი წყლის მყარი ნატანით იფარება და, თუ მათი რეგულარული ამოწმინდა არ იწარმოებს, ისინი წყალსაცავის სასარგებლო მოცულობას იკავებენ. ეს კი, წყალსაცავის ეფექტურობის დაკარგვას იწვევს. ამასთან, ის, სამრეწველო, სოფლის, კომუნალური მეურნეობათა და ა.შ. საწარმოთა მიერ ჩაშვებული მავნე და ტოქსიკური ნივთიერებათა სათავსად იქცევა [5].

ბიოგენური ნივთიერების გარდა აქ მძიმე მეტალების, რადიოაქტიური ელემენტებისა და მრავალი, დიდი სიცოცხლის პერიოდის მქონე, შხამქიმიკატების აკუმულაცია ხდება.

ქვემოთ, ცხრილში სამეცნიერო ლიტერატურული მონაცემებისა და ჩვენი დაკვირვებების შედეგების ერთობლივი დამუშავებით მიღებული დასკვნებია მოცემული.

ჰიდროენერგეტიკის გავლენა ბუნებრივ გარემოზე, ეკოსისტემებზე და ადამიანზე

პროცესი	გავლენა გარემოს ელემენტებზე და ბიოტაზე				ჯაჭვური რეაქციების მაგალითები
	ნიადაგზე, გრუნტებზე	ჰაერზე	წყლებზე	ეკოსისტემებზე და ადამიანზე	
1	2	3	4	5	6
მშენებლობა	მშენებლობა, ნიადაგისა და გრუნტების მოსპობა, სამშენებლო მოედნებზე, მისასვლელ გზებზე,	აეროზოლური დაბინძურება: ნიადაგის გაფრქვევის პროდუქტებით, სამშენებლო მასალებ	წყლის რეჟიმის რღვევა და დაბინძურება მშენებლობის ადგილებში (შემოვლითი არხები და ა.შ.)	ეკოსისტემის და მისი ელემენტების (მცენარეული საფარის, ნიადაგის) ნაწილობრივი რღვევა; ცხოველთათა შემოფოთება; სარეწის ინტენსიფიკაცია და ა.შ.	გამდინარე წყალი (მდინარე); > წყალსაცავი; > ქიმიური ნივთიერებათა დაგროვება (კვტროფიკაცია); > პლიუს სითბური დაბინძურება;

<p>სამეურნეო ობიექტებზე და სხ.; ნიადაგის გრუნტის დიდი მასების გადაადგილება, განსაკუთრებით კაშხლის მშენებლობისას და წყალსაცავების მიწაყრილებით შემოფარგვლისას</p>	<p>ით (განსაკუთრებით ცემენტით). მცირე რაოდენობის ქიმიური დაბინძურება, ძირითადად: ტექნიკის მუშაობის შედეგად; წარმოებების ბაფრქვევებით; სამშენებლო მასალებით.</p>		<p>ადამიანზე ზემოქმედება, ძირითადად, სოციალური ფაქტორებისა და გარემოს შეცვლის შედეგად.</p>	<p>> წყლის სათავის მოდება მცენარეულობით (ყვავილობა); > გამდიდრება ორგანული ნივთიერებებით; > ჟანგბადის გაზონ დაცლა; > ტრანზიტული ტიპის ეკოსისტემის გარდაქმნა აკუმულაციური შეგუბებულში; > წყლის გაფუჭება; > თევზების ავადმყოფობა; > წყლის ხარისხის ანგემოს და სარეწაო პროდუქტების თვისებების დაკარგვა; > წყლის მასივების დაწოლა წყალსაცავის ფსკერზე; > სეისმური მოვლენების ინტენსიფიკაცია.</p>
--	---	--	--	---

<p>წყალსაცავების შევსება</p>	<p>ნოიერი, ნოღა მიწების წყალქვეშ მოქცევა (დატბორვა), სანაპირო ზოლში გრუნტის წყლების ამოწვევა (დატბორვა, დაჭაობება)</p>	<p>დამატებითი აორთქლება წყალსაცავების ზედაპირიდან</p>	<p>წყალსაცავების ქვაბულის შევსებისას და ნაპირების ფორმირებისას: გამდინარე წყლების შეცვლა შეგუბებულ ზე; წყალსაცავების აუცილებელი დაბინძურება სწრაფად ხსნადი და სხვა მანე მინარევი ნივთიერებებით.</p>	<p>ხმელეთის ეკოსისტემების მთლიანი მოსობა (ჩაძირვის შედეგად ტყის მასივების განადგურება, მთელი ბიომასების მიტოვება წყლის დაგუბების ზონაში), სანაპირო ეკოსისტემების შეცვლა; დასატბორი ზონიდან მოსახლეობის აუცილებელი გადასახლება, სოციალური ნაკლოვანებები.</p>	
<p>პესების მუშაობა</p>	<p>სანაპირო ზოლის მრავალწლიური ნგრევა (აბრაზია); სანაპირო ზონაში ნიადაგის ახალი ტიპების ფორმირება.</p>	<p>სინოტივის მომატება, ტემპერატურის შეცვლა, ნისლეები, ადგილობრივი ქარები; ორგანიკული ნარჩენების ლაობის შედეგად, ხშირად არასასიამოვნო სუნის გავრცელება.</p>	<p>დაბინძურება ჩამდინარე წყლების ჩადინებით და ნიადაგის, მცენარეული ნარჩენების, მერქანის და ა.შ. ორგანიკული მასების გახრწნა; ფენოლების წარმოქმნა, ბიოგენების ოცენივითი ეფექტების დაგროვება; გაძლიერებული</p>	<p>დატბორვის ზონებში ახალი ეკოსისტემების ფორმირება (ძირითადად მდელოსი და ჭაობების); წყლებში მცენარეების მოდება, ყვავილობა, თევზებისა და სხვა ჰიდრობიონტების მიგრაციის რღვევა, ძვირფასი სახეობათა შეცვლა ნაკლებად დიერებულებზე</p>	

			დათობა, განსაკუთრებით წყალმარხი (წყალმცირე) ადგილებში (სითბური დაბინძურება); ეთროფიკაცია, ევაილობა, ჟანგბადის დაკარგვა, მიმე ლითონები, ლამის, რადიოაქტიური ნივთიერებათა და სხვა ნივთიერებათა დაგროვება; წყლის ხარისხის გაფუჭება.	ზე; თევზების დაავადება (გელმინტები და სხვა პარაზიტების გამრავლება); წყალმცენარეებით ლაყუნების ხვრელების დახშობა, ქვირითის დაყრის ადგილების და გამოზამთრების ორმოების რღვევა; თევზების გემოვნებითი ხარისხის დაქვეითება. წყლის მასებთან (ბანაობა ოცენ.) და სარეწი პროდუქტებთან კონტაქტისას ადამიანთა დაავადების ალბათობის მატება.	
--	--	--	--	---	--

აკუმულაციის პროდუქტები პრობლემურს ხდიან შესაძლებლობას წყალსაცავების მიერ დაკავებული ტერიტორიების გამოყენებას მათი ლიკვიდაციის შემდეგ.

არსებობს მონაცემები [6], რომ წყალსაცავები, მათი აშენებიდან, დაახლოებით, 50–100 წლის შდგე, შლამით ამოვსების შედეგად, როგორც ენერგეტიკული ობიექტები კარგავენ თავიანთ ღირებულებას.

უნდა ვივარაუდოთ, რომ მთიან რეგიონებში ეს პროცესი მნიშვნელოვნად არის აჩქარებული, რისი „კარგი“ მაგალითია გუმათი-ვარციხის წყალსაცავების მდგომარეობა.

გუმათი-ვარციხის წყალსაცავებში ნატანის განაწილების კვლევებმა აჩვენა [3], რომ წყალსაცავების მოქმედების ყველაზე აქტიურ პერიოდში (1956-1986 წლები), წყალსაცავში ნატანის დაღეჭვის არემ მთელი წყალსატევი და მდინარის კალაპოტის მიმდებარე ნაწილი მოიცვა. მოსილვის არეში დაღეჭილი ნატანის მოცულობა გუმათის წყალსაცავის საპროექტო მოცულობას თითქმის 1,5-ჯერ აღემატება. ვარციხის წყალსაცავის მოსილვის არეს ზრდა კი, ისე სწრაფად მიმდინარეობდა, რომ მან 1986 წლისათვის საპროექტო მოცულობის (15 მლნ. მ3) 98% დაკარგა.

სპეციალისტთა დასკვნით [4], ამ ელექტროსადგურების ტექნიკური მდგომარეობა ისეთია, რომ არსებული ნორმების მიხედვით მათი ექსპლუატაცია დაუშვებელია.

როგორც ვხედავთ, ბოლომდე გაუაზრებელმა სამეურნეო პოლიტიკამ ჰიდროენერგეტიკაში, ნეგატიური პრობლემები წარმოქმნა ქვეყანის ეკონომიკაში: ნადგურდება ზღვის სანაპირო ინფრასტრუქტურა, კულტურული მემკვიდრეობის ნაგებობები და საცხოვრებელი სახლები; აღინიშნება ზღვისპირში პლაჟამგები ნატანის დეფიციტი, რის გამოც სანაპიროზე მკვეთრად აქტიურდება აბრაზიული პროცესები.

ჰიდროენერგეტიკის აღნიშნული ნაკლოვანებები მეტყველებენ ჰეს-ების და სხვა ალტერნატიული წყაროების მშენებლობის ვარიანტების ყოველმხრივი შეპირისპირების აუცილობლობაზე.

ლიტერატურა

References:

1. adamia S. kerZo mewarmeobis da mcire biznesis ganviTareba saqarTvelos xelovnur wyalsacavebSi dagrovili mineraluri resursebis aTvisebis bazaze – samecniero – kvleviTi proeqtis daskvniTi angariSi (mxardamWeri organizacia USAID).
2. gunia g., xufenia n. xelovnuri wyalsacavebis eko-meteorologiuri gavlena mimdebare raionis mikroklmatze – hmi-s Sromebi, 2007, t.111, g.187-193.
3. metreveli g. wyalsacavi da zRvispiris problemebi. – http://conference.ens-2013.tsu.ge/uploads/50fbc16c6d76fGiorgi-Metreveli_GEO.pdf
4. ComaxiZe i. - saqarTvelos electroenergetikis strategiuli problemebi da ganviTarebis potenciali /disertacia teqnikis mecnierebaTa kandidatis samecniero xarixxis mosapoveblad,- g. CogovaZis saxelobis saqarTvelos

energetikisa da energetikul nagebobaTa samecniero-kvleviTi ocent ic, Tbilisi, 2006.

5. Водохранилища и их воздействие на окружающую среду /Отв.ред. Г.В. Воропаев, А.Б. Авакян. – М.:«Наука», 1986 - 367с.

6. Плоткина Г. Исследование заиления и фильтрационной составляющей водного баланса горных водохранилищ балансо-статистическим методом||-Диссертация на соискание степени кандидата технических наук. 1994.

7. Разработать прогноз влияния Джварского водохранилища Ингурской ГЭС на климатические условия прилегающего района. Отчет по теме НИР, НТБ ЗакНИГМИ, Тбилиси, 1987.

8. Элизбарашвили Э.Ш., Хеладзе Т.В. О влиянии Ингурского водохранилища на местный климат. Сообщения АН ГССР, 1989, т.136, №2, сс.321-324.

9. Элизбарашвили Э., Кереселидзе Д. Метеорологический режим водохранилищ Грузии и их прилегающих территорий. – Кавказский географический журнал, 2010, №10, сс32-38

Garry Gunia , Zizi Svanidze , Lili Svanidze
Environmental Problems of Sustainable Development of Modern
Energetics in the Mountain Regions

The work has been prepared with the assistance of a grant of Rustaveli National Science Foundation on the project of non-governmental organization „Time and heritage“-FR/138/9-280/12

Summary

In Georgia, the main way to solve the problems related to the integrated management of water resources, is considered to be the construction of hydroelectric power stations.

The Availability, practically, lesser-used Hydro-electric resources, significant deficit heat energy balance and benefits hydroelectric power stations, makes their construction in Georgia economically profitable and energetically appropriate.

Construction of hydro-electric structures is expensive, but their operation is cheaper, so-as –fuell|| are receive like a gift, that does not threaten inflation.

In addition, the advantages of this method include that is not polluted the atmosphere and water supplies regulation occurs easily, so there is no problem of peak loads.

However, for wide use of hydropower resources, there are many difficulties. First of all, hydropower is not safe for the environment.

Environmental effects of the construction and operation hydroelectric power station are associated with such phenomena, which are: the negative influence of artificial reservoirs to the microclimate of the adjacent territories;

the destruction of the hydrological regime, with the deterioration of the species composition their flora and fauna; the alienation of large areas, flooding of lands and forests; relocation of the local Aboriginal population from the areas their historical settlements; gradually, transformation of reservoirs in the areas of hazardous waste and toxic substances from industrial, municipal, agricultural etc., enterprises.

In addition to nutrients here occurs the accumulation of heavy metals, radioactive elements and a large number of pesticides with a long period of life. Accumulation products make the problematic possibility of use of territories occupied by the reservoir after their liquidations.

There is evidence that reservoir, approximately, through 50-100 years after their construction, as a result of silting, as power objects lose their value. It can be assumed that in mountain regions this process significantly speeds up, –good|| example of this is the Gumati-Varcihe cascades of reservoirs.

If in plain regions, coastal areas may be a partial compensation the loss of lowland biotopes, the mountainous areas of such losses, mostly, are irreparable.

Often, poorly conceived economic policies in energy, promotes occurrence of negative issues in economics of the country, in a whole: destroyed coastal infrastructure, the buildings of cultural heritage and residential buildings; as a result of the overlapping of the River by Dam, in the areas of sea beaches notes the deficit sandy sediments and in the coastal zone of sharp activated abrasive processes.

Keywords: sustainable development; environmental problems of energy; mountain regions.

Reviewer: Tengiz Tsintsadze. Dr.Sci.Tech., The director of Hydrometeorological institute of the Georgian technical university.

გარი გუნია, ვიზი სვანიძე, ლილი სვანიძე

Экологические проблемы устойчивого развития современной энергетики в условиях горных регионов

Работа подготовлена при помощи гранта национального научного фонда Руставели на проект Неправительственной Организации «Время и Наследие» - FR/138/9-280/12

Резюме

В Грузии основным средством решения проблем, связанных с комплексным использованием водных ресурсов, принято считать строительство гидроэлектростанций.

Наличие, практически, малоиспользуемых гидроэлектрических ресурсов, значительный дефицит тепло-энергетического баланса и преимущества гидроэлектростанций, делают их строительства в Грузии экономически выгодным и энергетически целесообразным.

Строительство гидроэлектрических сооружений стоит дорого, однако их эксплуатация обходится дешевле, так-как «горючее» получают задаром, которому никакая инфляция не грозит.

Однако для широкого использования гидроэнергетических ресурсов существует много трудностей. Прежде всего, гидроэнергетика не безопасна для природной среды.

Экологические последствия строительства и эксплуатации ГЭС-ов связаны с такими явлениями, какими являются: негативные влияния искусственных водохранилищ на микроклимат прилегающих территорий; разрушение гидрологического режима, с ухудшением видового состава их флоры и фауны; отчуждение больших территорий, затопление ценных земель и лесных массивов; переселение местного – аборигенного населения с мест своих исторических поселений; постепенно, со временем, превращение водохранилищ в места сбора вредных и токсичных веществ отходов промышленных, коммунальных, сельскохозяйственных и др. предприятий.

Кроме биогенных веществ здесь происходит аккумуляция тяжелых металлов, радиоактивных элементов и большого количества ядохимикатов с длинным периодом жизни.

Продукты аккумуляции делают проблемным возможность использования территорий, занятых водохранилищем, после их ликвидаций.

Имеются сведения о том, что водохранилища, приблизительно, через 50-100 лет после их строительства, в результате заиления, как энергетические объекты теряют свою ценность. Можно предположить,

что в горных регионах этот процесс значительно ускоряется, «хорошим» примером чего является Гумати-Варцихский каскады водохранилищ.

Если в равнинных районах прибрежные участки могут осуществить частичную компенсацию потерь низинных биотопов, то в горных районах такие потери, в основном, остаются невозполнимыми.

Часто, непродуманная хозяйственная политика в энергетике, способствует возникновению негативных проблем в экономике страны: уничтожается прибрежная инфраструктура, строения культурного наследия и жилые дома; в результате перекрытия реки плотиной, в районах морских пляжей отмечается дефицит песчаных наносов и в прибрежной зоне резко активизируются абразивные процессы.

Ключевые слова: устойчивое развитие; экологические проблемы энергетики; горные регионы.

Рецензент: Тенгиз Цинцадзе, доктор технических наук, директор Гидрометеорологического института Грузинского технического университета.

УДК 65.014

Ирина Петрова, Елена Кагляк
ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ ПОДГОТОВКИ И
ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ КАДРОВ НА
ПРЕДПРИЯТИЯХ УКРАИНЫ

Анализируется динамика подготовки и повышения квалификации кадров на украинских предприятиях в 2010-2013 годах. Выделяются основные положительные и отрицательные тенденции, исследуются их причины и предлагаются способы решения существующих проблем на государственном и организационном уровнях.

Ключевые слова: подготовка и повышение квалификации кадров, рынок развития человеческих ресурсов.

За годы независимости в Украине сформировался молодой перспективный рынок развития человеческих ресурсов, который до 2014 года имел позитивную динамику, несмотря на кризисы 1998 и 2008 годов. Важным его компонентом была и остается сфера подготовки и повышения квалификации кадров на предприятиях. Однако в связи с масштабным политическим и экономическим кризисом 2014 года в Украине следует ожидать негативной динамики вышеназванных направлений. В то же время, стратегический выбор европейского вектора развития для украинских предприятий требует нового уровня квалификации работников, производительности труда и качества продукции, освоения международного нормативно-правового поля и приведения в соответствие новым европейским стандартам не только конечного продукта, но и всех стадий его производства.

В большинстве исследований украинских авторов (О.В. Крушельницкой, И.С. Каленюк, Д.П. Мельничука, В. А. Савченко, и др.) аналитика и тенденции рынка развития человеческих ресурсов (в частности, подготовки и повышения квалификации кадров), как особой формы экономических отношений между исполнителями, заказчиками и потребителями соответствующих услуг практически не рассматриваются. Основной статистической базой для анализа состояния подготовки и повышения кадров на предприятиях Украины являются ежегодные данные Государственной службы статистики Украины, содержащие раздел «Профессиональная подготовка и повышение квалификации работников» [1-4]. В то же время, в основном, они охватывают

ситуацию за один год и не позволяют увидеть динамику показателей профессиональной подготовки и повышения квалификации кадров.

В связи с этим **целью настоящего исследования** является анализ и оценка состояния подготовки и повышения квалификации кадров на предприятиях Украины в 2010-2013 году.

Систематизация данных Государственной службы статистики Украины за 2010-2013 гг. по подготовке и повышению квалификации кадров на предприятиях Украины позволила представить их в виде таблицы 1. В нее не включены данные за предыдущие годы, поскольку в 2010 году произошли изменения в организации государственных статистических наблюдений «Количественный и качественный состав работников и профессиональная подготовка кадров на производстве» [1, с. 2]. А значит, непосредственное сравнение данных 2010-2013 гг. с аналогичными данными предыдущих лет является некорректным. Проведенный анализ позволил нам выделить существующие тенденции в сфере подготовки и повышения квалификации кадров. Рассмотрим их подробнее.

Динамика показателей профессиональной подготовки и повышения квалификации кадров на предприятиях Украины в течение 2010-2013 годов была положительной (за исключением 2013 года), а их объемы – незначительными и недостаточными. Так, вышеупомянутыми процессами в 2010 году было охвачено только 1160,4 тыс. человек (10,8% от учетного количества штатных работников), в 2011 году 1208,4 тыс. (11,4%), в 2012 году – 1234,9 тыс. (11,5%), а в 2013 году – 1217,9 тыс. (11,8%).

Таблица 1.

Динамика профессиональной подготовки и повышения квалификации кадров на предприятиях Украины в 2010-2013 гг.

Показатели	2010	2011	2012	2013
Всего, тыс. чел.	1160,4	1208,4	1234,9	1217,8
в % к предыдущему году	-	104,1	102,2	98,6
в % к учетной численности штатных работников	10,8	11,4	11,5	11,8
В том числе, обучено новым профессиям, тыс. чел.	216,5	230,0	218,4	196,9
в % к учетной численности штатных работников	2,0	2,1	2,0	1,9
в том числе, женщин, тыс. чел.	52,5	55,4	47,8	43,2
в % к учетной численности работающих женщин	0,9	0,9	0,8	0,8

Показатели	2010	2011	2012	2013
в том числе, мужчин. тыс. чел.	164,0	174,6	170,6	153,7
в % к учетной численности работающих мужчин	3,3	3,6	3,5	3,3
на производстве, тыс. чел.	168,3	175,6	162,3	143,3
в % к учетной численности работников, прошедших обучение	77,7	76,3	74,3	72,8
в том числе, по индивидуальной форме обучения, %	52,3	53,2	51,7	51,9
по курсовой форме обучения, %	47,7	46,8	48,3	48,1
в учебных заведениях, тыс. чел.	48,2	54,4	56,1	53,6
в % к учетной численности работников, прошедших обучение	22,3	23,7	25,7	27,2
в том числе, профессионально-технических, %	84,8	84,8	85,8	87,2
высших, %	15,2	15,2	14,2	12,8
первичная подготовка, в % к учетной численности работников, прошедших обучение	34,1	36,3	33,4	28,9
переподготовка, в % к учетной численности работников, прошедших обучение	65,9	63,7	66,6	71,1

Продолжение таблицы 1.

Показатели	2010	2011	2012	2013
Повысили квалификацию, тыс. чел.	943,9	978,4	1016,5	1020,9
в % к учетной численности штатных работников	8,6	9,1	9,5	9,9

Показатели	2010	2011	2012	2013
в % к предыдущему году	-	103,6	103,9	100,4
в том числе, женщин, тыс. чел.	410,7	424,8	443,0	456,6
в % к учетной численности работающих женщин	6,8	7,2	7,5	8,0
в том числе, мужчин, тыс. чел.	533,2	553,6	573,5	564,3
в % к учетной численности работающих мужчин	10,8	11,3	11,8	12,1
в том числе, руководителей, %	14,8	15,1	15,6	16,4
в том числе, профессионалов, специалистов, %	45,6	45,8	47,2	47,5
в том числе, технических служащих, %	2,9	2,4	2,2	2,8
в том числе, рабочих, %	36,7	36,7	35,0	33,3
% рабочих, которые после повышения квалификации повысили разряд	9,4	9,3	9,0	8,1
на производстве, тыс. чел.	468,6	472,9	473,1	466,4
в % к общему количеству обученных	49,6	48,3	46,5	45,7
в учебных заведениях, тыс. чел.	475,3	505,5	543,4	554,5
в % к общему количеству обученных	50,4	51,7	53,5	54,3

Составлено авторами по [1, с. 22, 81- 83, 85, 87, 89, 91, 93; 2, с. 83, 85, 87, 89, 91, 93; 4, с.81, 83, 85, 87, 89, 91, 93; 3, с. 23, 71-72, 74, 76, 78, 80, 82, 158].

Мы объясняем это тем, что на государственном уровне, даже после принятия Закона Украины „О профессиональном развитии работников|| необходимость профессиональной подготовки и повышения квалификации кадров на предприятиях скорее по-прежнему только декларируется, чем всесторонне поддерживается и стимулируется. В частности, финансирование мероприятий по обеспечению профессионального развития работников, согласно вышеназванному Закону (ст.15) производится только работодателем за счет его собственных средств либо за счет средств работника, других физических или юридических лиц (по его желанию), но не государством [5], что и объясняет сложившуюся в исследуемой сфере ситуацию.

Необходимо обратить внимание на значительный разрыв между количеством лиц, обученных новым профессиям и тех, кто повысил квалификацию в целом по Украине (таблица 1). Так, в 2013 году было обучено новым профессиям 196,9 тыс. чел, а повысило квалификацию – 1020,9 тыс. чел. Из общего количества лиц, которые прошли обучение в 2012 году (189,1 тыс. чел.), подавляющее большинство (81,5%) повышали свою квалификацию, 12,5% – прошли переподготовку по другой профессии, а остальные (6,0%) – впервые получили профессиональное образование [1, с. 23]. Из общего количества лиц, которые прошли обучение в 2011 году (184,2 тыс. чел.), подавляющее большинство (81,3%) повышало квалификацию, 13,2% – прошли переподготовку по другой профессии, а остальные (5,5%) – впервые получили профессиональное образование [2, с. 23]. Это свидетельствует о том, что работодатели заинтересованы в краткосрочных программах обучения и быстрой окупаемости соответствующих инвестиций гораздо больше, чем в долгосрочных.

Большинство показателей носят колебательный характер и являются очень низкими как в целом по стране, так и для отдельных ее областей. Например, из всего количества работников, проходивших обучение в 2013 году, профессиональную подготовку и переподготовку прошли 196,9 тыс. человек или всего 1,9% учетного количества штатных работников, в 2012г. – соответственно 218,4 тыс. чел. или 2,0% [3, с. 23], а в 2011г. – 230,0 тыс. человек, или 2,1% [1, с. 22]. Количество сотрудников, которые были обучены новым профессиям, в % к учетной численности штатных работников, также оставалось несущественным: 2,0% в 2010 году, 2,1% в 2011 году, 2,0% в 2012 году и 1,9% в 2013 году.

В сфере обучения работников предприятий Украины новым профессиям наблюдается значительное гендерное неравенство – предпочтение отдается мужчинам. В частности, в 2010 и 2011 годах было обучено новым профессиям всего 0,9% от учетного количества работающих женщин, а в 2012 и 2013 годах – 0,8% соответственно. В то же время, в 2010 году было обучено новым профессиям 3,3% от учетного количества работающих мужчин, в 2011 году – 3,6%, в 2012 году – 3,5% и в 2013 году – 3,3%.

Более существенным является неравенство в количестве работников по месту прохождения обучения. При этом основной формой обучения работников новым профессиям в 2010-2013 годах являлась их профессиональная переподготовка непосредственно на производстве. Но и этот показатель постепенно уменьшался: с 77,7% от учетной численности работников, прошедших обучение, в 2010 году до 72,8% в 2013 году. В то же время, количество лиц, прошедших обучение новым профессиям в учебных заведениях составляло 22,3% от учетного количества работников, прошедших обучение в 2010 году и 27,2% в 2013 году, что свидетельствует о незначительном росте этого показателя. Среди учебных заведений, в которых сотрудники предприятий обучались новым профессиям, доминировали профессионально-технические – они составляли 84,8% в 2010 году и 87,2% в 2013 году, что свидетельствует о росте этого показателя. Доля высших учебных заведений достигла лишь 15,2% в 2010 году и этот показатель сократился до 12,8% в 2013 году. Этот факт объясняется тем, что профессионально-технические учреждения, по мнению работодателей, снабжают работников практическими знаниями и умениями, а высшие – только теоретическими.

Необходимо отметить, что незначительное преимущество при обучении работников новым профессиям на производстве отдавалось индивидуальной форме. Этот показатель уменьшился несущественно – с 52,3% в 2010 году до 51,9% в 2013 году. Количество работников, прошедших обучение новым профессиям по курсовой форме составляло 47,7% в 2010 году и увеличилось до 48,1% в 2013 году.

Первичной подготовкой были охвачены 34,1% от учетной численности работников, прошедших обучение, в 2010 году и 28,9% в 2013 году, что свидетельствует о тенденции к уменьшению этого показателя. Объемы переподготовки, в % к учетной численности работников, прошедших обучение, были намного больше и имели положительную динамику – от 65,9% в 2010 году до 71,1% в 2013 году.

Повышением квалификации с помощью различных форм (на производственно-технических курсах, курсах целевого назначения, через стажировку, специализацию, долгосрочное и краткосрочное обучение) были охвачены в 2010 году лишь 8,6% учетной численности работников, прошедших обучение и 9,9% в 2013 году, что не является достаточным.

Количество женщин, которые повысили квалификацию, составило 6,8% от учетной численности работающих женщин в 2010 году и 8,0% в 2013 году. Вместе с тем, количество мужчин, которые повысили квалификацию, составляло 10,8% от учетной численности работающих мужчин в 2010 году и 12,1% в 2013 году соответственно, что свидетельствует о значительном гендерном неравенстве и в этой сфере.

Не все категории персонала одинаково активно участвуют в подготовке и повышении квалификации кадров. Так, численность руководителей, повысивших квалификацию, увеличилась с 14,8% в 2010 году до 16,4% в 2013 году, в то время, как численность профессионалов и специалистов – с 45,6% до 47,5 % за этот же период. Доля технических служащих, повысивших квалификацию, уменьшилась за период 2010-2013 гг. с 2,9% до 2,8%, а рабочих – с 36,7% до 33,3% соответственно. Значит, в профессиональном разрезе преимущество при прохождении программ подготовки и повышения квалификации кадров отдается профессионалам, специалистам и рабочим. Кроме того, доля рабочих, которые после повышения квалификации повысили свой разряд, также уменьшилась с 9,4% в 2010 году до 8,1% в 2013 году.

Что касается места прохождения обучения, количество сотрудников, которые повысили квалификацию на производстве, уменьшилось с 49,6% от общего количества обученных в 2010 году до 45,7% в 2013 году. В то же время, количество работников, которые повысили квалификацию в учебных заведениях, увеличилось с 50,4% и 54,3% от общего количества обученных.

Основными причинами сложившейся ситуации в сфере подготовки и повышения квалификации кадров на украинских предприятиях, после изучения мнений экспертов [6, с.1-2, 5, 10-12, 15-16, 18-20], мы считаем следующие:

- недооценку руководителями всех уровней роли и значения развития человеческих ресурсов в обеспечении конкурентоспособности и эффективности предприятий;

- несовершенство и неоднозначность соответствующей нормативно-правовой базы, отсутствие комплексной государственной политики;
- отсутствие у работодателей, инвесторов и сотрудников предприятий стимулов к осуществлению непрерывного профессионального развития человеческих ресурсов;
- несовершенство механизмов экономического обеспечения подготовки и повышения квалификации кадров на организационном и государственном уровнях;
- отсутствие специальных подразделений по вопросам развития человеческих ресурсов и с соответствующих должностей в структуре большинства предприятий;
- несовершенство системы подготовки, переподготовки и повышения квалификации педагогических и управленческих кадров для системы развития человеческих ресурсов;
- медленную интеграцию национальной системы развития человеческих ресурсов в международный и европейский образовательные пространства;
- несовершенство государственной системы учета и статистической отчетности;
- несоответствие методик, методов, принципов, технологий, форм, способов подготовки и повышения квалификации кадров особенностям национального менталитета, мировым тенденциям, конкретной отрасли и предприятию, потребностям участников и работодателей.

Для оптимизации сложившейся ситуации в сфере подготовки и повышения квалификации кадров на предприятиях в Украине можно рекомендовать следующие меры:

- усовершенствование и обновление нормативно-правовой базы по вопросам развития человеческих ресурсов на предприятиях;
- модернизацию содержания подготовки и повышения квалификации кадров на предприятиях, на основе компетентностного подхода;
- оптимизацию структуры системы подготовки и повышения квалификации кадров на предприятиях;
- создание национальной системы мониторинга качества развития человеческих ресурсов, в том числе, на предприятиях;
- обеспечение доступности и непрерывности программ подготовки и повышения квалификации для всех категорий персонала на предприятиях;

- повышение социального статуса развития человеческих ресурсов на предприятиях и в обществе в целом;
- интеграцию национальной системы развития человеческих ресурсов в европейские и мировые образовательные пространства.

Выводы. Процесс подготовки и повышения квалификации кадров на предприятиях Украины является приоритетным направлением социально-экономического развития страны, ее перехода на инновационный путь развития. Вместе с тем, оценка состояния подготовки и повышения квалификации кадров на предприятиях Украины показывает существенные противоречия в этой сфере. Основные тенденции рынка развития человеческих ресурсов имеют неустойчивый характер. Прирост и объемы соответствующих показателей являются незначительными и недостаточными. В сфере охвата программами развития отмечается значительное гендерное неравенство в пользу мужчин и профессиональное неравенство в пользу профессионалов, специалистов и рабочих. Позитивная динамика в сфере повышения квалификации кадров на предприятиях сочетается с негативной динамикой численности работников, обученных новым профессиям. Основной формой обучения работников новым профессиям является их индивидуальная профессиональная переподготовка непосредственно на производстве. Внутреннее обучение доминирует над внешним. Среди учебных заведений, в которых сотрудники предприятий обучаются новым профессиям, преобладают профессионально-технические.

Литература

References:

1. Праця України у 2012 році: Статистичний збірник / Державна служба статистики України. – К., 2013 [Електронний ресурс]: за станом на 05.10.2014 г. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2013/sb/07_13/zb_prU_2012.zip – Назва з екрана.
2. Праця України у 2011 році: Статистичний збірник / Державна служба статистики України. – К., 2012 [Електронний ресурс]: за станом на 15.10.2014 г. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2012/08_2012/zb_prU_2011.zip – Назва з екрана.
3. Праця України у 2013 році: Статистичний збірник/ Державна служба статистики України. – К., 2014 [Електронний ресурс]: за

станом на 12.10.2014 г. – Режим доступу:

http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ11_u.htm – Назва з екрана.

4. Праця України у 2010 році: Статистичний збірник/ Державна служба статистики України. – К., 2011– [Електронний ресурс]: за станом на 09.10.2014 г. – Режим доступу:

http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/11/Arch_pu_zb.htm – Назва з екрана.

5. Про професійний розвиток працівників

[Електронний ресурс]: Закон від 12.01.2012 № 4312-VI: за станом на 20.10.2014 р. – Режим доступу:

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4312-17> – Назва з екрана.

6. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]: за станом на 15.10.2014 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#n10> – Назва з екрана.

Рецензент: Владимир Сидак, доктор исторических наук, профессор, проректор по научной работе Университета экономики и права «КРОК» (Украина).

ირინა პეტროვა, ელენე კაგლიაკი

უკრაინის საწარმოებში კადრების მომზადებისა და კვალიფიკაციის ამაღლების მდგომარეობის შეფასება

რეზიუმე

გაანალიზებულია 2010-2013 წლებში უკრაინის საწარმოებში კადრების მომზადებისა და კვალიფიკაციის ამაღლების დინამიკა. გამოყოფილია ძირითადი დადებითი და უარყოფითი ტენდენციები, გამოკვლეულია მათი მიზეზები და შემოთავაზებულია სახელმწიფოებრივ და ორგანიზაციულ დონეზე არსებული პრობლემების გადაწყვეტის საშუალებები.

საკვანძო სიტყვები: კადრების მომზადება და კვალიფიკაციის ამაღლება, ადამიანური რესურსების განვითარების ბაზარი.

რეცენზენტი: პროფესორი ვლადიმერ სიდაკი, ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორი, ეკონომიკისა სამართლის უნივერსიტეტ “კროკ“-ის პრორექტორი სასწავლო დარგში.

УДК – 355.6

Александр Бондаренко, Валерий Василенко

**УЧЕТ ВОЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ И РЫНОЧНЫХ
ФАКТОРОВ ПРИ ОРГАНИЗАЦИИ ПОСТАВОК
ПРОДОВОЛЬСТВИЯ ДЛЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ
УКРАИНЫ**

Рассматривается задача выбора форм управления поставками продовольствия для Национальной гвардии с учетом военно-экономических и рыночных факторов. Предложен методический аппарат выбора централизованной или децентрализованной формы управления снабжением продовольствием на основе сравнительных методов военно-экономического анализа.

***Ключевые слова:** централизованная и децентрализованная форма управления снабжением продовольствием, военно-экономические и рыночные факторы.*

Переход Украины к рыночной экономике, новая общественно-экономическая ситуация в государстве существенно повлияли на организацию тылового обеспечения национальной гвардии Украины (НГУ), которая входит в состав Министерства внутренних дел Украины. В современных условиях остро проявилась проблема поиска эффективных путей государственного управления тыловым обеспечением войск, которая требует безотлагательного решения ряда теоретических и практических задач по усовершенствованию форм и методов продовольственного обеспечения.

Существующая в настоящее время схема обеспечения воинских частей НГУ продовольствием включает четыре варианта, которые фактически связаны с уровнями иерархии системы продовольственного обеспечения НГУ (рис. 1).

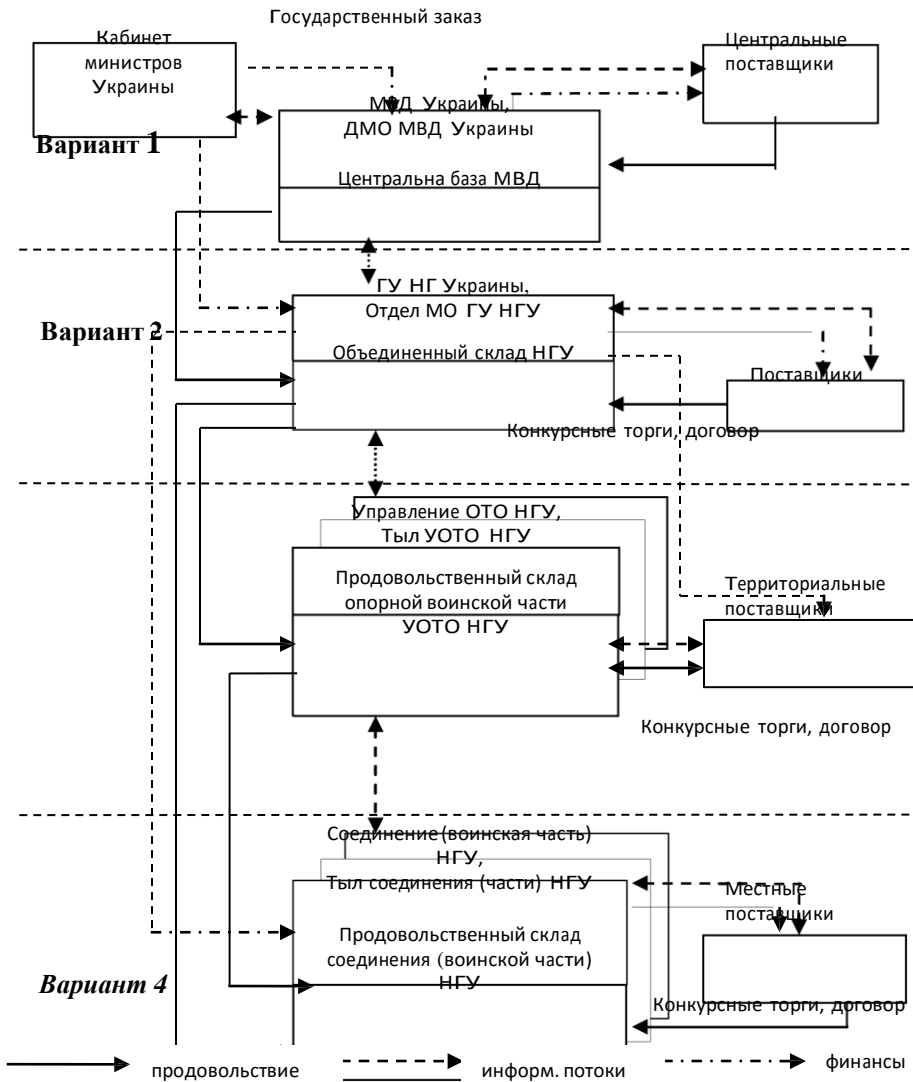

Рис. 1. Общая схема обеспечения воинской части НГУ продовольствием

Вариант 1 – в соответствии с приказом МВД Украины от 11.11.2003 г. № 1337 [1], ограниченная номенклатура продовольствия (консервы мясные и рыбные, чай и поливитаминный препарат «Гексавит», комплекты военного сухого пайка) должны поставляться в войска централизованно через Департамент материального обеспечения (ДМО) МВД Украины [2].

Финансовые расчеты с поставщиками осуществляет Главное управление национальной гвардии Украины (ГУ НГУ). Для хранения продовольствия используется центральная база МВД (Киев).

Остальные наименования продовольствия поставляются по вариантам 2-4. Закупки продовольствия по данным вариантами, могут осуществляться на основе конкурсных торгов [3,4].

Вариант 2 – предусматривает обеспечение продовольствием всех войск НГУ централизованно ГУ НГУ. Финансирование поставок продовольствия делается из бюджета НГУ. Хранение продовольствия происходит на объединенном складе НГУ (г. Киев) и складах воинских частей, расположенных по всей территории Украины.

Вариант 3 – также предусматривает централизованное снабжение продовольствия для нужд воинских частей, входящих в состав Оперативно-территориального объединения (ОТО) НГУ через одну из воинских частей Управления ОТО. Финансовые расчеты с поставщиками осуществляются из бюджета войск. Хранение продовольствия происходит на опорных продовольственных складах одной из воинских частей ОТО.

Вариант 4 – предусматривает, что воинская часть имеет возможность проводить децентрализованные закупки продовольствия для личных нужд. Финансирование децентрализованных закупок продовольствия может осуществляться как через закупку за средства бюджета НГУ в случае их выделения по коду 1133 «Продукты питания», так и за средства, полученные от проведения хозяйственной деятельности части, а также спонсорской помощи.

Кроме того, как конечное звено поставки воинская часть принимает продовольствие в пределах централизованных поставок от органов обеспечения высших уровней (ДМО, ГУ НГУ, ОТО). Хранение всего продовольствия, поступающего в воинскую часть, осуществляется на продовольственном складе этой части.

Таким образом, варианты 1 – 3 обуславливают разного уровня централизованную, а последний вариант 4, децентрализованную форму управления поставками продовольствия (ФУПП).

Каждая из этих форм имеет как свои преимущества, так и недостатки.

Для централизованной ФУПП (варианты 1 – 3) выделяют следующие преимущества: экономия средств государственного бюджета за счет оптовых поставок; упрощение контроля за целесообразностью использования средств государственного бюджета; упрощение контроля за созданием запасов материальных средств долговременного хранения и их восстановлением; рост вероятности своевременного обеспечения продовольствием долговременного хранения нижних звеньев обеспечения [5].

Однако централизованная ФУПП имеет существенные недостатки: возможно создание искусственного дефицита на материальные средства и услуги на условиях недостаточного финансирования; снижение оперативности поставок с учетом возможных изменений оперативной обстановки; повышение транспортных расходов и природного ущерба при хранении и транспортировке материальных средств; ограничения использования выгодной конъюнктуры региональных и местных поставщиков (особенно на сезонную продукцию); неудобство ведения претензионно-исковой работы с поставщиками (ДМО, ГУ НГУ выступают в роли посредников, а поставщик заинтересован работать непосредственно с потребителем).

Для децентрализованной ФУПП (вариант 4) выделяют следующие преимущества: повышение оперативности поставок с учетом возможных изменений оперативной обстановки; низкие транспортные расходы, низкий естественный ущерб во время транспортировки и низкие затраты на хранение; возможность заготовки продовольствия более высокого качества; возможность широкого использования выгодной конъюнктуры региональных и местных поставщиков; удобство ведения претензионно-исковой работы с поставщиками (воинские части работают напрямую с поставщиками).

Основным недостатком децентрализованной ФУПП есть: нерациональное использование средств государственного бюджета; недостаточный контроль за использованием средств государственного бюджета; недостаточный контроль за созданием запасов материальных средств долговременного хранения и их восстановлением; уменьшения вероятности своевременного обеспечения продовольствием долговременного хранения нижних звеньев обеспечения.

Следует подчеркнуть, что на выбор ФУПП существенно влияет то, что процесс поставки происходит в условиях перехода к рынку, для которого характерно значительная неопределенность цен на продовольствие, интересов поставщиков, сроков поступления

бюджетных средств для закупки продовольствия и прочее. При этом из года в год ситуация на рынке конкретного вида продовольствия может существенно меняться.

Цель статьи – постановка и исследование задачи выбора вариантов поставки продовольствия в воинских частях национальной гвардии с учетом военно-экономических и рыночных факторов.

Исследование задачи строится на методах военно-экономического анализа обобщенных показателей эффективности поставки продовольствия в условиях рыночной экономики.

Методические основы сравнительной оценки вариантов поставки продовольствия. При рассмотрении вопроса о выборе того или иного варианта поставки продовольствия необходимо: во-первых, обосновать цель мероприятия; во-вторых, выбрать показатели и критерий, который наиболее полно соответствует цели компании; в-третьих, обеспечить количественную оценку показателей, которые составляют критерий; четвертое, подготовить предложения по результатам анализа по каждому из вариантов поставки продовольствия [6].

Деятельность продовольственной службы при поставках продовольствия рассматривается как целенаправленная. В общем виде цель деятельности продовольственной службы известна – обеспечить своевременное полноценное и высококачественное питание личного состава, что определяет поддержание физических сил, выносливости, здоровья военнослужащих и, в конечном счете, высокую боеспособность подразделений НГУ [7].

Исходя из этой цели, для каждого вида продовольствия формируется задача его поставки на каждый год. Для этого осуществляется сбор и анализ данных о потребностях по *i*-м видом продовольствия на каждом уровне поставки: воинская часть, ОТО, ГУ НГУ. Кроме объемов поставок продовольствия обязательно определяются сроки его поставки.

Например, задача для уровня воинской части на поставку мяса будет иметь вид: «На 2015 год обеспечить поставку 24 тонн мяса, которую нужно осуществлять: в первую неделю каждого месяца в количестве 2 тонн.» На уровне ОТО и ГУ НГУ задачи поставки продовольствия по их видам формируются путем обобщения задач на поставку продовольствия подчиненным частям. Военно-экономический анализ выполнения задачи поставки продовольствия на каждом уровне (варианте поставки) предопределяет оценку двух групп показателей, одна из которых выражает военный (целевой), а

другая экономический (стоимостной) аспекты мероприятия, которое рассматривается.

Качественный анализ сущности выполнения цели поставки продовольствия позволил выделить следующие составляющие его эффекта: полнота поставки (W_1); качество продовольствия, которое поставляется (W_2); оперативность поставки (W_3); удобство проведения контроля за использованием бюджетных денег (W_4); удобство проведения претензионно-исковой работы (W_5).

То есть, для характеристики качества осуществления поставки продовольствия предлагается охарактеризовать ее пятью показателями. Для работы с этими показателями надо сформировать на их основе суммарный показатель (W) путем их составления с учетом «веса» каждого из показателей:

$$W = k_1 \cdot W_1 + k_2 \cdot W_2 + k_3 \cdot W_3 + k_4 \cdot W_{4ij} + k_5 \cdot W_5, \quad (1)$$

где k_1-k_5 – коэффициенты важности каждого из составляющих показателей.

Коэффициенты важности определяются экспертным методом на каждый год в связи с изменением конъюнктуры рынка. Величины коэффициентов важности на 2014 год приведены в табл. 1.

Таблица 1

Коэффициенты важности составляющих показателя эффекта

Показатели	k_1	k_2	k_3	k_4	k_5
Величина показателя	0,3	0,2	0,2	0,1 5	0,1 5

Стоимостный аспект выполнения задачи поставки продовольствия будем выражать путем расчета суммарных расходов (C), в величине которых надо учитывать расходы на приобретение продовольствия на тендерной основе, расходы на его хранение и транспортировку до конечного пункта потребления и другие расходы.

Сравнительную оценку вариантов поставки продовольствия предлагается осуществлять на основе расчета показателя:

$$K = \frac{\tilde{N}}{W}, \quad (2)$$

где K – затраты ресурсов, которые необходимы для получения единицы эффекта от поставок конкретного вида продовольствия по оцениваемым вариантам поставки.

Удельный показатель является общей характеристикой экономичности конкретного варианта поставки продовольствия.

Вариант, которому соответствует наименьшая величина данного показателю, является лучшим и его следует рекомендовать для применения при поставке конкретного вида продовольствия.

Таким образом, при выборе для i -го вида продовольствия 2 или 3 варианта его поставки, целесообразным является применение централизованной ФУПП, а при выборе 4 варианта предпочтение отдается децентрализованной ФУПП.

Расчет составляющих эффекта осуществления поставки продовольствия. Для количественной оценки составляющих эффекта ($W_1...W_5$), которые имеют место при поставках продовольствия, предлагается использовать статистические данные о результатах выполнения плана поставки продовольствия за прошлый год и другие предыдущие годы. Кроме того, возможно использование данных за прошлые годы с аналогичными по своим свойствам продуктам.

Определение показателя полноты поставки продовольствия (W_{1ij}) i -го вида за j -м вариантом производится по формуле:

$$W_{1ij} = \frac{Q_{n,ij} - Q_{m,ij}}{Q_{n,ij}}, \quad (3)$$

где $Q_{n,ij}$ – объем i -го вида продовольствия, недопоставленный в предыдущий год по j -му варианту поставки;

$Q_{m,ij}$ – запланированный объем i -го вида продовольствия в предыдущий год по j -му варианту поставки.

Показатель качества поставляемого продовольствия (W_{2ij}) i -го вида за j -м вариантом поставки рассчитывается по формуле:

$$W_{2ij} = \frac{Q_{n,ij} - Q_{oi,ij}}{Q_{n,ij}},$$

(4)

где $Q_{oi,ij}$ – объем i -го вида продовольствия, поставленный в предыдущий год по j -му варианту поставки с различными отклонениями от государственных стандартов по качеству.

Определение показателя оперативности поставки продовольствия (W_{3ij}) i -го вида за j -м вариантом поставки осуществляется по формуле:

$$W_{3ij} = \frac{Q_{oi,ij}}{Q_{n,ij}},$$

где $Q_{oi,ij}$ – объем i -го вида продовольствия, поставленный в запланированный срок по j -му варианту поставки.

Расчет показателя удобства проведения контроля за использованием бюджетных денег (W_{4ij}) по j -му варианту поставки можно осуществить по формуле:

$$W_{4j} = \frac{N_{enj}}{N_{znj}}, \quad (6)$$

где N_{enj} – количество выявленных нарушений использования бюджетных денег при поставке продовольствия по j -му варианту;

N_{znj} – общее количество проверок использования бюджетных денег при поставке продовольствия по j -му варианту.

Показатель удобства претензионно-исковой работы (W_{5ij}) по j -му варианту поставки рассчитывается по формуле:

$$W_{5j} = \frac{N_{zj}}{N_{nj}}, \quad (7)$$

где N_{zj} – количество удовлетворенных исков по j -му варианту поставки за прошлый год;

N_{nj} – общее количество исков по j -му варианту поставки за прошлый год.

Составляющие эффекта от осуществления поставки продовольствия (W_{1ij} ... W_{3ij}) рассчитываются для каждого вида продовольствия. Это сделано потому, что величина этих составляющих зависит от свойств конкретного вида продовольствия. На составляющие эффекта (W_{4j} , W_{5j}) этот фактор осуществляет незначительное влияние. Их величина зависит только от организационных особенностей варианта поставки продовольствия. Поэтому они рассчитываются сразу для всех видов продовольствия.

Расчет показателя расходов на осуществление варианта поставки продовольствия. Расчет показателя суммарных затрат по i -му виду продовольствия по j -му варианту поставки (C_{ij}) выполняется по формуле:

$$\tilde{N}_{ij} = V_{ij} \cdot \ddot{O}_{ij} + V_{ij} \cdot \ddot{O}_{\text{сдij}} + T_{ij} \cdot \ddot{O}_{\text{двij}} + \tilde{N}_{\text{зij}}, \quad (8)$$

где C_{ij} – суммарные затраты на поставку i -го вида продовольствия за j -м вариантом поставки, грн;

V_{ij} – плановый объем i -го вида продовольствия, поступающего за j -м вариантом поставки, ед. измерения;

Ц_{ij} – цена за единицу измерения i -го вида продовольствия, поступающего за j -м вариантом поставки, грн / ед. измерения;

$C_{збij}$ – цена хранения единицы измерения i -го вида продовольствия, поступающего за j -м вариантом поставки, грн;

T_{ij} – объем перевозок i -го вида продовольствия, поступающего за j -м вариантом поставки, т-км;

$C_{ткij}$ – цена за транспортировку 1-го тонно-км, грн / т-км.

Для определения величины C_{ij} , которая используется в выражении (8) следует, вести регулярную работу по сбору данных о справочные цены на рынке поставщиков продовольствия. Данные о ценах содержатся в регулярных публикациях отраслевых журналов, других периодических изданиях и Internet по данным специализированных поставщиков. Однако этими данными следует пользоваться с некоторыми коррективами. Например, на рис. 2 приведены скидки к справочным ценам в зависимости от объема закупок.

При учете этих скидок можно принять, что мелкооптовые закупки имеют место на уровне воинской части, среднеоптовые – на уровне ОТО и крупнооптовые – на уровне ГУ НГУ.

Кроме того, при корректировке справочных цен следует учитывать следующие скидки [8]:

бонусные – предоставляются постоянным потребителям, если они за определенный период приобретают обусловленное количество товара. Размер таких скидок 5-8%;

специальные – делаются для тех покупателей, в которых поставщик особенно заинтересован. Как правило, это крупные оптовики или потребители, у которых с продавцом существуют особые доверительные отношения. Скидки эти являются коммерческой тайной. Предполагают, что они могут достигать до 8%.

1 – мелкооптовый; 2 – среднеоптовый; 3 – крупнооптовый.

Рис. 2 Скидки к справочной цене на закупку продовольствия в зависимости от объема закупки

При определении величины $C_{збij}$ нужно отразить текущие расходы, связанные с хранением продовольствия на военных складах, к которым относятся: затраты на электроэнергию, на заработную плату обслуживающего персонала, на проведение текущих ремонтов складских помещений, на содержание складского транспорта и другие.

Формула для определения величины T_{ij} , имеет вид:

$$T_{ij} = \sum_{n=1}^N V_{ijn} \cdot R_{jn}, \quad (9)$$

где V_{ijn} – объем поставки i -го вида продовольствия по j -му варианту поставки в n -ый пункт потребления, т;

R_{jn} – расстояние, на которое осуществляется поставка продовольствия, от органа обеспечения до n -го пункта потребления по j -му варианту, км;

N – количество пунктов потребления.

При расчете величины $C_{ткij}$ надо учитывать расходы, связанные с расходом ресурса автомобильной техники, расходами топливно-смазочных материалов, затратами на заработную плату водителей.

В величине $C_{унij}$ учитываются расходы, связанные с организацией и проведением тендерных торгов, расходы на проведение претензионно-исковой работы, затраты на проведение маркетинговых исследований рынка продовольствия и другие.

Выводы

В условиях существенной неопределенности и динамики экономической обстановки перехода к рынку надо на уровне ГУ НГУ ежегодно принимать решения по выбору вариантов поставки каждого вида продовольствия. Разработана методика сравнительной оценки таких вариантов будет основой для подготовки предложений при принятии этих решений. Реализация предлагаемых мероприятий позволит повысить эффективность использования бюджетных средств, выделенных на содержание Национальной гвардии Украины.

В настоящее время разрабатывается компьютерная программа с использованием операционной среды Windows- Excel, которая позволит повысить оперативность и снизить трудоемкость при ежегодном выборе вариантов поставки каждого вида продовольствия.

Литература:

References:

1. Про вдосконалення централізованого матеріально-технічного забезпечення органів та підрозділів внутрішніх справ України

[Електрон. ресурс]: Наказ МВС України від 11.11.2003 р. № 1337. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>.

2. Про затвердження Положення про Департамент ресурсного забезпечення МВС України [Електрон. ресурс]: Наказ МВС України від 27.12.2001 р. № 1181. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>.

3. Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти Електрон. ресурс]: Закон України від 22.02.2000 р. №1490-III. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>.

4. Дундуков, В.Г., Оспищев, В.И.. Закупочная логистика армейский вариант [Текст]: уч. Пособие / В.Г. Дундуков, В.И. Оспищев– М.: Риск, 1998. – С. 43-46.

5. Мальнев, В.В., Дундуков, В.Г., Ролін, І.Ф.. Підстави щодо напрямків реформування системи тилового забезпечення внутрішніх військ МВС України [Текст] / В.В. Мальнев, В.Г. Дундуков, І.Ф. Ролін // Честь і закон. – Х.: ВІВВ, 2003. – Вип. 2. – С.6 – 11.

6. Василенко В.П. Военно-економічний аналіз [Текст]: навч. посібник / В.П. Василенко – Х.: Акад. ВВ МВС України, 2009. – 138 с.

7. Про затвердження Положення про продовольче забезпечення ВВ МВС України Електрон. ресурс]: Наказ МВС України від 12.09.2012 р № 290. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>

8. Романов А.Н. Маркетинг [Текст] / А.Н. Романов, Ю.Ю. Корлюгов, С.А. Красильников и др., Под ред. А.Н. Романова. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1996.- 560 с.

Рецензент: Вячеслав Городнов, доктор военных наук, профессор, профессор кафедры менеджмента и войскового хозяйства факультета экономики и менеджмента Национальной академии Национальной гвардии Украины

აღმსახურებელი ბონდარენკო, ვალერი ვასილენკო
სამხედრო-ეკონომიკური და საბაზრო ფაქტორების
გათვალისწინება უკრაინის ეროვნული გვარდიისათვის
სურსათ-სანოვარის მიწოდების ორგანიზაციის დროს

რეზიუმე

განხილულია უკრაინის ეროვნული გვარდიისათვის, სამხედრო-ეკონომიკური და საბაზრო ფაქტორების გათვალისწინებით, სურსათ-სანოვარის მიწოდების ფორმის შეტანის ამოცანა. სამხედრო-ეკონომიკური ანალიზის

შედარებითი მეთოდების საფუძველზე შემოთავაზებულია სურსათ-სანოვაგის მომარაგების მართვის ცენტრალიზებული და დეცენტრალიზებული ფორმის არჩევის მეთოდოლოგიური აპარატი.

საკვანძო სიტყვები: სურსათ-სანოვაგის მომარაგების მართვის ცენტრალიზებული და დეცენტრალიზებული ფორმა, სამხედრო-ეკონომიკური და საბაზო ფაქტორები.

რეცენზენტი: პროფესორი ვიანესლავ გოროდნოვი, სამხედრო მეცნიერებათა დოქტორი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის ეკონომიკისა და მენეჯმენტის ფაკულტეტის მენეჯმენტისა და სამხედრო მეურნეობის კათედრა.

Alexander Bondarenko, Valeriy Vasilenko
ACCOUNT OF STRATEGIC AND MARKET FACTORS DURING ORGANIZATION OF PROVISION SUPPLY FOR NATIONAL GUARD OF UKRAINE

Summary

The problem of optional variants of provision supply management to the troops considering military – economic and marketing factors is studied. The set of methods to choose centralized and decentralized forms of provision supply supervision on the basis of comparative methods of military – economic analysis is proposed

Keywords: centralized and decentralized forms of management victual, strategic and market factors.

Reviewer: Professor Vyacheslav Gorodnov, Dr (Military), Department of Management and Military Economy, National Academy of National Guard of Ukraine

УДК 331.5 (477)

Анна Качан
РАЗВИТИЕ ВТОРИЧНОЙ ЗАНЯТОСТИ РАЗЛИЧНЫХ
ГРУПП НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ

Статья направлена на изучение структуры вторичной занятости разных слоев населения и выяснения ее значения для их профессионального самоопределения, мотивацию и адаптацию в трудоустройстве.

Ключевые слова: *занятое население, вторичная занятость, мотивация труда, гибкий график занятости, дополнительный заработок.*

В условиях мирового экономического кризиса, который весьма ударил по украинской экономике, значительную распространенность приобретают вторичные формы занятости. Общее обнищание населения подталкивает работников искать вторую, а иногда и третью работу. Не одиночными являются случаи простоя заводов, когда работник работает неделю в месяц. Естественно, что вторичные работники меньше защищены, чем первичные. Некоторые категории таких работников вообще не поддаются учету.

К изучению вторичной занятости неоднократно обращались и обращаются экономисты как в прошлом, так и в настоящее время. Социально-экономическая сущность вторичной занятости на примере сверхурочных работ была раскрыта К. Марксом при анализе капиталистического способа производства. Позже в экономической литературе вторичная занятость рассматривалась как форма проявления повышенной трудовой активности и в таком ракурсе вошла в труды А. Маршалла, А. Ландри, К. Кларка и других. Сейчас проблема вторичной занятости достаточно широко изучается экономистами, демографами и социологами Украины. Вторичную занятость принято рассматривать как адаптивное трудовое поведение населения в условиях экономического кризиса. чаще всего она рассматривается в аспекте занятости населения в неформальном секторе экономики. Необходимо особо отметить работы Колота А.М., Петровой И.Л., Богини Д.П., Бандуры С.И. Абрамова В.М. в которых исследуются проблемы занятости в целом, ее виды и формы, региональные и отраслевые аспекты, а также прогнозы на ближайшее будущее. Современное изучение разных форм вторичной занятости в

странах рыночной экономики входит в систему исследований гибкости рынка труда, который отражается в теории увеличения гибкости труда с развитием научно-технического прогресса.

Цель исследования. Целью статьи является определение сущности вторичной занятости как экономической категории, изучение вторичной занятости разных категорий населения, ее влияние на социализацию, мотивацию и адаптацию в трудоустройстве на работу.

Вторичная занятость позволяет рабочим увеличить зарплату и денежные доходы, но статистически значимой связи между ориентацией на вторичную занятость и оценкой материального положения не выявлено. Дополнительная работа позволяет человеку:

- улучшить материальное положение;
- более полно реализовать свои профессиональные интересы и способности;
- завести необходимые знакомства;
- получить в перспективе новую постоянную работу;
- почувствовать включенность в общественную жизнь.

Говоря о вторичной занятости, следует отметить, по какому критерию ее выделяют. В зависимости от количества рабочих мест, которые занимает работник, различают первичную и вторичную занятость. Хотя по закону Украины № 803 – XII «О занятости населения» от 1 марта 1991 года к занятому населению принадлежат и лица, которые проходят службу в Вооруженных Силах Украины, учатся в дневных общеобразовательных школах и высших учебных заведениях(ст. 1) и тому подобное.

Вторичная занятость трудно поддается учету, так как часто организуется на принципах самозанятости (работа в личном подсобном хозяйстве, уход за детьми и людьми преклонного возраста и т.д.). Государственный комитет статистики Украины дает официальную статистическую информацию о среднем количестве внешних совместителей в Украине за 2009-2013 года.

Таблица.1.1.

Среднее количество внешних совместителей в Украине за 2009-2013 года.

Год	Среднее количество внешних совместителей, тыс.чел.
2009	294,8
2010	336,7
2011	322,2
2012	311,7
2013	299,4

За 2009 год данные приведены без наемных работников статистически малых предприятий и у физических лиц-предпринимателей. Начиная с 2010 года данные приведены по предприятиям, учреждениям, организациям и их обособленным подразделениям с количеством наемных работников 10 и более человек [4].

Высокий уровень ориентации рабочих на вторичную занятость (большинство рабочих или имеют, или хотят иметь вторичную занятость) связан не только с мотивом заработка, но и со стремлением укрепить свое положение в условиях нестабильной занятости. Однако найти вторую работу удавалось и удается далеко не всем желающим. Одним из факторов, подтвержденных многочисленными исследованиями, является наличие вторичной занятости у молодых, квалифицированных, образованных и высоко оплачиваемых групп наемных работников [Табл.1.2.]. В то же время распространенная точка зрения, что вторичная занятость компенсирует низкую заработную плату на основном месте работы. Ситуацию, которая сложилась, скорее всего, можно объяснить более завышенными требованиями вторичнозанятым работникам. Заработок на основном месте работы и доход на одного члена семьи у таких людей всегда был несколько выше, чем у работающих в одном месте, а оценки удовлетворенности размером зарплаты всегда ниже.

Часть доходов от дополнительной работы в семейном доходе большинства занятых(83%) на своем предприятии не превышает 25%, а большинства занятых на других предприятиях (58%) и «самозанятых»(73%) – сверх 25%. У значительной части подрабатывающихна другом предприятии и «самозанятых» часть доходов от дополнительной занятости представляет сверх 50% семейного бюджета(соответственно 29% и 33%). В семьях с высокими доходами подрабатывают чаще, чем со средним и низким. Кроме улучшения материального положения вторичная занятость позволяет наемным работникам чувствовать себя увереннее на рынке труда.

Следует отметить, что потенциальная текучесть имеет значимую статистическую связь со статусом вторичной занятости. У рабочих, которые имеют вторичную занятость на своем предприятии, желание уйти из предприятия выражена значительно более слабо(24%) в сравнении с рабочими, которые имеют вторичную занятость на другом предприятии (71%) и «самозанятыми»(65%). По-видимому, в обществе, которое трансформируется срабатывает принцип, чем

больше «точек опоры» имеет человек, тем увереннее он себя чувствует.

Все большее распространение вторичная занятость получает среди таких профессиональных групп, как:

- работники системы образования, в частности высших учебных заведений и заведений профессионально-технического образования;
- бухгалтера, которые ведут бухгалтерию малых и средних форм бизнеса;
- работники торговли, в которых преобладает режим альтернативной рабочей недели;
- работники сферы транспорта и связи, которые преимущественно дополнительно оказывают частные, официально незарегистрированные услуги;
- строители, в которых преобладает сезонная занятость;
- работники в личном подсобном хозяйстве, в частности фермеры, которые, используя наемную рабочую силу, владеют дополнительным свободным временем;
- лица, которые занимают выборные должности или государственные служащие на нелегальных принципах;
- студенты, в частности в период каникул. Это особенно склонная к вторичной занятости группа, ведь по оценкам специалистов в Украине около 50% молодых людей работают в нескольких местах.

Кроме этого можно допустить существование связи между участием в дополнительных заработках и характером занятости на основной работе. Так, например, зарубежные исследователи отмечают взаимосвязь подработок с длительностью занятости на основном рабочем месте. Часть женщин, которые имеют вторую работу, тем выше, чем меньшее количество часов, которые отработываются ими на основной работе. В среднем в странах ЕС вторую работу имели 7 % женщин из занятых менее 10 часов на неделю на основной работе и только 2 % из числа занятых полную рабочую неделю. Аналогичная ситуация наблюдается среди работников-мужчин. Максимальный процент мужчин, привлеченных в сектор вторичной занятости, отмеченный в группе занятых неполное рабочее время (от 15 до 30 часов на неделю) по основному месту работы. Таким образом, работая в среднем дополнительно около 16 часов на неделю, они становятся, занятыми полностью. Мужчины, занятые на основной работе больше 40 часов в неделю, имеют подработки не чаще, чем в 7 % случаев [3, с.74].

Парадоксально то, что не востребованность женщин в трудовой сфере связана с относительно высоким уровнем образования. Среди

женщин(в сравнении с мужчинами) намного больше лиц с высшим и средним специальным образованием и гораздо меньше – со средним общим и начальным. 90% свободных рабочих мест в народном хозяйстве рассчитаны на кадры рабочих профессий, а среди незанятых женщин преобладают те, кто претендует на вакансии служащих.

Женщины считают лучшим иметь гибкий график занятости с неполной рабочей неделей независимо от того, будет это постоянная работа или работа на определенный срок. Выбор женщинами временной занятости обусловлен загруженностью домашними делами.

Больше всего нуждаются в занятости с режимом неполного рабочего времени женщины в возрасте 25-29 лет. Причем для них не важно, постоянная это будет занятость или временная.

Среди женщин существует явная дифференциация на рынке труда. Они делятся на тех, кому работа действительно нужна, и тех, кто при соответствующих условиях социального обеспечения(или помощи) мог бы отказаться от активной занятости частично или даже полностью. Вместе с тем отказаться от работы и стать домохозяйками многим мешают отсутствие надлежащей материальной поддержки семьи со стороны государства и рассуждения социального и личностного характера.

Вторичная занятость женщин – один из способов адаптации к рыночным условиям. Почти половина тех, кто имеет вторичную занятость, находят ее на основной работе, другая половина занята в основном на дому(30 %).

Возникает вопрос, в какой мере вторичная занятость естественная, а в которой имеет вынужденный характер? Среди женщин, которые имеют дополнительную работу, 23,4% никогда бы не прекратили ее, 44,3% оставили бы это занятие, если бы заработная плата на основной работе была больше, и 30,3% связывают свое решение с уровнем семейного дохода.

Таким образом, вторичная занятость женщин – это в первую очередь реакция на изменение ситуации на рынке труда и один из способов адаптации к рыночным условиям в переходный период.

Отдельными структурными факторами ухудшения реального благосостояния населения Украины является рост в составе занятого населения части лиц старше работоспособного возраста. Понимая, что среди пенсионеров имеют место лица для кого трудовая деятельность является естественным продолжением жизненной активности, считаем, что в целом занятость пенсионеров вызвана недостатком пенсионного обеспечения. В плоскости процессов занятости расширения контингентов данной возрастной группы приводит к

таким негативным последствиям. Во-первых, заработная плата таких категорий работников является в среднем ниже заработной платы лиц работоспособного возраста, который при прочих равных условиях снижает объемы полученной заработной платы в стране в целом. Во-вторых, этим замедляется изменение поколений рабочей силы.

Развитые страны давно осознали, что снижение рождаемости и рост длительности жизнь неминуемую приведут к тому, что люди преклонных лет станут заметной категорией работников.

В отличие от нашей страны, где к коллегам в возрасте до сих пор относятся с недоверием, в Западной Европе и США делают все, чтобы их удержать.

Например, в США, где не хватает медперсонала, больницы пытаются всеми силами привлечь опытный медицинский персонал. По словам президента компании MercyHealthSystemХавонаБеа(Javon R. Bea), «летние сотрудники обеспечивают в коллективе ощущение зрелости и стабильности. Они более надежны, потому что их меньше отвлекают проблемы дома, они сфокусированы на своих обязанностях и служат прекрасным примером для молодых» [5].

Чтобы привлечь сотрудников старше 50 лет, компания предлагает им гибкий график работы, отпуск до шести месяцев в год, а также помощь в присмотре за внуками и больными родственниками.

В настоящее время в Украине насчитывается 14 миллионов работающих при количестве пенсионеров 13,4 миллионов лиц. В Японии 71% мужчин пенсионного возраста продолжают работать, в США – 57%, во Франции – 17%.

Многие работодатели считают, что пенсионеры не выдерживают темпов развития бизнеса и не имеют необходимого опыта.

Тем не менее, большинство людей, выходя на пенсию, хранят социальную активность, а некоторые из них ищут пути для самореализации и возможности дополнительного заработка.

За последний год на портале hh.ua пенсионерам предлагали больше ста вакансий. Преимущественно эти вакансии открыты в Киеве, Донецке, Днепропетровске, Одессе и Харькове. Часть других регионов не превышает 10%.

В целом же пенсионеры не против поработать – об этом свидетельствует hhИндекс(отношение количества резюме к количеству вакансий). По данным Headhunter на одну вакансию для людей пенсионного возраста претендует как минимум 2-3 поисковика.

Работу предлагают как постоянную, так и временную, на полный день и в форме частичной занятости или гибкого графика.

Возможностей дополнительного заработка у пенсионеров не так уж и много. Чаще всего предложения приходят в сфере продаж и в службе безопасности(охрана, вахтеры).

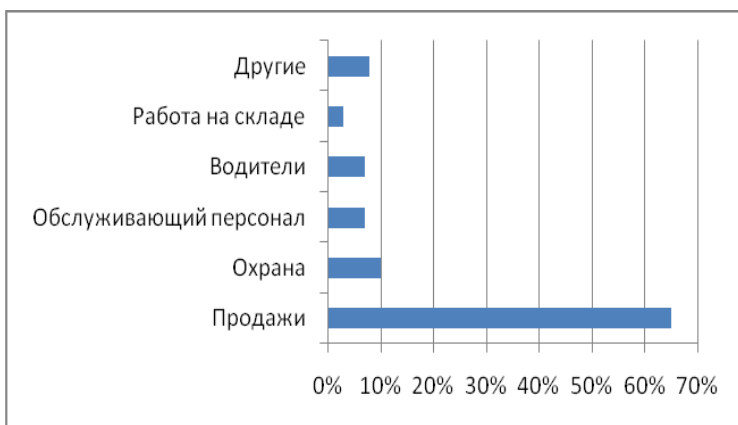

Рис.1.1. Вакансии для пенсионеров

Чаще всего пенсионеры работают в торговых и страховых компаниях. Речь идет о прямых продажах товаров или финансовых услуг, свободном графике и сдельной оплате по результатам труда. Среди актуальных вакансий – менеджер по продаже опалубки, рекламных площадей, агент из недвижимости, финансовый консультант(продажа страховых полисов). Особенных требований работодатели не выдвигают, отмечая в объявлениях лишь активность и желание заниматься продажами.

Уровень зарплат – 1000-3000 грн., при прямых продажах работодатели иногда обещают доход до 8-10 тыс. грн.(имея в виду лишь процент от продаж).

Вторая возможность дополнительного заработка – посменная работа(охранники или вахтеры). Чаще всего такая работа предусматривает график «сутки трое» и зарплату на уровне 1-2 тыс. грн.

Мужчинам-пенсионерам также предлагают вакансии водителей и экспедиторов. Здесь среди требований – наличие водительского удостоверения, водительский стаж, наличие собственного автомобиля.

У женщин есть возможность дополнительного заработка в качестве горничных, уборщиц, нянь и домработниц.

При наличии собственного транспорта, пенсионер может также устроиться таксистом. Сегодня в Украине работают службы, которые

рассылают мобильным телефоном заказа из объединенного сервера сразу нескольких компаний такси. Преимущество такой работы – в свободном графике. Но есть и минусы. Во-первых, необходимо сделать вступительный взнос (абонплата за использование программы для заказов на телефоне и др.). Кроме того, нужно быть достаточно прытким, ведь в такой должности можно заработать до 7 тысяч гривен, но лишь перехватывая работу у конкурентов.

Еще одной интересной профессией для пенсионеров может стать проведение экскурсий. Несомненно, преимущество здесь отдается работникам со специальностью историк. Но ценность даже обычного пенсионера в этом случае заключается в том, что о многих событиях, которые случились в городе или конкретном месте, он может рассказать не за книгами, а по собственному опыту, из увиденного собственными глазами.

Заслуженный отдых за названием «пенсия» в нашей стране с каждым днем все больше похож на незаслуженную головную боль. Ведь минимальная пенсия в 2014 году представляет лишь 949 гривен, а за такую сумму в кругосветное путешествие точно не отправишься. Именно поэтому многие украинцы с наступлением пенсионного возраста начинают задумываться, как же им обеспечить себе хотя бы безбедную старость.

В ниже приведенной диаграмме указан размер средней пенсии в разных странах за 2013 год.

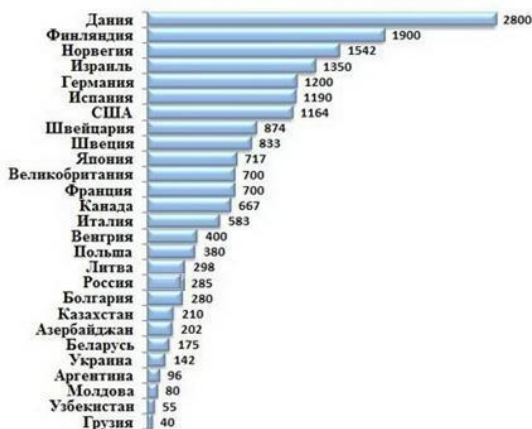

Рис.1.1. Размер средней пенсии в разных странах. Анализируя размер пенсий, необходимо учитывать, что одна и та же сумма в разных странах обеспечивает разный уровень жизни.

К сожалению, немногим удается задержаться на длительное время на старом, привычном рабочем месте. На работающих пенсионеров распространяются социальные гарантии, установленные законодательством о труде. Для них также предусмотрены некоторые отдельные льготы. Так работающие пенсионеры(на пенсии по возрасту) имеют право на отпуск без сохранения заработной платы длительностью до 30 календарных дней на год, которая дается по желанию работника в обязательном порядке(п. 6 в. 25 Закона Украины «Об отпусках» от 15.11.96 г. № 504/96-ВР).

В последнее время все больше студентов идут работать. Кто-то хочет получить опыт работы за специальностью, который очень ценится в больших компаниях, кому-то просто нужны деньги; кто-то начинает работать уже на первом курсе, кто-то задумывается о работе ближе к окончанию университета.

Сочетание учебы с работой позволяет студенту обеспечивать себя материально, помогать родителям, содействует развитию ответственности, самостоятельности и креативности, появляется возможность профессионального роста. Однако есть и минусы: недостаточный уровень знаний из-за того, что остается мало времени на учебу, большую нагрузку, которая вредит здоровью.

Студенчество принадлежит к наиболее мобильным социальным группам [2].К причинам занятости можно отнести финансовые причины и социальные факторы.

Поскольку первоочередной обязанностью студентов при дневной форме учебы является учеба, то работать они могут, кроме как на каникулах, лишь в свободное от учебы время: по вечерам, несколько часов на протяжении дня или несколько дней в течение недели. Поэтому такие лица принимаются на работу по трудовому договору, но работа чаще всего осуществляется по режиму неполного рабочего времени(дня или недели), что нужно зафиксировать в трудовом договоре [2].

По результатам социологического исследования Государственного института семейной и молодежной политики, студенты дневной формы учебы получают возможность вторичной занятости, работая распространителями реклам и буклетов, консультантами в косметических фирмах, промоутерами, подработка в интернете, на строительстве, кто на производстве, официантом (Рис.1.2.).

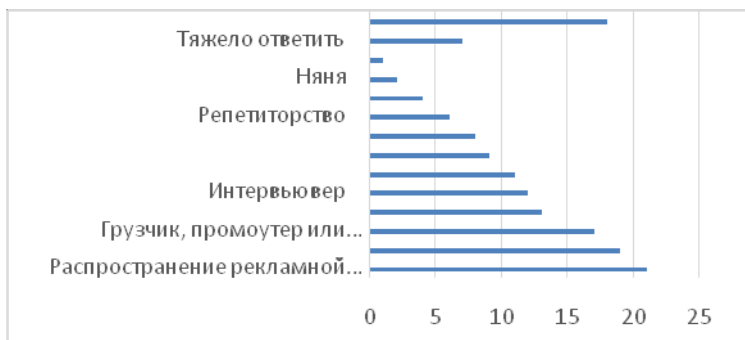

Рис.1.2. Основные направления работы студентов

Большинство студентов считают, что если есть возможность сочетания учебы с работой, это является позитивным моментом, поскольку в таком случае студенты могут получить опыт и получить дополнительные средства. Однако часть опрошенных считает, что данный фактор, то есть сочетание, является негативным, поскольку в таком случае у студентов нет достаточно времени, ни для полноценной учебы, ни для полноценного выполнения непосредственных обязанностей.

Также студенты считают, что надлежащих условий для сочетания учебы с трудом в стране нет, поскольку найти рабочее место требует больших временных затрат, а также не устраивает в финансовом плане. Также большинство работодателей не хотят принимать на работу без опыта работы, которая является негативным фактором, поскольку в таком случае студентам негде получить этот опыт.

Следовательно, сочетание работы с учебой на дневной форме создает противоречие – чрезвычайный дефицит времени, который обозначается или на качестве обучения, или на семейных взаимоотношениях, а в конечном результате приводит к снижению интенсивности интеллектуальной и эмоциональной жизни.

Государство обеспечивает условия для вторичной занятости молодежи. Органы исполнительной власти и органы местного самоуправления в соответствии с законодательством могут устанавливать дополнительные льготы относительно подоходного налога из граждан студентам и ученикам, которые работают в составе студенческих и ученических трудовых отрядов на сельскохозяйственных работах или на других видах работ, на предприятиях государственной или коммунальной формы собственности.

В пресс-службе Министерства экономического развития и торговли Украины сообщают, что ежегодно в соответствии с действующим законодательством постановлениями Кабинета Министров Украины утверждается государственный заказ на подготовку специалистов, научных, научно-педагогических и рабочих кадров, на повышение квалификации и переподготовку кадров для государственных потребностей на соответствующий год.

С целью обеспечения занятости молодежи и поддержки молодежных предпринимательских инициатив в сфере трудовой в Украине действует сеть молодежных центров труда. Состоянием на 1 августа 2013-го трудоустроено 20525 молодых людей и предоставлено около 45064 консультаций для молодежи. С целью развития вторичной занятости молодежи в Украине существует движение молодежных трудовых отрядов. С целью поддержки молодежных предпринимательских инициатив ежегодно проводится Всеукраинский конкурс бизнес-планов предпринимательской деятельности среди молодежи.

Следует учитывать также и те негативные последствия, которые может иметь вторичная занятость для самих работников. В первую очередь, это повышение интенсивности труда и увеличение его длительности. При этом работодатели не нарушают трудового законодательства, так как на своем рабочем месте работник работает в пределах установленной законом длительности рабочего дня (рабочей недели). Интенсификация труда в условиях ненормируемого рабочего времени ведет к тому, что человек не успевает возобновить свои силы до следующего рабочего дня, его рабочая сила не воссоздается в бывшем качестве и преждевременно изнашивается. Человек, вынужденный работать в нескольких местах, неминуемо снижает планку своего профессионального мастерства, у него смещаются мотивационные аспекты в сторону исключительно материальных стимулов. В этих условиях не остается места ни профессионального роста, ни гармоничному развитию личности.

Следовательно, существование вторичной занятости отвечает новым условиям экономической жизни общества. Гибкий рынок труда требует разнообразных форм трудоустройства и использования рабочей силы. В итоге формируются новые подходы к занятости, которые выражаются в концепции глобальной занятости. Она выходит из потребностей в трудовой деятельности всего работоспособного населения, допускает нормирование совокупного объема работ и распределения его между всеми желающими получить работу. При этом минимальная заработная плата перестает быть точкой отсчета в

построении систем вознаграждения и уступает место гарантированного минимального дохода, который уже не может регулироваться условиями работы за наймом. Именно в рамках концепции глобальной занятости происходит массовая индивидуализация форм, режимов и условий занятости, самой структуры трудового пути человека. Гибкость наемного работника на рынке труда, его профессиональная, квалификационная и социальная мобильность, умение найти свое место в изменяющейся сфере социальных трудовых отношений безусловно повышают уровень конкурентоспособности и гарантируют занятость даже в условиях экономических кризисов.

Литература

References:

1. Кодекс законов о труде Украины. — № 322 — VIII. С изменениями и дополнениями от 20.05.2010 года № 2275 — VI.
2. Неушова Є.В. Судьба выпускников ВУЗА / Неушова Є. В. // Газета «Вот и к». – 2010. - № 2 от 20.01. –С. 2-3.
3. Рынок труда и занятость населения: проблемы теории и вызовы практики: кол. моногр. / Ред.-координатор М.В. Туленков. – К. : ІПК ДСЗУ, 2010. – 363 с.
4. www.ukrstat.gov.ua — Государственный комитете статистики Украины.
5. www.economy.in.ua— Рынок труда в Украине и экономические тенденции в условиях мирового экономического кризиса.
6. <http://www.dipsm.org.ua/all/17047>— Государственный институт семейной и молодежной политики

Рецензент: Профессор Ирина Петрова доктор экономических наук, заведующая кафедры менеджмента и маркетинга Университета экономики и права «КРОК»

ანა კახანი

უკრაინის მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფების მეორადი დასაქმების განვითარება

რეზიუმე

სტატიის მიზანია მოსახლეობის სხვადასხვა ფენების მეორადი დასაქმების სტრუქტურის შესწავლა და მისი მნიშვნელობა პროფესიონალური თვითგამორკვევისათვის, შრითმოწყობაში მოტივაციისა და ადაპტაციისათვის.

საკვანძო სიტყვები: მოსახლეობის დასაქმება, მეორადი დასაქმება, შრომის მოტივაცია, დასაქმების მოქნილი გრაფიკი, დამატებითი საშოვარი.

რეცენზენტი: პროფესორი ირინა პეტროვა, ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, ეკონომიკისა სამართლის უნივერსიტეტ “კროკ“-ის მენეჯმენტისა და მარკეტინგის კათედრის გამგე.

Anna Kachan

DEVELOPMENT OF SECONDARY EMPLOYMENT OF VARIOUS POPULATION GROUPS OF UKRAINE

Summary

The article is sent to the study of structure of secondary employment of different layers of population and finding out of her value for their professional self-determination, motivation and adaptation in employment.

Keywords: busy population, secondary employment, motivation of labour, flexible chart of employment, additional earnings.

Reviewer: Professor Irina Petrova, Doctor of Economics, Head of the Department of Management and Marketing at the University of Economics and Law.

УДК: 331.556

Анна Смалійчук

**УПРАВЛЕНИЕ РЕМИГРАЦИЕЙ: ДОЛГОСРОЧНЫЕ
ТЕНДЕНЦИИ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ РЫНКА
ТРУДА.**

Аннотация. В статье рассматривается проблема ремиграции мигрантов в условиях трансформации рынка труда и определяется значение процесса их адаптации в сфере управления миграционными процессами в Украине. В статье раскрыта необходимость его регулирования с целью решения проблем интеллектуальной эмиграции при условиях новой экономики знаний. Выделены основные составные ремиграции и описаны перспективные результаты при условии практического внедрения специальной программы ремиграции.

Ключевые слова: международная трудовая миграция, трансформация рынка труда, ремиграция, миграционная политика, миграция, иммиграция, адаптация иммигрантов, интеграция иммигрантов, реадаптация.

Современная –новая экономика|| – это производство и использование новых знаний, превращения их в полноценный фактор производства, который играет ведущую роль. Высококвалифицированные кадры являются одним из факторов, которые определяют конкурентоспособность государства.

Стремительный характер развития технологий диктует необходимость инвестировать значительные средства в подготовку кадров – формирование человеческого капитала, который обладает значительным творческим потенциалом и высоким уровнем интеллекта. В экономике, основанной на знаниях, особую роль приобретает именно качество рабочей силы.

Решающим фактором повышения хозяйственного потенциала страны, а также реального воплощения в жизнь национальных проектов, являются человеческие ресурсы. Однако численность их в Украине продолжает снижаться и нужны годы для перелома ситуации, тогда как уже сегодня необходимы превентивные меры для ее смягчения. Решением проблем, связанных с перемещением человеческих ресурсов, с трудовой миграцией в Украине, занимаются такие украинские ученые как Малиновская Е., Либанова Э.М., Петрова Т.П.

Одновременно, вопросы реэмиграции украинских мигрантов, несмотря на масштабность процесса, исследована довольно слабо. Частично важность и значимость разработки возвращения украинской молодежи раскрыты в трудах Малиновской Е. Среди зарубежных ученых, труды которых освещают данную проблему, можно выделить Рязанцева С.В.

В связи с этим цель исследования – определение путей регулирования процессов реэмиграции в условиях трансформации рынка труда.

В современном быстроменяющемся мире крайне актуальным становится изучение и реализация инновационных путей устойчивого развития общества.

Наиболее радикальные изменения в сфере труда связаны с изменением качества рабочих мест и, соответственно, критериев их идентификации, поскольку на смену физическому пониманию рабочего места приходит такое явление, как «flexuplace» (то есть гибкое рабочее место, означающее слабую привязку к постоянному месту, времени работы). Также произошли изменения в составе, структуре и качестве рабочей силы, поскольку в сферу занятости все шире вовлекаются те социально-демографические слои населения, которые ранее традиционно находились за пределами экономической активности (женщины, пенсионеры, инвалиды, молодежь) [6]. В условиях трансформации рынка труда возрастает мобильность рабочей силы как в профессиональном, так и в географическом отношении, что обуславливает трансформацию требований к компетенциям и навыкам персонала, повышение важности личностных качеств при отборе персонала и формировании коллектива. То есть два важнейших объекта рынка труда – рабочие места и рабочая сила – находятся в процессе качественной трансформации.

Миграция трудовых ресурсов становится важной составляющей трансформации современного рынка труда. Регулирование миграционных процессов, связанных с глобализацией и необходимостью инновационного развития регионов, требуют решения ряда сложных задач по совершенствованию государственного регулирования трудовой миграции.

Именно поэтому возрастает необходимость в полном использовании ресурсов труда, которые имеются в распоряжении общества, и повышении их конкурентоспособности.

В мировом воспроизводственном процессе перемещения трудовых ресурсов каждая страна, принимающая мигрантов, вырабатывает свои инструменты государственного регулирования

миграции, а экономическая ситуация позволяет определить спрос и предложение на рынке труда, что и отражается на её миграционной политике. За последние два десятилетия значительно обострилась борьба за высококвалифицированные кадры, как на международном, так и национальном уровнях. Многие развитые и развивающиеся страны стали понимать, что одним из выгодных условий экономического развития является приглашение учёных, инженеров, менеджеров, преподавателей и других специалистов из-за рубежа.

Украина испытывает недостаток квалифицированных работников, владеющих современными технологиями, оборудованием, обладающих стратегическим мышлением, умением оперативно и гибко реагировать на изменения в производстве и спросе на товары и услуги.

Прогноз экспертов относительно динамики и последствий дефицита кадров свидетельствует о возможном ограничении экономического роста и появлении угрозы национальной безопасности страны.

Существенным резервом сокращения кадрового дефицита является привлечение внешних трудовых мигрантов.

Миграция населения – одна из сложных экономических категорий, поскольку ее процессы являются результатом воздействия на поведение людей комплекса политических, межнациональных, экономических и социальных отношений.

Внешняя трудовая миграция, которая отражает движение иностранной рабочей силы, стала распространенным явлением. Ей присущ неоднозначный и противоречивый характер, часто мало предсказуем, поскольку неконтролируемый или довольно слабо контролируемый приток иностранной рабочей силы может стать причиной роста безработицы, повышенного давления на социальную инфраструктуру, усиление социальной напряженности в обществе.

Отечественный и мировой опыт свидетельствуют о возможности выбора мер воздействия на состояние внешней трудовой миграции. Особое место среди них занимает совершенствование регулирования потока иностранной рабочей силы, а также интенсификации процесса реэмиграции рабочей силы. Такие меры в условиях трансформационных процессов рынка труда являются необходимыми с целью обеспечить рынок труда качественными трудовыми ресурсами.

В контексте реэмиграции важными являются меры по реинтеграции успешных мигрантов, которые проработав определенное время за границей добровольно возвращаются на Родину.

Кроме того, учитывая демографическую ситуацию в Украине и реальный дефицит рабочей силы, содействие возвращению граждан, выехавших на работу за границу, должно занимать ключевое место во всем комплексе миграционной политики государства.

Ведь именно эти меры будут способствовать сохранению населения, пополнению трудовых ресурсов Украины, при чем за счет работников, которые получили новый, иногда чрезвычайно ценный опыт производства и хозяйствования.

На необходимость реинтеграционной политики Украины обращала внимание Совет Европы. В частности, в Плате действий для Украины на 2008-2011 гг. отмечается необходимость разработки программ реинтеграции для мигрантов, которые возвращаются.

Однако, на сегодня помощь тем, кто возвращается, предоставляют в основном неправительственные и международные организации. Какой программой государственной поддержки реэмигранты не пользуются.

Хотя во многих случаях, особенно те лица, которые длительное время проработали за границей, ее требуют. Ведь они переживают серьезный психологический стресс, поскольку вернулись и в другую семью, и в другое общество. Лицам в возрасте 40-50 лет, которые потеряли во время работы за границей квалификацию и прежние социальные связи, в результате крайне сложно найти работу. Объемы накопленных за рубежом материальных ресурсов редко дают возможность открыть собственный бизнес и обеспечить себе рабочее место, а стоимость кредитов является неоправданно высокой [1, с.185-187]. Вследствие этого являются многочисленные случаи, когда реэмигранты, потратив на протяжении 1,5-2 лет накопленные за рубежом средства, снова должны были выезжать на работу за границу.

Как это ни парадоксально, но эта тенденция во время финансово-экономического кризиса усилилась, поскольку условия трудоустройства и деятельности малого бизнеса в Украине ухудшились.

Представители неправительственных организаций, в частности, объединений украинских работников-мигрантов за рубежом, уже давно предлагают разработать закон о правовом статусе граждан, трудоустроенных за границей, в котором можно было бы предусмотреть и меры по реинтеграции тех мигрантов, которые возвращаются на Родину.

Меры относительно внедрения мероприятий по реинтеграции граждан Украины, которые возвращаются, к этому времени в отечественном законодательстве отсутствуют [3, С.242-247].

Реэмиграция рабочей силы имеет следующие положительные последствия:

- побуждает поддерживать и укреплять связь с диаспорой в странах ее проживания, таким образом не теряя связь с потенциальными реэмигрантами;
- поддерживает инициативы, которые способствуют возвращению на Родину жителей, что уехали, и реинтеграцию в местный рынок труда;
- подчеркивает, что в странах-участницах особенно важно осуществлять взвешенную политику регионального развития, способствуя развитию предпринимательской деятельности, инфраструктуры и транспортной системы, и способствовать мобильности рабочей силы в рамках государства;
- отмечает, что эластичнее употребление профессиональных знаний и высшего образования позволило бы соответствующим образом реагировать на требования и потребности рынка труда;
- предлагает уделить больше внимания проблемам отдельных групп населения – молодежи и людям предпенсионного возраста, которых болезненней всего касаются проблемы структуральную безработицы в своих государствах.

Одним из направлений государственной миграционной политики при таких условиях чрезвычайно важное значение приобретает стимулирование процесса реэмиграции украинских граждан.

Реэмиграция – это процесс возвращения в страну населения, которое ранее эмигрировали по разным причинам в другие страны. Реэмиграция предусматривает укрепление связей с диаспорой в странах ее проживания, таким образом поддерживая связь с потенциальными реэмигрантами [4, С.6-10].

Страна, которая взяла курс на проведение реэмиграции должна осуществлять взвешенную политику регионального развития, способствовать развитию предпринимательской деятельности, инфраструктуры и транспортной системы, а также способствовать мобильности рабочей силы в пределах страны.

В среднесрочной и долгосрочной перспективе реэмиграция украинской научной элиты возможна при соблюдении отмеченных выше условий, а также проведение целенаправленной работы, в следующих направлениях:

1.Создание частного государственного фонда для ведения целенаправленного хед-хантинга – поиска и возвращения ведущих украинских исследователей в Украину после завершения активной научной деятельности за рубежом с целью создания или

воспроизводства научных школ на основе сочетания исследований и преподавания в университетах.

Для этого таким исследователям должны быть обеспечены соответствующие финансовые условия, например стипендии на период от 3-х до 5-ти лет. Отбор кандидатур должен осуществляться с помощью экспертов из числа таких украинских ученых, которые хорошо знакомы с зависимостью состояния научных исследований и персоналиями в мировой научной содружества.

2. Предоставление кредитов для получения высшего образования за рубежом детям тех ученых, которые хотели бы вернуться в Украину. Ведь важным фактором, который побуждает украинскую научную элиту оставаться за рубежом, является стремление обеспечить достойное образование детям, поэтому этот факт нужно учитывать при организации реэмиграции родителей-ученых.

3. Безусловное предоставление государственных пенсий и других социальных благ представителям отечественной научной элиты после возвращения в Украину.

4. Целенаправленная работа с бывшими и нынешними соотечественниками – представителями научной элиты – со стороны дипломатических представительств Украины, включая проведение встреч, конференций, культурных мероприятий, во время которых они должны получить более широкую информацию о том, что происходит в украинской науке и культуре. Ведь в противном случае никакие шаги относительно реэмиграции не будут эффективными.

В контексте проведения политики реэмиграции требует разработки государственная программа реэмиграции.

Государственная программа содействия добровольному переселению в Украину наших граждан, проживающих за рубежом, направлена на объединение потенциала соотечественников-эмигрантов с потребностями развития отдельных областей Украины [2, С.170-175].

Внедрение программы относительно реэмиграции украинцев предусматривает следующие практические шаги:

- Принятие соответствующих нормативно правовых актов, которые касаются программы реэмиграции.
- Создание системы управления государственной программой реэмиграции.
- Разработка и согласование региональных программ переселения украинских эмигрантов.

- Разработка и осуществление процедур в отношении информационной поддержки данной программы в пределах Украины и за границей (в странах проживания украинских эмигрантов).

Мотивация непосредственных потенциальных реэмигрантов к участию в программе предусматривает создание для каждого участника соответствующих условий, которые бы обеспечили реэмигрантов всеми необходимыми средствами для существования после переезда, а именно:

- денежная компенсация расходов на переезд;
- денежная компенсация расходов на оформление документов, определяющих правовой статус переселенцев на территории Украины;
- получение единовременной выплаты на обустройство;
- право на пользование услугами учреждений дошкольного воспитания, общего и профессионального образования, социального обслуживания, здравоохранения, а также услугами государственной службы занятости.

Эти меры являются основными и, как правило, ими не ограничивается программа реэмиграции.

Основной целью государственной программы реэмиграции должен стать конструктивный подход с целью максимально эффективного сочетания потребностей украинской экономики с желанием и возможностями реэмигрантов работать на Родине [4, С.5-10].

Итак, способствуя реэмиграции государство получает реальную возможность привлечь высококвалифицированные кадры, которые за годы проживания за границей приобрели технологического и общественного опыта и смогут реализовать его на Родине.

Таким образом это ускорит выполнение одного из заданий Государственной стратегии, ориентированной на обеспечение инновационного развития Украины, а именно будет способствовать повышению качественных характеристик отечественного научно – технологического потенциала, интенсификации процесса освоения научных знаний и новых технологий, развития человеческого капитала.

Только грамотное регулирование трудовой миграции позволит создать условия для дальнейшего инновационного рывка в экономике.

Таким образом, инновационный рывок в украинской экономике в условиях снижения численности трудоспособного населения возможен при расширенном характере воспроизводства человеческого потенциала с ростом его качества. Только так можно обеспечить

потребности экономики в передовой мобильной, демографически устойчивой рабочей силе.

Инновационная экономика формирует новые типы организаций (интеллектуальные, виртуальные, сетевые, др.) и повышает спрос на труд в новых видах экономической деятельности.

Постоянная реструктуризация экономики, развитие новых секторов и видов экономической деятельности (сектора услуг, эколого-ориентированных производств, е-занятости) приводит к тому, что в традиционных отраслях и секторах экономики рабочие места сокращаются, одновременно появляются в новых. Это требует мобильности рабочей силы (функционально, профессионально и географически), новых знаний и компетенций. Возрастает количество рабочих мест, требующих высокой квалификации, а численность занятых с низким уровнем квалификации сокращается. Учитывая, что в процессе формирования инновационной экономики возникает потребность в новых знаниях и компетенциях, дополнительно обостряется проблема структурной несогласованности между рынком образовательных услуг и рынком труда, необходимости выработки механизмов определения перспективной потребности в кадрах с учетом задач инновационного развития экономики, приведения системы профессиональной подготовки кадров в соответствие с требованиями нанимателей.

Литერატურა **References:**

1. Володько В. Модели социокультурной адаптации мигрантов / В. Володько, В. Ровенчак // Вестник Львовского университета. Серия социологическая. – Л.: ЛНУ ім. І. Франка. – 2008. – Вып. 2. – С. 182–211.
2. Малиновская О.А. Западный вектор миграций населения Украины и перспективы европейской интеграции государства // Международная миграция и развитие Украины в контексте европейской интеграции: сборник материалов международной научной конференции, (Киев, 16 октября 2007 г.) / Нац. ин-т проблем международной безопасности СНБОУ, Фонд им. Фридриха Эберта. – К., 2008. – С. 88.
3. Осина А И. Стимулирование процесса реэмиграции ученых как необходимые инвестиции государства: опыт России и других стран // Вестник Челябинского государственного университета. 2013. № 38 (329). Философия. Социология. Культурология. Вып. 31. С. 80–

85. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lib.csu.ru/vch/329/018.pdf>
4. Петрова Т.П. Трудовые миграции граждан Украины как объективная реальность украинского настоящего // Международная миграция и развитие Украины в контексте европейской интеграции : сборник материалов международной научной конференции, (Киев, 16 октября 2007 г.) / Нац. ин-т проблем международной безопасности СНБОУ, Фонд им. Фридриха Эберта. – К., 2008. – С. 110 – 111.
5. Ровенчак О. Интеграционная составляющая миграционной политики / О. Ровенчак // Психология и общество. – 2010. – № 3. – С. 150–175.
6. Стратегия инновационного развития Украины на 2010-2020 годы в условиях глобализационных вызовов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/doccatalog/list?currDir=48718>
7. Тарасюк И. В. Культурный шок как один из факторов адаптации и реадaptации мигрантов в новом социокультурном сообществе / И. В. Тарасюк // Психологические перспективы. – 2011. – Выпуск 17. – С. 232-240.
8. Трудовых мигрантов необходимо вернуть на Украину // Пенсионный курьер. – 2008. - № 12 (12 марта). - С. 5-7

Рецензент: Профессор кафедры управления персоналом и экономики труда ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана» Ирина Петрова, доктор экономических наук

ანა სმალიიჩუკი

რეემიგრაციის მართვა: გრძელვადიანი ტენდენციები შრომის ბაზრის ტრანსფორმაციის პირობებში

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია მიგრანტების რეემიგრაციის პრობლემა შრომითი ბაზრის ტრანსფორმაციის პირობებში და განსაზღვრულია მათი ადაპტაციის პროცესის მნიშვნელობა უკრაინაში მიგრაციული პროცესების მართვის სფეროში. სტატიაში გახსნილია მისი რეგულირების აუცილებლობა ინტელექტუალური ემიგრაციის პრობლემის გადაწყვეტის მიზნით ახალი ცოდნის ეკონომიკის პირობებში. გამოყოფილია რეემიგრაციის ძირითადი შემადგენლები და აღწერილია

პერსპექტიული შედეგები რეემიგრაციის სოციალური პროგრამის პრაქტიკული დანერგვის შემთხვევაში.

საკვანძო სიტყვები: საერთაშორისო შრომითი მიგრაცია, შრომის ბაზრის ტრანსფორმაცია, რეემიგრაცია, სამიგრაციო პოლიტიკა, მიგრაცია, ემიგრაცია, ემიგრანტების ადაპტაცია, ემიგრანტების ინტეგრაცია, რეადაპტაცია

რეცენზენტი: პროფესორი ირინა პეტროვა, ვადიმ გელმანის სახელობის კიევის ეროვნული უნივერსიტეტის პერსონალის მართვისა და შრომის ეკონომიკის კათედრია, ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი.

ANNA SMALIYCHUK
MANAGEMENT OF REEMIGRATION: LONG-TERM TRENDS IN
THE TRANSFORMATION OF THE LABOUR MARKET

SUMMARY.

The article discusses the problem of reemigration of workers and determine the value of the process of adaptation in the management of migration processes in Ukraine. The article deals with the need for its regulation to address issues of intellectual exile by the new economy of knowledge. Author determined the basic components of reemigration and described promising results in terms of practical implementation of a special program of reemigration.

Keywords: international labor migration, the transformation of the labour market, reemigration and immigration policy, migration, immigration, immigrant adaptation, integration of immigrants, readaptation.

Reviewer: Professor of the Department of personnel management of Vadym Hetman Kyiv National economic University Irina Petrova, Doctor of Economic Sciences

ს ა მ ა რ მ ა ლ ი

УДК – 343.116

Анатолий Евмин

ГАРАНТИИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАССАЦИОННОГО ОБЖАЛОВАНИЯ РЕШЕНИЙ В УГОЛОВНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ УКРАИНЫ

В статье анализируется вопрос о гарантиях кассационного обжалования решений судов в уголовном производстве Украины, после его реформирования. Указываются те проблемные моменты, что имеют место быть при реализации данного права в современном уголовном правосудии Украины. Высказывается точка зрения относительно того, что следует предпринять для того, чтобы право на кассационное обжалование решений судов, было действительно действенным в уголовном процессе Украины.

Ключевые слова: *гарантии, кассационное производство, участники уголовного судопроизводства, письменное производство.*

Любая современная судебная система мира является эффективной и действенной исключительно при условии наличия развитого института проверки судебных решений, который считается одним из важных принципов в сфере правосудия и гарантирует обеспечение законности и правопорядка в государстве. Существует много способов на пути к осознанию заложенных в этом правовом феномене сущности и концептуальных стержней, использование которых будет способствовать формированию обоснованной позиции с целью совершенствования действующих правовых положений, направленных на реализацию лицом своего права на обжалование и пересмотр решений суда.

Присутствие в Уголовном процессуальном кодексе Украины [1] (далее – УПК Украины), норм относительно кассационного обжалования судебных решений является важной гарантией восстановления и защиты прав и интересов участников уголовного судопроизводства, осуществляемого путем исправления судебных ошибок. Вместе с тем, эта стадия уголовного процесса не является обязательной, носит факультативный характер, поскольку представление кассационной жалобы является правом, а не обязанностью субъектов уголовного производства. Поэтому нужно

выделить гарантии обеспечения кассационного производства судебных решений в уголовном производстве, что позволит не только упростить и облегчить процесс подачи кассационной жалобы и участия в кассационном производстве, но и беспрепятственно использовать вышеуказанное право.

В науке уголовного процесса довольно часто поднимался вопрос о защите прав лиц при кассационном обжаловании судебных решений, ведь эта стадия является контрольной по своей сути и направлена на проверку решений судов низших инстанций с целью защиты прав субъектов уголовного производства. Теми учеными, кто занимался данной проблематикой, являются: С. В. Ворожцова, М. М. Гродзинского, Ю. М. Денежного, К. Ф. Гуценка, Д. А. Захарова, С. В. Кивалова, Е. Ф. Куцова, А. П. Кучинской, Л. М. Лобойка, В. Т. Маляренко, В. И. Маринова, Т. М. Мирошниченка, А. В. Молдована, Н. Г. Муратовой, В. В. Назарова, А. И. Осетинского, П. Ф. Пашкевича, И. Л. Петрухина, А. В. Ревуцкого, А. П. Рыжакова, А. Л. Ривлина, О. А. Суховой, М. С. Строговича и других.

Однако анализ специальной научной литературы свидетельствует о недостаточном освещении данной проблемы, что обусловлено сравнительно недавним принятием в Украине нового Уголовного процессуального кодекса.

Целью статьи является характеристика гарантий обеспечения кассационного обжалования решений суда, а также определение путей защиты прав лиц в кассационном производстве.

Главным залогом права на судебную защиту была и есть возможность обжалования и пересмотра судебного решения в уголовном производстве. Судебное производство не может обойтись без специального способа исправления судебных ошибок судами высших инстанций. Кассационное производство для сторон обжалования судебного решения гарантирует возможность отстаивать свою позицию и пытаться установленными законами средствами достичь отмены судебного решения, противоречит их интересам.

Для того, чтобы в ходе кассационного производства реализовывалась цель по исправлению судебных ошибок и восстановление прав и свобод участников уголовного производства необходимо определить гарантии обеспечения кассационного обжалования.

Анализируя действующее законодательство и труды ученых мы пришли к выводу, что такие гарантии можно разделить на правовые и процессуальные. К правовым гарантиям мы можем отнести

закрепленные в законодательстве правила о возможности осуществления кассационного обжалования.

Отметим, что право на кассационное обжалование решений суда закреплено положениями международных документов, а именно: 1) Конвенция о защите прав человека и основных свобод (п. 2 Протокола № 7 к Конвенции) [2]; 2) Международный пакт о гражданских и политических правах (п. 5 ст. 15) [3] – закрепили право каждого осужденного за совершение уголовного преступления на то, чтобы постановлений в отношении него приговор или назначенное ему наказание были пересмотрены вышестоящей судебной инстанцией. Конвенция Содружества независимых государств о правах и основных свободах человека (ч. 2 ст. 7) предусматривает право каждого осужденного за уголовное преступление на пересмотр приговора вышестоящей судебной инстанцией в порядке, установленном законом [4, с. 432]. Аналогичная норма присутствует и в п. 2 ст. 34 Декларации прав и свобод человека и гражданина от 22 ноября 1991 года [5]. Эти положения подтверждаются на практике. В решениях, принятых 20 февраля 1996 по делу «Вермелен против Бельгии» и «Лобо Мачадо против Португалии», Европейский Суд постановил, что имело место нарушение ч. 1 ст. 6 Конвенции, поскольку слушания в кассационном суде нарушили права заявителя по слушаний противоположной стороны [6; 7].

Важной гарантией по обеспечению кассационного обжалования судебных решений является статья 55 Конституции Украины [8], в которой говорится, что каждому гарантируется право на обжалование в суде решений, действий или бездействия органов государственной власти, органов местного самоуправления, должностных и служебных лиц, которые обязаны действовать на основании, в пределах полномочий и способом, предусмотренными Конституцией и законами Украины. Это положение более детализировано в статье 129 Конституции Украины, где свобода кассационного обжалования определяется как одна из основных принципы судопроизводства. Как отмечает А.И. Осетинский, именно европейский вектор обусловил введение в Конституции Украины новых порядков пересмотра судебных решений - апелляционного и кассационного [9, с. 7].

С целью внедрения этого принципа в практику, статья 12 Закона Украины «О судостроительстве и статусе судей» устанавливает, что участники судебного процесса и другие лица в случаях и порядке, установленных процессуальным законом, имеют право на

апелляционное и кассационное обжалование судебного решения, а также на просмотр дела Верховным Судом Украины [10].

Право на обжалование процессуальных решений, действий или бездействий суда, следственного судьи, прокурора, следователя является одной из важнейших гарантий защиты лицом своих прав и свобод от их нарушения как со стороны органов, осуществляющих уголовное производство, так и со стороны других лиц, принимающих участие в уголовном производстве. Поэтому такое право участников уголовного производства закреплено в статье 24 УПК Украины, часть 2 которой гарантирует право на пересмотр приговора, определения суда, касается прав, свобод или интересов лица, судом высшего уровня в порядке, предусмотренном УПК Украины, независимо от того, принимала такое лицо участие в судебном рассмотрении. Обращаем внимание, что в УПК Украины предусмотрена отдельная глава, которая регулирует процессуальные основы осуществления кассационного производства.

Стоит отметить, что правовые гарантии присутствуют и другим странам. В соответствии с ч. 3 статьи 50 Конституции Российской Федерации [11] каждый осужденный имеет право на пересмотр приговора судом вышестоящей инстанции в порядке, установленном федеральными законами. Данная норма нашла свое отражение в ч. 2 ст. 19 УПК Российской Федерации [12]. Ч. 1 ст. 19 УПК Российской Федерации конкретизирует конституционную норму о праве каждого на обжалование действия (бездействия) органов государственной власти и должностных лиц относительно уголовного процесса, включая общее положение о возможности заинтересованных участников обжаловать действия (бездействие) суда. Однако, как отмечает А.А. Сухова, поскольку в ст. 19 УПК Российской Федерации, которая называется «Право на обжалование процессуальных действий и решений», размещенная в рамках главы 2 «Принципы уголовного судопроизводства», она действует на правах основополагающей уголовной процессуальной нормы, которая находит свое отражение в статье 123 и 127 того же уголовного процессуального закона [13, с. 61].

Право кассационного обжалования – это одна из форм реализации закрепленного в статье 46 Конституции Российской Федерации конституционного права, которое не подлежит никакому ограничению. Это мнение поддерживает и Н.Г. Муратова, которая считает, что право подать жалобу является абсолютным, неограниченным и неотчуждаемым правом человека. Для его реализации не требуется предварительного разрешения или согласия,

о чем не однократно отмечалось в решениях Конституционного Суда Российской Федерации [14, с. 154].

Итак, правовые гарантии кассационного обжалования решений суда являются достаточными для его полного воплощения в жизнь. Однако следует признать, что если отсутствует порядок реализации таких правовых норм, они не действуют. Наличие в законодательстве четких правил осуществления кассационного производства обеспечивает полное, быстрое и эффективное кассационное обжалование судебных решений.

Поэтому стоит обратить внимание на процессуальные гарантии обеспечения кассационного обжалования судебных решений, к которым мы относим:

1) установленный законодательством порядок рассмотрения кассационной жалобы – согласно ст. 426 УПК Украины кассационная жалоба подается непосредственно в суд кассационной инстанции в течение трех месяцев со дня принятия судебного решения судом апелляционной инстанции, а осужденным, в заключении – в тот же срок со дня вручения ему копии судебного решения;

2) содержание и форма кассационной жалобы – УПК Украины устанавливает следующие требования к кассационной жалобе:

- наименование суда кассационной инстанции;
- фамилия, имя, отчество (наименование), почтовый адрес лица, подающего кассационную жалобу, а также номер средства связи, адрес электронной почты, если таковые имеются;
- судебное решение, которое обжалуется;
- обоснование требований лица, подавшего кассационную жалобу, с указанием того, в чем заключается незаконность или необоснованность судебного решения;
- требования лица, подающего кассационную жалобу, в суд кассационной инстанции;

– перечень прилагаемых материалов;

3) перечень лиц, имеющих право подать кассационную жалобу:

- осужденный, его законный представитель или защитник – в части, касающейся интересов осужденного;
- оправдан, его законный представитель или защитник – в части мотивов и оснований оправдания;
- подозреваемый, обвиняемый, его законный представитель или защитник;
- законный представитель, защитник несовершеннолетнего или сам несовершеннолетний, в отношении которого решался вопрос о

применении принудительных мер воспитательного характера, – в части, касающейся интересов несовершеннолетнего;

– законный представитель или защитник лица, в отношении которого решался вопрос о применении принудительных мер медицинского характера;

– прокурор;

– потерпевший или его законный представитель или представитель – в части, касающейся интересов потерпевшего, но в пределах требований, заявленных ими в суде первой инстанции;

– гражданский истец, его представитель или законный представитель – в части, касающейся решения гражданского иска;

– гражданский ответчик или его представитель – в части, касающейся решения гражданского иска;

4) решения, которые можно обжаловать в суде кассационной инстанции – пересмотра в кассационном порядке подлежат решения суда первой инстанции, которые были пересмотрены в апелляционном порядке, а также судебные решения суда апелляционной инстанции, постановлении по указанным судебным решениям суда первой инстанции, кроме постановления следственного судьи, а также постановления суда апелляционной инстанции по результатам рассмотрения апелляции на такое решение, которые обжалованию в кассационном порядке не подлежат.

Одним из способов обеспечения кассационного обжалования судебных решений является письменное производство, которое осуществляется при отсутствии участников уголовного производства. Законодатель исходит из того, что в случае невозможности прибыть на рассмотрение кассационной жалобы, лица все равно могут реализовать вышеуказанное право. По мнению К.В. Легких, возможность рассмотрения дела в письменном кассационном производстве корреспондируется с принципом диспозитивности, есть результатом свободного использования сторонами уголовного производства своих прав. В частности, письменное кассационное производство возможно лишь при условии, что все участники заявили суду об осуществлении производства в их отсутствие. Других специальных требований для применения письменного кассационного производства от участников уголовного производства не требуется [15].

Несмотря на неоднозначное отношение к письменному кассационному производству со стороны ученых, поддерживаем мнение К.В. Легких, что необходимость применения письменного кассационного производства вызвана возможностью экономии

процесса. Письменное кассационное производство позволяет суду кассационной инстанции рассматривать дела без применения общих правил; письменное кассационное производства значительно экономит время, которое в обычном порядке тратится на вызов участников кассационного производства, использование зала судебного заседания, применение технической фиксации во время производства и т.п. Хотя в кассационном производстве отсутствует такая составляющая как судебные дебаты, однако законодатель предоставил возможность участникам судебного разбирательства высказывать свои доводы, предоставляет участникам кассационного производства возможность подготовить и провозгласить судебную речь (выступление в дебатах) вместо доводов, как это предусмотрено УПК Украины [15].

Отметим, что обязательным условием применения процедуры письменного кассационного производства является отказ всех участников производства от участия в судебном заседании, то есть письменное кассационное производство освобождает суд от необходимости выслушивания и оценки доводов участников процесса.

Итак, письменное кассационное производство – это обсуждение судьбами кассационной жалобы, возражений на кассационную жалобу, других документов и материалов при отсутствии лиц, которые их подали, без заслушивания доводов участников производства, без применения фиксирования с помощью технических средств уголовного производства с обязательным вынесением постановления по результатам такого рассмотрения [15]. По нашему мнению, законодательное закрепление письменного кассационного производства является еще одной гарантией пересмотра судебных решений в кассационном порядке.

Очень важным вопросом, который беспокоит как практиков, так и теоретиков, является обеспечение прав лиц в кассационном производстве, ведь суд кассационной инстанции является «контрольным органом» в отношении судов низших инстанций в части обеспечения прав и интересов лиц. Этот вопрос есть весьма острым на практике еще и потому, что именно на этой стадии уголовного процесса окончательно решается судьба человека и любым незаконным решением суда можно наказать невиновного человека.

По поводу этого в статье 437 УПК Украины провозглашен принцип недопустимости ухудшения правового положения оправданного и осужденного, который означает, что суд кассационной инстанции не вправе применить закон о более тяжком уголовном преступлении или суровом наказании. По мнению Ю.П. Колбасы, запрет «поворота к худшему» выступает важной гарантией права

осужденного (оправданного) на защиту, свободы обжалования приговора и одновременно гарантией правосудия, поскольку является эффективным средством выявления и исправления нарушений закона в деятельности органов предварительного расследования и судов первой и апелляционной инстанций [16, с. 138].

Исключением из правила является кассационная жалоба прокурора, потерпевшего или его представителя на обжалование обвинительного приговора, принятого судом первой или апелляционной инстанций, постановления суда апелляционной инстанции по приговору суда первой инстанции в связи с необходимостью применить более тяжкое наказание к осужденному. Вместе с тем, справедливо отмечает Ю.П. Колбаса, было бы логично распространить указанные выше положения закона и на других лиц, в отношении которых вынесено судебное решение судом первой или апелляционной инстанции (в частности, на лиц, в отношении которых принято решение о закрытии дела, о применении принудительных мер воспитательного или медицинского характера и др.) [16, с. 138]. Однако это положение не отражено в УПК Украины, поэтому целесообразно внести соответствующие изменения в законодательство.

Как нам известно, суд кассационной инстанции не вправе выходить за пределы кассационной жалобы, проверяет только правильность применения судами первой и апелляционной инстанций норм материального и процессуального права, правовую оценку обстоятельств. Однако есть исключения из этого правила: согласно ч. 2 ст. 433 УПК Украины кассационный суд вправе выйти за пределы кассационных требований, но только в случае, если этим не ухудшается положение осужденного, оправданного или лица, в отношении которого решался вопрос о применении к нему принудительных мер медицинского или воспитательного характера. Этим также обеспечивается защита осужденных на стадии кассационного обжалования судебных решений.

Эта статья провозглашает также следующее правило: если удовлетворение жалобы дает основания для принятия решения в пользу других осужденных, от которых поступили жалобы, суд кассационной инстанции обязан принять такое решение. То есть новое уголовное процессуальное законодательство направлено, в первую очередь, на защиту прав осужденных, ведь существует высокая вероятность их нарушения.

Следует отметить, что с целью эффективного обеспечения прав личности законодательство зарубежных государств предусматривает

обязательное участие прокурора в кассационном производстве. По украинскому законодательству прокурор на стадии кассационного обжалования судебных решений имеет право подать кассационную жалобу. Определяя пределы полномочий прокурора на стадии кассационного производства, необходимо подчеркнуть, что полномочия на этой стадии уголовного процесса нельзя сводить только к представлению прокурором кассационной жалобы. Некоторые ученые утверждают, что прокурор на стадии кассационного обжалования судебных решений реализует еще и функцию уголовного преследования. Мы считаем, что участие прокурора на стадии кассационного обжалования судебных решений должно быть обязательным, ведь одно из его основных задач – надзор за соблюдением прав и свобод лиц – должно реализовываться и на этой стадии уголовного процесса. Такой надзор прокурора, по нашему мнению, будет эффективной гарантией защиты прав и интересов лиц в кассационном производстве.

Таким образом, среди гарантий кассационного обжалования решений суда можно выделить правовые и процессуальные, которые в полной мере обеспечивают существование этой стадии уголовного процесса.

К гарантиям обеспечения прав лиц в кассационном производстве автор относит обязательное участие прокурора на этой стадии, недопустимость поворота к худшему и возможность выхода за пределы кассационной жалобы в пользу других осужденных.

Литература References:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України прийнятий 13 квітня 2012 року № 4651-VI / Офіційний веб-портал Верховної Ради України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до докум. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод : прийнято Радою Європи 4 листопада 1950 / Офіційний веб-портал Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу до докум. : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : прийнято Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року A/RES/2200 A (XXI) / Офіційний веб-портал Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу до докум. : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043

4. Кримінальний процес : підручник / за ред. Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної. – Х. : Право, 2010. – 608 с.
5. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до докум. : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
6. Белкін М. Л. Актуальні питання апеляційного та касаційного оскарження в господарському судочинстві / М. Л. Белкін, Ю. Л. Белкіна // Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2008. – № 4 (11). – С. 34-40.
7. Вибрані рішення Європейського суду з прав людини (1993-2002 рр.). Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України. Серія II. Коментарі прав і законодавства / [Редкол. : П. М. Рабінович та ін.] – Харків : Консум, 2003. – Вип. 3. – 464 с.
8. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до докум. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/-96%D0%B2%D1%80>.
9. Осетинський А. Й. Організація та функціональні засади діяльності суду касаційної інстанції господарської юрисдикції : монографія / А. Й. Осетинський. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 192 с.
10. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 7 липня 2010 року № 2453-VI / Офіційний сайт Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу до докум. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.
11. Конституции Российской Федерации : принята на всенародном голосовании 12 декабря 1993 года / Официальный веб-сайт законодательной базы Российской Федерации: [Электронный ресурс]. – Режим доступа к докум. : <http://zakonbase.ru/konstitucija-rf/>
12. Уголовно-процессуальный кодекс российской федерации от 18 декабря 2001 года № 174-ФЗ / Официальный веб-сайт законодательной базы Российской Федерации: [Электронный ресурс]. – Режим доступа к докум. : <http://zakonbase.ru/upk/>
13. Сухова О. А. Кассационное обжалование судебных решений в российском уголовном процессе : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Сухова Ольга Алексеевна. – Саранск, 2004. – 361 с.

14. Муратова Н. Г. Система судебного контроля в уголовном судопроизводстве: вопросы теории, законодательного регулирования и практики : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09 / Муратова Надежна Георгиевна. – Казань, 2004. – 599 с.

15. Легких К. В. Кримінальний процесуальний кодекс України: письмове касаційне провадження / К. В. Легких // Часопис Академії адвокатури України. – 2012. – №3 (16). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Chaaу/2012-3/12lkvpkp.pdf>.

16. Ковбаса Ю. П. Правова характеристика кримінально-процесуального інституту недопустимості повороту до гіршого : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Ковбаса Юрій Петрович. – Харків, 2008. – 206 с.

Рецензент: Олег Баулин, кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры уголовного процесса и криминалистики Национальной академии прокуратуры Украины

ანატოლი ევმინი

გადაწყვეტილებების საკასაციო გასაჩივრების უზრუნველყოფის გარანტიები უკრაინის სისხლის სამართლის წარმოებაში

რეზიუმე

სტატიაში გაანალიზებულია უკრაინის სისხლის სამართლის წარმოებაში, მისი რეფორმირების შემდეგ, სასამართლოების გადაწყვეტილებების საკასაციო გასაჩივრების გარანტიები. აღნიშნულია ის პრობლემური მომენტები, რასაც ადგილი აქვს მოცემული უფლების რეალიზაციისას უკრაინის თანამედროვე სისხლის სამართლის წარმოებაში. გამოხატულია მოსაზრება იმის შესახებ, თუ რა არის საჭირო იმისათვის, რომ სასამართლოების გადაწყვეტილებების საკასაციო გასაჩივრების უფლება იყოს ნამდვილად ქმედითი უკრაინის სისხლის სამართლის პროცესში.

საკვანძო სიტყვები: გარანტიები, საკასაციო წარმოება, სისხლის სამართლის წარმოების მონაწილეები, წერილობითი წარმოება.

რეცენზენტი: ოლეგ ბაულინი, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, უკრაინის პროკურატურის ეროვნული აკადემიის სისხლის სამართლისა და კრიმინალისტიკის კათედრის ოცენტი.

Anatoly Evmin

GUARANTEES TO ENSURE CASSATION APPEAL MAKING IN THE CRIMINAL PRODUCTION IN UKRAINE

Summary

The article analyzes the question of guarantees cassation appeal of court decisions in criminal proceedings in Ukraine, after its reformation. Shall specify those problem moments that take place to be in the implementation of given right in a modern Criminal Justice of Ukraine. A point of view on what should be done to ensure that the right to appeal decisions of the courts in the criminal process in Ukraine, was really effective.

Keywords: guarantee, cassation proceedings, parties to criminal proceedings, written proceeding.

Reviewer: Oleg Baulin, PhD (Law), Associate Professor, Department of Criminal Procedure and Criminalistics, National Academy of Prosecution of Ukraine.

ს ა ზ ო ბ ა დ ო ე ბ ა

ქეთევან გოგოქიძე

ბრენდი - თანამედროვე საზოგადოების კაპიტალი

დროის ცვლილებასთან ერთად ვიცვლებით ჩვენც, იცვლება ჩვენი ქცევებიც და მოსაზრებებიც. ყველაფერს ახალს აქვს სიცოცხლისა და არსებობის უფლება, ყველაფერი ვითარდება და იზრდება, მათ შორის ბრენდიც. დღეს ბრენდი წარმოგვიდგება როგორც სახელის, სიტყვის, სიმბოლოს და დიზაინის ერთობლიობა, რომელიც ახასიათებს გარკვეულ პროდუქტს და მას სხვა პროდუქტებისგან გამოარჩევს.

ბრენდი არის სიმბოლო იმისა, თუ რას ფიქრობენ ადამიანები თქვენს ბიზნესზე. კომპანიის ბრენდად ჩამოყალიბება ეხმარება მყიდველს პროდუქტისა თუ მომსახურების ყიდვასთან დაკავშირებულ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ, ბრენდმა არასდროს არ უნდა გაამტყუნოს მისი მომხმარებლების იმედები. მაგალითად, თუკი ბრენდის ერთ-ერთი მახვენებელია 24 საათიანი ადგილზე მიტანის მომსახურება, მომხმარებელი დარწმუნებული უნდა იყოს იმაში, რომ მას მომსახურებას დღისა და ღამის ნებისმიერ დროს გაუწევენ.

ბრენდის შექმნა და პოპულარიზაცია ძლიერი და სასარგებლო ნაბიჯია ბიზნესის წარმატებულად მუშაობისთვის. ბრენდის სათანადო მართვას, მცირე დროში ძალიან კარგი შედეგის მოტანა შეუძლია. ბრენდის შენებისა და აგების პროცესში, ყურადღება უნდა გავამახვილოთ იმაზე, თუ როგორ გვისმენენ და აღგვიქვამენ სხვები, როგორი არის ჩვენი კომპანიის შესაძლებლობები, როგორ ვერგებით ჩვენს გამოცდილებას, სწორად გადავცემთ თუ არა ჩვენს პროფესიონალიზმს და სხვა.

ადამიანების ღირებულებებზე მორგება, ის მთავარი მიზანია, რის გარშემოც ბრენდის ჩამოყალიბების პროცესი უნდა ტრიალებდეს. იმისთვის რომ სწორად ვმართოთ და წარმოვადგინოთ ჩვენი ბრენდი, უნდა ვემსახუროთ ობიექტის სწორად აღქმას და არ უნდა წარმოვადგინოთ მხოლოდ დიზაინი, შეფუთვა, ან რეკლამა.

დღევანდელ მსოფლიოში ბრენდის საჭიროება ნათელია, რადგან ის მნიშვნელოვანია როგორც მისი მფლობელისთვის

(როგორც კომპანიის უმნიშვნელოვანესი და უმთავრესი მახასიათებელი), ასევე მომხმარებლისთვის, როგორც მომსახურებისა და საქონლის ხარისხის მთავარი განმსაზღვრელი. მსოფლიოს არსებობა ბრენდის გარეშე წარმოუდგენელია.

საზოგადოებასთან ურთიერთობას ბრენდინგის საქმეში მნიშვნელოვანი წვლილის შეტანა შეუძლია. სტრატეგიული PR-ის მეშვეობით შესაძლებელია აქცენტების დასმა იქ, სადაც ბრენდი საკუთარ არსს იძენს. მთავარია, სწორად გამოვიყენოთ მისი დანიშნულება და მკაფიოდ განვმარტოთ, თუ რა ამოცანები დგას ჩვენს წინაშე ბრენდის კუთხით.

საკვანძო სიტყვები: ბრენდი, ბრენდის ღირებულება, ბრენდის ცნობადობა, ლოიალურობა, ინტერნეტ სივრცე, საზოგადოებასთან ურთიერთობა.

XXI საუკუნე თავისი ტექნოლოგიური განვითარებისა და წინსვლის ფონზე წარმატებას მხოლოდ იმ კომპანიებს ჰპირდება, რომლებიც ბრენდით სულდგმულობენ, რადგან ბრენდი არის თვით კომპანია. ახალი ბრენდის შექმნა და ჩამოყალიბება ნებისმიერი კომპანიისთვის უფრო მეტად საინტერესო და აქტუალური ხდება. მომხმარებლის გემოვნებისა და მოთხოვნების სწრაფი ცვლებადობა, ინტერნეტ სივრცის განვითარება, კომუნიკაციის ახალი საშუალებების შექმნა და სხვა ფაქტორები ყოველდღიურად უფრო მეტად ართულებენ წარმატებული ბრენდის შექმნას.

პროდუქტები, რომლებსაც ჰქონდათ თავისი ფორმა, სახელი და ეტიკეტი ასწლეულების წინათაც არსებობდნენ. წარმოებისთვის პროდუქტების გაფართოვება, ინდივიდუალური პოზიციების დაკავება, მომხმარებელზე არაპირდაპირი და პირდაპირი ზემოქმედება ლოგოს, ფერის, კომპანიის ღირებულების და იმიჯის მეშვეობით მნიშვნელოვანი და პრიორიტეტული გახდა. ადგილობრივი ქარხნები ცდილობდნენ პროდუქტების გაყიდვის გაფართოვებას და წარმოების გაზრდას, ბაზრის შესწავლას და ლოკალური პროდუქტების გაფართოვებას. მოკლედ რომ ვთქვათ, ამ დროიდან მოყოლებული დღემდე ბრენდ-სტრატეგია ყალიბდება და იხვეწება.

განსხვავების აღმოსაჩენად საინტერესოა განვიხილოთ ის ადრეული განმარტებები, რომლებსაც ძველ ლექსიკონებში ვხვდებით. მაგალითად:

The Pocket Oxford Dictionary of Current English (1934) ბრენდს შემდეგნაირად განმარტავს: ბრენდი არის ლამპარი, ხმალი, რკინის ბეჭედი, რომელიც წარუშლელი კვალის დასატოვებლად გამოიყენება, სტიგმა, სავაჭრო ნიშანი, ბეჭედი (მარკა ობიექტი);

The Oxford American Dictionary (1980) ბრენდს შემდეგნაირად წარმოგვიდგენს: ბრენდი- სავაჭრო ნიშანი, საქონლის კონკრეტული მახასიათებელი: იდენტიფიკაციის ნიშანი, რომელიც დამზადებულია ცხელი რკინით.

ეს ორი განმარტება, ნათელი მაგალითია იმისა, თუ როგორ შეიცვალა და უკანასკნელი 50 წლის მანძილზე, როგორი კომერციული დატვირთვა მიეცა თავად სიტყვა "ბრენდს".

American Marketing Association – გვთავაზობს ბრენდის შემდეგ განმარტებას: ბრენდი არის სახელი, დიზაინი, სიმბოლო ან ნებისმიერი სხვა სახის დამახასიათებელი ნიშანი კომპანიისთვის, რომელიც გამოჰყოფს მომსახურებასა თუ სერვისს, სხვა მისი მსგავსი მომსახურებებისა და სერვისებისგან. ბრენდისათვის ერთ-ერთი დამახასიათებელი ნიშანი სავაჭრო მარკაა. [1]

დევიდ ა. ააკერი, წიგნში "Managing Brand Equity" წერს: ბრენდი არის განსხვავებული სახელი და/ან სიმბოლო (როგორც არის ლოგო, სავაჭრო მარკა, ან შეფუთვის დიზაინი), რომელიც განკუთვნილია განსაზღვროს და განასხვავოს საცალო გამყიდველებისთვის, ან ჯგუფურად გამყიდველებისთვის საქონელი, ან მომსახურება მისი კონკურენტების მომსახურებებისგან. ამით მომხმარებელს ბრენდი თავისი პროდუქტის ხარისხზე მიუთითებს, რითიც კონკურენტებისგან იცავს თავს. " [2]

ბრენდის შექმნაში უდიდესი როლი უკავია მარკეტინგსა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის სპეციალისტებს. მარკეტინგი ჰქმნის პროდუქტს და ადგენს ფასს, იკვლევს ბაზარს. რაც შეეხება საზოგადოებასთან ურთიერთობის ფუნქციებს შეგვიძლია გამოვყოთ შემდეგი ძირითადი შტრიხები:

- ანალიზებს კულტურას, სადაც ახალმა ბრენდმა უნდა დაიწყოს მუშაობა.

- იკვლევს ბაზრის მიმართულებებს და ზოგადად ხალხს.

•იკვლევს კომპანიის როლს კომერციულ შესაძლებლობებში.

•ადგენს სამიზნე ჯგუფებს.

•იმუშავებს გრძელვადიან ბრენდ-სტრატეგიებს და ქმნის ბრენდის დადებით იმიჯს.

•იმუშავებს მარკეტინგის და რეკლამის მენეჯერთან ერთად საკომუნიკაციო სტრატეგიებს.

•ცდილობს კრეატივით დატვირთოს ბრენდი.

•ქმნის და მართავს კომპანიის რეპუტაციას. [3]

კოტლერი PR-ს შემდეგნაერად განმარტავს: "საზოგადოებასთან ურთიერთობა უზრუნველყოფს კარგი ურთიერთობების ჩამოყალიბებას კომპანიასა და საზოგადოებას შორის, აშენებს კორპორატიულ იმიჯს და აკონტროლებს მისთვის არასასურველი მოვლენებისა თუ ჭორების გავრცელებას. მთავარი PR ინსტრუმენტებია პრესასთან ურთიერთობა, კომუნიკაციები, ლობირება და კონსულტაციები". [4. 719]

კოტლერის დეფინაცია, კომპანიებს ინდივიდუალურობის შენარჩუნებასა და საკუთარი ბრენდის მაქსიმალური კონტროლისკენ მოუწოდებს, ინდივიდუალურობა კი ბრენდის ვიზუალური და ვერბალური გამოხატულებაა. ინდივიდუალური ბრენდი ეს კომუნიკაციის ყველაზე მოკლე, სწრაფი და ეფექტური სახეა. ადამიანს შეუძლია ის დაინახოს, შეეხოს და მოისმინოს.

ფილიპ კოტლერი გვთავაზობს ბრენდისთვის აუცილებელ სამ სამუშაოს: ბაზრის სეგმენტირება – ეს არის ბაზრის დაყოფა მომხმარებელ ჯგუფებად, რომლებიც განკუთვნილი არიან ჩვენი პროდუქტისთვის და მისი სავაჭრო შეთავაზებისთვის.

ფოკუსირება არის – სეგმენტირების შემდგომი პროცესი, როდესაც გამოვავლინეთ და დავეყავით მყიდველები ჯგუფებად საგმენტირების დროს, შემდეგ ფოკუსირებით უფრო წვრილად ვყოფთ და ვშიფრავთ მომხმარებელ ჯგუფებს.

პოზიციონირება არის - დონისძიებების კომპლექსი, რომელიც მიმართულია მოძებნოს უნიკალური სავაჭრო იდეა და არგუმენტაცია იმ მიზნით, რომ ჩაიბუქლოს ის (იდეა ან კონცეფცია) მომხმარებლის, ხალხის ცნობიერებაში. [5. 154]

წარმოვიდგინოთ ბრენდის კიდევ რამდენიმე მნიშვნელოვან და საინტერესო განმარტებას:

”ბრენდი წარმოადგენს უტილიტარული და სიმბოლური ღირებულებების ერთ მთლიანობას, რომელიც განკუთვნილია ფუნქციონალური, სოციალური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური და სხვა სამომხმარებლო საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად”. [6]

”ბრენდი არის მომხმარებლების წარმოსახვის მთლიანობად ქცევა.” [7. 76]

”ბრენდი არის დამარწმუნებელი დაპირება ხარისხის, მომსახურებისა და ღირებულებების დიდი ხნის განმავლობაში, რომელიც დასტურდება პროდუქტის ტესტირებით, განმეორებითი ყიდვისა და გამოყენებით კმაყოფილების მიხედვით.” [8. 14]

კომპანია Interbrand-ი განმარტავს ბრენდს, როგორც ”თანხა ყველა სიცოცხლის უნარიანი კომპანიისა და ფარული მახასიათებელი იმისა, რომ შემოთავაზება უნიკალურია”[9.7]

დ. კნაპის მიხედვით ”ბრენდი – ეს არის გარკვეული თანხა ყველა იმ შტაბეჭდილებისთვის, რომელსაც მომხმარებლისგან იღებს მომთხოვნი, მომხმარებლის გონების საფუძველზე აღქმული ემოციებისა და ფუნქციებით სარგებლობისთვის.” [10. 69]

ხშირად მიიჩნევა, რომ ბრენდი ატარებს ინფორმაციას პროდუქტის თვისებების, მისი ღირებულებისა და ინდივიდუალურობის შესახებ. [11. 551-552]

ბრენდი – ეს არის განსაკუთრებული საბაზრო იარაღი, რომელიც გვაძლევს საშუალებას გამოვყოთ არსებული პროდუქტი სხვა მსგავსი პროდუქტისგან.

დ. ააკერი გვთავაზობს ხუთ კატეგორიას იმ აქტივების და ვალდებულებებისა, რომლის მიხედვითაც იგება ბრენდი:

1. ლოიალურობა ბრენდის მიმართ (ზოგჯერ ითარგმნება, როგორც ვალდებულება);
2. სახელის ცნობადობა;
3. ხარისხის აღქმა;
4. ასოციაციები, რომელსაც იწვევს ბრენდი აღქმის ხარისხთან ერთად;
5. სხვა საფირმო აქტივობები: პატენტები, სავაჭრო ნიშნები, ურთიერთობები დისტრუბუციის ხაზებთან და სხვა. [12]

თუმცა, არსებობს ბრენდის კაპიტალის სხვა განმარტებები და ინდიკატორებიც. მაგალითად, არსებობს მოსაზრება იმის შესახებ, რომ ბრენდის კაპიტალი დამოკიდებულია შემდეგ რვა ფაქტორზე:

- ბრენდის გაერცვლება,
- მისი განმასხვავებელი ნიშნები,
- ბრენდის ხარისხი,
- ბრენდის ღირებულება,
- ბრენდის ინდივიდუალურობა,
- ბრენდის პოტენციალი,
- კონკურენტული სტაბილურობა,
- ბრენდის დინამიურობა.[13. 115]

ბრენდი გვევლინება ერთგვარ, თავისებურ ურთიერთობის ენად კომპანიასა და მომხმარებელს შორის. დაახლოებით ისე, როგორც PR სპეციალისტი გვევლინება მედიატორად, ინფორმაციის გამტანად და კომუნიკაციების მმართველად კომპანიაში. ამ ურთიერთობების ენას აქვს თავისი სტრუქტურა

ტექსტი: ლოგო, სიმბოლო, ლოზუნგი, შეფუთვა, სარეკლამო ტექსტი და სახე.

კონტექსტი: მეტაფორა – რომლის დახმარებითაც ფორმირდება სავაჭრო ნიშნის ინდივიდუალურობა და პირობა.

კომუნიკაციის ლოგიკა – საქონლის მომწოდებლის წყარო და კომუნიკაციის წყარო. ამ ენას ქმნიან მარკეტინგის, PR-ის და რეკლამის სპეციალისტები და ისინი ასწავლიან მომხმარებლებს გაიგონ ის.

სავაჭრო ნიშანი – ეს იურიდიული ტერმინია, რომელიც აღნიშნავს ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტს, იცავს რა სავაჭრო ნიშანს, სახელებს და სხვა სასაქონლო ატრიბუტებს.

სავაჭრო მარკა – ეს არის მიღებული ტერმინი, რომელიც აღნიშნავს თვითონ საქონელს და მის იმიჯს. ეს ის იმიჯია, რომელსაც პიარ სპეციალისტი უქმნის სავაჭრო მარკას და ესმარება მას სწორად იქნეს აღქმული საზოგადოების მიერ.

ბრენდი არის არა ყველა, არამედ წარმატებული სავაჭრო ნიშანი.

ბრენდინგი არის ტექნოლოგია სავაჭრო მარკის შექმნის და გაბრენდების შესახებ.

სავაჭრო მარკის ცნობადობა, რომელსაც ქმნის პიარი ანვითარებს მარკის მომხმარებლის და ლოიალურად განწყობილი ადამიანების წრეს.[14]

კ. კლესის და პ. კრიგას ნამუშევრებში წარმოდგენილია ანალიზი სხვადასხვა ფაქტორებისა და ასპექტების, რომელიც განსაზღვრავს ბრენდის კაპიტალს. პირველ რიგში გამოიყოფა

კავშირი თითოეული ფაქტორისა საბაზრო წილთან. ანალიზის შედეგად გამოიყო რვა მნიშვნელოვანი ფაქტორი:

1. ბრენდის გაგრძელება – ბრენდის ხელმისაწვდომობა, რეკლამისა და ბრენდზე ინფორმაციის ვალიდურობა;

2. ბრენდის თავისებურება: მანქანებლების შეწონილი კომბინაცია, დიფერენციაციის მახასიათებლები/ბრენდის უნიკალურობა და მისი უპირატესობა კონკურენტებთან მიმართებაში.

3. ბრენდის ხარისხი: შეფასება მთლიანად საქონლისა ან მომსახურების ხარისხის საერთო რეპუტაციის და მისი ხაზის გაგრძელების;

4. ბრენდის ღირებულება: მანქანებლების შეწონილი კომბინაცია, რომელიც ხარისხის განმსაზღვრელია და რომლის მიხედვითაც ბრენდი მომხმარებელს უზრუნველყოფს იმით, რისთვისაც ახდენიან. ხშირად მოიხსენება როგორც ”ღირებულება”;

5. ბრენდის მახასიათებელი: მანქანებელი, რომლის მიხედვითაც ბრენდის იმიჯი შეესაბამება იმას, რასაც წარმოადგენს ან რაც მიეძღვის სურს;

6. ბრენდის პოტენციალი: ისეთი მდგომარეობა, როდესაც მომხმარებელი მზადაა გადაიხადოს მეტი, შეცვალოს ჩვეული წესრიგი ან გასინჯოს ახალი, ჯერ კიდევ ბაზარზე არ არსებული პროდუქტი, ან მოცემული ბრენდის ხაზის გაგრძელებები;

7. კონკურენტებისგან დაცულობა: ისეთი მდგომარეობა, როცა მომხმარებლები ბრენდის მიმართ ლოიალურები იქნებიან რთულ პერიოდებშიც კი, ან კონკურენტულ პირობებში;

8. ბრენდის მიმართ ქცევა: მდგომარეობა, რომელშიც მიდევნებები უპირატესობას ანიჭებენ, იყენებენ, გამოიყენებენ ან გამოიყენებდნენ ბრენდს; [15. 77]

თითოეული ეს ზემოთ ჩამოთვლილი ფაქტორი შედეგია იმ კვლევისა, რომელიც ინტერნეტის მეშვეობით, პირადად ან მედიის საშუალებით ჩატარდა. დაისვა 3-5 კითხვა ბრენდის ლოგოს წარმოდგენით, წონითი კოეფიციენტის გათვალისწინებით კი გამოიყო შეფასება თითოეული წარმოდგენილი ბრენდისა.

ბრენდის კაპიტალში შეიძლება გავაერთიანოთ ისეთი გაგება, როგორც არის ”ბრენდის ძალა” (power , strength) – ეს არის შემაჯამებელი მახასიათებელი ბრენდის ცნობადობის და მისი ღირებულების დონის შესახებ. იმდენად, რამდენადაც

ცოდნა და ბრენდის ღირებულება წარმოადგენს ბრენდის დინამიურობის მაჩვენებელს, ბრენდის სიძლიერის მაჩვენებელი არასდროს არ არის ერთ კონკრეტულ მდგომარეობაში და ის მუდმივად იცვლება. ძლიერი ბრენდი – ეს არის ბრენდი, რომელსაც თავისი დიდი კაპიტალი აქვს.

ააკერის მიხედვით, ბრენდის ღირებულებას განსაზღვრავს შემდეგ ათ ყველაზე მნიშვნელოვან ფაქტორს: [16. 316-336]

1. ფასი (უნარი იმისა, რომ მოცემული პროდუქტი გაიყიდოს მის მსგავს პროდუქტებზე უფრო ძვირად);
2. დაკმაყოფილება/ლოიალურობა კლიენტებისა;
3. აღქმის ხარისხი;
4. სუბიექტური აღქმა - ლიდერობისა და ბრენდის პოპულარულობის შესახებ მომხმარებლების დამოკიდებულება;
5. აღქმადი ღირებულება: არის თუ არა საკმარისად კარგი პროდუქტის სარეალუზიაციო ფასი სხვა მსგავსი პროდუქტის ფასებთან შედარებით;
6. ინდივიდუალურობა – სპეციფიკური მახასიათებლების მიხედვით;
7. ასოციაცია კომპანიებთან – ბრენდის შემქმნელებთან;
8. ბრენდის ცნობადობა;
9. ბაზრის წილი;
10. ფასი და წარმომადგენლობა გაყიდვების ქსელში.

პირველი ორი მაჩვენებელი ადგენენ "ლოიალურობის გაზომვის" ჯგუფს, მესამე და მეოთხე მაჩვენებლები – "პროდუქტის აღქმას და იმიჯს", 5, 6, 7 – "ასოციაციებსა და განმასხვავებელ ნიშნებს", 8 – "ცნობადობას", 9 და 10 კი "ბაზარზე ქცევას".

როგორც ვხედავთ, ბრენდის შესახებ მრავალი მოსაზრება და განმარტება არსებობს. არსებობს სირთულეები ისეთი კარგად ცნობილი ტერმინების გაგებისას, როგორებიც არის "სეგმენტაცია", "პოზიციონირება", "დიფერენციაცია" და სხვა.

მაგალითად, შემდეგი განმარტება: "ბრენდის პოზიციონირება" – ეს არის მომხმარებლის ცნობიერებაში ბრენდის ადგილი. თითქმის ყველა მარკეტინგის სახელმძღვანელოში შეიძლება მოვიპოოთ განმარტება, რომლის მიხედვითაც პროდუქტის პოზიციონირება- ეს არის გამოყოფილი ადგილი, რომლის მიხედვითაც კონკურენტულ პროდუქტთან შედარებით, მოცემული პროდუქტი და მისი ატრიბუტები განსაკუთრებულ ადგილს იკავებენ ადამიანის გონებაში.

ნებისმიერ შემთხვევაში, ბრენდი ახდენს თქვენი ბიზნესის კონკურენტებისგან დიფერენციაციას და უზრუნველყოფს მომხმარებლის ლოიალურობას. კომპანიის ბრენდად ჩამოყალიბებისთვის არ არის საჭირო, რომ საქმე გვექონდეს ძალიან მაღალ ბიუჯეტთან და უკვე წარმატებულ ბიზნესთან. მომსახურებისა თუ პროდუქციის ბრენდად ქცევა შეუძლია საშუალო და დაბალ შემოსავლიან კომპანიებსაც. ბრენდინგის საშუალებით შესაძლებელია პროდუქტის, მომსახურების, კომპანიის, მოვლენის, პიროვნების ფასეულობის გაზრდა.

აუცილებლად ცალკე უნდა გამოვყოთ საზოგადოებასთან ურთიერთობის ბრენდინგის სამსახური. ბრენდის რეპუტაციაზე ზრუნვა და სასურველი იმიჯის შექმნა საზოგადოებასთან ურთიერთობის უპირველესი ამოცანაა. საზოგადოებასთან ურთიერთობა, ისევე, როგორც მარკეტინგული კომუნიკაციის სხვა ელემენტები, მომხმარებლის ცნობიერებაში ბრენდის დამკვიდრებისაკენ და მისი პოზიციის გაძლიერებისაკენ უნდა იყოს მიმართული. დღეს ბრენდინგი განსაკუთრებულად აქტუალურია, რადგან მომხმარებელი ნებისმიერი პროდუქტისა თუ მომსახურების შექმნისას ქვეცნობიერად სვამს კითხვას: რას ეტყვის ეს ბრენდი ჩემს შესახებ სხვებს? სწორად აღმიქვამენ ისინი თუ არა?

ზოგიერთის აზრით, საზოგადოებასთან ურთიერთობა კომპანიაზე ზრუნავს, ხოლო რეკლამა-პროდუქტზე რეალობა კი ხშირად საპირისპიროს ამტკიცებს – საზოგადოებასთან ურთიერთობა ძალზე მჭიდროდ არის დაკავშირებული პროდუქტთან. ბრენდინგი და საზოგადოებასთან ურთიერთობა ერთად უნდა მოიაზრებოდეს. ამის გარეშე ბრენდი წარმატებული ვერ გახდება. საზოგადოებასთან ურთიერთობას თავისი უპირატესობა აქვს: ის მომხმარებლის დარწმუნების განსაკუთრებული უნართაა გამორჩეული. მას გაცილებით მაღალი ნდობა აქვს, ვიდრე რეკლამას ან პირდაპირ გაყიდვებს. ეს არ არის განპირობებული მარტო მედიის სანდოობით ან საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაში მისი როლით. საზოგადოებრივ ურთიერთობას საზოგადოების დარწმუნება შეუძლია, რაც ბრენდის წარმატებულად მუშაობისთვის უმნიშვნელოვანესია.

ლიტერატურა

References:

1. <http://www.marketingpower.com/mg-dictionary-view329.php>
2. David A Aaker, Managing Brand Equity, The Free Press, New York, 1991
3. <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0period--00-1--0-10-0--0-0---0prompt-10---4---4---0-11--11-en-10---10-preferences-50--00-3-help-00-0-00-11-1-0utfZz-8-00-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&cl=CL2.14&d=HASHcdee20ba8fb8f05f49d188.2.5>
4. Marketing Management by Kevin Lane Keller and Philip Kotler 2005, Hardcover, Revised.
5. Marketing Management by Kevin Lane Keller and Philip Kotler 2005, Hardcover, Revised.
6. Бове К., Аренс У. Современная реклама. — М.: ИД «Довгань», 1995.
7. Busch P.S., Houston M.J. Marketing Strategic Foundation. — Homewood Free Press, 1988.
8. Jacoby J. Chestnut R.W. Brand Loyalty: Measurement and Management. New York: Wiley, 1979.
9. Interband. — <http://www.brand.com>.
10. Бойетт Джозеф, Бойетт Джимми. Гуру маркетинга. — М.: ЭКСМО, 2004.
11. Голубков Е.П. Основы маркетинга: Учебник. 2-е изд. — М.: Финпресс, 2003.
12. Бойетт Джозеф, Бойетт Джимми. Гуру маркетинга. — М.: ЭКСМО, 2004.
13. Бойетт Джозеф, Бойетт Джимми. Гуру маркетинга. — М.: ЭКСМО, 2004.
14. <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0period--00-1--0-10-0--0-0---0prompt-10---4---4---0-11--11-en-10---10-preferences-50--00-3-help-00-0-00-11-1-0utfZz-8-00-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&cl=CL2.14&d=HASHcdee20ba8fb8f05f49d188.2.5>
15. Бойетт Джозеф, Бойетт Джимми. Гуру маркетинга. — М.: ЭКСМО, 2004.
16. Aaker D.A. Building Strong Brand. — The Free Press, 1996.

Ketevan Gogdze
Brand – The Capital of Modern Society

Summary

As time changes we change as well, our behaviors and the way of thinking change. Everything new has the right to live and exist, everything is developing and growing, including a brand. Nowadays, brand is presented as a combination of a name, a word, a symbol and a design, which characterizes a certain product and distinguishes it from other products.

A brand is a symbol of people’s idea on your business. Formation of a company as a brand encourages customers to make decision on purchasing the product or the service. More precisely, a brand must never disappoint its customers. For example, if one of the characteristics of a brand is a 24-hour delivery service, customers must be sure that they will be rendered the service at any time of day or night.

Establishment and popularization of a brand is a strong and useful step for successful operation of a business. Appropriate management of a brand may have very good results in quite a short period of time. In the process of brand formation and development we must pay attention to how others listen to us and see us, what are our company’s capabilities, how we adjust to our experience, whether we correctly convey our professionalism or not and etc.

Adjustment of people to values is the main objective which must be the concern of the brand formation process. In order to manage and present our brand in the right way, we must appropriately perceive the object and must not present only the design, packaging or advertising.

The necessity of a brand in today’s world is obvious as it is important not only for its owner (as the most important and essential characteristic of a company) but also for its customers as a main determinant of quality of the product and service. It is impossible to imagine the world without a brand.

Public relations can significantly contribute to the process of branding. Through a strategic PR it is possible to emphasize the points where a brand acquires its essence. It is essential to use its designation correctly and clearly define our goals in terms of a brand.

Keywords: Brand, brand value, awareness of brand, loyalty, Internet, Public relations.

Reviewer: Professor Maia Kavtarashvili, School of Social Sciences at the University of Georgia

Кетеван Гогодзе

Бренд – Капитал современного общества

Резюме

С течением времени меняемся и мы, меняется и наше поведение и соображения. Все новое имеет право на жизнь и существование, все развивается и растет, в том числе и бренд. Сегодня бренд представляется нам как совокупность названия, слова, символа и дизайна, характеризующая определенный продукт и отличающая его от других продуктов.

Бренд – это символ того, что думают люди о вашем бизнесе. Формирование компании как бренда помогает покупателю в процессе принятия решения, связанного с приобретением продукта или услуг. А точнее сказать, бренд никогда не должен обманывать ожидания его потребителей. Например, если одним из показателей бренда является оказание услуг на месте в течение суток, потребитель должен быть убежден в том, что ему окажут услуги в любое время суток.

Создание и популяризация бренда являются сильным и полезным шагом для успешной работы бизнеса. Надлежащее управление брендом может в кратчайшее время принести наилучшие результаты. В процессе создания и развития бренда следует обратить внимание на то, как нас слушают и воспринимают другие, каковы возможности нашей компании, насколько мы соответствуем нашему опыту, правильно ли доносим наш профессионализм до потребителей и пр.

Соответствие человеческим ценностям – это главная цель, на которой должно основываться формирование бренда. Для того чтобы мы правильно управляли и представляли наш бренд, мы должны способствовать правильному восприятию объекта и не должны представлять только дизайн, упаковку или рекламу.

В сегодняшнем мире необходимость бренда очевидна, поскольку он важен как для его владельцев (как важнейший и главнейший показатель компании), так и для потребителей, как главный показатель качества услуг и товара. Мир без брендов невозможно представить.

Общественные отношения могут внести важный вклад в дело брендинга. Посредством стратегического PR возможна расстановка акцентов там, где бренд приобретает свою суть. Главное, правильно использовать его назначение и четко пояснить, какие задачи стоят перед нами с точки зрения бренда.

Ключевые слова: Бренд, значение Бренда, узнаваемость бренда, лояльность, Интернет, Связи с общественностью.

Рецензент: Профессор Майя Кавтварашвили, Школа социальных наук Грузинского Университета.

ხატიან მარკოზაშვილი
სამოქალაქო საზოგადოების მნიშვნელობა და
პერსპექტივები

სამოქალაქო საზოგადოება მრავალმხრივი შესწავლის საგანია და მიუხედავად იმისა რომ სიტყვა ხშირად იხმარება ძნელი სათქმელია თუ რამდენად ადეკვატურად ესმით საზოგადოებაში.

ასევე არაა ბოლომდე ნათელი მისი როლი და ფუნქციები საზოგადოებასა თუ სახელმწიფოში.

განსაკუთრებით რთულია საქართველოში მისი ფესვებისა და განვითარების პერსპექტივების შესახებ მსჯელობა.

გამომდინარე იქიდან, რომ თერგდალეულთა მეშვეობით ქართული საზოგადოება ეზიარა ევროპული აზრის წიაღში წარმოშობილ იდეებსა და ღირებულებებს, აგრეთვე გამომდინარე ქართული დისიდენტობის ისტორიიდან და დამოუკიდებლობის პერიოდის გამოცდილებიდან შეგვიძლია გამოვხატოთ ფრთხილი ოპტიმიზმი იმისა, რომ სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირების და მისი ინსტიტუციონალიზაციის პროცესი გაგრძელდება, რაც გამოიწვევს სახელმწიფოს განვითარების ახალ ეტაპზე გადასვლას.

საკვანძო სიტყვები: სამოქალაქო საზოგადოება, ხელისუფლება, ტრანსფორმაცია, ვარდების რევოლუცია

მსოფლიო რეფორმების სისტემაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბება-განვითარების პროცესს, მაგრამ ძალიან ცოტას “ჩვეულებრივ მოკვდავთაგან” თუ შეუძლია ახსნას, რა არის სამოქალაქო საზოგადოება. ისმის კითხვა: ჩვენი საზოგადოება კი არის სამოქალაქო?

სიტყვათაშერწყმა “სამოქალაქო საზოგადოება” პირობითად, ისევე როგორც “არასამოქალაქო” და უფრო მეტიც “ანტისამოქალაქო” საზოგადოება არ არსებობს. ნებისმიერი საზოგადოება შედგება მოქალაქეებისაგან და მათ ვარეშე არც კი მოიაზრება. მხოლოდ ადრეკლასობრივ, არაცივილიზებულ საზოგადოებას ვერ ვუწოდებდით სამოქალაქოს, რადგან, ჯერ ერთი, საზოგადოება მაშინ იყო პრიმიტიული და ამასთან ერთად არათანასწორი, მეორეც, იმიტომ რომ აღნიშნულ საზოგადოებაში საერთოდ არ იყო ისეთი ტერმინები, როგორიცაა “მოქალაქე”, “მოქალაქეობა”.

ტერმინთან “სამოქალაქო” დგას ფართო და მდიდარი შინაარსი. ერთი კი ნათელია, არა ყველა საზოგადოება, შემდგარი მოქალაქეებისგან, ითვლება სამოქალაქოდ, ისევე როგორც ნებისმიერი სახელმწიფო, სადაც მოქმედებს კანონი, არ შეიძლება ჩაითვალოს სამართლებრივად.

სამოქალაქო საზოგადოების მთავარ ღერძად გვევლინება კერძო საკუთრება. სამოქალაქო საზოგადოების აღმავლობისათვის საჭირო გახდა ევროპაში მე-16-მე-17 სს-ში გარკვეული რეფორმების გატარება, რის საფუძველზეც ადამიანი გარდაიქმნა ინდივიდად და მესაკუთრედ, ქვეშევრდომი კი მოქალაქედ. სამოქალაქო საზოგადოების გაგება ჩვენი დღევანდელი მეცნიერებისთვის საესებით ახალი და დაუშუშავებელი თემაა. თვითონ სამოქალაქო საზოგადოების იდეა ძალიან სუსტად არის გაგრძელებული ხალხთა ფართო მასებში, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. უფრო მეტი მოსაზრებები გვხვდება სამართლებრივ სახელმწიფოსთან დაკავშირებით. ამასთანავე, თუ სამართლებრივი სახელმწიფოს კონცეპცია ჩვენთან წარმოჩენილი იყო 80-იან წლებში და მთელი ამ ხნის განმავლობაში აქტიურად განიხილებოდა ეს საკითხი, სამაგიეროდ სამოქალაქო საზოგადოებაზე აღაპარაკდნენ და გარკვეული საწყისი მოსაზრებები გაჩნდა სულ ახლახანს. აქვე უნდა ავღნიშნოთ, რომ სამოქალაქო საზოგადოება და სამართლებრივი სახელმწიფო ლოგიკურად წარმოუდგენელია ერთმანეთის გარეშე.

სამოქალაქო საზოგადოების გენეზისს ძალიან შორეულ წარსულში მიეყავართ – არისტოტელეს “პოლიტიკა”, პლატონის “სახელმწიფო” და სხვა ძველი ბერძენი ფილოსოფოსების ნაშრომებში იყო მოხსენიებული სამოქალაქო საზოგადოების იდეა. ამან გაგრძელება ჰპოვა აღორძინების და განმანათლებლობის ეპოქებში, პობსის, ჯონ ლოკის, მონტესკიეს, ჟან-ჟაკ რუსოს შრომებში, მაგრამ თვითონ ტერმინი “სამოქალაქო საზოგადოება” რეალურად გამოყენებულ იქნა მხოლოდ მე-18 საუკუნეში. მანამდე ამის შესახებ სტრუქტურირებული კონცეფციები პრაქტიკულად არ არსებობდა, რადგან სახელმწიფო და საზოგადოება განიხილებოდა როგორც ერთი მთლიანი. მათი განცალკევება უბრალოდ არ შეიძლებოდა.

დროთა განმავლობაში საზოგადოებაში გაგებულ იქნა განსაკუთრებული სფერო ურთიერთობებისა, პირველ ყოვლისა, ქონებრივი, საბაზრო, ოჯახური, მორალური ურთიერთობები,

რომლებიც სახელმწიფოსაგან დამოუკიდებლად უნდა ჩამოყალიბებულიყვნენ.

განვიხილოთ ასევე როგორ ხდებოდა სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირება სხვადასხვა სახელმწიფოში დროთა განმავლობაში

მეხიკო – 1985 წელს: იმ წელს, როდესაც საბჭოთა კავშირში დაიწყო ე.წ. გარდაქმნა, მრავალმილონიან მეხიკოში მოხდა საშინელი მიწისძვრა. მალე გაირკვა, რომ ათასობით კაცმა დაკარგა არამარტო კერა და საარსებო წყარო, არამედ იმედი სახელმწიფოს დაპირებისა: მექსიკის მთავრობა ველარ უწევდა საჭირო დახმარებას ათასობით გაჭირვებულს. მაშინ მექსიკის მოქალაქეებმა ნახეს ასეთი გამოსავალი: მეზობელი სახლების მაცხოვრებლები და თანაუბნელები შეიკრიბნენ, და – თავის თავზე აიღეს ყოველივე: ნანგრევებისაგან გაწმენდა, საკუთრების დაცვა, ნაგებობათა აღდგენა, გამწვანებაც კი. საერთო ძალებით მათ საკმაოდ მალევე აღადგინეს მშობლიური ქალაქი. მეტიც! აი, უკვე ოცდასუთ წელიწადზე მეტი გავიდა, ეს დროებითი კავშირები კი დღესაც შემორჩა, მათთან ერთად კი – ერთმანეთის ანგარიშის გაწევა, გატანა და დახმარება!.

საბჭოთა კავშირი – 1980-იანი წლების ბოლოს: მთელს აღმოსავლეთ ევროპაში, როგორც იტყვიან, მომწიფდა რევოლუციური სიტუაცია; საბჭოთა კავშირში ცნობილი მოვლენების ფონზე ყველა ხვდებოდა, რომ ძირეული რეფორმები აუცილებელი და გარდუვალია, მაგრამ მაგრამ არ არსებობდა რევოლუციური კლასი, თანაც ყველა არსებული პოლიტიკური კავშირი ან პარტია არსებითად “მონოპოლარული” იყო. ვიღას უნდა აეღო თავის თავზე რევოლუციის გატარება – რაც თავის დროზე ე.წ. პროლეტარებს ერგოთ ხელთ! აი, აქ გამოჩნდა მრავალი კლუბი და ასოციაცია, რომელთაგან უმეტესობას არანაირი კავშირი ჰქონდა არათუ რევოლუციასთან, საერთოდ პოლიტიკასთანაც კი. მაგალითად, ყოფილ ჩეხოსლოვაკიაში, თეატრ “ლატერნა მაგიკაში” თავი მოიყარეს რეჟისორებმა, მსახიობებმა და მათ თავყვანისმცემელთა ურიცხვმა ჯარმა. უნგრეთში ფრიად ძლიერი გამოდგა კათოლიკური ეკლესიის მრევლი, მწერალთა კავშირმაც დიდად გამოიჩინა თავი ერთი სიტყვით, ამ თითქოსდა “განყენებულმა” ძალებმა იმდენი მოახერხეს, რომ მასების მობილიზაცია ფრიად სწრაფად და

ეფექტურად განვითარდა, რევოლუციები კი უსისხლოდ ჩატარდა.

თითქმის ძალიან ბევრ ჩვენგანს დღესაც კარგად გვახსოვს ე.წ. “სამიზდატი” – გვიანდელი კომუნიზმის ეპოქაში ოპოზიციის ფრიად ეფექტური საშუალება. საბჭოთა კავშირის კანონმდებლობის თვალსაზრისით “სამიზდატი” პრაქტიკულად არალეგალური რამ იყო, დაკავებული “საეჭვო” ლიტერატურის ბეჭდვითა და გაერცვლებით. საკმაოდ ფართო მკითხველისათვის კი “სამიზდატი” იყო “ნათელი ბნელსა შინა”, მონატრებული თავისუფლების შიკრიკი

საქართველოში თანამედროვე ტიპის სამოქალაქო საზოგადოების ჩემოყალიბებაზე საუბარი მე-19 საუკუნის შუახანებიდან შეიძლება დავიწყოთ. ზოგიერთ ავტორს მიაჩნია, რომ სამოქალაქო საზოგადოების ჩანასახი უკვე შუა საუკუნეებიდან ქალაქ თბილისში ხელოსანთა და ვაჭართა გილდიების არსებობით უნდა დავიწყოთ, რომელთა ტრადიცია საბჭოთა სისტემის ჩამოყალიბებამდე მოქმედებდა და ხელს უწყობდა სამოქალაქო მონაწილეობის შედარებით მაღალ დონეს. საქართველოში სამოქალაქო საზოგადოების განვითარება რომ ამგვარი საზოგადოებრივი ინსტიტუტების ტრადიციაზე ყოფილიყო დამყარებული, შეგვეძლო გვეთქვა, რომ ტიპოლოგიურად ის „სამოქალაქო საზოგადოების“ კლასიკურ, დასავლეთ-ევროპულ მოდელს უახლოვდება. მაგრამ აშკარაა, რომ ქალაქური ცხოვრების ტრადიცია საქართველოში საგრძნობლად ჩამორჩებოდა შესაბამის დასავლეთ-ევროპულ გამოცდილებას. როგორც არ უნდა შევაფასოთ სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების ამ ექტორის მნიშვნელობა, ის ნაკლებ რელევანტურია დღევანდელი ვითარებისთვის, რადგან არ ჩანს მისი რაიმე სახით გავლენა იმ საზოგადოებრივი ჯგუფების და ინსტიტუტების არსებობის და საქმიანობის წესზე, რომელთაც დღეს „სამოქალაქო საზოგადოების“ ცნებით მოვიხსენიებთ. საქართველოში სამოქალაქო საზოგადოების განვითარება უფრო კლასიკური დასავლეთის გარეთ, განსაკუთრებით – აღმოსავლეთ ევროპაში არსებულ მოდელს უახლოვდება, სადაც სამოქალაქო საზოგადოების სახელით ცნობილ ინსტიტუტებში წამყვან როლს არა ეკონომიკური ინტერესების გარშემო გაერთიანებული ჯგუფები (ამქრები თუ გილდიები), არამედ ლიბერალური იდეების მატარებელ ადამიანთა ჯგუფები, „ინტელიგენცია“ თუ „ინტელექტუალები“ თამაშობენ.

ამ მოდელის შესაბამისად, საქართველოში ლიბერალური იდეების, მასთან ერთად კი სამოქალაქო საზოგადოების ინსტიტუტთა გავრცელებას ძირითადი ბიძგი მისცა „თერგდალეულების“, ანუ რუსეთის უნივერსიტეტებში განათლების მიღების შემდეგ საქართველოში დაბრუნებული ახალგაზრდების მოღვაწეობამ. მათ შორის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ილია ჭავჭავაძის ფიგურა. სწორედ ამ პერიოდში ჩნდება საქართველოში პრესა, როგორც საზოგადოებაში არსებული საჭირობორტო პრობლემების განხილვის ფორუმი. ჩნდება სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებიც, რომელთაგან ნიშანდობლივია, მაგალითად, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება. თუ პირველი სამოქალაქო გაერთიანებები თავისი საქმიანობის წესით და მიზნებით ძირითადად კულტურულ-საგანმანათლებლო იყო, მე-19 საუკუნის ბოლოდან პოლიტიკური ორგანიზაციების განვითარებაც იწყება.

სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების ეს პერიოდი 1918-21 წლებში საქართველოს დამოუკიდებელი რესპუბლიკის არსებობით მთავრდება. ამ სახელმწიფომ სამ წელზე ნაკლებ ხანს იარსება და მისი ძირითადი საზრუნავი თვითგადარჩენა იყო, მაგრამ პოლიტიკური ცხოვრება აქ დემოკრატიულ საწყისებზე იყო დამყარებული, რაც შეუძლებელი იქნებოდა სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების გარკვეული დონის გარეშე. საბოლოო ანგარიშით 18-21 წლების საქართველო გარეშე ძალის მოქმედებით დაეცა და არა შინაგანი წინააღმდეგობის ან სოციალური კატაკლიზმების გამო რაც გარკვეულწილად ამჟღავნებს სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების პოტენციალის არსებობას. უფრო მეტიც, რუსეთის იმპერიის და დამოუკიდებლობის პერიოდში გაჩენილი სამოქალაქო ინსტიტუტები შემდგომ ბოლშევიკურ პერიოდშიც არსებობენ და მიუხედავად წითელი ტერორისა თუ საზოგადოებრივი ინსტიტუტების პარტიული დაქვემდებარების მცდელობისა გარკვეული თვალსაზრისით მაინც ახერხებენ ქართულ საზოგადოებაში სამოქალაქო ღირებულებების დაცვას. მგვარ ინსტიტუტებად შეგვიძლია მოვიაზროთ მწერალთა კავშირი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თვით ქართული ეკლესიაც კი გარკვეული თვალსაზრისით.

საქართველოს ბოლოდროინდელ ისტორიაზე თვალის გადავლებით უამრავ საერთო და სპეციფიკურ პრობლემას აღმოვაჩინოთ სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების,

სამოქალაქო ერის ჩამოყალიბების კუთხით, მაგრამ მაინც იქმნება განცდა, რომ ცნობილი გამონათქვამის საწინააღმდეგოდ ქართული საზოგადოება გაცილებით მაღლა დგას ქართულ ხელისუფლებაზე, ამის თვალსაჩინო მაგალითებად შეგვიძლია რამდენიმე გაეიხსენოთ: მოქალაქეთა თუ მოქალაქეთა გარკვეული კატეგორიების მიმართ საზოგადოება მთლიანობაში უფრო ლოიალურია ვიდრე ხელისუფლება; საკუთრების უფლებასაც ხელისუფლება უფრო ხშირად არღვევს ვიდრე ოპოზიცია ან რიგითი მოქალაქეები; საპროტესტო აქციების დროს არ ხდება სხვისი ქონების ან ღირსების ხელყოფა დემონსტრანტების (მათ შორის რადიკალურად განწყობილების) მიერ, თუმცა ხდება სახელმწიფო სტრუქტურების თანამშრომელთა მიერ და ზოგჯერ ადგილი გვქვს სრულიად არარაციონალურ აგრესიას სახელისუფლებო ძალოვანი ინსტიტუტების მხრიდან; ამგვარის გახსენება მრავლად შეილება და ეს ყოველივე მეტყველებს რომ ქართული საზოგადოების განვითარებას რეჟიმი უფრო აფერხებს ვიდრე აჩქარებს.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან შეიძლება ითქვას რომ საქართველოში სამოქალაქო საზოგადოების განვითარებას პერსპექტივა აქვს თუ-კი ხელისუფლება არ ეცდება ჩაიყენოს სამოქალაქო საზოგადოების ინსტიტუტები თავს სამსახურში, ან არ ეცდება მათ კონტროლს. საზოგადოება ხელისუფლების მხრიდან ნაკლები კონტროლისა და მეტი ყურადღების პირობებში კი შეძლება საზოგადოებრივი ტრანსფორმაციის პროცესის ხელშეწყობას და დემოკრატიული ახელმწიფოს მშენებლობაში წვლილის შეტანას. აქვე შეიძლება იმის გახსენებაც, რომ შევარდნის „ზარმაცი“ რეჟიმის პირობებში სამოქალაქო საზოგადოება მართლაც ვითარდებოდა მაგრამ საზოგადოების ტრანსფორმაციას აფერხებდა ხელისუფლების მხრიდან საზოგადოების იგნორირება რამაც მნიშვნელოვანწილად განაპირობა ვარდების რევოლუცია, ვინაიდან საზოგადოება ვითარდებოდა და ითხოვდა გარდაქმნებს, ხოლო ხელისუფლებას ეს ან არ სურდა ან არ შეეძლო. ვარდების რევოლუციის შედეგად ხელისუფლებაში მოსულმა დაჯგუფებამ კარგად იცოდა საზოგადოებრივი აზრის მნიშვნელობა და ყოველმხრივ ეცადა საზოგადოება მთლიანად და სამოქალაქო საზოგადოების ინსტიტუტები თავის სამსახურში ყოლოდა, ამ შემთხვევაშიც ხელისუფლება არ უსმენდა საზოგადოებას მაგრამ ჯიბის ინსტიტუტების

მეშვეობით ცდილობდა საზოგადოებრივი აზრის სათავესოდ მომართვას და საზოგადოებრივ ინსტიტუტებთან თანამშრომლობის ილუზიის შექმნას. დღეს საზოგადოებაში თანდათან იკრებს ძალას განცდა საკუთარი პასუხისმგებლობისა და ხელისუფლებაზე აგრესიული კონტროლის აუცილებლობისა რაც იძლევა იმედს, რომ საზოგადოება შეძლებს ხელისუფლების კონტროლსაც და მისგან დამოუკიდებლად ფუნქციონირებასაც.

Литература

References:

1. nakaSiZe g. (2012, 18 noemberi), „samoqalaqo sazogadoeba: misi miznebi da misi mtrebi“.
<http://24saati.ge/index.php/category/society/2012-11-18/33815.html>
(10.11.2013)

Khatia Markozasvili

Value and Prospects of Civil Society

Summary

Civil society is the subject of a comprehensive study, and although the word is often used, it is difficult to say how adequately it is perceived in society.

Also not entirely clear its role and function in society or state. Seems particularly difficult debate about its roots and development prospects in Georgia.

Given the fact that through the movement of the sixties educators Georgian, Georgian tastes of ideas and values, including civil society, born in the bosom of European thought, and given the history of Georgian dissidents and experience obtained over the years of independence can be expressed cautious optimism that there will be continue the process of formation and institutionalization of civil society.

Keywords: Civil society; government, Transformation of Rose Revolution

Reviewer: Professor Otar Bagaturia, Georgian Technical University

Хатиа Маркозашвили

Значение и перспективы гражданского общества

Резюме

Гражданское общество представляет собой предмет комплексного изучения, и, хотя само слово часто употребляется, трудно сказать, насколько адекватно оно воспринимается в обществе.

Также не до конца ясна ее роль и функции в обществе или государстве.

Особенно сложной представляется дискуссия о ее корнях и перспективах развития в Грузии.

Учитывая тот факт, что посредством движения грузинских просветителей шестидесятников, грузинское общество вкусило идеи и ценности, в том числе и гражданского общества, рожденные в лоне европейской мысли, а также учитывая историю грузинского диссидентства и опыта полученного за годы независимости, можно выразить осторожный оптимизм, что будет продолжаться процесс формирования и институционализации гражданского общества.

Ключевые слова: Гражданское общество, правительство, Трансформация Революции Роз.

Рецензент: Профессор Отар Багатурия, Грузинский технический университет.

პ რ ა ქ ტ ი კ ა

ბაღრი ცხადაძე ნეკრესის
ეტიმოლოგიისათვის

ნეკრესი ერთ-ერთი უძველესი ნაქალაქარია საქართველოში. ღირსსაცნობია, რომ ნეკრესის თავდაპირველი სახელდება და მნიშვნელობა ზემომოყვანილ „ქართლის ცხოვრებისეულ“ ტექსტებშია გაცხადებული. ესაა ეპითეტური კომპოზიტი ნელქარი (<- ნელი ქარი): „კახეთს ქალაქს ნელქარისსა, რომელ არს ნეკრესი“. ამრიგად, ნეკრესის ლინგვისტურ-ეტიმოლოგიური წარმომავლობა ასეთია: ნელი ქარი (მსაზღვრელ-საზღვრულიანი შესიტყვება: ზედსართავი + არსებითი სახელი) ->ნელქარი (კომპოზიტი) -> *ნელქარესი (შედარებით-აღმატებითი ხარისხიანი ფორმა) -> *ნელქრესი -> ნეკრესი.

საკვანძო სიტყვები: ნეკრესი, ფარნავაზ მეფე, ნელქარ, „ქართლის ცხოვრება“, ჯუანშერი, ლეონტი მროველი.

ნეკრესი ერთ-ერთი უძველესი ნაქალაქარია საქართველოში. იგი ამჟამინდელ ყვარელს 8 კილომეტრით შორავს დაცნობილია უძველესი არქიტექტურული ანსამბლით. ნეკრესი, გეოგრაფიულად, მოქცეულია დღევანდელ ყვარელსა და სოფელ შილდას შორის, მდინარე ალაზნის მარცხენა ნაპირზე. გასაოცარია ამ ყოფილი ქალაქის ადგილმდებარეობა – იგი არა მარტო ტურისტის თვალს, არამედ ისტორიული წარსულის გამო გასხვავებული დარგის მეცნიერებსაც იტაცებს. დღეს ნეკრესისკენ მიმავალი გზა ყვარლიდან იწყება: ნეკრესში ასვლამდე გზად შემოგვეყრება ჯერ ნახნავები, შემდგომ უამრავი მინდორი, ბოლოს – ჭალა. ჭალის შემდგომ კი მიხვეულ-მოხვეული გზა ნეკრესისკენ აგვადებინებს გეზს; და კიდევ: ნეკრესის გარემო მრავალსაუკუნოვანი ფოთლოვანი ტყითაა დაფარული [1, 3].

მემატეიანის გადმოცემით, ქალაქი ნეკრესი ქრისტიანობამდელია, წარმართობის ხანისა. სამწუხაროდ, მისი ზუსტად ქრონოლოგიური განსაზღვრა ჭირს. ლეონტი მროველის ცნობით, მეფე ფარნავაზმა: „უმატა ყოველთა ციხე-ქალაქთა შენება და მან აღაშენა ციხე ზადენი და შექმნა კერპი სახელით ზადენ და ამართა ზადენს და იწყო შენებად კახეთს

ქალაქს – ნელქარისსა, რომელ არს ნეკრესი” [2,29]. ჩვენი აზრით, თუ ამ ცნობას ვერწმუნებით, ფარნავაზ მეფე ნეკრესის დამაარსებელ-განმაახლებლადაც უნდა ვცნოთ, რომლის „შემატებაში” წვლილი მიუძღვით საქართველოს შემდგომინდელ სხვა ქართველ მეფეებს: ფარნავაზომ (მირიან მეფის ძეს ჩვ. წ. აღ-მდე რიგით მეოთხე მეფე ნებროთიანთა (155-140 წწ. ვახუშტისეული ქრონოლოგიით: 112-93 წწ.) მომდევნო პერიოდშიც ჩვენს მეფეებს ამ ქალაქის განაშენიანება-წარმატებაში კვლავ გამოუღიათ ხელი. მაგალითად, არშაკ მეფეს, რომელიც იყო „მეფე დედით არშაკუნიანი და მამით ნებროთიანი და ფარნავაზიანი. მან არშაკ განაშენა ნელქარ ქალაქი კახეთისა, რომელ არს ნეკრესი და ჰმატა სიმაგრესა უფლისციხისასა” [2, 33].

ამრიგად, ძველი ქართული ისტორიული ცნობების მიხედვითაც, ცნაურდება ქალაქ ნეკრესის ქრისტიანობამდებლობა. იგივე „ქართლის ცხოვრება” გვაუწყებს, რომ მირიან მეფის მამამძუმემ, მირვანოსმა: „ჰმატა ყოველთა სიმაგრეთა ქართლისათა და უმატეს ყოველთასა მოამტკიცნა ზღუდენი ნეკრესისა ქალაქისანი” [2,65]. ქალაქ ნეკრესის შესახებ ჯუანშერიც აღნიშნავს: „და ესხნეს ვახტანგს ბერძნისა ცოლისაგან სამ ოცენ ორ ასულ; ხოლო ძესა მისსა პირმშოსა პირველისა ცოლისასა, დაჩის, მისცა ქალაქი ჭერემისა და ნეკრესისა და ქალაქი კამბეხოვანისა, რომელ არს ხორნაბუჯი” [2,199]. ლეონტი მროველიც დასტურ ამბობს:

„კახეთს ქალაქს ნელქარისსა, რომელ არს ნეკრესიო”. ოცენტ სიტყვებით, კახოსის სამფლობელო ტყე-ტბამდე და გულგულამდე ყოფილა, ნეკრესი კი მათგან კარგა მოშორებით, ჩრდილო-აღმოსავლეთით [3,41]. ნეკრესის აღმოსავლეთით – „ყვარელი”, სამხრეთ-აღმოსავლეთით „გავაზი” [2,716]. ამ დაბებს შორის იყო მოქცეული იმდროინდელი ნეკრესი. ქრისტიანობის ხანაში ნეკრესი არა მარტო სარწმუნოებრივად თვალსაჩინო ადგილია, არამედ პოლიტიკურ-სარწმუნოებრივადაც. სწორედ აქედან ხდებოდა ჩრდილოეთით მთიელ კავკასიელთა გაქრისტიანება – ქრისტეს რჯულის გავრცელება ლეკ-დილოელებში. ნეკრესმა, როგორც ქალაქმა და ეპარქიამ, ნეკრესელმა სამღვდელო პირებმა თავი დაამახსოვრეს ქვეყანას: ეპისკოპოს აბიბოს ნეკრესელით, რომელიც თავი გასწირა ქრისტიანობის დასაცავად ქართლში შემოსეული ოცენტი ცეცხლთაყვანისმცემლების წინაშე (VI საუკუნის მეორე ნახევარი) [4,246-251], ნიკოლოზ ნეკრესელით, ივანე ჯორჯაძით,

დოსითეოზ ჩერქეზიშივლით (ნეკრესელით), ამბროსი მიქაძით (ნეკრესელით); ნეკრესის მიტროპოლიტი გახლდათ იოანე ენისელთ მოურავის შვილი, ენისელთ მოურავის გივი ჯორჯაძის ოცენ სხვ. ნეკრესის ეპარქია გაუქმდა 1811 წელს საქართველოში „ზედამდგომელ“ რუსთა მმართველობის დროს. ნეკრესი იმადროულად წიგნიერებისა და მწიგნობრობის კერაც იყო. აქ არ შეწყვეტილა მწიგნობრული ღვაწიერება. მაგ., 1802 წელს ნეკრესელმა დიაკონმა მოსემ გადაწერა ამბროსის „სწავლა გამოკრებული“ (№ 447) [5,266]. ეს ტრადიცია ძველთაძველია. მემატინის ცნობით, მრავალი წიგნი გადაბუგა ლანგ-თემურმა (თუნდაც ორბელიანთა ძვირფასი საწიგნე), მას მოჰყვა სპარსელების თარეში, ლეკიანობა (მაგ., 1746 წ.).

ნეკრესი საქართველოში არსებულ საკულტო ძველთაგან იმით გამოირჩა, რომ იქ დღემდე მსხვერპლად ღორსაც წირავენ (რომელსაც ადრე ღომ-ტახად მოიხსენიებდნენ), რაც სხვადასხვაგვარად (ლეგენდებითაც) არის ახნილი, მაგრამ ძირითადი ისაა, რომ ის სპარსელების ექსპანსიისა და მითრიაზმის კულტს (ცეცხლთაყვანისმცემლობას) უკავშირდება.

დაისმისკითხვა: როგორია ამ ტოპონიმის ეტიმოლოგია? რასუნდა ნიშნავდეს ეს ტოპონიმი?

ერთ-ერთი ლეგენდის თანახმად, ნეკრესი „მეგუთნე ჯეილი“ კაცი ყოფილა, ესე იგი ნეკრესი ანთროპონიმად (აღამიანის საკუთარ სახელად) გვევლინება. იმავე თქმულებით, შებრძოლებისას ნეკრესს ნასროლი ისარი ნეკრესის ცოლის მარუშანის მომტაცებელ აბაშისთვის ნეკში მოურტყამს” [1,35] თითქოს ამიტომ უწოდებიათ ნეკრესი. სინამდვილეში, ორივე შემთხვევაში, ეს ახსნა ვულგარულია და მეცნიერულ ეტიმოლოგიურ სინამდვილესთან არაფერი აქვს საერთო.

ღირსსაცნობია, რომ ნეკრესის თავდაპირველი სახელდება და მნიშვნელობა ზემომოყვანილ „ქართლის ცხოვრებისეულ“ ტექსტებშია გაცხადებული. ესაა ეპითეტური კომპოზიტი ნელქარი (<–ნელი ქარი): „კახეთს ქალაქს ნელქარისსა, რომელ არს ნეკრესი“. ამრიგად, ჩვენი ახსნით, ნეკრესის ლინგვისტურ-ეტიმოლოგიური წარმომავლობა ასეთია: ნელი ქარი (მსაზღვრელ-საზღვრულიანი შესიტყვება: ზედსართავი + არსებითი სახელი) → ნელქარი (კომპოზიტი) → *ნელქარესი (შედარებით-აღმატებითი ხარისხიანი ფორმა) → *ნელქრესი → ნეკრესი; როგორც გაირკვა, ნეკრესი ამ ადგილს ნელქარიან ანუ „სასიამოვნო ნელი ქარის“ (იგივე სიო) გამო შერქმევია

(ადგილი, სადაც ნელი ქარი ქრის), რაც იმაზე მეტყველებს, რომ ჩვენი წინაპრებს ამ ტოპონიმისთვის ეს ეპითეტი კლიმატური და ადგილმდებარეობის რაგვარობით (მოტივაციით) უწოდებიათ. ანალოგიური სახელდებისათვის შდრ. ტაბახმელა, ხმელი ანუ მშრალი ტბა”, საქარა (=ქარიანი ადგილი, სოფელი შუაიმერეთში ზესტაფონის რ-ნი; ასევე შდრ. გვარსახელები ქაროსანიძე, ქარცივაძე, ქარაია).

PS. ქართულ ენაში დამკვიდრებულია სიტყვათშეხამება – ტერმინადქცეული ვარიაციული გამოთქმა ნეკრესის ქარი (//→ ნიკრისის ქარი). მაგ. „კაცია, ადამიანში” ერთგან ილია ჭავჭავაძე წერს: „ღობესთან, ერთის ფურცლის ხის სიახლოვეს, მოჩანდა ძველი ჩაღური, დროთა ბრუნვისაგან ისე გვერდზედ წამოდებული და წამოხრილი, თითქო გრილოში წამოწოლას აპირებსო, მაგრამ ბებერსავით ნეკრესის ქარის ტკივილებს უეცრად ისე წამოხრილი და დაღრეჯილი შეუკავებიათო” [6, 34]. ეს უკანასკნელი რა მიმართებაშია ზემოვანხილულ ნეკრეს ტოპოლექსემასთან? ქველში ეს ფრაზეოლოგიური შესიტყვება ორი მნიშვნელობისაა: 1. ნიკრისის ქარები სახსრებისა და ქსოვილების ქრონიკული დაავადება, „ავი ქარი“ (საბა). [ნერობს] არც-კი ერცხვინებათ, სხვამ რომ გაუგოთ, რომ ნიკრისის ქარებით არიან დაავადებულნი (თ. სახოკ. თარგმ.). 2. კუთხ. (იმერ. რაჭ.) „პატარა, გამხდარი ნიკაპი“ (ვ. ბელ.) [7]. პირველ შემთხვევაში იგი გადატანითი მნიშვნელობისაა – მიმსგავსებულია ნეკრესის ქარის ანუ ნელი ქარისავით მსგავს ტკივილს, რომელიც ადამიანს მუხლებში ტეხს. იგივეა, რაც რუს. *подарпа* [8,319]. ქართული ენის დასავლურ კიდეებში, კერძოდ, იმერულსა და რაჭულში ნიკრისი იხმარება წყველის ფორმულაში („გაგიხმა ნიკრისი“), რაც ნიშნავს „პატარა და გამხდარ ნიკაპს“ [9, 32]. ასე რომ, ყველა შემთხვევაში ნიკრის სიტყვას შეუნარჩუნებია „პატარისა” და „ნელი (პატარა, სუსტი) ქარის” მნიშვნელობა.

ლიტერატურა

References:

1. beJaniSvili n. nekresi da nekreselebi, gamomcemloba „gulani“, Tb., 1993.
2. qarTlis cxovreba. t. I. gamosca s. *yauxCiSvilma.*, Tb., 1995.
3. javaxiSvili iv. qarTveli eris istoria. t. II. Tb.,1983
4. moqalaqoba; da wameba; wmidisa abibos nekresel ebiskoposisa; ix.qarTuli mwerloba. I. Tb., 1987.

5. Иоселиани Пл. Описание древностей города Тифлиса. Тб., 1886
6. WavWavaZe i. TxzulebaTa sruli krebuli oc tomad. t. II. Тб., 1988.
7. qarTuli enis ganmartebiTi leqsikoni (rvatomeuli), arn. Ciqobavas saerTo redaqqiT. t. 5, Тб., 1958.
8. CubinaSvili n. qarTuli leqsikoni rusuli TargmaniTurT. a. Rlontis redaqqiiTa da gamokvleviT, Тб., 1951.
9. beriZe v. sityvis kona imerul da raWul TqmaTa, sankt-peterburgi, 1912.

Badri Tskhadadze **To the Etymology of Nekresi**

Summary

Nekresi is one of the ancient settlements in Georgia. It is situated at the distance of 8 kilometers from the present day city Qvareli and is known for its ancient architectural ensemble. The ancient settlement Nekresi is located on the left bank of the river Alazani, between the modern city Qvareli and the village Shilda.

Based on the chronicler's records the town **Nekresi** was a pre-Christian town of the period of paganism. Regrettably it is difficult to determine its age with chronological accuracy. Based on the records of Leonti Mroveli king Parnavaz:—was building more and more strongholds and towns, and he erected the fortress Zadeni and created the idol by name Zaden and placed it in Zadeni, and set about building in Kakheti the town Nelkarisi, which is Nekresi.|| If we believe this record, king Parnavaz is a founder-renovator of Nekresi, with the irsharein –adding|| to it of other Georgian kings of subsequent periods: Parnajomi (the son of king Mirian – the fourth king of Nebrotiani dynasty- 155-140 B.C; by Vakhushthi's chronology –112-93 B.C). Our kings of subsequent periods also contributed to the building and success of this town. King Arshak, e.g., who was –Arshakuniani on his mother's side and Nebrotiani and Parnavaziani on his father's side. He, Arshak, in Kakheti decorated the town **Nelkari**, which is Nekresi, and additionally strengthened Uplistsikhe.||

Thus from the ancient Georgian historical records the pre-Christian origin of the town Nekresi becomes known. –The Georgian Chronicles|| (–The Life of Kartli|| –Kartlis Tskhovreba||) also informs that king Mirian's educator Mirvanos: –has fortified Kartli everywhere and especially strengthened the enclosures of town Nekresi||. As indicated by Juansher with reference to the town Nekresi: –And three sons and two daughters were born to Vakhtang from his Greek wife; and to his firstborn son Dachi from the first wife he bestowed the towns Cheremi and Nekresi, and the town Kambechovani, which is Khornabuji.|| Leonti Mroveli also confirms: –In

Kakheti, in the town Nelkarisi, which is Nekresi]]. In the period of Christianity Nekresi was a place renowned ocent ligiously and politically. From there the conversion to Christianity took place of the highland Caucasians in the north – the propagation of Christian faith among the Lezghins-Didoeli... Nekresi as the town and eparchy, and Nekresi clergymen left memories behind: the Nekresi Eparchy was abolished during the Russian rule (1811).

At the same time **Nekresi** was the center of literacy and literature.

It should be noted that the initial name and meaning of **Nekresi** is found in the above mentioned texts from –The Georgian Chronicles]] (–The Life of Kartli,]] –Kartlis Tskhovreba]]. This is the epithet composite **nelkari** (<-neli kari) (literally – slow wind) ნელქარი(<- ნელიქარი): –In Kakheti, in the town Nelkaresi, which is Nekresi]]. Hence the linguistic-etymological origin of Nekresi is as follows: **neli kari** ნელიქარი (a word combination with determinant-determinate: adjective + noun) > **nelkari** ნელქარი (composite) > ***nelkaresi** ნელქარესი (a form with comparative-superlative degree) > ***nelkresi** ნელქრესი > **nekresi** ნეკრესი.

Keywords: Nekresi, king Parnavaz, Nelkari, –Kartlis Tskhovreba]], Juansher, Leonti Mroveli.

Reviewer: Professor Nana Khazaradze, Academician of Georgian National Academy of Sciences, Doctor of Historical Sceiences, Georgian Technical University

Бадри Цхададзе
К этимологии Некреси

Резюме

Некреси – одно из дневних городищ в Грузии. Оно находится в 8 километрах от нынешнего Кварели и известно своим древнейшим архитектурным ансамблем. Городище Некреси расположено на левом берегу реки Алазани, между нынешним Кварели и селом Шилда.

По сведениям летописца город **Некреси** – дохристианский город периода язычества. К сожалению, хронологически точноопределить его возраст сложно. По сведению Леонти Мровели царь Парнаваз: «строил все больше крепостей и городов, и он возвел крепость Задени и создал идола по имени Заден, и установил его в Задени, и приступил в Кахети к строительству города Нелкариси, который есть Некреси». Если верить этому сведению, царь Парнаваз является основателем-обновителем Некреси, своя доля в «добавлении» к которому принадлежит и другим грузинским царям последующих времен:

Парнаджомი (сыну царя Мириана –четвертому по порядку царю из династии Небртиани – 155-140 гг. до н.э.;по хронологии Вахушти – 112-93 гг.). Впоследствии периодынаши цари такжеспособствовали строительству и успехам этого города. Например, царь Аршак, который был «по матери Аршакунiani, а по отцу Небртиани и Парнавазиани. Он,Аршак, в Кахетиукрасил город **Нелкари**, который есть Некреси, и еще более укрепил Уплисцихе».

Таким образом, на основании древних грузинских исторических сведений становится известно о дохристианском происхождении города Некреси. «Грузинские хроники» («Жизнь Картли»,«Картлис цховреба») сообщают также, что воспитатель царя Мириана Мирванос: «повсеместно укрепил Картли и в особенности укрепил ограждения города Некреси». Как передает Джуаншер по поводу города Некреси: «И родились у Вахтанга от жены гречанки три сына и две дочери; а сыну своему первородному Дачити первой жены он подарил город Черemi и Некреси, и город Камбечовани, который есть Хорнабуджи». Леонти Мровели подтверждаеттакже: «В Кахети,в городе Нелкариси, который есть Некреси». В период христианства Некреси – место, известное только в религиозном, но и в политическом отношении. Именно отсюда происходило обращение в христианство горских кавказцев на севере – распространение христианской веры среди лезгин-дидоэли... Некреси, как город и епархия, некресцы – духовные лица оставили по себепамять: епархия Некреси была упразднена во времена российского правления(1811 г.).

В то же время **Некресия**являлся очагом грамотности и литературы.

Следует отметить, что первоначальное наименование и значение **Некреси** встречается в приведенных выше текстах из «Грузинских хроник» («Жизнь Картли»,«Картлис цховреба»). Это эпитетный композит **нелкари** (<- нели кари) (букв. медленный ветер) ნელქარი(<- ნელიქარი): „В Кахети,в городе Нелкареси, который есть Некреси». Следовательно, лингвистико-этимологическое происхождение Некреси таково: **нели кари** ნელიქარი (словосочетание с определителем-определяемым: прилагательное + существительное) _>**нелкари** ნელქარი(композит) _> ***нелкареси** ნელქარესი(форма со сравнительно-превосходной степенью) _> ***нелкреси** ნელქრესი _>**некреси** ნეკრესი.

Ключевые слова: Некреси, царь Парнаваз, нелкари, «Картлис цховреба», Джуаншер, Леонти Мровели.

Рецензент: Профессор Нана Хазараздзе, Академик Национальной Академии Наук Грузии, Грузинский Технический Университет

УДК 801.73

Petro Husak

Etymological Hermeneutics as a Key for Understanding and Dating of Text (illustrated by example of the Legend on Shem, Ham and Japheth: Gen 9, 18-27)

The article deals with etymological hermeneutics of proper names as method of determining of approximate dating of a text, as well as of its content and intention of its authors or editors. The author of the article illustrates this method on example of an etymological analysis of proper names of personages of the legend about Shem, Ham and Japheth (Gen 9, 18-27), and draws the conclusion, that their etymology is Greek, therefore one needs to date this legend with Hellenistic periode, and it was created in order to give a legal basing for dwelling of Israel on the territories of conquered peoples of Canaan. At the same time, the author is ready to admit, that the Greek etymology of the mentioned proper names is secondary and derived, if the specialists in the brances of the Old Hebrew and the Old Testament Bible Science would prove, that a Semitic etymology of the mentioned proper names is more ancient, than the Greek one.

Keywords: *hermeneutics, etymological analysis, geocultural origin, word root kinship, dating, interchange in the word forms, Semitic etymology.*

The etymological analysis of lexems found in a text, especially of proper names and toponyms – where it is possible – allows to determin their belonging to a language, notional meaning, out of which they were formed, and therefore – their geocultural origin and, mediated through an analysis of usage of lexical layers and stylistics, – an approximate dating of the text, in which they occur, or an approximate time of inserting them into the text as consequence of later editings. It helps also to elucidate the meaning of a text, as well as the intension of its author(s). Such an approach I call *etymological hermeneutics*. Let us apply it to the text mentioned in the title. Let us first consider the Greek text, as it is found in the Septuagint:

«18. Ηζαλ δε νη πηνη Νσε νη εμειζνληρο εθ ηρο θηβσηντ Σεκ Χακ Ιαθεζ. Χακ ελ παηεξ Χαλααλ. 19. ηξεηο νπηνη ηηζήλ νη πηνη Νσε` απν ηνπησλ δηεζπαξεζαλ επη παζαλ ηελ γελ. 20. Καη εξμην Νσε αλζεσπνο γεσξγνο γεο θαη εθηεπζελ ακπεισλα. 21. θαη επηελ εθ ηνπ νηλνπ θαη εκεζπζε θαη επηκλσζε ελ ησ νηθσ απηνπ. 22. θαη ηηδελ Χακ ν παηεξ Χαλααλ ηελ γηκλσζήλ ηνπ παηξνο απηοπ θαη εμειζσλ αλεγγεηελ ηνπο δπζηηλ αδειθνπο απηοπ εμσ. 23. θαη ιαβνληρο Σεκ θαη Ιαθεζ ην ηκαηονλ επεζελην επη ηα δπλσνηα απηολ θαη επνξεπζεζαλ νπηζζοθαλσο θαη ζπλεθαλπησαλ ηελ γηκλσζήλ ηνπ παηξνο απηολ, θαη ην πξνζωπνλ απηολ νπηζζοθαλο, θαη ηελ

γγκλσζηλ ηνπ παηξνο απησλ νπθ εηδνλ. 24. εμελεζελ δε Νοε απν ηνπ νηλνπ
 θαη εγλσ νζα επνιξεζελ απησ ν ηηνο απηνπ ν λεσηεξνο, 25. θαη εηπελ
 Επηθαηαξαηηνο Χαλααλ¹ παηο νηθεηο εζηαι ηνιο αδειθνιο απηνπ. 26. θαη
 εηπελ Επινγηνο θπξιο ν ζενο ηνπ Σεκ θαη εζηαι Χαλααλ παηο απηο. 27.
 πιαηπλαι ν ζενο ησ Ιαθεζ θαη θαηνηθεζηαι ελ ηοιο νηθνιο ηοπ Σεκ, θαη
 γελεζησ Χαλααλ παηο απηο.» (Γελ 9, 18-27) [1, 13].

In an English translation: «18. The sons of Noe, who went out of the ark were Sem, Ham and Japheth. Ham is the father of Chanaan. 19. These three were the sons of Noe and from these the whole earth was peopled. 20. Now Noe began to till the ground, and he planted a vineyard. 21. When he drank of the wine, he became drunk and lay naked in his tent. 22. Ham, the father of Chanaan, saw his father's nakedness and told his two brothers outside. 23. But Sem and Japheth took a robe, and laying it upon their shoulders, went backward and covered their father's nakedness; as their faces were turned away, they did not see their father's nakedness. 24. When Noe awoke from his drunkenness and learned what his youngest son had done to him, 25. he said: –Cursed be Chanaan; meanest of slaves shall he be to his brethren.|| 26. Then he said: –Blessed be the Lord, the God of Sem; let Chanaan be his slave. 27. May God expand Japheth; let him dwell in the tents of Sem; let Chanaan be his slave.||» (Gen 9, 18-27: The New Confraternity of Christian Doctrine Translation [2, 24-25]).

Let us consider the etymology of the proper names, which occur in this text. The names of the sons of Noe Ηοη Σεκ, Χακ, Ιαθεζ show a clear Greek origin. Σεκ has the same word root as ζεκα – sign (cf. with ζεκενλ – sign, distinction) [3, 1128] and means in this text: «The one marked with distinction». In favor of such an interpretation speaks the mentioning of him first on the list (verse 18), and therefore – the oldest one.¹ (In the verse 24 Χακ is directly called «The younger one», and on the list of names he is mentioned as the second after Sem). Also in favor of such an interpretation speak verses 26-27, in which Noe blesses the God of Sem and wishes Japheth to dwell in his tents.

The name Χακ has the same word root as the words, which in the Old Greek are preserved only as adverbs: ρακαδε – down to the earth; ρακαζελ – from the earth; ρακαη – on the earth (this form is an archaic Locative case) [3, 1337]; [5, 1763]. It can be assumed, that these adverbs stem from a not preserved in written documents Old Greek word ρακα – the earth. (Cf. with

¹ A similar West Slavic legend on the three brothers-ancestors (known in Polish and Czech versions) puts respectively the own ancestor on the first place as the oldest one: *Lech, Czech and Rus* in the Polish version, and *Czech, Lech and Rus* in the Czech version.

ρζσλ – the earth in the sense of «land», «dwelling territory»; Latin *humus* – the soil). Such an etymology of the name Χακ shows clearly its meaning in the investigated text: «agriculturist».

The name Ιαθεζ (taking into account the consonants interchange θ and π in the word forms) is derived from the verb ἵαθησ – I fling, I throw (arrows, javelins) [3, 619]. J. C. Dvoretzky draws one more word, with which the name Ιαθεζ seems to have the word root kinship: ῥαθηεσ – the shot, though with another, but also a genuine Greek etymology: from ῥσ – arrow, dart, + αθηεκῆ – I shoot, I throw [4, 808]. Therefore, the name Ιαθεζ in the investigated text means «shot», «bow shot» (and collectively – the nomad peoples, whose main shock troops was the bow shots cavalry). Above all, this name shows a word root kinship with the name of the personage of the Greek mythology titan Ιαπερσ, who is meant in this mythology as the forefather of mankind [3, 619], what keeps tune with considering Japheth an ancestor of the peoples group in the Book of Genesis (Gen 10, 2-5) and in the First Book of Chronicles (1Chr 1, 5-7).

The Greek etymology of the name of Noe himself – Νσε – is not so evident. But it can be assumed, that it has a kinship with the archaic spelling of λννο (in the Attic dialect: λνπο – «mind» as an integral knowing ability of person and the dwelling place of wisdom, unlike the «intel-lect» as analytic ability) [3, 851]. One can assume that two omicrons (vv) gave a contraction not into diphthong νρ, as in the Attic dialect, but into omega (σ). Therefore, the name Νσε could mean «the Mindful one»: a man, who prudently obeyed the order to build the ark and so saved the mankind from flood (cf. Gen 6, 14 – 8, 22).

Interesting in this respect is the etymology of the Ham's son Χαλααλ. Though on the first look it doesn't show a Greek word root, but as an assumption – on the level of some ancestor language, which should yet be reconstructed, and which, according to this assumption, preceded to division into the Old Greek (more general – into the Indo-European), and languages of the autochthon peoples of the Near East (a sub-group of which are Semitic languages), – the word root ραλα keeps tune with the Greek ρακα – the earth. I see its kinship with the Cartulic (i.e. Georgian) word ყანა [qana] – the field. Therefore, semantically the name Χαλααλ would be cognate with the name of his father Χακ and collectively would mean the land and/or the peoples of agriculturists. To this corresponds also the geographic placing of Chanaan on the fertile agricultural territories, known as the «Fertile Crescent»

[11, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/205250/Fertile-Crescent>]

Therefore, if the Greek etymology of the proper names, drawn by me, is true, then the narration about Sem, Ham and Japheth (Gen 9, 18-27) turns out as a late interpolation, which should be dated by the Hellenistic periode (334 – 30 B.C.), and all mentionings of Ham in the text of Tanak are results of a late editing (see: Gen 5, 32; Gen 6, 10; 13; Gen 7, 13; Gen 10, 1; 6; 20; 1Chr 1, 4; 8; 1Chr 4, 40; Ps 77 (78), 51; Ps 104 (105), 23; 27; Ps 105 (106), 22). In this way, the narration about Sem, Ham and Japheth turns out as an ideological legend, aimed to base the dwelling of the people of Israel on the territory of Chanaan, and the subordinate condition of the peoples of Chanaan in relationship to it. I can assume, that a need in such a legend arose, when Israel was in the neighborhood of the empires of Ptolemai and Seleucids, waged wars with the latter (Machabean wars, 175 – 135 B.C.) and thus it was necessary to base a legal bond of Israel with the territories, which it has occupied since the time of crossing the Jordan river and conquering of Chanaan by Joshua, son of Nun (near 1200 B.C.). For this purpose it was needed to ennoble the own ancestor (ΣΕΚ – «sign», «distinguished», portrayed in the narration as the oldest son) and to curse the ancestor of those, whose territory Israel has occupied. The curse should lay a legal basis of the occupation of territories, for dwelling on them during almost one thousand of years, as well as for a subordinate state («let Chanaan be his slave» – Gen 9, 26) of the autochthon peoples. As ground for the curse was chosen one of the heaviest violations of Commandment of honoring one's father and mother (Ex 20, 12; Deut 5, 16): «the uncovering of nakedness of the own father» (Lev 18, 7). The deed of Ham should have been an *argumentum ad hominem*, and in the culture of that time evoke an especial indignation of readers. But as far as the etymological kinship of the name Χακ with a collective denomination of the land Χαλααλ was not evident for the readers of that time, Noe curses in the narration not the direct culprit – Ham, but his fourth son – Chanaan. (Probably not occasionally the Gospel of John, which in the doctrinal sense clearly opposes the Old Testament Judaism (in order to demonstrate this, a separate article, written by the New Testament Bible scientists, is needed), describes the turning of water into wine as the first miracle of Jesus Christ performed exactly in Καλα ηρο Γαλιλαας – Cana of Galilee (see John 2, 1 – 11), where Καλα (see the Cartulic ყანა [kana] – the field), taking into account the consonant interchange of θ and ρ in the word forms, – has the same word root as Χαλααλ (cf. another English spelling: Canaan, German spelling: Kanaan): the town/land of agriculturists. Performing His first miracle in the Cana of Galilee, Jesus Christ takes thus away the curse out of the agriculturists, thrown on them by authors of the legend about Sem, Ham and Japheth). Simultaneously, the legend «softly», this time – without

enslaving him – subordinates the youngest Noe’s son Japheth to Sem («let him dwell in the tents of Sem» – Gen 9, 27). This is probably explained by the need for Israel to enlist the support of the neighbor nomad peoples – in the capacity of allies and/or soldiers-mercenaries.

I know the Semitic (in the commonly accepted in philology sense – as designation of a group of languages) etymology of the proper names Sem, Ham, Japheth, Noe and Chanaan:

Sem (שם, *Shem*, literally: `name`, metaphorically: `glory`) [10, <http://www.eleven.co.il/article/13803>]; *sumu* – son, name, designated, honored, holy. [9, 1194].

Ham (חם) [10, <http://www.eleven.co.il/article/14430>]; *hm* – warm, hot, or from Egyptian *keme* – black soil (if this etymology is true, it speaks too for the dating of this legend by the Hellenistic period: a loaning from Egyptian language into Greek could have been occurred only after the conquest of Egypt by Alexander the Macedonian – P.H.). [7, 31].

Japheth (יפת, *Iephet*), [10, <http://www.eleven.co.il/article/15249>]; *yph* – faithful, beautiful; Egyptian *keftiu* – Crete Island, Hebrew: *yapt Elohim leyepet* – may Elohim expand; *pty* – to be spacious, wide. [7, 641].

Noe (נח, *Noah*) [10, <http://www.eleven.co.il/article/13006>] Hebrew: *noah* – from the verb root *nwh* – to rest, to settle; *nh* – to comfort; *nhm* – one, who comforts. [8, 1123].

Chanaan (כנען, *Cna’an*) [10, <http://www.eleven.co.il/article/14438>]; *kenaan* – from Accadian *ocen ah num* – the earth of the Gentiles. Semitic *kn* – to bow (himself) (before the conquerors – cf. English *knee*, or geographically – as a bowed earth belt, «crescent» – P.H.), + *n* – the West. E.A. Speiser proposed the etymology *kinahhu*: deep-blue or purple cloth (from Greek θπάλνο – deep-blue steel [3, 737]) [6, 828].

But there is a series of notions, which were loaned from Greek during the Hellenistic period, and without which the contemporary Judaism is unthinkable. Hereto belong: *ζπλαγσγε* – synagogue, literally: «coming together», from *ζπλ* – together + *αγσ* – I go, I guide [3, 1186; 15]; *ζπλεδξινλ* – synedrion: place of sessions of a senate or court, literally: «the aggregate of chairs», from *ζπλ* – together + *εδξα* – chair, bench [3, 1186; 368] (in contrast to it the Hebrew word סנהדרין, *Sanhedrin* [10, <http://www.eleven.co.il/article/13815>] is an assimilated loaning from Greek into Hebrew); *νλθαιζηνο* – holocaust, literally: «the whole burnt offering», from *νλνο* – whole + *θαισ* – I burn [3, 879; 650]; *ζθελε*: tent [3, 1136] (the Hebrew word *Shekinah* or *Shkhina* (שכינה; literally `dwelling`, `living in`) [10, <http://www.eleven.co.il/article/14969>] in the sense of «God’s presence» is an assimilated loaning from Greek into Hebrew as metonymy: a construction stands for «presence»). Therefore in analogy to it

I can assume, that also the names Sem, Ham, Japheth and Noe are assimilated loanings from Greek into Hebrew, where they got the changed word forms and a new etymology (similarly to the words *Shkhiná* and *Sanhedrin*).

In favor of such an assumption speaks also this fact, that the Greek manuscripts and codices, which contain the legend about Sem, Ham and Japheth and reached us, are older than Hebrew ones. For instance, the first papyruses with the Greek text of Pentateuch – Qumran papyruses – are dated by the II century B.C. [9, 1094]. The world-wide known Israeli scholar *Emmanuel Tov* states, that a text stabilization of the Septuagint (the Greek Bible translation of the «Seventy») was finished during I – II centuries A.D. [9, 1097]. The oldest manuscript of the Septuagint – *Codex Sinaiticus* – is dated by the IV century A.D. [11, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/123927/Codex-Alexandrinus>], and the second one after it – *Codex Alexandrinus* – by the V century A.D. [6, 1069]; [11, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/123927/Codex-Alexandrinus>]. Instead of this, the accessible today Masoretic text of Tanakh (the Hebrew Bible) was begun to elaborate after 500 A.D. [8, 593]; the oldest Hebrew manuscript of Tanakh – *Codex Leningradensis* – is dated by 916 A.D. [11, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/335953/Leningrad-Codex-of-the-Latter-Prophets>], and the second one after it – *Aleppo Codex* – by 930 A.D. [11, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/13859/Aleppo-Codex>].

Considering, that the etymology of the names Sem, Ham, Japheth and Noe is originally the Greek one, and therefore the legend about them should be dated by the Hellenistic period, I don't make the final statement and let the possibility open, that the Hebrew language and the Old Testament Bible scholars will prove, that the Semitic etymology of these names is older than the Greek one. In such a case I would be ready to admit, that their Greek etymology is secondary and derived.

Reviewer: Dr Ulana Holovatch, Associate Professor, Ukrainian Catholic University

References:

1. *Η Παλαια Διαθηκη κατα τους ο'* – Septuaginta, id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes, edidit Alfred Rahlfs. – Deutsche Bibelgesellschaft: Stuttgart, 1979. – 941 C.
1. Saint Josef -New Catholic Edition|| of the Holy Bible. (The Old Testament: Confraternity-Douay Version). – Catholic Book Publishing Company: New York, 1962. – 1535 C.

2. Вейсман А.Д. Греческо-русский словарь. Репринт V-го издания 1899 г. – Греко-латинский кабинет Ю.А. Шичалина: Москва, 1991. – 1370 С.
3. Дворецкий И.Х. Древнегреческо-русский словарь. Том I: А – Л. – Государственное издательство иностранных и национальных словарей: Москва, 1958. – С. 1 – 1043.
4. Дворецкий И.Х. Древнегреческо-русский словарь. Том II: М – Ω. – Государственное издательство иностранных и национальных словарей: Москва, 1958. – С. 1044 – 1905.
5. Freedman, David Noel et al. (ed.). The Anchor Bible Dictionary, volume 1: A – C. – ABD Doubleday: New York, London, Toronto, Sydney, Auckland, 1992. – 1232 С.
6. Freedman, David Noel et al. (ed.). The Anchor Bible Dictionary, volume 3: H – J. – ABD Doubleday: New York, London, Toronto, Sydney, Auckland, 1992. – 1135 С.
7. Freedman, David Noel et al. (ed.). The Anchor Bible Dictionary, volume 4: K – N. – ABD Doubleday: New York, London, Toronto, Sydney, Auckland, 1992. – 1162 С.
8. Freedman, David Noel et al. (ed.). The Anchor Bible Dictionary, volume 5: O – Sh. – ABD Doubleday: New York, London, Toronto, Sydney, Auckland, 1992. – 1230 С.
9. Электронная еврейская библиотека. – <http://www.eleven.co.il/> (12.11.2014).
10. Encyclopedia Britannica. – <http://www.britannica.com/> (12.11.2014).

პეტრე ჰუსაკი

ეტიმოლოგიური ჰერმენევტიკა, როგორც ტექსტის გაგებისა და დათარიღების მეთოდი (სემზე, ქამზე და იაფეთზე ლეგენდების მიხედვით. შექმნა: 9: 18-27)

რეზიუმე

სტატიაში საუბარია საკუთარ სახელთა ეტიმოლოგიურ ჰერმენევტიკაზე, როგორც ტექსტის, ასევე მისი ავტორებისა და რედაქტორების განზრახვისა და ტექსტის შინაარსის მიახლოებითი დათარიღების მეთოდზე. ავტორის მიერ ეს მეთოდი ილუსტრირებულია სემზე, ქამზე და იაფეთზე ლეგენდების (შექმნა 9:18-27) პერსონაჟების საკუთარი სახელების ეტიმოლოგიური ანალიზის მეშვეობით. იგი მიდის დასკვნამდე, რომ მათი ეტიმოლოგია ბერძნულია, და შესაბამისად, ლეგენდა დათარიღებული უნდა იყოს ელინური პერიოდით და რომ იგი შექმნილი იყო დაპყრობილი ხანაანის

ხალხების მიწებზე ისრაელის ყოფნის სამართლებრივი დასაბუთებისათვის. ამავდროულად ავტორი მზადაა აღიაროს, რომ ნახსენები საკუთარი სახელების ბერძნული ეტიმოლოგია მეორადია და წარმოებულია, თუკი ძველი ებრაული ენისა და ძელი აღქმის ბიბლიური ტექსტების მკვლევარები დაამტკიცებენ, რომ მათი სემიტური ეტიმოლოგია უფრო ძველია, ვიდრე ბერძნული.

საკვანძო სიტყვები: ჰერმენევტიკა, ეტიმოლოგიური ანალიზი, გეოკულტურული წარმომავლობა, ერთძირიანი ნათესაობა, დათარიღება, სიტყვაფორმათა მონაცვლეობა, სემიტური ეტიმოლოგია.

რეცენზენტი: პროფესორი ულიანა გოლოვაჩი, უკრაინული კათოლიკური უნივერსიტეტი

Петр Гусак

Этимологическая герменевтика как методе понимания и датирования текста (на примере легенды о Сэме, Хаме и Иафете: Быт. 9: 18-27)

Резюме

В статье идет речь об этимологической герменевтике собственных имен как методе определения приблизительного датирования текста, а также – содержания текста и намерения его авторов или редакторов. Автор статьи иллюстрирует этот метод на примере этимологического анализа собственных имен персонажей легенды о Семе, Хаме и Иафете (Быт 9, 18-27) и приходит к выводу, что их этимология – греческая, а значит, легенду надо датировать эллинистическим периодом и она была создана для правового обоснования пребывания Израиля на землях завоеванных народов Ханаана. Вместе с тем, автор готов признать, что греческая этимология упомянутых собственных имен вторична и производна, если специалисты в сферах древнееврейского языка и Ветхозаветной библеистики докажут, что их семитская этимология древнее, чем греческая.

Ключевые слова: герменевтика, этимологический анализ, геокультурное происхождение, однокорневое родство, датирование, чередование в словоформах, семитская этимология.

Рецензент: Д-р Уляна Головач, Доцент, Украинский Католический Университет

CONTENTS
THEORY

Oleh Shepetyak Schools and Direction of Modern Religious Thought in German-languages_ lands-----	5
Tea Topchishvili The Role of Ideas in Social Action-----	21
Leonid Kyianytsia Regional Strategies of Saudi Arabia and Qatar within the Context of the _Arab Spring': A Comparative Analysis-----	34

PUBLIC ADMINISTRATION

Tamar Bachilava, Genadi Iashvili Ethic Problems in Human Resorses Management in Modern Condition-----	45
Nikolai Orlov, Tatiana Yevtushenko NOTE LEADER OF THE DEMOCRATIC STATES: THE EXPERIENCE OF THE RUSSIAN FEDERATION MILITARY AGGRESSION AGAINST UKRAINE-----	55
Besik Kaishauri The Role and Place of Citizens in the Local Government-----	63
Natia Gotsadze Purposes, Functions and Tasks of Public Relations in Public Administration-----	72
Tariel Tchulukhadze E-Governance and Democracy-----	80
David Leladze Comparative Analysis of the Bureaucracy and E-Government-----	87

ECONOMIC

Garry Gunia , Zizi Svanidze , Lili Svanidze Environmental Problems of Sustainable Development of Modern Energetics in the Mountain Regions-----	99
Irina Petrova, Olena Kahlyak STATUS OF TRAINING AND SKILLS DEVELOPMENT BY ENTERPRISES IN UKRAINE-----	112

СОДЕРЖАНИЕ ТЕОРИЯ

Олег Шепетяк Школы и направления современной религиозной мысли в немецкоязычном пространстве-----	5
Tea Topchiashvili Роль идей в социальном действии-----	21
Леонид Кияница Региональные стратегии Саудовской Аравии и Катара на Ближнем Востоке в контексте «Арабской весны»: сравнительный анализ-----	34

ПУБЛИЧНОЕ УПРАВЛЕНИЕ

Тамар Бачилава, Геннадий Яшвили Этические проблемы в управление человеческими ресурсами в современных условиях-----	45
Николай Орлов, Татьяна Евтушенко НА ЗАМЕТКУ ЛИДЕРАМ ДЕМОКРАТИЧЕСКИХ ГОСУДАРСТВ: ИЗ ОПЫТА ВОЕННОЙ АГРЕССИИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ ПРОТИВ УКРАИНЫ-----	55
Бесик Кайшаури Роль и место граждан в местном самоуправлении-----	63
ნათია გოცაძე Цели, функции и задачи связей с общественностью в государственном управлении-----	72
Тариел Чулухадзе Электронное управление и демократия-----	80
Давид Леладзе Сравнительный анализ бюрократии и Электронного правительства-----	87

ЭКОНОМИКА

Гарри Гуния, Зизи Сванидзе, Лили Сванидзе Экологические проблемы устойчивого развития современной энергетики в условиях горных регионов-----	99
Ирина Петрова, Елена Кагляк ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ ПОДГОТОВКИ И ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ КАДРОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ УКРАИНЫ-----	112

Александр Бондаренко, Валерий Василенко
 УЧЕТ ВОЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ И РЫНОЧНЫХ ФАКТОРОВ
 ПРИ ОРГАНИЗАЦИИ ПОСТАВОК ПРОДОВОЛЬСТВИЯ ДЛЯ
 НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ УКРАИНЫ----- 123

Анна Качан
 РАЗВИТИЕ ВТОРИЧНОЙ ЗАНЯТОСТИ РАЗЛИЧНЫХ ГРУПП
 НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ----- 135

Анна Смалійчук
 УПРАВЛЕНИЕ РЕЕМИГРАЦИЕЙ: ДОЛГОСРОЧНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ
 В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ РЫНКА ТРУДА----- **148**

ПРАВО

Анатолій Евмін
 ГАРАНТИИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАССАЦИОННОГО ОБЖАЛОВАНИЯ
 РЕШЕНИЙ В УГОЛОВНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ УКРАИНЫ----- 158

ОБЩЕСТВО

Кетеван Гогодзе
 Бренд – Капитал современного общества----- 170

Хатია Маркозашвили
 Значение и перспективы гражданского общества----- 182

ПРАКТИКА

Бадри Цхададзе
 К этимологии Некреси----- 190

Петр Гусак
 Этимологическая герменевтика как методе понимания и датирования
 текста (на примере легенды о Сэме, Хаме и Иафете: Быт. 9: 18-27)----- 197

ავტორები

თამარ ბაჩილავა	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ალექსანდრე ბონდარენკო	სახელმწიფო მართვის მეცნიერებათა კანდიდატი, ოცენტი, პოდპოლკოვნიკი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის ეკონომიკისა და მენეჯმენტის ფაკულტეტის ზურგის უზრუნველყოფის კათედრის გამგე (უკრაინა)
გარი გუნია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პიდრომეტროლოლოგიის ინსტიტუტის ბუნებრივი გარემოს დაბინძურების მონიტორინგისა და პროგნოზების განყოფილების მთავარი მეცნიერი თანამშრომელი, გეოგრაფიის მეცნიერებათა დოქტორი, ფიზიკა-მათემატიკის მეცნიერებათა Ph.D.
ქეთევან გოგობე	საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტის საზოგადოებასთან ურთიერთობის სადოქტორო პროგრამის სტუდენტი
ნათია გოცაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ანატოლი ევმინი	უკრაინის პროკურატურის ეროვნული აკადემიის მაძიებელი (უკრაინა)
ტატიანა ვებუშენკო	უკრაინის საინჟინრო-პედაგოგიური აკადემიის მაგისტრი
თეა თოფჩიშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ვალერი ვასილენკო	ტექნიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის მენეჯმენტისა და სამხედრო მეურნეობის კათედრის დოცენტი. (უკრაინა)
გენადი იაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ელენე კაგლიაკი	მოსწავლე ახალგაზრდობის კიევის მცირე აკადემიის ეკონომიკის განყოფილების კაბინეტის გამგე, ეკონომიკისა სამართლის უნივერსიტეტ “კროკ“-ის მენეჯმენტისა და მარკეტინგის კათედრის უფროსი მასწავლებელი
ბესიკ კაიშაური	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

ანა კანანი	ვადიმ გელმანის სახელობის ეროვნული ეკონომიკური უნივერსიტეტის პერსონალის მართვისა და შრომითი ბაზრის კათედრის მადიუბელი. (უკრაინა)
ლევონიძე კიანცია	პოლიტიკის მეცნიერებათა მაგისტრი, “კიევი-მოჰილას აკადემიის” ეროვნული უნივერსიტეტის პოლიტოლოგიის კათედრის ასპირანტურის კურსდამთავრებული. (უკრაინა).
დავით ლელაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ხატია მარკოზაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ნიკოლოზ ორლოვი	სახელმწიფო მართვის დოქტორი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის ოპერატიული ხელოვნების კათედრის პროფესორი. (უკრაინა)
ირინა პეტროვა	პროფესორი, ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, ეკონომიკისა სამართლის უნივერსიტეტ “ეროკი“-ის მენეჯმენტისა და მარკეტინგის კათედრის გამგე. (უკრაინა)
ზიზი სვანიძე	საქართველოს ეკოლოგიის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ქიმიური ტექნოლოგიისა და მეტალურგიის ფაკულტეტის პროფესორი.
ლილი სვანიძე	აკადემიური დოქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
ანა სმალიიჩუკი	ვადიმ გელმანის სახელობის კიევის ეროვნული უნივერსიტეტის პერსონალის მართვისა და შრომის ეკონომიკის კათედრის ასისტენტი. (უკრაინა)
ოლეგ შეპეტიაკი	ბორის გრინჩენკოს სახელობის კიევის უნივერსიტეტის საზოგადოების ინსტიტუტის ფილოსოფიის კათედრის დოცენტი, უკრაინის მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ფილოსოფიის ინსტიტუტის რელიგიათმცოდნეობის განყოფილების დოქტორანტი. (უკრაინა)

ბადრი ცხადაძე	ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი პროფესორი
პეტრე ჰუსაკი	ფილოსოფიის მეცნიერებათა კანდიდატი, უკრაინის კათოლიკური უნივერსიტეტის ფილოსოფიის კათედრა. (უკრაინა)
ტარიელ ჭულუხაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

Authors

Tamar Bachilava	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Alexander Bondarenko	PhD (Public Administration), Chief of Department, Department of Logistic Supply, National Academy of National Guard of Ukraine (Ukraine)
Anatoly Evmin	Aspirant National Academy of Prosecution of Ukraine. (Ukraine)
Ketevan Gogodze	Georgian Institute of Public Affairs; Public Relations PhD Program Student
Natia Gotsadze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Garry Gunia	The Chief Scientific Collaborator of Department of the Forecast and Monitoring of Pollution of an Environment of Institute of hydrometeorology of the Georgian technical university, the Doctor of Geographical Sciences, the Ph.D. in Physics and Mathematics Sciences
Petro Husak	Candidate of Philosophic Sciences, Department of Philosophy Ukrainian Catholic University.(Ukraine)
Genadi Iashvili	Professor of Georgian Technical University
Olena Kahlyak	Supervisor of cabinet on economic department at the Kyiv Junior Academy of Sciences for Student Youth, Senior Lecturer of the Department of Management and Marketing at the University of Economics and Law -KROK (Ukraine).
Besik Kaishauri	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Anna Kachan	Competitor of the Department of Personnel Management and the labormarket of the National Economic University. named after Vadim Getman. (Ukraine)
Leonid Kyianytsia	Master of Political Sciences, completed the Post-Graduate Studies' programme at the Chair of Political Science, National University -Kyiv-Mohyla Academy . (Ukraine).
David Leladze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Khatia Markozasvili	Doctoral Candidate, Georgian Technical University

Nikolai Orlov	PhD, Associate Professor of Public Administration, Professor of the Department of operational art National Academy of the National Guard of Ukraine. (Ukraine).
Irina Petrova	Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Management and Marketing at the University of Economics and Law -KROK . (Ukraine)
Anna Smaliychuk	Lecturer of the Department of personnel management of Vadym Hetman Kyiv National economic University. (Ukraine)
Tea Topchishvili	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Badri Tskhadadze	Doctor of Philology, Professor of Georgian Technical University
Tariel Tchulukhadze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University.
Zizi Svanidze	The Academician of Academy of Ecological sciences of Georgia, Dr.Sci.Tech., the professor, the full professor of faculty of chemical technologies and metallurgy of the Georgian technical university.
Lili Svanidze	Academic Doctor, Georgian Technical University
Oleh Shepetyak	Candidate of philosophical Sciences, Docent of Department of Philosophy of Borys Grinchenko Kyiv University. (Ukraine)
Valeriy Vasilenko	PhD (Technique), Associate Professor, Department of Management and Military Economy, National Academy of National Guard of Ukraine. (Ukraine)
Tatiana Yevtushenko	Master Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy. (Ukraine)

Авторы

Тамар Бачилава	Докторант Грузинского технического университета
Александр Бондаренко	Кандидат наук государственного управления, доцент, подполковник, начальник кафедры тылового обеспечения факультету экономики и менеджмента Национальной академии Национальной гвардии Украины. (Украина)
Валерий Василенко	Кандидат технических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента и войскового хозяйства факультету экономики и менеджмента Национальной академии Национальной гвардии Украины (Украина)
Натиа Гоцадзе	Докторант Грузинского технического университета
Гарри Гуния	Доктор географических наук, кандидат физико-математических наук, главный научный сотрудник отдела мониторинга и прогнозов загрязнения природной среды Института гидрометеорологии Грузинского технического университета
Петр Гусак	Кандидат философских наук, Кафедра философии Украинского Католического Университета. (Украина)
Анатолий Евмин	Соискатель Национальной академии прокуратуры Украины. (Украина)
Татьяна Евтушенко	Магистр Украинской инженерно-педагогической академии. (Украина)
Кетеван Гогодзе	Студент докторской программы института связи с общественностью
Елена Кагляк	Заведующая кабинетом отделения экономики Киевской Малой академии наук ученической молодежи, старший преподаватель кафедры менеджмента и маркетинга Университета экономики и права «КРОК». (Украина).
Бесик Кайшаури	Докторант Грузинского технического университета
Анна Качан	Соискатель кафедры управления персоналом и рынка труда Национального экономического университета им. Вадима Гетьмана. (Украина)

Леонид Кияница	Магистр политических наук, закончил аспирантуру на кафедре политологии Национального университета «Киево-Могилянская академия». (Украина).
Давид Леладзе	Докторант Грузинского технического университета
Хатиа Маркозашвили	Докторант Грузинского технического университета
Николай Орлов	Доктор наук государственного управления, доцент профессор кафедры оперативного искусства Национальной академии Национальной гвардии Украины. (Украина)
Ирина Петрова	Доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедры менеджмента и маркетинга Университета экономики и права «КРОК». (Украина).
Tea Топчишвили	Докторант Грузинского технического университета
Зизи Сванидзе	Акад. Академии Экол.наук Грузии, д-р технич.наук, проф. фак-та химич.технологий и металлургии грузинского технического университета
Лили Сванидзе	Академический доктор, Грузинский Технический Университет
Анна Смалийчук	Ассистент кафедры упаравления персоналом и экономики труда ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана» (Украина)
Олег Шепетяк	Кандидат философских наук, доцент кафедры философии Института общества Киевского университета имени Бориса Гринченко, докторант отделения религиоведения Института философии Национальной Академии Наук Украины. (Украина)
Бадри Цхададзе	Доктор филологических наук, Профессор Грузинского технического университета
Тариел Чулухадзе	Докторант Грузинского технического университета.
Генадий Яшвили	Профессор Грузинского технического университета

ქურნალის რედკოლეგია

ნანა ავალიანი	ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს მრჩეველი (საქართველო)
რუდიგერ ანდრესენი	ბერლინის უნივერსიტეტის პროფესორი ეკონომიკის დარგში, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი (გერმანია)
მეუფე აბრაამი (გარმელია)	დასავლეთ ევროპის მიტროპოლიტი (საქართველო)
ვეგენი ბარათაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ეკონომიკისა და ბიზნესის მართვის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი (საქართველო)
გიორგი ბაღათურია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
ოთარ ბაღათურია	პასუხისმგებელი მდივანი, პოლიტიკის დოქტორი (საქართველო)
რასა ბელოკაიტე	ვიტაუტას დიდის უნივერსიტეტის პროფესორი (ლიტვა)
ანასტასია განიჩი	რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრალური აზიის, კავკასიისა და ურალ-ვოლგისპირეთის შემსწავლელი ცენტრის მეცნიერ-მუშაკი, დოცენტი (რუსეთი)
იური გორიცკი	მოსკოვის ენერგეტიკული ინსტიტუტის პროფესორი (რუსეთი)
ვახტანგ გურული	ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
შოთა დოღონაძე	მთავარი რედაქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, (საქართველო)
ელუნ დრაკე ჰარალდ ვერტცი	ევროპის საბჭოს ექსპერტი (საფრანგეთი) სორბონას უნივერსიტეტის „პარი-8“-ის პროფესორი ინფორმატიკის დარგში (საფრანგეთი)
გენადი იაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, საჯარო მმართველობისა და ელექტრონული ბიზნესის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი (საქართველო)
სერჯო კამიზი	“ლა საპიენზა“-ს უნივერსიტეტის პროფესორი (იტალია)

რინარდ მაასი	ნოტრდამის უნივერსიტეტის პროფესორი (ნიდერლანდების სამეფო)
მიხაილო მედვილი	უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის უფროსი მეცნიერ თანამშრომელი (უკრაინა)
როინ მეტრეველი	აკადემიკოსი. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი (საქართველო)
იოშიკა მიცუი	იოკოჰამას ეროვნული უნივერსიტეტის პროფესორი (იაპონია)
ბადრი ნაკაშიძე	მ. ლომონოსოვის სახელობის მოსკოვის უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის ფაკულტეტის პროფესორი (რუსეთი)
ლიზავეტა ჟახანინა	კანზასის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი (ამერიკის შეერთებული შტატები)
ბუდი ნურანი რუჩჯანა	პაჯაჯარანის უნივერსიტეტის პროფესორი. (ინდონეზია)
რამონ პიეტრო-სუარესი გერტ სურმიულენი	ვეროპის საბჭოს ექსპერტი (ესპანეთი) დოქტორი, ლოჯისტიკური კომპანიის პრეზიდენტი (გერმანია)
ქეთი ქოქრაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, აღმინისტრაციის ხელმძღვანელი (საქართველო)
ოთარ ქოჩორაძე	მთავარი რედაქტორის მოადგილე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
რუსუდან ქუთათელაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის დეკანი (საქართველო)
მაია ჩხეიძე	საქართველოს უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
ენდრიუ ლენუქს ჰარდინგსი	კინგსკოლეჯის პროფესორი (დიდი ბრიტანეთი)

ROIN METREVELI	National Guard of Ukraine. (Ukraine) Academician. Vice President of Georgian Academy of Sciences (Georgia)
IOSHIKA MITSUI	Professor of National University of Yokohama (Japan)
BADRI NAKASHIDZE	Professor of M.Lomonosov Moscow State University (RF)
RAMON PIETRO-SUARES	Expert of European Council (Spain)
BUDI NURANI RUCHJANA	Professor of the University of Padjadjaran (Indonesia)
GERT SURMIULEN	Doctor, preident of Logistic company (Germany)
LIZAVETA DJAKHANINA	Professor of Kanzas State University (USA)
HARALD WERTZ	Professor of Informatics of Sorbona University Pari-8 (France)

РЕДКОЛЛЕГИЯ

НАНА АВАЛИАНИ	Советник МИД Грузии, доктор исторических наук (Грузия)
Владыко АВРААМ (ГАРМЕЛИЯ)	Митрополит Западной Европы (Грузия)
РУДИГЕР АНДРЕСЕН	Профессор экономики Берлинского университета, почетный доктор Грузинского технического университета (Германия)
ГЕОРГИЙ БАГАТУРИЯ	Профессор Грузинского технического университета (Грузия)
ОТАР БАГАТУРИЯ	Ответственный секретарь, Ph.D. (Грузия)
ЕВГЕНИЙ БАРАТАШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента экономики и управления бизнесом (Грузия)
РАСА БЕЛОКАЙТЕ	Профессор университета Витаутаса Великого (Литва)
ХАРАЛЬД ВЕРТЦ	Профессор информатики Сорбонского университета «Пари-8» (Франция)
АНАСТАСИЯ ГАНИЧ	Доцент, научный сотрудник исследовательского центра Центральной Азии, Кавказа и Урал-приволжья АН РФ (РФ)
ЮРИЙ ГОРИЦКИЙ	Профессор Московского энергетического института (РФ)
ВАХТАНГ ГУРУЛИ	Профессор Тбилисского государственного университета им. Ив.Джавахишвили (Грузия)
ЕЛУН ДРАКЕ	Эксперт Совета Европы (Франция)
ШОТА ДОГОНАДЗЕ	Главный редактор, профессор Грузинского технического университета, (Грузия)
СЕРДЖИО КАМИЗ	Профессор Римского Университета «Ла Сапиенза» (Италия)
КЕТЕВАН КОКРАШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, глава администрации университета (Грузия)
ОТАР КОЧОРАДЗЕ	Заместитель главного редактора, профессор Грузинского технического университета (Грузия)
РУСУДАН КУТАТЕЛАДЗЕ	Профессор Грузинского технического университета, декан факультета Бизнес-инжинеринга (Грузия)
РИЧАРД МААС	Профессор университета Нотрдам

МИХАЙЛО МЕДВИДЬ	(Нидерланды) Старший научный сотрудник Национальной академии Национальной гвардии Украины (Украина)
РОИН МЕТРЕВЕЛИ	Академик. Вице-президент АН Грузии (Грузия)
ИОШИКА МИЦУИ	Профессор национального университета Йокогамы (Япония)
БАДРИ НАКАШИДЗЕ	Профессор МГУ им. М.Ломоносова (РФ)
РАМОН ПЬЕТРО-СУАРЕС	Эксперт Совета Европы (Испания)
БУДИ НУРАНИ РУЧДЖАНА	Профессор университета Паджанджаран (Индонезия)
ГЕРТ СУРМИЮЛЕН	Доктор, президент логистической компании (Германия)
МАЙА ЧХЕИДЗЕ	Профессор Университета Грузии (Грузия)
ЛИЗАВЕТА ЖАХАНИНА	Профессор государственного университета Канзас (США)
ЭНДРЮ ЛЕНУКС ХАРДИНГС	Профессор кингсколледжа (Великобритания)
ГЕННАДИЙ ЯШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента публичного управления и электронного бизнеса (Грузия)